FETVE

ŠEJHUL-ISLAM IBN TEJMIJJE

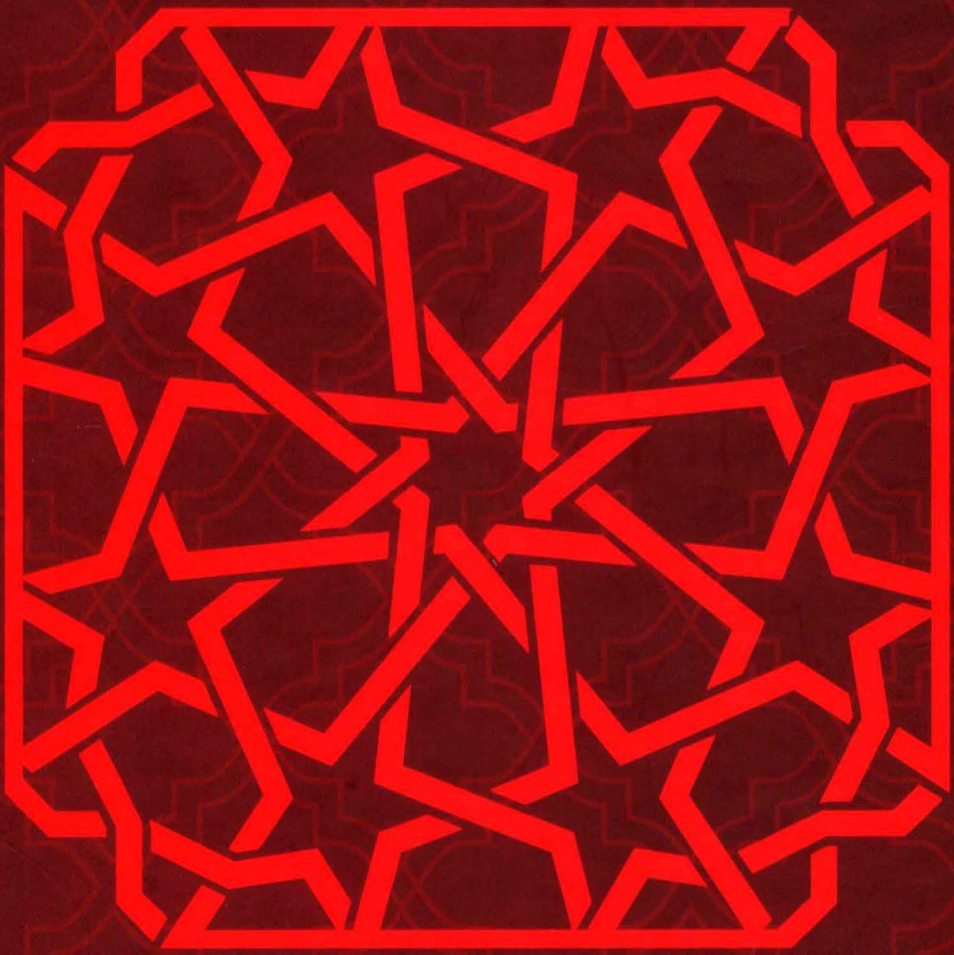

KNJIGA 1.

ŠEJHUL-ISLAM IBN TEJMIJJE

FETVE

TEVHID ULUHIJJE

Izdavač:
BOOKLINE D.O.O.

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

IBN TEJMIJJE

FETVE

TEVHID ULUHIJJE

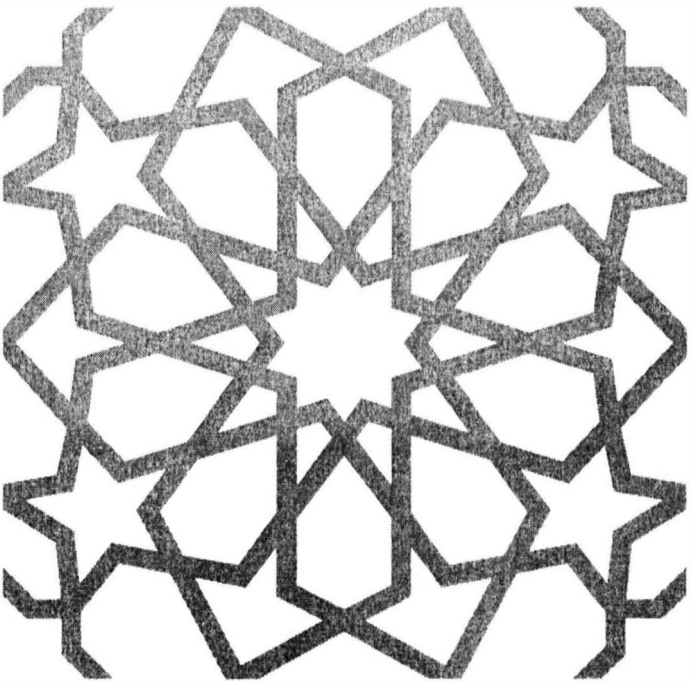

SARAJEVO, 2006.

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

بسم الله الرحمن الرحيم

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Hvaljen neka je Allah Koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao, pa opet oni koji ne vjeruju druge sa Gospodarom svojim izjednačuju![1] Hvaljen neka je Onaj kome je znana prošlost, i ono što se dešava u sadašnjosti, i što će se zbiti u budućnosti, Koji **kada nešto hoće, samo za to rekne: Budi! - i ono bude.**[2] Koji **stvara šta hoće, i On odabira. Oni nemaju pravo da biraju. Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s Njim izjednačuju!**[3] **On je Allah, drugog boga osim Njega nema; Njemu neka je hvala i na ovom i na onom svijetu! Samo On sudi i Njemu ćete se vratiti.**[4]

Hvaljen neka je Onaj na Čiju jednoću ukazuju različite vrste znamenja, i Koji iz Svoga znanja obznanjuje ljudima ono što im osigurava ustrajnost i čvrstinu i Koji pokaza Svoju moć ljudima stvorivši brojne svjetove. Na različite oblike Njegovog stvaranja ukazao je.

[1] El-En'am, 1.
[2] El-Bekare, 117.
[3] El-Kasas, 68.
[4] El-Kasas, 70.

Hvaljen neka je Onaj Koji iz Svoje milosti darova ljudima obilje blagodati koje niko osim Njega ne može pobrojati, Koji pokaza ljudima mudrošću Svojom puteve slavljenja i hvaljenja, a kojih je samo On dostojan u svim prilikama. Zahvalu i hvalu robovi ne mogu nikada u potpunosti iskazati Mu, jer On je hvalu izrekao Sebi, imenujući se imenima Svojim i svojstvima. A On je Savršeni i Uzvišeni s kojim se ne može uporediti niko i ništa od stvorenja.

On je Sveti, Selam, čist od svih nedostataka, ništa se ne može usporediti sa Njegovim savršenstvom i nikakve mahane i nedostaci ne mogu biti kod Njega. Hvaljen i slavljen neka je i daleko i visoko od onoga što nasilnici Mu pripisuju.

Onaj kome pripada vlast na nebesima i na Zemlji, Koji nema djeteta, Koji u vlasti nema ortaka i Koji je sve stvorio i kako treba uredio![5]

Poslao je poslanike, da radost donose i opominju, da ljudi nikakvoga izgovora prema Njemu nakon toga ne bi imali, a On je Moćni i Mudri.

Oni su radost za sve one pokorne čiji cilj je odagnati od duše sve ono za čim žudi i što vidi lijepim. Opominju one nepokorne, koji se udaljavaju od puta vjere, da će biti kažnjeni bolnom kaznom.

Poslanicima je zapovijedio da ljude pozovu da robuju samo Njemu, iskreno ispovjedajući Mu vjeru, iako je to mrsko onima koji Mu druge ravnim smatraju.

Uzvišeni kaže: **O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite! Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me**

[5] El-Furkan, 2.

se pričuvajte![6] I svakome od njih je odredio zakon i pravac kako bi ostali na ispravnome putu i ako ne bi odstupili od njega. Poslaničku misiju zapečatio je Muhammedom, prvakom među svim prethodnim i potonjim generacijama, najboljim kod Gospodara svjetova. Muhammed, s.a.v.s., je svjedok, donosilac radosti, on opominje, na put pravi upućuje, svjetionik je blistavi, kojim ljude Allah izvede iz tmine na svjetlo i uputi ih na **Put Moćnog i Slavljenoga Allaha, čije je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji. A od užasne patnje teško nevjernicima.**[7]

Allah ga je poslao sa najboljim Zakonom i Uputom i porazio s njim vojske kufra i one koji unose novotarije u vjeru. Objavio mu je najbolju Knjigu i Vijest i učinio da ta Knjiga vrhuni nad svim drugim Knjigama.

Učinio je zajednicu poslanika Muhammeda najboljom zajednicom koja je data ljudima: zahtijevaju dobročinstva a zabranjuju nevaljala djela, te vjeruju u Allaha i vrijede isto koliko sedamdeset drugih zajednica. Poslanik je pred vama svjedok Istine, a vi ste svjedoci Istine pred svijetom, jer vam je On ukazao javne i tajne blagodati. Sačuvao ih je mogućnosti da se slože u zabludi, stoga što nije ostavio mogućnost da dođe poslanik poslije njega koji bi objašnjavao nastale izmjene u Objavi, pa je vjeru njihovu usavršio, Svoje blagodati prema njima upotpunio, te je zadovoljan da im vjera bude islam.

Vjeru islam odlikovao je nad svim drugim vjerama, On je pomaže i postojanost joj daje, potkrepljujući je snagom neoborivih argumenata i dokaza.

---

[6] El-Mu'minun, 51-52.
[7] Ibrahim, 1-2.

Zajednici darova učenjake koji su nasljednici Božijih poslanika i koji izvršavaju svoju obavezu objašnjavajući ljudima ono što je objavljeno u Knjizi. A pobjedonosna grupa će do Sudnjega dana biti uz Istinu, i neće im moći naškoditi oni koji su protiv njih i koji ih napuštaju. A Uzvišeni je jamac čuvanja Opomene koja se čuva u pomno čuvanoj Knjizi. **Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti.**[8]

Knjigu ovu nije zadesilo iskrivljavanje i izmjene kao što je bilo sa Tevratom i Indžilom. Odlikovao je ovu Zajednicu sa znalcima kritičarima koji poznaju nauku o metodologiji prenošenja i prenosiocima tradicije, koji razdvajaju istinu od laži i čije nasljeđe u svakoj generaciji prenose učeni i vjeri odani. Oni čuvaju vjeru od iskrivljavanja fanatika, izmišljotina lažova, krivih tumačenja neznalica, i tako potvrđuju Allahovu blagodat prema Ummetu svojim prisustvom, a zahvaljujući njima rađa se svjetlo iz mraka, i vjera s kojom je poslao Allah Svoga poslanika se oživljava. Allah preko njih objašnjava Svoj put, a najbolji ljudi su oni koji su najvjerniji plemenitome Poslaniku, opisanome u riječima Uzvišenoga: **Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.**[9]

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinoga, Kome nema ravnoga uopće: Gospodar svjetova je, Bog poslanika, i Vladar na Dan Vjere.

---

[8] El-Hidžr, 9.
[9] Et-Tevbe, 128.

I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik, kojega je poslao svim ljudima: posla ga ljudima, koji bijahu u nevjeri, neznanju i zabludi, bez nade i u najgoremu stanju.

I Poslanik uloži napor u objašnjavanju vjere, upućivanju ljudi, borbi protiv nevjernika i licemjera, pa se pojavi svjetlo vjere, a mrkla noć neistine nestade. On pomognu vojnike Milostivoga, ponizi vojske Šejtana, pojavi se Svjetlo koje razdvaja istinu od neistine, učenje Kur'ana proširi se, poziv ezana začu se, stanovnici pustinje i gradova prosvijetliše se Svjetlom Istine. Pred ljude i El-Džine bi predočen argument Božiji nakon što je Muhammed, Božiji blagoslovi i mir na njega, njegovu porodicu, ashabe i sljedbenike, dostavio Dobro ljudima.

A sada da pređemo na izlaganje naše teme: Zaista Božiji robovi nemaju uspjeha, a niti spasa na budućem svijetu, osim sa slijeđenjem poslanika.

A onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovome - On će uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, i to je uspjeh veliki. A onoga ko se bude protiv Allahu i Poslanika Njegovoga dizao i preko granica Njegovih propisa prelazio - On će u vatru baciti, u kojoj će vječno ostati; njega čeka sramna patnja..[10] Pokoravanje Allahu i Njegovome Poslaniku uvjet je za napredak i sreću i put postizanja spasa. Allah je stvorenja stvorio radi poslušnosti i robovanja Njemu:

Džinne i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju.[11]

Njihovo robovanje ogleda se u pokoravanju Allahu i Njegovome Poslaniku. U islamu nema robovanja nikome drugome osim Onome

[10] En-Nisa', 13-14.
[11] Ez-Zarijat, 56.

kome se mora robovati, a sve mimo toga spada u zabludu i daleko je od Pravoga Puta.

Zato Poslanik, neka su Božiji blagoslovi i mir na njega, kaže: *Ko uradi nešto što nije stvar naše prakse i stvari, odpadnik je.* Hadis bilježe Buharija i Muslim.

Također, Poslanik, Božiji blagoslovi i mir u hadisu koga prenosi Irbad ibn Sarije, a koga navode autori Sunena, i za koji Tirmizi kaže da je sahih, kaže: *Ko od vas bude živio u vremenu poslije mene vidjet će velika razilaženja. Preporučujem vam da se držite moga sunneta i prakse pravednih halifa nakon moje smrti. Grčevito se držite moga sunneta i čuvajte se novotarija, jer svaka novotarija vodi u zabludu.*

A u sahih hadisu, koga navodi Muslim i drugi autoriteti, stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao u hutbi: *Najbolje riječi su Allahove riječi, najbolji životni put je put poslanika Muhammeda, a najgore stvari su novotarije u vjeri. Svaka novotarija vodi u zabludu.*

Allah spominje obavezu pokoravanja Poslaniku i njegovog slijeđenja na oko četerdeset mjesta u Kur'anu.

Uzvišeni tako kaže: **Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu...**[12]

A Mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju, pokoravali. A da oni koji su se sami prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv. I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda

[12] En-Nisa', 80.

zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.[13]

Pokoravajte se Allahu i Poslaniku! A ako oni glave okrenu - pa Allah, zaista, ne voli nevjernike.[14]

Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti![15]

Za postizanje ljubavi prema Allahu, nužno je slijeđenje Poslanika. Znači, slijeđenje Poslanika put je ka zadobijanju Allahove ljubavi. Uzvišeni nam o tome kaže: **Na takav način Mi i tebi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga niti si poznavao vjerske propise, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo.**[16] Ono što Allah objavljuje Poslaniku, uputa je onima koje Allah upućuje, kao što je tom Uputom upućen i sam Poslanik Muhammed, neka su Božiji blagoslovi i mir na njega.

Reci: Ako zalutam, zalutao sam na svoju štetu, a ako sam na pravome putu, to je zbog onoga što mi Gospodar moj objavljuje...[17]

A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje da steknu zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na pravi put im ukazuje.[18] Svjetlom Poslanika Muhammeda, a.s., razlučuje se vjera od nevjere, dobit od propasti, uputa od zablude, spas od nesreće, spoznaja od krivog puta, istina od neistine, stanovnici Dženneta od

[13] En-Nisa', 64-65.
[14] Alu-Imran, 32.
[15] Alu-Imran, 31.
[16] Eš-Šura, 52.
[17] Sebe', 50.
[18] El-Ma'ide, 15-16.

stanovnika Vatre, bogobojazni od grješnika, pretpostavlja se Put onih kojima je Bog darovao Svoje blagodati: poslanika, istinoljubivih, šehida i dobrih robova, putu onih koji su na sebe izazvali srdžbu Božiju i koji su zalutali. Ljudi imaju veću potrebu za slijeđenjem Poslanika od potrebe za jelom i pićem. Ukoliko bi čovjek zanemario potrebu jela i pića, nastupila bi fizička smrt, a ako bi zanemario slijeđenje Poslanika, desila bi se nesreća i kazna. Dužnost je svakog pojedinca da uloži napor koji je u njegovoj moći kako bi došao do spoznaje šta je to s čim dolazi Poslanik i da mu se pokorava, jer je to put spasa, zaštita od bolne patnje i uspjeh na budućem svijetu. Put kojim se to saznaje jeste Vjerovjesnikova tradicija koja se vjerodostojno prenijela.

Razum nije sam dostatan da bi se došlo do spoznaje. Kao što oko ne može raspoznavati bez svjetla, tako svjetlo razuma nije u stanju raspoznavati dok ga ne obasja sunce predaje.

Obznanjivanje istina vjere jedna je od najvažnijih dužnosti u islamu, te je spoznaja onoga što je Allah u zadatak stavio svome Poslaniku, obaveza svakoga čovjeka.

Allah, dž. š., je poslao Muhammeda, a.s., sa Knjigom i Sunnetom, upotpunjujući Svoju milost prema ummetu. Uzvišeni kaže: **A da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio i da biste na pravom putu bili, Mi smo vam jednog od vas kao poslanika poslali, da vam riječi Naše kazuje i da vas očisti i da vas Knjizi i mudrosti pouči i da vas ono što niste znali nauči. Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!**[19]

Allah je vjernike milošću Svojom obasuo kad im je jednog od njih kao poslanika poslao, da im riječi Njegove kazuje, da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči...[20]

---

[19] El-Bekare, 150-152.

[20] Alu-Imran, 164.

...i neka vam je na umu blagodat koju vam Allah daje, i Knjiga i mudrost koju vam objavljuje, kojom vas savjetuje...[21]

On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči...[22]

A Uzvišeni o Ibrahimu, a.s., veli da je učio ovu dovu: **Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih...**[23]

I pamtite Allahove ajete i mudrost, koji se kazuju u domovima vašim...

Veliki broj učenjaka, među kojima su: Jahja Ibn Ebu Kesir, Katade, Šafija i drugi, kažu:

Riječ "mudrost" *(el-hikme)* označava sunnet, jer Allah naređuje suprugama Božijeg Poslanika pamćenje onoga što se kazuje u njihovim domovima, a to su Knjiga i mudrost.

El-Kitab (Knjiga) je Kur'an, a sve drugo što Poslanik kazuje ubraja se u sunnet.

U hadisu koji se navodi u više različitih verzija, a kojeg prenose Ebu Rafia i Ebu Sa'lebe, navodi se da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Neka nikoga od vas nezateknem naslonjenog na svome divanu, da mu dođe ono što je meni naređeno ili zabranjeno, pa da ustvrdi: Neka nam Kur'an bude sudija, pa ono što u njemu pronađemo da je halal, držat ćemo dozvoljenim, a ono što u njemu bude okvalifikovano kao haram, smatrat ćemo zabranjenim. Meni je doista dostavljen Kur'an i nešto što je poput njega.*[24]

---

[21] El-Bekare, 231.
[22] El-Džumu'a, 2.
[23] El-Bekare, 129.
[24] Hadis sličan po smislu bilježi Et-Tirmizi i kaže da je hasen garib, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi. U drugoj verziji ga navodi El-Hakim i kaže da je vjerodostojan po uvjetima El-Buharija i Muslima, ali da ga oni ne bilježe.

Kur'an je jedinstvena i neuporediva knjiga, s obzirom na činjenicu da ga je Uzvišeni Allah učinio ljudima nedostižnim. Uzvišeni kaže: **Reci: Kada bi se svi ljudi i El-Džinni udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali.**[25]

Kur'an je do nas dostavljen vjerodostojnom predajom *(tevatur)* u koju nema sumnje, i niko se nije usudio izvršiti prepravke u njegovome nadmoćnom izrazu. Ali je zato Šejtan pokušao izvršiti prepravke i izmjene u sadržaju njegovog izraza, kao što je to pokušao uraditi i u sunnetu Poslanika, skraćujući jedne, a dodajući druge hadise, s ciljem zavođenja nekih ljudi.

Međutim, Bog je darovao učenjake, znalce, Putu pravome odane, koji poraziše Šejtanove pomagače, koji razlučuju između Istine i laži, i koji su se predali zadaći čuvanja sunneta i Kur'ana od umetanja i reduciranja. Učenjaci kojima je Bog darovao Svoju blagodat i počastio muslimane njihovim prisustvom, koji su ispravno razumjeli Božiju knjigu i hadis Poslanikov, brane islamsko učenje od svih nasrtaja izvrtanja njegove originalnosti, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti.

Učenjaci islama razvili su posebnu nauku o metodama prenošenja predaje, te su proputovali i najudaljenije zemlje, ostavljajući udoban život, imetak i djecu, istrošivši se i osiromašivši, trpeći i podnoseći tegobe na tome putu, zadovoljivši se na ovome svijetu s onim što je dovoljno prolazniku na njemu. O tome postoje poznata kazivanja i odveć poznate priče. Gola zemlja im bijaše jastuk i počinak, ukusna jela i piće ostaviše, druženje s porodicom i prijateljima napustiše, a strpljenjem se okitiše protiv neugodne tuđine, podnoseći sve teškoće

[25] El-Isra', 88.

i neugodnosti. A sve radiše iz zadovoljstva i zbog važnosti stvari kojoj su se predali, a koju im je Allah učinio prijatnom i dragom.

Kao što je učinio Kabu mjestom hodočašća, utočištem za ljude, i mjestom kome dolaze u posjetu i iz najudaljenih mjesta na Zemlji strpljivo podnoseći teškoće na tome putu.

I kao što je mudžahidima omilio borbu na Božijem putu, životom i imetkom, a to je iz Svoje Mudrosti učinio, kako bi vjeru sačuvao, na Pravi Put ukazao, te vjeru islam, s kojom je poslao Poslanika, najodabranijom učinio, iako to nije po volji nevjernicima.

Onaj ko bude iskren u izvršavanju vjerskih obaveza, te samo radi Allaha ih bude upotpunjavao, bit će jedan od Allahu bliskih prijatelja, i imat će blagodat neiscrpnu.

I neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju Allahovi dobri robovi, oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali, za njih su dobre vijesti i na ovom i na onom svijetu, -Allahove riječi niko ne može izmijeniti - to će, zaista, veliki uspjeh biti.[26]

Poslanik, a.s., daje objašnjenje za sintagmu *el-bušra fid-dunja* ("dobre vijesti na ovom svijetu").

Prva mogućnost: to je zahvala

Druga mogućnost: to su istiniti snovi koje predani čovjek vidi i prepoznaje. Rečeno je plemenitome Poslaniku: Božiji Poslaniče, neki čovjek uradi neki posao za sebe, pa ga ljudi pohvale za to? On je na to rekao: *To je radost koju vjernik unaprijed dobije.*[27]

El-Bera bin Azib je rekao: Neko je upitao Vjerovjesnika, s.a.v.s., šta znače kur'anske riječi "za njih su dobre vijesti i na ovom svijetu...",

---

[26] Junus, 62-64.

[27] Hadis bilježe: Muslim, Ibn Madže i Ahmed.

pa je Poslanik, a.s., odgovorio: *To su istiniti snovi koje ima pobožni čovjek.*[28]

Čestiti i učeni ljudi bdjeli su i čuvali nasljeđe islama, nedopuštajući bilo kakvo dodavanje i oduzimanje. Njih ubrajamo u najodanije, bogobojazne Božije robove, one koji će biti spašeni. Oni su najbolji između svih drugih vjernih koji dobro čine. **Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje.**[29]

Ibn Abbas kaže: Kur'anske riječi "**Allah će uzdignuti**..." znače.....[30]

Naukom o metodologiji prenošenja i prenosiocima islamske tradicije počastvovan je isključivo islamski ummet, i to mu otvara put ka spoznaji i saznanju. Pripadnici ehlul-kitaba i oni muslimani koji uvode novine u vjeru ne posjeduju ovu nauku, i duboko su u zabludi. Naukom o ispravnoj metodologiji i prenosiocima islamske tradicije počastvovani su isključivo pripadnici islama i sunneta Allahovog Poslanika, pa su u stanju razlučiti između autentičnog i pogrešnog. Nevjernici i muslimani koji uvode novotarije u vjeru, bez kritičkog pristupa i ispravne metodologije o islamskoj tradiciji, te bez uporišta i argumenta u vjeri, unose u vjeru stvari ne razlučujući istinu od neistine i ispravno od pogrešnog. Međutim, islam i pripadnici ove čuvane vjere imaju učenjake s jasnom spoznajom i vizijom, kojima je istina jasna kao bjelina dana. Bog ih je sačuvao od toga da im se može desiti da se složе u nečemu što je zabluda, o pitanju tradicionalnih i racionalnih stvari u vjeri, i naredio im kada se raziđu u mišljenju da kao sudiju uzmu Božiju riječ i Sunnet Božijeg Poslanika. Tako Uzvišeni

[28] Bilježi ga Et-Tirmizi smatrajući ga hasenom, Ibn Madže i imam Malik.

[29] El-Mudžadele, 11.

[30] Praznina u izvorniku.

kaže: **O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.**[31]

Ako se učenjaci u fikhu suglase u vezi s izvršavanjem određenog šerijatskog propisa, onda nema dileme u vezi s tim, pa tako i ako se učenjaci u hadisu suglase o autentičnosti nekog hadisa, taj hadis ima težinu i važnost istine. I jedni i drugi imaju svoj metod i argumente na osnovu kojih prosuđuju autentičnosti, jasne i skrivene, koje upućeni u ovu nauku prepoznaje i slijedi. Uzvišeni Allah nadahnjuje ih, i ukazuje na ispravan put u ovome veoma važnome poslu, a to potvrđuju šerijatski dokazi i ispravna praksa. Allah, dž.š., u njihova srca usađuje vjerovanje, podržava ih snagom Svojom, pošto su posvjedočili svoju privrženost i odanost Allahu, Njegovome Poslaniku, a neprijateljstvo prema onima koji su odstupili od toga puta. **Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju budu u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi.Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio...**[32]

Učenjaci hadisa najodvažniji su ljudi kojima se ne može uputiti nikakav prigovor, od Božijeg puta nije ih moglo odvratiti bilo što, uvijek su ostajali vjerni istini i pravdi. Kur'an kaže:

O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan, ta Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite

[31] En-Nisa, 59.
[32] El-Mudžadele, 22.

strasti - kako ne biste bili nepravedni. A ako budete krivo svjedočili ili svjedočenje izbjegavali, - pa, Allah zaista zna ono što radite.[33]

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite![34]

Učenjaci na polju hadisa napravili su zavidne rezultate na polju izdvajanja autentičnih od lažnih hadisa, te razlučivanja sahih hadisa od slabih, što je svakako bilo u službi čuvanja vjere i zaštita od laži klevetnika. Naravno, i učenjaci hadisa su na različitim stepenima, s obzirom na uloženi trud i posao na ovome polju: neki od njih su se ograničili samo na prenošenje, drugi su bili upućeni u poznavanje teksta hadisa, a oni treći u potpunosti upućeni u sve detalje hadiske nauke.

Muhammed, a.s., naredio je prenošenje njegovih riječi, upućujući savjet da oni koji su čuli prenesu onima koji nisu čuli, upućujući dovu, koja se uslišava, za prenosioce.

U sahih hadisu je rekao: *Prenosite od mene, pa makar jedan ajet, prenosite od pripadnika Benu Israila, u tome nema nikakve štete, a onaj ko s namjerom iznese laž na mene, neka pripremi sebi mjesto u Vatri.*[35]

Također, u hutbi povodom oproštajnog hadža rekao je: *Neka oni koji su prisutni obavijeste one koji nisu tu, možda, će onaj odsutni bolje razumjeti i prihvatiti od onoga koji sluša.*[36]

---

[33] En-Nisa, 135.
[34] El-Ma'ida, 8.
[35] Spominju ga El-Buhari, Et-Tirmizi, Ahmed i Ed-Darimi.
[36] Hadis navode El-Buhari i Muslim.

Poslanik, s.a.v.s., kazao je i ovo: *Neka Allah učini blistavim čovjeka, koji čuje od nas neki hadis pa ga prenese onome ko ga nije čuo. Mnogo je onih koji prenose znanje, a sami nisu znalci, i mnogo je onih koji prenose znanje onima koji su znaniji od njih. Tri stvari ne mogu nikada zasititi srce vjernika: Da sve radi iskreno u ime Allaha, da upućuje savjete muslimanskim prvacima, i da bude ustrajan u džematu muslimana. Ako ih budeš praktikovao, one će ti biti zaštita.*[37]

U ovome hadisu je dova upućena onome ko prenosi hadis, iako nije znalac i poznavalac hadiske nauke, te dova za onoga koji prenosi hadis, mada je onaj koji sluša upućeniji od njega. A rezultati te dove su blistava i bistra lica učenjaka u hadisu.

Zato Sufjan ibn Ujejne kaže: "Nećeš pronaći nijednoga učenjaka hadisa a da njegovo lice nije blistavo i prosvijetljeno. Zbog dove Poslanika koji veli: Neka Allah učini blistavim..."

Kako u prošlosti, tako i u sadašnjosti učenjaci su cijenili napore muhaddisa, pa je Imam Šafija, Allah s njim bio zadovoljan, rekao: "Kada bih susreo muhaddisa, to je za mene značilo kao da sam susreo nekoga od ashaba Allahovoga Poslanika." Šafija to navodi jer su oni po važnosti na stepenu ashaba.

Šafija takođe kaže: "Oni su nas zadužili, jer su sačuvali i prenijeli nama hadis Allahovog Poslanika."

---

[37] Bilježi ga Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

POGLAVLJE O VAŽNOSTI ZAJEDNICE I POSLJEDICAMA RASKOLA U ZAJEDNICI

Uzvišeni Allah kaže: **On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu, i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu, Musau i Isau: Pravu vjeru ispovijedajte i ne podvajajte se!**[38]

Uzvišeni nas obavještava da nam je propisao ono što je objavio Musau, Nuhu i Muhammedu, a.s. Oni su Poslanici koji spadaju u *ulul-azm*, od kojih je Allah uzeo zavjet:

Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Isaa sina Merjemina smo čvrst zavjet uzeli.[39]

I ono što je propisao Nuhu, i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili...[40]

Kada, na ovom mjestu, govori o poslaniku Muhammedu, a.s., Uzvišeni, koristi odnosnu zamjenicu *ellezi* (ono što) i glagolski

[38] Eš-Šura, 13.
[39] El-Ahzab, 7.
[40] Eš-Šura, 13.

oblik evha (objaviti), a u slučaju drugih poslanika riječ *el-vesijjeh* (oporučiti).

Uzvišeni ističe: **Pravu vjeru ispovijedajte**...[41], što predstavlja pojašnjenje navedene oporuke (*vesijje*).

Mi smo onima kojima je data Knjiga prije vas, a i vama, već zapovijedili da se bojite Allaha.[42] Tj. Rekli smo vam (da) se bojite Allaha.

Kao što je i u ovome ajetu: Rekli smo vam (da) pravu (jednu) vjeru ispovijedate.

Tj. Vama se u vjeri naređuje ono što je bilo naređeno drugim poslanicima, rekli smo im (da) pravu vjeru ispovjedaju i da se ne razilaze.

Nama se, dakle, naređuje ono što je propisano i objavljeno ranijim poslanicima.

Pravu vjeru, ili jedinstvenu, zajedničku vjeru ispovijedajte, tumačenje je onoga što se naređuje, propisuje i objavljuje poslanicima.

Spojena lična zamjenica, prema jednome mišljenju, u navedenome ajetu, odnosi se samo na nas, prema drugome, na poslanike, a prema trećem, na sve ljude. Ovo treće je najprihvatljivije. A potvrdu za to nalazimo u govoru Arapa: Naredio sam ti ono, što sam naredio i Zejdu, tj. da se pokoravaš Allahu. I drugi primjer: Preporučio sam vam ono što sam preporučio sinu toga i toga, tj. da urade to.

Ukoliko bi prihvatili prvo mišljenje onda bi bila zamjena za *ma*, tj. naredio vam je da jednu vjeru praktikujete. A po drugome mišljenju: Naredio vam je ono što vam govori, pa je opet *bedel* (zamjena), spomenuvši ono što je stavljeno u zadatak ranijim poslanicima.

---

[41] Eš-Šura, 13.
[42] En-Nisa, 131.

Po trećem mišljenju, naredio je ono što je stavio u dužnost svim drugim poslanicima.

Nakon jezičke analize, jasno je da se spojena lična zamjenica (*damir*) odnosi na sve poslanike i na nas, a iz čega proističe obaveza ustrajavanja u vjeri i zabrana razilaženja u njoj.

Konstatacija da ono što je objavljeno svim prethodnim i kasnijim generacijama, te poslanicima, Nuhu i Muhammedu, ima jedinstveni sadržaj, tj. jednu vjeru i da im se zabranjuje podvajanje u vjeri, nosi mogućnost razumijevanja na sljedeći način:

Da ono što se objavljuje Muhammedu, a.s., uključuje Šerijat koji se odnosi na naš ummet, te sve ono što se odnosi na temeljne istine vjere (*usulud-din*) i kompletni Vjerozakon, za razliku od Nuha i svih drugih poslanika, čiji vjerozakoni su imali lokalni, ograničeni karakter. Potpuna saglasnost u onome između onoga što je objavljeno Muhammedu, a.s., i onoga što je objavljeno drugim poslanicima ogleda se na akaidskom polju, tj. vjerovanju u Jednoga Boga.

Kontatacija o jedinstvu na planu temelja vjere (*usulud-din*) nosi sa sobom sljedeće mogućnosti tumačenja:

Prvo: da nam je svima u dužnost stavljena jedna, zajednička vjera, islam.

Drugo: da nam je Uzvišeni naredio prakticiranje jedne vjere, zajedničke u njenim temeljnim odrednicama i u pojedinostima i zabranio razilaženje u njoj.

Treće: da je poslanicima naredio jednu vjeru i zabranio podvajanje u njoj.

Četvrto: Budući da je Uzvišeni kazao: **ono što objavljujemo tebi**[43], - između riječi Njegovih: **ono što Smo propisali Nuhu, i ono što smo naredili Ibrahimu, Musau i Isau,**[44] potvrdile su gore izrečenu tvrdnju. Poslije toga Uzvišeni kaže: **A oni su se podvojili iz zlobe međusobne baš onda kad im je došlo saznanje...**[45]

U ovom ajetu Uzvišeni donosi objašnjenje da se razilaženje u vjeri događa nakon potpune spoznaje Pravog puta, i nakon što je ljudima objasnio ono što im garantira bogobojaznost.

A Allah neće nazvati zalutalim narod koji je na pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio. Uzvišeni pojašnjava da je međusobna zloba i zavist razlog razilaženja u vjeri:

Termin *el-bagj* koji se u tome značenju koristi označava prekoračivanje utvrđenih normi.

Kao što Ibn Omer kaže:[46].....oholost i zavist.

Razilaženje, kao rezultat idžtihadskog mišljenja, raširena je pojava koju susrećemo kod učenjaka i ono nije zabranjeno, jer ne proizilazi iz zavisti i ljubomore.

Međusobna zavist i ljubomora rezultira nestankom istine ili prekoračivanjem utvrđenih normi morala. Ta pojava donosi odbacivanje onoga što je naređeno ili činjenje harama. Jasno je da su sve to posljedice razilaženja.

Uzvišeni o pripadnicima ehlul-kitaba kaže: **Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: Mi smo kršćani, ali su i oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili...**[47]

[43] Eš-Šura, 13.
[44] Eš-Šura, 13.
[45] Eš-Šura, 14.
[46] Praznina u izvorniku.
[47] El-Ma'ida, 14.

U ajetu je data naznaka da su neprijateljstvo i mržnja među njima rezultat zaboravljanja onoga čime su bili opominjani, tj. nepostupanja po onome što im se naređuje.

Tu pojavu susrećemo i među nekim frakcijama u islamu koje imaju neslaganja oko temeljnih načela islamskog vjerovanja, a posebno velika neslaganja i rasprave oko pojedinosti u vjeri. Sličnu pojavu susrećemo i kod učenjaka, te sljedbenika Isaove i Musaove tradicije, gdje svaka grupa osporava drugoj ispravnost i autentičnost.

Također nalazimo takav slučaj kod onih koji ne pristaju na razumijevanje vjere u duhu fikha i doslovno prakticiraju vjeru, i mistika (sufija) koji vjeru doživljavaju srcem, pa jedni drugima osporavaju način razumijevanja i prakticiranja vjere. Svaka od ovih grupa smatra drugu otpadničkom od vjere, udaljavajući se od nje, kao nevjerničke i zabludjele, a što ima za posljedicu neprijateljstvo i mržnju.

Uzvišeni Allah naredio je duhovno i fizičko čišćenje, i obje ove pojave, vjerom su učinjene obligatnim: **Allah ne želi da vam pričini poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni...**[48]

U njoj su ljudi koji vole da se često peru, a Allah voli one koji se mnogo čiste.[49]

Allah zaista voli one koji se mnogo kaju i koji se čiste.[50]

Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš...[51].

...To su oni čija srca Allah ne želi da očisti...[52]

---

[48] El-Maide, 6.
[49] Et-Tevbe, 108.
[50] El-Bekare, 222.
[51] Et-Tevbe, 103.
[52] El-Maide, 41.

O vjernici, mnogobošci su sama pogan....[53].

Allah želi da od vas, o porodico Poslanikova, grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti.[54]

Susrećemo brojne vjernike praktičare čija je jedina zadaća obaviti fizičko, vanjsko čišćenje, i čine to mnogo više od one mjere i oblika koji je propisan. Oni zanemaruju čišćenje srca, ono koje je obavezno i ono koje je poželjno, tj. ne poznaju nijedan drugi oblik čišćenja. Isto tako susrećemo veliki broj sufija, čija je pažnja u potpunosti usmjerena ka duhovnome čišćenju, i poklanjaju tome pažnju u mnogo većoj mjeri od propisane. Oni zanemaruju fizičku dimenziju čišćenja, u propisanom i preporučenom obliku. Prvi rade nešto pokuđeno, pretjerujući u upotrebi vode, uklanjanju nečega što ne predstavlja nečistoću, apstiniranju od nečega što nije naređeno, dok su njihova srca puna zavisti i oholosti, ljubomore prema svojoj braći. Ovakav postupak sadržava u sebi očitu sličnost sa postupanjem jevreja. Oni drugi, pak, odlaze u jednu drugu pokuđenu nemarnost, pretjerujući u usavršavanju svoga srca, i pri tome ispoljavaju očitu nemarnost i neznanje o onome što bi svakako trebali znati, te nemarnost prema zlu kojega bi se trebali čuvati. Oni čak ne znaju razlučiti između čistoće duše i njene sklonosti zlu i onoga što duši zabranjeno je. Kao posljedica potpunoga neznanja i nemarnosti, možda i ono što je očita nečistoća propuštaju ukloniti, te propuštaju izvršiti propisano, obligatno čišćenje. Ovaj njihov postupak sličan je praksi kršćana.

Neprijateljstvo među njima dolazi kao rezultat zapostavljanja postupanja po onome čime su bili opominjani od Boga i zlobe, a to je

---

[53] Et-Tevbe, 28.
[54] El-Ahzab, 32.

prekoračivanje utvrđenih normi. A prekoračivanje utvrđenih normi rezultira pretjerivanjem, odstupanjem od istine, neprijateljstvom i činjenjem nasilja. Zavist je pojava koju susrećemo nekad među njima samima, a nekada u njihovim obavezama prema Uzvišenome Bogu. Te su dvije pojave udružene, nerazdvojive, zato Allah u ajetu kaže:... **zavist među njima samima...**[55]

Svaka od navedenih skupina zavidi drugoj, ne izvršava svoje obaveze i ne prestaje ispoljavati neprijateljstvo prema drugoj skupini.

Uzvišeni kaže: **A oni su se podvojili baš onda kad im je došlo saznanje...**[56]

Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomene, i po njima je slao Knjigu, samu istinu, da se po njoj sudi ljudima o onome u čemu se oni ne bi slagali. A povod neslaganju je bila međusobna zavist, baš od strane onih kojima je dana, i to kada su im već bili došli jasni dokazi...[57]

Sinovima Israilovim smo Knjigu i vlast i vjerovjesništvo dali...[58]

Musau sinu Imranovome nešto slično objavio je, te još rekao: **I ne budite kao oni koji su se razjedinili i u mišljenju podvojili kad su im već jasni dokazi došli...**[59]

Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna-, obraćajući Mu se predano! Bojte se Njega i obavljajte molitvu, i

---

[55] El-Bekare, 213.
[56] El-Džasije, 17.
[57] El-Bekare, 213.
[58] El-Džasije, 16.
[59] Alu Imran, 105.

ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili; svaka stranka zadovoljna onim što ispovijeda.[60]

Svaki mušrik obožava svoga boga, kome poklanja svoju naklonost, kao što navodi se u ajetu: **Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu...**[61]

O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite! Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte!

A oni su se u pitanjima vjere svoje podijelili na skupine, svaka stranka radosna onim što ispovijeda.[62]

U potpunosti je jasno, da su pripadanje džematu (zajednici) i duhovna bliskost, uvjeti za zajedništvo u vjeri i življenje vjere u svim njenim segmentima, robovanje Allahu, Jedinome, Koji nema druga, onako kako je to On naredio.

Raskol u zajednici rezultira zapostavljanjem jednoga dijela Objave i nasiljem unutar zajednici. Privrženost zajednicu osigurava Božiju milost, Njegovo zadovoljstvo, blagoslov, sreću na ovome i Onostranome svijetu, i veliki ugled. Raskole i podjele u zajednicu prati Allahova kazna, prokletstvo, sramota, poniženje i gubljenje Poslanikovog blagoslova.

Ovo je samo jedan od dokaza u prilog nužnosti zajedništva u zajednici kao neoborive činjenice. Zajedništvo rezultira predanošću Allahu i postizanjem Njegove milosti. Predanost i Božija milost ne postižu se nečim što Bog nije propisao na planu vjerovanja i prakse. Pa ukoliko se zajednica udruži u nečemu riječima i praksom, a što nije Bog propisao,

---

[60] Er-Rum, 30-32.
[61] Eš-Šura, 13.
[62] El-Muminun, 51-53.

to se ne može smatrati poslušnošću prema Bogu, i neće biti praćeno Njegovim blagoslovom. To navodi i Ebu Bekr Abdul-Aziz na početku djela *Et-Tenbih*, ukazujući na važnost ovog pitanja.

Allahov Poslanik u poznatome (*mešhur*) hadisu koji se bilježi u *Sunenu*, a kojeg prenose dvojica velikih ashaba, Abdullah ibn Mesud i Zejd ibn Sabit, kaže:

Tri stvari nikada ne mogu zasititi srce vjernika: iskrenost u poslu koji se u ime Allaha radi, upućivanje savjeta muslimanskim prvacima i ustrajnost u džematu. Ako ih budeš praktikovao bit će ti zaštita.[63]

U hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre stoji: *Allah je zadovoljan s vama kada praktikujete sljedeće tri stvari: da samo Njega obožavate i da Mu ne pridružujete nikoga, da se svi čvrsto držite Allahove Knjige i ne razjedinjujete se i da savjetujete onoga kome je Allah povjerio vlast nad vama.*[64]

Poslanik je u ovome hadisu zajedno spomenuo tri vrline: iskrenost u poslu koji se radi na Allahovo zadovoljstvo, savjetovanje muslimanskih prvaka, i ustrajavanje u zajednici. U ovome su sabrani temeljni principi islamskog vjerovanja.

Ovaj hadis naveo je koje su to obaveze prema Allahu, obaveze prema Njegovim robovima, i rasporedio po prioritetima potrebe ovoga i budućeg svijeta.

Iz ovoga proističe da se prava dijele u dvije kategorije: Allahova prava i prava Njegovih robova. U jednoj od dvije predaje stoji da je Allahovo pravo da Ga obožavamo i ne pripisujemo Mu druga, a što je objašnjenje Poslanikovih riječi u prethodnom hadisu i iskrenost u poslu koji se radi na Allahovo zadovoljstvo što se navodi u drugoj predaji.

---

[63] Hadis je ranijen navoden, a kao što je rečeno bilježe ga Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

[64] Ovo je samo prvi dio hadisa kojeg bilježe Muslim i Ahmed ibn Hanbel.

Prava i obaveze Njegovih robova dijele se u dvije skupine: posebna i opća prava i obaveze. U posebna prava i obaveze ubrajamo: poslušnost roditeljima, obaveze prema suprugi i obaveze prema komšiji. Ovo nabrojano spada u pojedinosti vjere, jer čovjek zadužen njihovim izvršavanjem možda neće biti u prilici izvršiti ih, te stoga što je njihova korist od osobnog značaja za pojedinca.

Kada je riječ o općim pravima i obavezama, treba reći da se ljudi dijele u dvije skupine: vladare i podanike. Obaveza vladara je razmjena iskustava sa podanicima, a obaveza podanika je ustrajavanje u zajednici (džematu), jer ostvarivanje njihovih ciljeva i potreba je isključivo u okviru džemata. Zajednica se ne može složiti u nečemu što je pogrešno. Interes ljudi kada je u pitanju ostvarivanje njihovih duhovnih i svjetovnih potreba je da se drže u okviru zajednice i pridržavaju propisa Allahove Knjige.

Ove vrline predstavljaju sažetak temelja islama.

U hadisu kojeg navodi Muslim od Temima Ed-Darija, kao pojašnjenje temelja islama stoji: *Vjerovati znači biti odan, vjerovati znači biti odan, vjerovati znači biti odan.* Pa su ljudi upitali: Kome Božiji poslaniče? *Allahu, Njegovoj knjizi, muslimanskim prvacima i običnim ljudima* - odgovori Poslanik.

U domen odanosti Bogu spada postupanje po Njegovim savjetima, činjenje ibadeta samo Njemu, Jedinome, i postupanje u skladu sa sunnetom Njegovog Poslanika.

Odanost muslimanskim vođama i običnim ljudima ogleda se u iskrenom odnošenju prema njima i čuvanju zajednice. Opća, zajednička odanost ogleda se u ustrajavanju u zajedništvu, a posebna se ogleda u tome da se svakome ponaosob bude odan, što je djelimično moguće, ali ne i u cjelosti ostvarivo, zavisno o osobi o kojoj je riječ.

TEVHID ILAHIJJE I ISKRENOST PREMA UZVIŠENOM ALLAHU

Hvala pripada Allahu, Koji Gospodar svjetova je. Svjedočim da nema drugoga boga osim Njega, Jednoga, Jedinoga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, Allah mu se smilovao i spasio ga!

Ovo poglavlje posvećeno je jednom od važnih pitanja islamskog tevhida, iskrenom i predanom ispovijedanju vjere u samo Jednoga, Jedinoga Boga, obožavanju samo Njega i traženju podrške i pomoći isključivo od Njega.

Uzvišeni kaže: **Reci: O Allahu, Koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ...**[65]

Od Allaha je svaka blagodat koju uživate, a čim vas nevolja kakva zadesi, opet od Njega glasno pomoć tražite.[66]

Ako te od Allaha neka nevolja pogodi, - pa, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako ti kakvo dobro podari,- pa, samo je On Svemoćni.[67]

---

[65] Alu Imran, 26.
[66] En-Nahl, 53.
[67] El-En'am, 17.

Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro, pa - niko ne može blagodat Njegovu spriječiti...[68]

Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo![69]

...zato se samo Njemu klanjaj i samo se u Njega uzdaj![70]

...u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.[71]

Ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji hvali Allaha, Njemu - vlast i Njemu - pohvala; On sve može![72]

Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehe i za dobre vjernike i vjernice![73]

Mislite li vi da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da mi je podari?[74]

Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[75]

Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti: Oni kojima se oni molesami traže načina kako će se što više Gospodaru

---

[68] Junus, 107.
[69] El-Fatiha, 14.
[70] Hud, 123.
[71] Hud, 88.
[72] Et-Tagabun, 1.
[73] Muhammed, 19.
[74] Ez-Zumer, 38.
[75] Sebe, 22.

svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[76]

I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema boga osim Njega! Sve će, osim Njega, propasti! On će suditi, i Njemu ćete se povratiti![77]

Ti se pouzdaj u Živoga, Koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali! A dovoljno je to što grijehe robova Svojih zna Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju...[78]

A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju...[79]

Ovakvih primjera u Kur'anu, te u hadisu Poslanikovome je mnogo. Također, islamski autoriteti imaju konsenzus o ovim pitanjima, koja su ključna za vjeru.

Ovo pitanje ćemo objasniti kroz različite aspekte, a prije toga slijedi uvod.

Svako živo Božije stvorenje ima potrebu za priskrbljivanjem onoga što mu donosi korist, te za otklanjanjem onoga što mu donosi štetu. Korist za čovjeka je sve ono što mu donosi zadovoljstvo i radost, dok je šteta ono što mu prouzrokuje bol i patnju. Kada je ovo u pitanju, nužno je voditi računa o dvije stvari:

Prvo: da li se radi o nečemu uistinu potrebnome, a što koristi čovjeku i u čemu nalazi radost.

---

[76] El-Isra', 56-57.
[77] El-Kasas, 88.
[78] El-Furkan, 58-59.
[79] El-Bejjine, 5.

Drugo: da li je riječ o nečemu što pomaže ostvarenju korisne stvari i što sprečava zabranjene, nepoželjne stvari.

Ove dvije stvari uključuju četiri sljedeće:

Da je riječ o potrebnoj, poželjnoj stvari.

Da je u pitanju mrska, nepoželjna stvar koje se treba riješiti.

Nužno je utvrditi način postizanja željene stvari.

Nužno je utvrditi i način sprečavanja neprijatnih, ružnih stvari.

Četiri navedene stvari držimo nužnim za ispravnu moralnu orijentaciju svakoga čovjeka. O onima koji su već na ovome svijetu duhovni mrtvaci, bit će govora na drugome mjestu.

Objašnjenje navedenoga slijedi kroz sljedećih **devet argumenata:**

Prvo: Uzvišeni Allah voli da bude cilj traženja i upućivanja molbi, On pomaže u ostvarivanju čovjekovih potreba, i obraćanje nekome mimo Njega donosi nesreću, a On je upravo Onaj koji otklanja nesreću.

Četiri temeljne postavke, sadržane su u riječima Uzvišenoga: **Samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo.** [80]

Obožavanje i robovanje spomenuto u ajetu sadržava cilj i potrebu čovjeka, a On, Uzvišeni, je Oslonac koji pomaže u ostvarivanju potreba čovjeka.

Ilah (Bog) je Onaj koji pruža utočište, Koji se obožava iz ljubavi i poštovanja.

Rabb (Gospodar) je Onaj koji odgaja čovjeka, daje mu sve potrebno i napućuje na sve načine obožavanja.

Uzvišeni kaže:

U Njega se uzdam i Njemu se obraćam... [81]

---

[80] El-Fatiha, 4.
[81] Hud, 88.

Zato se samo Njemu klanjaj i samo se u Njega uzdaj...[82]

...u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti.[83]

Ti se pouzdaj u Živoga, Koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali![84]

U Njega se uzdam i Njemu se obraćam![85]

...i Njemu se potpuno posveti, - On je Gospodar istoka i zapada, nema boga osim Njega, i Njega uzmi za zaštitnika![86]

Sedam spomenutih ajeta objašnjavaju pitanje robovanja Uzvišenome i oslanjanja na Njega.

Drugo: Allah je stvorio ljude s ciljem obožavanja, spoznaje, pokajanja i iskazivanja ljubavi i iskrenosti prema Njemu. A spominjanjem Njegovog imena, srca ljudi se smiruju. Gledanjem u Njega na drugome svijetu raduju se srca vjernih, i ništa ljepše ne može im se pokloniti od pogleda ka Njemu. A na ovome svijetu ništa veličanstvenije im se ne može pokloniti od vjere u Njega.

Ljudi nemaju veće potrebe u svome životu od potrebe obožavanja i klanjanja Uzvišenome Bogu. Ova ideja ih pokreće i čini aktivnim u životu, bez nje nemaju uspjeha, čvrstine radosti i zadovoljstva. A onaj kod koga prevlada zaborav na Boga, imat će težak život i na Sudnjemu danu slijepim će proživljen biti. Zato, Allah neće oprostiti da Mu se pripisuje drug, a manje grijehe oprostit će kome hoće. Zato su riječi: Nema drugoga boga osim Allaha, najbolje i najvrijednije učinjeno djelo.

---

[82] Hud, 123.
[83] El-Mumtehina, 4.
[84] El-Furkan, 58.
[85] Hud, 88.
[86] El-Muzzemmil, 8-9.

Prihvatanje *tevhidi-rububijje* (vjerovanja da je Allah jedini gospodar) sva su stvorenja potvrdila, a to mišljenje zastupaju i učenjaci ilmul-kelama. Međutim, stvorenjima to nije dovoljno kao argument, već naprotiv to može biti argument protiv njih samih. U tom kontekstu pogledajmo sljedeću predaju:

O sine Ademov, sve sam radi tebe stvorio, a tebe sam Sebi stvorio. Moje je pravo kod tebe da ne budeš zaokupljen onim što sam stvorio za tebe od onoga za što sam te stvorio.[87]

Znaj, da je Allahovo pravo kod Njegovih robova da samo Njega obožavaju i nikoga Mu ravnim ne smatraju, kao što se navodi u hadisu, kojega prenosi Muaz od Allahovoga Poslanika, - Allah ga blagoslovio i On ga spasio:

Znaš li šta je Allahovo pravo kod Njegovih robova? Odgovorio sam: Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. Pa je on rekao: Allahovo pravo je da Ga obožavaju i nikoga drugoga Mu ravnim ne smatraju. A znaš li šta je pravo Njegovih robova, ako ovo budu činili? Rekao sam: Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. On odgovori: Njihovo pravo u tom slučaju je da ih On ne kazni.[88]

A Allah, dž.š., voli to, zadovoljan je Svojim robovima kada to prakticiraju i veseli se učinjenoj tevbi (pokajanju). Čovjek nalazi u tome zadovoljstvo, sreću i dobrotu. Neke vrste ljubavi prema Bogu objasnili smo u okviru nekih drugih tema o kojima smo govorili. Jedino vjera u Boga daruje čovjeku smiraj i sigurnost. Vjerovanje u nekoga drugoga, koje, čak, prati ljubav i neka vrsta zadovoljstva na ovome svijetu, donijet će nesreću čovjeku, veću od uzimanja zatrovane hrane.

---

[87] Spominje ga El-Munavi u svom komentaru *Fejdul kadiru* poznatog Es-Sujutijevog djela *El-Džami'us-sagir*.

[88] Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.

Uzvišeni kaže:

Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se. Pa nek je uzvišen Allah, Gospodar svemira, od onoga što Mu pripisuju![89]

Opstojnost i održivost Zemlje i nebesa je u obožavanju i robovanju Jednome, Jedinome Bogu, a obožavanje i klanjanje nekome drugome, mimo Njega rezultira neredom i destrukcijom.

Znaj da čovjek ima iskonsku potrebu za robovanjem Allahu, dž.š., i da Mu ravnim nikoga ne smatra. Ovoj iskonskoj potrebi čovjekovoj ništa ravno nije, jedino se u nekim elementima s njom može mjeriti njegova potreba za uzimanjem hrane i pića.

Čovjek je sinteza duše i tijela, koje ne održavaju svoju ispravnost i ravnotežu bez vjere u Jednoga Boga, čijim imenom unosi se mir i sigurnost u životu. Trudom i radom čovjek nastoji doprijeti do svoga Gospodara, a što je uvjet za njegovu ispravnu orijentaciju na ovome svijetu. Ako i pronađe puta do radosti i zadovoljstva bez Boga, to će biti za kratko vrijeme, mijenjajući pojave i oblike kojima iskazuje svoju ljubav i poštovanje. Pa će tako jedno vrijeme nalaziti zadovoljstvo i sreću u njima, ali će se za kratko vrijeme to promijeniti, pa će mu susret sa tim pojavama donositi nemir i nezadovoljstvo.

Istinski Bog u svakom vremenu i svim prilikama stalan je i nepromjenjivi cilj čovjekove pažnje i ljubavi. On je svugdje sa čovjekom. U tom kontekstu naš imam u vjeri, Allahov prijatelj, Ibrahim, a.s., kaže: **Ja ne volim one koji su prolazni.**[90]

---

[89] El-Enbija, 22.
[90] El-En'am, 76.

Pa je stoga najznamenitiji ajet u Kur'anu Časnome: **Allah je - nema boga osim Njega - Živi i Vječni!**

Već sam objasnio značenje pojma *Vječni* na drugome mjestu, ističući kako to znači da je On Stalni, bez početka i kraja, Koji ne prolazi i ne nestaje.

Znaj, da se ovaj **drugi argument** temelji na sljedeće dvije postavke: Prva je: Iman (vjerovanje) u Boga, robovanje samo Njemu, iskazivanje ljubavi i slavljenje Njega imaju dimenziju hrane i snage za čovjeka te garanciju njegova zdravlja. Ne slažemo se sa učenjacima ehlul-kelama i drugima koji dijele njihovo mišljenje, a koji misle da je robovanje Bogu obaveza i teškoća. Ne dijelimo mišljenje ni ezoterista koji tvrde da je čovjek zadužen ibadetom s ciljem ispita i kušnje na koju se stavlja njegov iman, niti sa pogledima mu'tezilitske škole koja smatra da se ibadet prakticira radi nagrade.

Uzvišeni u Kur'anu kaže: **...njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor...**[91]

Muhammed, a.s., majki vjernika Aiši, r.a., kaže: *Tvoja nagrada će biti shodno tvome trudu i zalaganju.*[92]

Nigdje u Kur'anu Časnome, sunnetu Allahovoga Poslanika i djelima prethodnih generacija učenjaka ne nalazimo potvrdu za to da se pitanje ibadeta tretira kao obaveza i zaduženje, kao što tvrdi veliki broj uleme ilmul-kelama i šerijatskog prava.

Spominjanje ibadeta kao zaduženja i obaveze spominje se samo u formi negacije, ističući da čovjek nije zadužen nečim što premašuje njegove mogućnosti: **Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih...**[93]

---

[91] Et-Tevbe, 120.

[92] Hadis identičan po smislu bilježe El-Buhari i Muslim, dok istovjetan tekstom navode Ed-Darekutni i El-Hakim.

[93] El-Bekare, 286.

Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao...[94]

Dakle, iako je čovjeku nešto stavljeno u dužnost, ističe se da to nije iznad njegovih mogućnosti i sposobnosti, te se ni u kom slučaju šerijatsko pravo ne može nazvati pukim zaduženjem. Propisi šerijata donose radost i zadovoljstvo čovjekovome srcu, nadahnjuju njegovu dušu, a sve stoga što želi postići Allahovo zadovoljstvo i pokajati se. A On je Istinski Bog, s čijim imenom se srca smiruju, i niko drugi nikada neće moći podariti tako nešto ljudima. **Zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi ustrajan! Znaš li da ime Njegovo ima iko!**[95]

Druga postavka: Uživanje i radost na Drugom svijetu su poput radosti koju imaju vjernici kada gledaju u lice svoga Gospodara, a ne kao što tvrde učenjaci ilmul-kelama da je uživanje moguće jedino u onome što je stvoreno i pojavno, kao što su jelo, piće, bračni kontakti i slično. Naprotiv, istinski užitak i zadovoljstvo su u pogledu okrenutom ka Gospodaru Uzvišenome, kao što se bilježi u Vjerovjesnikovoj dovi: *Gospodaru moj, molim te za radost gledanja u Tvoje lice, i za čežnju susreta s Tobom, daleko od štete koju mogu pribaviti i zablude u koju mogu upasti.* [96]

U hadisu kojeg bilježi Muslim i drugi hadiski autoriteti, a koga prenosi Suhejb od Božijeg Poslanika, Bog ga spasio i zadovoljan bio s njim, stoji sljedeće: Kada stanovnici dženneta uđu u džennet, glasnik će pozvati: O, džennetlije, Allah želi da vam ispuni dato obećanje? Pa će oni povikat: Šta je to?! Zar nam već nije lica svijetlim učinio, u džennet nas uveo i sačuvao nas džehennemske vatre?! Zastor će se potom skinuti, pa će oni u lice Gospodara svoga gledati. Ništa ljepše

[94] Et-Talak, 7.
[95] Merjem, 65.
[96] Hadis bilježe En-Nesai i Ahmed.

i draže ne može im se pokloniti od pogleda u lice Gospodara svoga. A to je dodatak obećanoj nagradi.

Poslanik objašnjava da i pored nagrade koju su dobili u džennetu, ništa se ne može mjeriti sa poklonom pogleda u lice Gospodara, jer je to najveći užitak i radost za vjernika.

Ni u čemu drugome nema toliko slasti i uživanja. Uživanje u nečemu prati osjećaj ljubavi prema tome u čemu se uživa. Kad god čovjek u nečemu pronalazi zadovoljstvo i uživanje, ostvarivanje toga povećava u njemu još više radost i ushićenje.

Dan džume, petak, se također smatra dodatnom nagradom za ljude, i ahiretskim danom, za što postoji potvrda u hadisima i mudrim izrekama. Govoreći o nevjernicima Uzvišeni u Kur'anu kaže: **Uistinu, oni će toga dana od milosti Gospodara svoga zaklonjeni biti, zatim će sigurno u oganj ući.**[97]

Oganj je najveći oblik patnje, dok je pogled u lice Gospodara najveći oblik uživanja. Radost ljudi u nečemu drugome, mimo Uzvišenoga Stvoritelja, ne može se nikako porediti sa radošću i uživanjem koje vjernici imaju kod svog Gospodara.

Ove **dvije** postavke imaju jasno utemeljenje u Kur'anu i Sunnetu, i na ovom stanovištu je najveći broj znalaca, vjernika, a što potvrđuju i veliki ašici, sufijski šejhovi i ulema ehli sunnetske tradicije. A to je Allahov Zakon i Djelo po kome je stvorio ljude.

Oni koji negiraju ove dvije postavke, argumentiraju to nekada tekstom Objave i mudrim izrekama, te srcem i osjaćanjima u nekim drugim prilikama. Međutim, ako negiramo zadovoljstvo i uživanje, upravo ih srce i osjećanja potvrđuju. Također, u prilog svojim stajalištima navode i analogiju, koristeći argument razuma.

---

[97] El-Mutaffifun, 15-16.

Treće: Čovjek ne može bez Božije pomoći i podrške pribaviti korist ili štetu, dati nekome pravo ili ga uskratiti, naputiti na Pravi put ili odvesti u zabludu, pomoći ili odmoći nekome, sačuvati ili uniziti nečiju čast i dostojanstvo. Stvoritelj je Onaj koji ga je stvorio, opskrbu mu darovao, poučio ga, uputio na Pravi put i Svojim blagodatima obasuo ga. Ako ga pogodi neko zlo, niko drugi osim Allaha to od njega otkloniti ne može, a isto tako ako mu bude darovana blagodat, niko osim Allaha ne može mu je zabraniti. Dakle, čovjek bez Boga, sam sebi niti može štete niti koristi pribaviti.

Ova **treća** temeljna istina običnome svijetu jasnija je od **prve**, pa se stoga u Kur'anu kao argument susreće mnogo češće. Međutim, ukoliko pažljivo proučimo Kur'an, doći ćemo do zaključka da se preko ove **treće** temeljne istine želi objasniti ona **prva.**

Ova temeljna istina ukazuje na traženje oslonca kod Allaha, dž.š., traženje pomoći samo od Njega i upućivanje molbi samo Njemu, a ne nekome drugome.

Također, ova istina upućuje na ljubav prema Allahu, klanjanje samo Njemu, zbog Njegove dobrote prema čovjeku i blagodati kojima ga obasipa. Ukoliko Mu istinski iskažu pokornost i ljubav, uzmu samo Njega za Oslonac, ostvarit će prvu temeljnu istinu. Nešto slično nalazimo u slučaju kada čovjeka zadesi velika nesreća, neimaština i strah, pa se dovom obrati Allahu, Koji mu kao rezultat njegovog iskrenog obraćanja daruje nešto mnogo više i ljepše od onoga što je prvotno tražio u svojoj dovi. Kur'an navodi obilje primjera o potrebi stvorenja za Stvoriteljem, o brojnim blagodatima kojima obasipa svoje robove, te o obećanju koje će ispuniti na ahiretu a koje se tiče brojnih blagodati i zadovoljstava koje će im pokloniti.

Ovom temeljnom istinom realizira se potpuni oslonac na Boga, ističe Mu se zahvalnost i iskazuje ljubav za Njegovo dobro prema čovjeku.

Četvrto: Ukoliko čovjek iskaže obožavanje nekome mimo Uzvišenoga Allaha, dž.š., pribavit će sebi štetu, kao što je pribavlja sebi uzimanjem hrane i pića preko osobnih potreba, te pretjerivanjem u odijevanju i spolnim kontaktima. Šta god čovjek u potpunosti zavoli i iskaže mu poštovanje, ipak će to jednoga dana splasnuti, pa će to napustiti, osim istinski iskazane ljubavi prema Bogu.

U jednoj predaji stoji: *Voli koga hoćeš, ipak ćeš to morati napustiti. Radi što hoćeš, naći ćeš to sve pred sobom. Budi kakav god hoćeš, ali ćeš prema onome što budeš radio nagrađen biti.*[98]

Znaj da će svakome ko iskaže ljubav i poštovanje prema nekome drugome mimo Boga, to donijeti štetu i biti razlogom njegove propasti.

Oni koji gomilaju zlato i srebro, ne trošeći ga u svrhe na Božijem putu, imat će pred sobom ono što su gomilali u liku strašne zmije otrovnice koja će ih vući za čeljust i govoriti: Ja sam tvoje dunjalučko blago i imetak.

U jednome hadisu stoji da će Allah na Sudnjem danu reći čovjeku: *O sine Ademov, zar nije pravedno da danas svakome od vas pridružim ono čime je bio zaokupljen na dunjaluku.*[99]

Ovdje se pod onim čime je čovjek bio zaokupljen želi istaći da je prema tome iskazivao svu svoju ljubav. Dakle, svakome ko je nečemu, više nego Uzvišenom Allahu, iskazivao ljubav, On će dati da to ima u svojoj vlasti na Sudnjemu danu. Njemu će džehennem biti prebivalište, a grozno li je on prebivalište!

---

[98] Posljednji dio hadisa bilježe: Ebu Nu'ajm, Ibn Adijj i Ed-Dejlemi od Ibn Omera, a Abdurrezzak u *Iz-Zuhdu* od Ebu Killabe kao mursel hadis.

[99] Ovo je samo početak hadisa kojeg bilježi Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru* i *El-Mu'džemul-evsatu*.

Štetu pribavlja sebi svako ko nešto više od Boga voli, svejedno da li je to uspio pribaviti ili ne? Ako ta stvar uprkos njegovoj velikoj ljubavi i želji bude neostvarena, onda će zbog toga patiti i nesretan biti. A ukoliko je ostvari i dokuči, onda će imati više štete i boli nego zadovoljstva i radosti. Ova pojava poznata nam je i kroz nauku i praksu.

Svaka ljubav poklonjena nekome mimo Uzvišenoga Boga rezultirat će štetnim posljedicama. Jedino ono što se radi u ime Boga, za ljubav i zadovoljstvo Njegovo, rezultirat će dobrom. On je savršeno Dobri i Plemeniti za čovjeka.

Prenosi se da je Muhammed, a.s., rekao: *Dunjaluk i sve što je na njemu, prokleto je, osim spominjanja Allaha i onoga što to prati.*[100]

Peto: Oslanjanje na stvorenja umjesto Allaha donosi čovjeku samo poniženje i nesreću. To je općepoznata stvar koju potvrđuju nauka i praksa. Kad god čovjek svoju nadu, oslonac i pomoć potraži u nečemu drugome mimo Boga bit će ponižen i poražen. Uzvišeni kaže: **Oni kao zagovornike nekakva božanstva, a ne Allaha, uzimaju. A ne valja tako! Božanstva će poreći da su im se klanjali, i bit će im protivnici.**[101]

Četvrti i peti argument odgovaraju odrednici po kojoj se ibadet čini isključivo Allahu i pomoć i podrška traže samo od Njega. Tako Uzvišeni kaže: **Samo Tebi se klanjamo i samo od Tebe pomoć tražimo!**[102]

Ispravna duhovna i moralna orijentacija čovjeka očituje se kroz iskazivanje ibadeta Allahu i traženje pomoći od Njega, dok obožavanje nekoga drugoga i traženje podrške od nekoga osim Allaha donosi samo štetu, nesreću i propast.

Šesto: Uzvišeni Allah je Neovisan, Slavljeni, Plemeniti, Milostivi, Dobročinitelj koji čovjeku želi dobro a otklanja od njega zlo. On to ne

[100] Ovaj hadis bilježe Et-Tirmizi i Ibn Madže.
[101] Merjem, 81-82.
[102] El-Fatiha, 4.

čini zato što mu je to potrebno, već iz milosti i dobrote prema čovjeku. Ljudi teško prihvataju raditi nešto u čemu ne vide osobnu korist. Najveći domet koji ljudi mogu uraditi u pogledu jednoga čovjeka je da mu iskažu ljubav, uvažavaju ga, pribave mu neku korist i otklone neku nesreću od njega. Pa, iako to sve bude uz Božiji blagoslov, oni za drugog čovjeka ne žele ništa uraditi ukoliko ne vide za sebe u tome neku vrstu koristi.

Kada iskažu ljubav prema čovjeku, svejedno, da li zbog njegove fizičke ili unutarnje, duševne ljepote, oni kroz to žele vidjeti i neki oblik osobne koristi.

Isto kao što se žele vidjeti poslanici i čestiti ljudi, koji se zavole, te se uživa u njihovome društvu i slušanju.

Također ko zavoli čovjeka zbog hrabrosti koju posjeduje, vlasti, ljepote i plemenitosti, on želi ostvariti dio te vrline u osobnome životu, i da nije zadovoljstva koje osjeća zbog te vrline, nikada uopće ne bi iskazao ljubav prema njemu. Kada se neki posao ne radi zarad Božijega zadovoljstva, a kojim se želi pomoći nekome preko neke usluge, novcem ili želi otkloniti od njega neka nesreća, poput bolesti i napada neprijatelja, ili mu se pak uputi samo blagoslov i zahvala, opet se očekuje neki oblik protusluge za to.

Takvu pojavu naći ćemo i kod vojnika koji služe vladarima, robova u vlasti svojih gospodara, radnika u proizvodnji koji su pod nadležnošću svojih nadređenih i kod savjetnika državnika. Svi oni priželjkuju postizanje koristi i većina njih nema namjeru biti poslušna svome nadređenome bez nekog podsticaja i motiva. Jedino posao motiviran vjerom, univerzalnim vrijednostima Pravde i Dobra ne potpada tome vrednovanju. Bog daje čovjeku sve što mu je potrebno za život na ovome svijetu i On jedne skupine nad drugim uzdiže po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili.

Jasno nam je iz navedenoga da stvorenja ne žele istinski pružiti pomoć čovjeku, ukoliko u tome ne pronađu i neki oblik vlastite koristi.

Uzvišeni Allah čovjeku želi dobro, radi njega samoga, a ne što je to Njemu Uzvišenome potrebno. Ovaj oblik koristi, isključivo je za čovjekovo dobro i on nema nikakve štete.

Ovaj argument isključuje mogućnost obraćanja ljudima, mimo Uzvišenom Bogu, i traženja pomoći i koristi od njih. Ljudi i ne mogu to pružiti, ali to ne smije biti razlog za grubo i osorno postupanje prema njima, nečinjenje dobročinstva prema njima i nanošenje boli i uvreda. Naprotiv, čini dobro prema njima, Allaha radi, a ne očekujući nekakvu korist od toga. Pa kao što ne trebaš biti daleko i skriven od ljudi, ne trebaš uniziti svoje dostojanstvo tražeći od njih. Boj se samo Allaha, daleko od straha ljudi, a nemoj se bojati ljudi, zaboravljajući strah od Allaha. Traži zaštitu samo od Allaha, a ne od ljudi, i ne traži pomoć od ljudi, zaboravljajući Allahovu pomoć.

Zato budi od onih za koje Allah kaže: **...a od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati.**[103]

Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, a od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo![104]

Sedmo: Većina ljudi teži ostvarenju vlastitih želja i planova, a da pritom uopće ne vodi računa o nanošenju štete drugim ljudima. Čovjek tada po svaku cijenu i slijepo želi da ih realizira, nevodeći računa o posljedicama.

---

[103] El-Lejl, 17-19.
[104] El-Insan, 9.

Osmo: Kada čovjeka pogodi neka nesreća, poput straha, gladi i bolesti, niko od ljudi, bez Božije pomoći, to nije u stanju otkloniti. A ljudi su spremni otkloniti nesreću od njega, kada u tome vide neki oblik osobne koristi.

Deveto: Svi ljudi kada bi se suglasili da pomognu čovjeku, ne bi mu mogli pomoći, ako to bude bez Božijega blagoslova i odluke.

Također, ako bi se svi oni udružili da nanesu čovjeku zlo, to ne bi mogli uraditi bez Božije dozvole. Sve tvoje želje i potrebe, ni u kom slučaju, ne zavise od htijenja i raspoloženja ljudi.

Uzvišeni Allah kaže: Ili, ko je taj koji će biti vojska vaša i vama pomoći, osim Milostivog? - Nevjernici su samo obmanuti. Ili, ko je taj koji će vas nahraniti, ako On hranu Svoju uskrati? - Ali, oni su uporni u svojoj bahatosti i u bježanju od istine.[105]

Božija pomoć podrazumijeva otklon nesreća i štete od čovjeka, a pod pojmom "nahraniti" podrazumijeva se korist za njega.

Uzvišeni kaže: **Neka se oni Gospodaru ovoga Hrama klanjaju, koji ih gladne hrani i od straha brani.**[106]

Zar im Mi ne pružamo priliku da borave u svetom i bezbjednom mjestu gdje se, kao Naš dar, slivaju plodovi svakovrsni.[107]

Božiji prijatelj, Ibrahim, a.s., uči dovu: **Gospodaru moj, učini ovo sigurnim gradom, a snadbij plodovima stanovnike njegove.**[108]

Muhammed, a.s., u hadisu kaže: *Da li opskrbu i pomoć dobivate do li radi onih slabih i nemoćnih među vama*, tj. Bog vas pomaže i hrani, zahvaljujući dovama, namazima i iskrenosti onih slabih u vašoj zajednici.[109]

---

[105] El-Mulk, 20-21.
[106] El-Kurejshi, 3-4.
[107] El-Kasas, 57.
[108] El-Bekare, 126.
[109] Ovo je dio hadisa kojeg bilježe: Muslim, El-Buhari, Ebu-Davud, Ahmed Ibn Hanbel, Ibn

Rezime kazanoga bio bi da ukoliko ti istinski ne znaš šta je to dobro za tebe, i nisi u stanju domoći ga se, i ne poklanjaš dovoljno budnosti i želje za postizanjem dobra, onda budi siguran da drugi ljudi još manje znaju šta je korist i dobro za tebe. I oni, također, još manje znaju načina kako se domoći toga, te imaju još manje želje i volje da postignu nešto, što je samo tvoja očita korist.

Allah Uzvišeni je Taj Koji istinski zna, a ti, čovječe, ne znaš. On je Onaj koji je Moćan i Koji daruje ti iz Svoga neizmjernoga obilja, a ti, čovječe, to nisi u stanju bez Njega.

U hadisu, koji govori o traženju od Boga najboljeg rješenja za neku situaciju *(istihara)*, stoji: *Bože moj, tako Ti Tvoga neizmjernoga znanja, molim te da mi daruješ dobro. Tako ti Tvoje neizmjerne moći, dosudi mi ono što je dobro za mene. Daruj mi to, iz Tvoga neograničenoga Obilja, jer samo Ti to možeš, a ja ne mogu, i samo Ti znaš, a ja ne znam. Ti si Jedini poznavalac svih tajni.*[110]

Hibban i El-Hakim od Ebu Ed-Derda'a.

[110] Bilježe ga: El-Buhari, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

VJERA U ALLAHA JE ISTINSKA HRANA ČOVJEKOVA

Ovo poglavlje nastavak je započete teme u prošlom poglavlju. Određena želja ili potreba je ta koja motivira svakoga čovjeka da bude odlučan, uporan i osjećajan u životu. Dapače, svako živo biće vođeno slobodnom voljom i željom posjeduje znanje i mogućnost djelovanja. *Iradet* pretpostavlja želju, slobodnu čovjekovu volju i slobodu izbora. Da bi čovjek realizirao neku svoju želju i potrebu nužno je ispuniti određene preduvjete. A ukoliko dođe do njene realizacije sa zalaganjem onoga koji želju posjeduje, onda se to desilo zahvaljujući njegovoj snazi i odlučnosti. A ako je pak do njene realizacije došlo bez njegovog angažamana, onda konstatujemo da je u pitanju bila nečija pomoć. Međutim, u oba slučaja trebalo je izvršiti određene predradnje da bi do njene realizacije uopće došlo. Zaključujemo da svaki čovjek posjeduje svoje vlastite želje, te da je za svaku potrebu nužno potražiti podršku za njenu realizaciju.

U iskonsku prirodu i pravo svakoga čovjeka spada i to da nešto voli i žudi za ostvarenjem toga, te da se oslanja na nekoga i traži

pomoć u ostvarenju svoga cilja. Međutim, želja i ono od čega se traži pomoć dijele se na dvije skupine:

Prvo: Čovjek može imati neku vlastitu želju, a može u njegovome srcu biti i ono što su želje i potrebe drugih ljudi.

Drugo: Čovjek se može osloniti i pomoć tražiti od Onoga ko je neovisan i opstoji bez ičije pomoći, a može biti oslonjen na nekoga ko nije dovoljan sam sebi i nije neovisan.

Ono što se želi može biti istinski, ispravan cilj i želja, a što onaj koji želi, voli svim srcem i potčinjava mu se. To je Uzvišeni Allah.

Želja može biti profanog, prolaznog karaktera i egzistirati dok postoji interes. Ono što je oslonac, čovjeku može uistinu pružati podršku, pomoć i nadu. Isto tako, ono što se izabere osloncem može biti nešto što zavisi od drugoga u pružanju podrške, kao naprimjer što svi organi zavise od srca, ili što funkcija novca zavisi od njegovoga vlasnika, ili funkcije alatki u proizvodnji koje zavise od onoga ko upravlja njima.

Zaključak bi bio, da ukoliko čovjek razmisli o svome osobnome i životu svih drugih ljudi, neminovno će doći do sljedeća dva zaključka: čovjek mora imati nekoga u koga ima povjerenje i kome poklanja svoju ljubav. A to je nedvojbeno Uzvišeni Allah.

Čovjek isto tako mora imati nešto u što vjeruje, na što se oslanja i traži podršku kada želi ostvariti svoje želje, svejedno da li izbor bio ispravan, pa to bio Bog, ili nešto drugo?

Oni koji obožavaju nekoga drugoga mimo Allaha i traže pomoć od nekoga drugoga, čine očiti kufr. A kao primjer nam mogu poslužiti obožavaoci Sunca, Mjeseca i svi oni koji se obraćaju nekome drugome, tražeći od njih pomoć u ostvarenju svojih želja. U muslimanskoj zajednici susrećemo pojavu prenaglašene ljubavi prema novcu, nekim osobama, položaju i vlasti, do te mjere čak, da se robuje tim stvarima.

Kao što Božiji Poslanik kaže: *Propao je onaj ko robuje dirhemu (srebrenjaku)! Propao je onaj ko robuje dinaru (zlatniku)! Propao neka je onaj ko rob je ogrtaču! Propao neka je onaj ko rob je kadife! Ako mu bude dodijeljeno, zadovoljan je, a ako mu se uskrati, onda je ljut!*[111]

Isti je slučaj sa onim ko se bude ponosio svojim ugledom u društvu i novcem, zbog toga što je možda njegov sin, jedan od uglednih ljudi na vlasti, jedan od ljudi u vladarevoj pratnji ili jedan od vladarevih vojnika, ili ako je možda neko od njegovih prijatelja na položaju, ili zbog novca, kojim neku korist sebi priskrbljuje ili neku nesreću njime otklanja. U tom slučaju novac je njegov oslonac i pomagač.

Ibadet nužno podrazumijeva traženje pomoći i podrške od Allaha. Onaj ko se bude srcem rukovodio u traženju opskrbe, pomoći, koristi, te otklanjanju štete i nesreće, predaje Mu se i potčinjava u potpunosti. Vođen srcem on izvršava i ono što mu nije drago, a što će poslije činiti i iz ljubavi. Kao primjer nam mogu poslužiti ljudi koji novac vole, ili vole ono što novcima ostvaruju, poput moći i položaja.

Ono što se srcem istinski zavoli, ne traži se pomoć i oslonac od toga, dok u potpunosti čovjek ne bude siguran da će mu moći ostvariti želju. Kao što zaljubljeni od voljene osobe ne traži da mu uzvrati ljubav sve dok ne bude siguran da će mu se to i ostvariti.

Ono što se voli, u pogledu pomoći i podrške čovjeku, mogli bismo podijeliti u tri skupine.

Prva: da ono što se voli nije u stanju pružiti pomoć onome koji to voli.

Druga: da je onaj ko pruža pomoć u stanju to i učiniti, ali da prema njemu nema ljubavi i želje.

Treća: da ove dvije prethodne stvari budu zajedno prisutne.

---

[111] Hadis bilježe El-Buhari, Ibn Madže, Et-Taberani u *El-Mu'džemul-evsatu* i Ed-Dejlemi u *El-Firdevsu*.

Zaključak je da u svakome vremenu i u svakoj prilici čovjek mora imati nekoga kome se obraća i od koga pomoć traži. A to je Uzvišeni, Apsolutni Gospodar kome se uvijek obraća za pomoć i kome se klanja. Stoga su Njegove riječi **Samo Tebi se klanjamo i samo od Tebe pomoć tražimo**[112] jedini sveobuhvatni govor koji sve sadržava.

U pogledu traženja oslonca i podrške ljude možemo podijeliti u četiri skupine:

Prva: da se obožava neko mimo Allaha, dž.š., i da se pomoć traži od toga. Tu pojavu ćemo okvalifikovati kao širk, ukoliko je musliman u pitanju.

Druga: da se klanjaju Bogu, ali da pomoć traže od nekoga drugoga. Brojni su primjeri za ljude koji iskazuju poslušnost Jedinome Bogu i Njegovome Poslaniku, ali njihova srca vezana su za one od kojih priželjkuju pomoć, opskrbu i uputstvo. A to su razni vladari, moćnici i šejhovi.

Treću skupinu čine ljudi koji pomoć traže od Boga, mada se klanjaju nekome drugome mimo Njega. Oni govore o posebnim duhovnim nadahnućima i stepenima, otkrovenjima i ezoterijskim putevima duhovnosti. Iako oslonac i podršku traže od Allaha, oni ne prakticiraju ono što je naredio Allah i Njegov Poslanik i ne slijede Božiji zakon s kojim je poslao Svoga Poslanika.

Četvrtu skupinu sačinjavaju oni koji istinski samo Allaha obožavaju, samo od Njega pomoć traže i na Njega se oslanjaju. O ovim skupinama će također biti kasnije govora, ali je potrebno istaći da je ova klasifikacija utvrđena na temelju nužnosti postojanja Onoga kome se ibadet čini, te činjenice da svaki rob mora imati nekoga kome robuje i od koga pomoć traži. S obzirom na robovanje Allahu i traženje pomoći od Njega vjernici se, također, mogu podijeliti u četiri skupine.

---

[112] El-Fatiha, 4.

POGLAVLJE O OBAVEZI ROBOVANJA SAMO ALLAHU I TRAŽENJU OSLONCA SAMO OD NJEGA

Istinski se obožava samo On i od Njega se isključivo traži podrška i pomoć. On, Uzvišeni, je Onaj Koji stvorio je čovjeka i Svojim blagodatima ga obasuo. Svojom snagom, htijenjem i milošću to čini, a čovjek u tome nikakvoga udjela nema. Samo u Njegovoj je moći učiniti s tobom što mu je volja, a niko drugi to u stanju nije. On je Onaj koji udovoljava potrebama, osigurava opskrbu i otklanja nevolje. Niko drugo osim Njega to nije u stanju učiniti.

Ili, ko je taj koji će biti vojska vaša i vama pomoći, osim Milostivog? - Nevjernici su samo obmanuti. Ili, ko je taj koji će vas nahraniti, ako On hranu Svoju uskrati? - Ali, oni su uporni u bahatosti i u bježanju od istine.[113]

On, Uzvišeni, čovjeku blagodati daruje, dobročinstvo mu čini, a što je shodno Njegovim imenima i svojstvima kojima je Sebe opisao. Jer On je Svemilosni, Samilosni, Koji voli ono što stvorio je i Koji se slavi. On opstoji sam o Sebi, Njegova moć jedan je od atributa Njegovih, kao i milost, znanje i mudrost. On ni u jednome trenutku ne zavisi od robova Svojih, štaviše, On je Neovisan od svih svjetova.

[113] El-Mulk, 20-21.

A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je Neovisan i Plemenit.[114]

I kad je Gospodar vaš objavio: Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će stroga biti.[115]

Poruka Musa, a.s., njegovome narodu u Kur'anu istaknuta je:

I Musa još reče: Ako budete nezahvalni i vi i svi drugi na Zemlji, - pa, Allah, doista, ni o kom nije ovisan i On je jedini hvale dostojan.[116]

U sahih kudsi hadisu Uzvišeni kaže: *O robovi Moji, kada biste vi svi bili najokorjeli grješnici, od prvoga do posljednjega, te čitav ljudski i El-Džinnski rod, to ne bi nimalo umanjilo Moju vlast i odmoglo Mi. A i kada bi svi vi bili na najvećem stepenu bogobojaznosti, to nimalo ne bi uvećalo Moju vlast i pomoglo Mi. Kada bi se oni svi saglasili i tražili od Mene da udovoljim njihovim molbama, pa to i učinio, opet to ni trunke ne bi umanjilo Moju moć i vlast...*[117]

Bog Uzvišeni ni o kome ovisan nije, Njegovi atributi koji govore o Njegovome savršenstvu stalni su i nužna su odlika Njegova.

Ni u jednoj stvari On ne ovisi o pomoći stvorenja, a svi Njegovi postupci su odraz Savršenstva. I Dobrota i Plemenitost su izraz Njegovoga Savršenstva. On ništa ne čini zato što to mora učinit, već isključivo ono što On želi čini. A On, Uzvišeni, će ispuniti ono što je odlučio. Niko Ga u namjeri da uradi nešto ne može spriječiti. On ni u jednoj stvari pomagača ne treba, niti Mu je bilo ko od stvorenja ravan i ne treba Mu nikakav zaštitnik među njima.

---

[114] En-Neml, 40.
[115] Ibrahim, 7.
[116] Ibrahim, 8.
[117] Hadis navode: Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

ŠTO JE ČOVJEK PONIZNIJI PRED ALLAHOM TO JE SNAŽNIJI

Štogod više čovjek bude predan, pokoran Bogu, to će Mu biti bliži i draži. Najsretniji ljudi su oni najviše predani i pokorni samo Njemu. U tom kontekstu se kaže: Želi što god hoćeš, bit ćeš njegov zarobljenik. Odreci se koga god hoćeš, bit ćeš njegov suparnik. Čini dobro kome god hoćeš, bit ćeš njegov nadređeni. Jedan pjesnik mudro veli:

Tanka nit između poniženja i časti stoji
Razumijevanje njeno umne glave čak buni

To poniženje širk je
Zapamti dobro što slijedi

Čovjek će kod ljudi biti najcjenjeniji i najvredniji onda kada od njih ne bude ništa tražio, a za učinjeno dobro prema njima nikakvu protuslugu ne bude očekivao. Tada će u njihovim očima biti najbolji i najveći čovjek. A kada bude potraživao i zavisio od ljudi i koliko je gutljaj vode, njegova vrijednost će u njihovim očima opasti za onoliko koliko bude tražio od njih.

Ovo je je odraz Božije Milosti i Mudrosti, kako bi ljudi iskreno i potpuno samo u Njega vjerovali i ne bi Mu činili širka.

Zato je mudri Hatim kada su ga pitali u čemu je zaštita od ljudi rekao: "Tvoje davanje njima treba biti obilno, a tvoje uzimanje od njih mizerno i beznačajno." Ukoliko davanje i uzimanje budu recipročni, onda ćete biti u istoj poziciji, i ni jedan neće imati prednost nad drugim. A ako ljudi budu ovisili o tvojoj pomoći, bit će ti poslušni.

Uzvišeni Allah naplemenitiji je prema tvojim potrebama i On ti je najpotrebniji u onome što si. A sva stvorenja su slaba za ono što je tvoja potreba, jer su sva upućena da traže pomoć za sebe. Ona ne znaju šta je to što ti trebaš, niti su u mogućnosti otkriti koje su tvoje istinske potrebe, jer ona nisu u stanju prepoznati šta je to njihov vlastiti interes. Pa, kako onda da budu upućena u to šta je tuđi interes? Ona nisu u stanju ni ostvariti želje drugih, a niti imaju volje i želje da to urade. Nemaju ni znanja, snage, a ni želje za tim.

Uzvišeni zna šta je tvoj interes i korist za tebe, i On je u stanju ostvariti te tvoje potrebe, i On to želi iz Svoje dobrote i neizmjerene milosti prema tebi. Milost je atribut Njegov, i On milostivo postupa prema stvorenjima. On je sebi odredio da Milostiv bude i da milost Njegova obuhvaća sve. Sva stvorenja osjećaju svoje potrebe, i ona ne rade ništa što nije u njihovu korist i interes. Ali, njihova je dužnost i mudrost tako postupiti. Sretan je onaj koji prepozna šta je to pravi cilj, ali nije sretan onaj koji misli da se radi o ispravnom cilju, pa se ispostavi drukčije.

Na temelju toga ljudi se mogu podijeliti u tri skupine: nepravednike, pravične i dobročinitelje.

Nepravednik je onaj koji uzme od tebe robu, ili što drugo, a ne plati protuvrijednost toga što je uzeo. Nepravednik je i onaj koji nanoseći štetu drugome pribavlja sebi korist. Pravednik je onaj pošteni čovjek, koji decidno poštuje kupoprodajni ugovor, ne nanoseći štetu ni sebi ni drugome. To je onaj partnerski, komplementarni odnos, poput onoga među supružnicima ili partnerima u poslu. Dobročinitelj je onaj koji ti čini dobro bez očekivanja usluge za to, a on to radi zato što je ispunjen radošću i ushićenjem dok drugima čini dobro.

Ljudi su inače spremni ukazati čovjeku počast i cijeniti ga kada im je on potreban i žele se domoći neke koristi od njega. To je taj odnos koji je prisutan među supružnicima, partnerima u poslu, gdje je svako upućen na pomoć drugoga. Gospodar treba pomoć svojih robova, a i oni ne mogu bez pomoći svoga gospodara. Kraljevi se oslanjaju na pomoć svojih vojnika, ali ni vojska ne može bez podrške vladara. I na ovome principu cijeli svijet funkcioniše.

Čak i prijatelji i rodbina iskazuju poštovanje, ljubav i pažnju prema tebi, ako zbog tvoje plemenitosti i dobrote ostvaruju vlastitu korist. Ukoliko, pak, ne bude toga, onda okreću glavu od tebe, jer oni u stvari vole samo sebe i gledaju svoju korist i interes.

Sve gore spomenute skupine ljudi, počevši od vladara pa naniže, iskazuju poštovanje prema sebi nadređenim do onoga trenutka kada ne budu povrijeđeni njihovim ponašanjem i postupcima. A kada se to desi, njihov odnos će se u potpunosti promijeniti.

Čim čovjek bude primoran potražiti neku pomoć od ljudi, ljubav, poštovanje i ukazivanje počasti koje su mu do tada ukazivali, će splasnuti, iako će mu izaći u susret i udovoljiti njegovim zahtjevima.

Uzvišeni Allah odbija mogućnost da stvorenja mogu Njemu biti ravna ili se cijeniti više nego On. Zato bi Poslanik, a.s., učio sljedeću dovu nakon jela: *Najveća hvala pripada samo Allahu i blagoslov Njegov najljepši neka je u ovoj nafaki. Hvali Njegovoj niko ravan nije, koja neprolazna je i koju ništa nadvisiti ne može. A Gospodar naš Neovisan je i Dovoljan je sam Sebi.*[118]

Allah Uzvišeni uvijek je Dobročinitelj čovjekov, i svaka blagodat koju čovjek postigne Njegov je dar. Najveća sreća i zadovoljstvo za

[118] Hadis bilježe El-Buhari i Ebu Davud od Ebu Umame.

čovjeka je da osjeća potrebu za Bogom i žudi za njim. To onda treba svjedočiti, spoznati i živjeti u skladu s tom spoznajom.

Čovjek i osiromaši, a da uopće ne primjeti, kao što je slučaj kada potroši sav novac, pa tek spoznajom da se to desilo, postaje drugačiji. Sva stvorenja imaju potrebu za Stvoriteljem, ali nevjernici i licemjeri su u neznanju u pogledu toga, ne pridaju tome važnost, uopće ne razmišljaju o tome i ne žive u skladu s tim. Vjernik, međutim, svjedoči i prihvata to, te živi u skladu s tim. Eto, to su istinski Allahovi robovi.

Svaki čovjek sam po sebi zavisi od Boga i upućen je na pomoć i podršku Njegovu. To spada u suštinske odlike čovjekova bića. On, međutim, ne smije pomoć tražiti od nekoga drugoga. Samo je Allah, Neovisan i dovoljan sam Sebi. Stvorenja su upućena na Stvoritelja u pogledu svjedočenja i priznavanja Njegove jednoće i Apsolutne Vlasti Njegove nad njima. O ovome sam već dovoljno i detaljno govorio.

Čovjek je stvorenje koje neprestano griješi i nemoćan je po svojoj prirodi, a Allah je milostiv prema njemu i prašta mu. On prašta i samilostan je.

Da nije Njegove Milosti i Dobročinstva, ne bi bilo dobra ni na ovome niti na onome svijetu. Da nije Njegovoga velikoga oprosta, čovjek ne bi mogao spasiti se od svojih brojnih grijeha. Čovjeku su itekako potrebne Božije blagodati i otklanjanje štete i nesreće. Blagodat ne bi mogao postići da Božije milosti nije prema njemu. Zlo, koje je posljedica njegovih grijeha, ne bi bio u stanju otkloniti da nije Njegovog oprosta. Uzvišeni kaže:

Sreća koja ti se dogodi od Allaha je, a nesreću koja te zadesi sam si zaslužio...[119]

[119] En-Nisa, 79.

U ajetu se pod nesrećama misli na sve ono što žalosti čovjeka i što mu nanosi bol, dok se pod srećom misli na sve ono čemu se čovjek raduje i što mu pruža zadovoljstvo. Uzvišeni je rekao i: ...**i u dobru i u zlu smo ih provjeravali da bi se opametili.** [120]

Blagodati, milost i dobro su isključivo od Allaha, i niko drugi ne može polagati na to pravo.

I o ovoj temi smo već dovoljno rekli na drugim mjestima.

Nesreće su rezultat ljudskih grijeha i onoga što su oni svojom praksom zaradili. Uzvišeni je rekao: **Kakva god vas bijeda zadesi, to je zbog grijehova koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti.** [121]

A kada je riječ o blagodatima, koje su rezultat čovjekove pokornosti, one predstavljaju nagradu za ono što je uradio, ali se, opet, dešavaju zahvaljujući Božijoj dobroti prema čovjeku. Zahvaljujući Bogu, Stvoritelju čovjeka, on je pokoran, predan i poslušan, kao što Božiji prijatelj, Ibrahim, a.s., kaže: ...**koji me je stvorio i na pravi put uputio.** [122]

I na drugome mjestu: ...**učini nas dvojicu Tebi odanim...**, [123] i

...**učini me od onih koji će namaz obavljati.** [124]

Pogledajmo i slijedeće ajete:

Između njih smo Mi vođe određivali i oni su, odazivajući se zapovijedi Našoj, na pravi put upućivali, jer su strpljivi bili i u dokaze Naše čvrsto vjerovali. [125]

...ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao... [126]

[120] El-E'raf, 168.
[121] Eš-Šura, 30.
[122] Eš-Šu'ara', 78.
[123] El-Bekare, 128.
[124] Ibrahim, 40.
[125] Es-Sedžde, 24.
[126] El-Hudžurat, 7.

A Uzvišeni je to zaključio riječima: **dobrotom i blagodati Allahovom...**[127]

U Ebu Davudovom *Sunenu* i *Sahihu* Ibn Hibbanovom stoji hadis: *Uputi nas putevima spasa, izvedi nas iz tmina na svjetlo i učini nas zahvalnim na Tvojim blagodatima, i da iskreno ih prihvatamo i molimo Te da ih upotpuniš prema nama.*

U Fatihi Uzvišeni kaže: ...**uputi nas na Pravi put.**[128]

U dovi koju bilježi Taberani od Ibn Abbasa, a koju je Poslanik učio pred Arefat stoji sljedeće: *Gospodaru moj, Ti čuješ moje riječi, znaš mjesto gdje stojim, i znaš ono što skrivam i što u javnost iznosim. Tebi Kome ništa moje skriveno nije, obraćam se, ja jadan i siromašan, molim i vapim za Tvojom pomoći. Ja nesretnik, uplašen zbog grijeha svojih, molim te dovom nevoljnika, i skrušenom molbom jadnoga griješnika. Obraćam Ti se dovom uplašenoga i slaboga koji se volji Tvojoj potčinjava, i potvrđujem svoju slabost i nemoć. Gospodaru moj, ne dozvoli da ova moja dova Tebi bude moje razočarenje, budi mi milostiv, Ti Koji najbolje o svemu vodiš brigu i najbolje daruješ.*

Termin *abd* u Časnom Kur'anu odnosi se na onoga koji iskazuje ibadet Allahu, dok se on ne odnosi na onoga koji ne prakticira ibadet.

Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim...,[129] a riječi Uzvišenoga u nastavku ajeta, prema mišljenju većine komentatora Kur'ana i uleme, predstavljaju tzv. "rastavljeno izuzimanje": ...**osim nad onima koji te budu slijedili.**[130]

Također, potvrdu značenja termina *abd* nalazimo i u sljedećim ajetima: ...**sa izvora iz koga će samo Allahovi dobri robovi piti...**[131]

[127] El-Hudžurat, 8.
[128] El-Fatiha, 5
[129] El-Hidžr, 42.
[130] El-Hidžr, 42.
[131] El-Insan, 6.

A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju...[132]

...i sjeti se roba Našeg Davuda...[133]

...divan je on rob bio,i mnogo se kajao![134]

I sjeti se roba našeg Ejjuba...[135]

I sjeti se robova naših Ibrahima i Ishaka i Jakuba...[136]

...i nađoše jednoga Našeg roba...[137]

Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba...[138]

On je, doista, bio rob zahvalni.[139]

A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome...[140]

...i objavio robu Njegovu ono što je objavio...[141]

A kad je Allahov rob ustao da mu se pomoli...[142]

Neka je uzvišen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an...[143]

Mnogo je sličnih ajeta koji potvrđuju iznesenu tvrdnju. Terminom *abd* se također u Kur'anu Časnome imenuju sva stvorenja, a kao primjer mogu nam poslužiti sljedeći ajeti: **Oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate, zaista su robovi, kao i vi...**[144]

Zar nevjernici misle da pored Mene za bogove mogu uzimati robove Moje?[145]

---

[132] El-Furkan, 63.
[133] Sad, 16.
[134] Sad, 30.
[135] Sad, 41.
[136] Sad, 45.
[137] El-Kehf, 65.
[138] El-Isra, 1.
[139] El-Isra, 3.
[140] El-Bekare, 23.
[141] En-Nedžm, 10.
[142] El-Džin, 19.
[143] El-Furkan, 1.
[144] El-E'raf, 194.
[145] El-Kehf, 102.

Postoje tumačenja da se ovdje misli na meleke i Božije poslanike, pa se ustvrđuje apsolutna zabrana uzimanja bilo koga za zaštitika, kad je to pravo oduzeto ovim odabranim Njegovim stvorenjima.

...ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište![146]

U sahih predaji u poglavlju o Dedžalu, koju navodi Muslim, stoji sljedeće: *A Allah je objavio Mesihu, da On moćne robove ima protiv čije snage niko ustati ne može.*

Ovo je u kontekstu ajeta iz sure El-Isra, gdje se govori o snažnim robovima Njegovim koji će pregaziti Svetu zemlju i Jerusalem.

...poslat ćemo protiv vas robove Naše...[147]

Stanovnici Svete zemlje nisu pokorni Bogu bili, pa se potvrdio zapis sudbine da će ih zadesiti poniženje i bijeda.

Kur'an govori o tome da će i nevjernici biti u situaciji kada ih se može posmatrati kao robove, jer će priznati postojanje Stvoritelja i jer će Mu se pokoriti, iako u Njega nisu vjerovali.

...većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim[148]

...kao robovi u Milostivog tražiti utočište[149]

Tj. bit će potčinjeni Njegovoj volji i slabi.

Poznato je da će se u tom stanju pojaviti na ahiretu, dok su oholost i nemanifestiranje pokornosti Allahu karakteristike koje su važile za njih samo na ovome svijetu.

On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio, i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno.[150]

[146] Merjem, 93.
[147] El-Isra, 5.
[148] Jusuf, 106.
[149] Merjem, 93.
[150] Merjem, 94-95.

U ovom ajetu, kao i sljedećem koga navodim, se naglašava pojedinačni dolazak pred Boga:

A doći ćete Nam pojedinačno, onakvi kakve smo vas prvi put stvorili...[151]

...a Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji...[152]

Allahu se pokorava sve što je na nebesima i na Zemlji, htjeli ili ne htjeli...[153]

Njemu pripada sve što je na nebesima i na Zemlji, sve je Njemu poslušno.[154]

Nije značenje ovih ajeta da stvorenja nemaju svoju slobodnu volju i moć, i da su svi njihovi postupci predodređeni. Ovu tvrdnju potvrđuje upotreba termina kao što su činjenje sedžde Njemu, iskazivanja poslušnosti i uopće predanosti Bogu, a što ne korespondira sa terminima htjeli, ili ne htjeli. Ovi termini potvrđuju njihovu slobodu u postupcima, jer onaj koji nema svoju slobodnu volje ne može razmišljati o poslušnosti, činjenju ili nečinjenju sedžde i uopće o vjeri u Boga.. Sva stvorenja po svojoj prirodi potvrđuju Boga kao Tvorca, i ona se potčinjavaju tome i pokoravaju pred tim. Zbog brojnih razloga oni su to prinuđeni potvrditi, a mi ćemo navesti samo neke:

- Spoznaja o potrebi obraćanja Bogu, čemu svi ljudi pribjegavaju posebno u teškim situacijama kada nema drugoga izlaza.

- Pokoravanje i prihvatanje onoga što je On zapisom sudbine odredio, a što stvorenja nisu u stanju izmijeniti.

---

[151] El-En'am, 94.
[152] Alu-Imran, 83.
[153] Er-Ra'd, 15.
[154] Er-Rum, 26.

- U velikom broju slučajeva ljudi se potpuno potčinjavaju pred onim što je On naredio, iako im to uopće nije po volji. Izbjegavaju griješenje prema Tvorcu, mada preko volje. Takve primjere nalazimo kod nemuslimana, pripadnika islamske države i kod samih muslimana, koji prihvataju vjeru koju je objavio Allah Svojim poslanicima, ali griješe prema Njemu.

Vjernik se, međutim, dobrovoljno predaje Allahovoj Volji, prihvatajući strpljivo sve što ga zadesi od nesreća. On se drage volje predaje i pokorava Allahu, i čini sedždu, koja ima za cilj upravo pokoravanje i potčinjavanje pred Njim.

A što se, pak, tiče upućenosti i zavisnosti stvorenja od Stvoritelja, to predstavlja prioritet među njihovim potrebama. Stvorenja imaju potrebu za vlašću Njegovom nad njima, Njegovim stvaranjem i Apsolutnim savršenstvom. Na ovaj način oni su u vlasti Njegovoj, a samo Njemu pripada Vlast i Hvala. Ova činjenica je poznata svakome ko ispravno vjeruje u Allaha i Njegove poslanike.

Neka pojava dokaz je nužnosti postojanja uzročnika, ali i njene potrebe i ovisnosti o tome uzročniku. Čovjekova potreba za opskrbom, upućuje na čovjekovu ovisnost o Onome koji svemu daje opskrbu. Zato je ispravno mišljenje da su sva stvorenja po svojoj prirodi zavisna i upućena na Stvoritelja, te da to nije zbog bilo koga drugoga razloga.

Također, neovisnost Gospodara o bilo kome od stvorenja, predstavlja neizostavno svojstvo. On ne može biti do li Neovistan.

Potpuna upućenost stvorenja na pomoć Stvoritelja predstavlja njihovu glavnu karakteristiku i opis koji odgovara njihovoj prirodi. Stvorenja iz nepostojanja u postojanje izvodi On, kao što je i spuštanje

kiše sa neba pojava koja sa Njegovom odlukom, ulazi u oblik pojavnoga i postojanoga, dočim to ranije nije bila. Ovu pojavu razum može pojmiti i prihvatiti, i ona je stajalište većine islamskih učenjaka i znalaca. Ono što je Kur'an naglasio u pogledu potčinjavanja, pokoravanja, slavljenja i robovanja stvorenja Stvoritelju, drži se dodatnim argumentom kod običnoga svijeta, prethodnih i kasnijih generacija.

Jedna skupina učenjaka, pak, smatra da se upućenost stvorenja na Stvoritelja i njihovo potčinjavanje Njegovoj Volji manifestira upravo putem njihovog slavljenja i pokoravanja Tvorcu Jedinome. Iako je riječ samo o gestima i pokretima, ipak to je dokaz u prilog Tvorcu. Dokaz tome je i razastrta Zemlja, rijeke po njoj, raznovrsno drveće, biljke i njihovi plodovi koje izvodi, jer to svojim nijemim jezikom svjedoče. Ovo mišljenje zastupa Gazali i mnogi drugi, a ono predstavlja jedan od argumenata i za Ebu Bekra El-Enbarija, shodno Allahovim riječima: **Njemu se sve pokorava.**[155]

On ustvrđuje da se svako stvorenje pokorava Njemu, Njegovome određenju i ono što On odredi izvršava. Eto, to je dokaz potčinjenosti stvorenja Stvoritelju.

A to navodi i Zudžadž, argumentirajući Allahovim riječima: **...a Njemu se, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji...**[156]

On dalje navodi da je to apsolutna pokornost i potčinjenost, koja je specifična s obzirom na fenomen različitosti u Božijem stvaranju. Ovo je ispravan stav. Međutim, mišljenje većine prethodnih i kasnijih generacija islamskih učenjaka, po kome potčinjavanje, pokoravanje i veličanje predstavljaju samo jedan dodatni argument u prilog činjenici zavisnosti stvorenja od Stvoritelja, meritornije je i prihvatljivije.

[155] El-Bekare, 116.
[156] Alu-Imran, 83.

Neki ovo argumentiraju postojanjem onoga, koji se protiv svoje volje pokorava, potčinjava, prihvatajući od Boga i bolest, i zdravlje, i bogatstvo i siromaštvo.

A drugi pak, to argumentiraju Njegovim riječima: **...i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga...**[157]

Veličanje upućuje na Tvorca, i ispravno je gledište na temelju kazanog, da sve ima svoj oblik kroz koji se slavi On, i sedždu kojom se pokorava Njemu.

Smisao gorenavedenoga je utvrđivanje činjenice da sva stvorenja imaju potrebu za Tvorcem, te da sva ona po svojoj prirodi upućuju na Njega i svjedoče Ga. Ovo je urođena, prirodna potreba prema kojoj je Bog stvorio ljude. On ih je također stvorio da Ga svjedoče i potvrđuju, i bez ovih dokaza u njima i oko njih. Ovoj temi smo već posvetili dovoljno prostora na nekoliko mjesta.

Zaključak: Po logici stvari je jasno da bi se nešto iz nepostojanja u postojanje izvelo potreban je uzročnik. Ovo je nužno kada se radi o partikulama koje tvore cjelinu, a posebno je očito kada je riječ o univerzalijama. Uvođenjem partikularnog u egzistenciju univerzalno dobija svoje značenje.

Isti slučaj je i sa većinom pitanja o kojima raspravlja ulema ilmul-kelama i filozofi, a što predstavlja temelj njihovih naučnih opservacija. Pa tako naprimjer, utvrđuju principe svoje misli kroz sljedeće postavke: univerzalno je očitije od partikularnog, suprotnosti ne koegzistiraju i ne dotiču se, slične stvari kod jedne pojave su usporedive?

Čovjek spoznaje da je svaka univerzalna pojava očitija od partikularne, pa su tako neki dijelovi čovjekovog tijela veći i očitiji od drugih,

[157] El-Isra, 44.

da je dirhem kao novčanica u cjelini veća od njegovih dijelova, da je grad kao potpuna cjelina veći od kvartova koji ga čine, i da je planina kao cjelovit pojam veća od manjih brežuljaka koji je sačinjavaju.

Također, kada je riječ o suprotnostima, a to su postojanje i nepostojanje, čovjek kada donosi sud o nekoj pojavi, ustvrđuje jednu od dvije suprotnosti: postojanje ili nepostojanje. A nikako nije moguće donijeti sud da i jedno i drugo egzistiraju u isto vrijeme. Čovjek dakle donosi sud na temelju poznatih mu partikularija, iako mu cjelovita pojava ne bila poznata i dostupna.

Pa ako je rezultat analogije spoznaja i otkrivanje stvari u totalitetu, a ne u njenim pojedinostima, onda je neosporno i nužno dokazivanje i potvrđivanje Tvorca, preko Njegovih ajeta (znakova). I to potvrđivanje onim putem kako je to Kur'an utvrdio i prema urođenoj prirodi, prema kojoj je On stvorio ljude. Iako je logička spoznaja neosporna i tačna, ipak je ona nedostatna u nekim elementima.

A kada Kur'an koristi analogiju u ajetima koji govore o Njegovoj Jednoći, onda koristi onu vrstu analogije koja ne počiva na nejasnim činjenicama.

Kada se govori o potrebi „čišćenja" čovjeka od mahana i nedostataka, a koji remete njegovu potpunost, pa Uzvišeni Allah je Onaj Koji je bez ikakvih nedostataka i mahana. A kada se utvrdi čovjekova kompletnost o pitanju nekih svojstava, kao što su: zdravlje, znanje i snaga, pa Tvorac Uzvišeni je ispred stvorenja i savršen u svim ovim svojstvima. Sva stvorenja su znakovi i dokazi postojanja Tvorca. Razlika između analogije i ajeta je u tome što ajet upućuje na konkretni „ajet" u nama samima ili oko nas. Svako stvorenje je znak i ajet koji dokazuje samoga Stvoritelja.

Ljudi, čak, po urođenoj težnji i sklonosti prepoznaju Stvoritelja, i bez ovih ajeta. A da nije došlo do spoznaje i saznanja prije samih ajeta, otkuda bi onda oni uopće znali da konkretni ajet ukazuje na Njega. Primjer za to je neki pojam, gdje nam je cilj utvrditi njegovo ozbiljavanje, pa tek onda dolazimo do zaključka da se on naziva tim imenom.

Također, ustvrditi da nešto upućuje na neki pojam, obavezuje nas prije toga, na spoznaju samoga pojma. Jer, otkuda bismo znali na što se imena i atributi odnose, a da prethodno nismo spoznali pojam. Razumijevanje pojma genitivne veze kao cjeline, temelji se na spoznaji rectuma (odrednice) i regensa (odredbenice), tj. dva pojma koji je tvore. Možda čovjek uopće nije upoznat sa pojmom genitivne veze. Onda mu je potrebna spoznaja o rectumu i regensu, jer na njima se temelji spoznaja i razumijevanje odnosa u genitivnoj vezi.

Ljudi su upućeni s činjenicom da su stvorenja ajeti i dokazi koji upućuju na Stvoritelja, pa zato oni moraju imati spoznaju o Njemu, da bi uopće govorili o dokazima koji upućuju na Njega.

Cilj gore izloženoga je da se istakne činjenica da su ovi racionalni, analogni putevi spoznaje, naznačeni u Kur'anu, i da su u suglasju sa razumom i Šerijatom.

Ibn Sina, Razi i drugi filozofi, koji dijele njihovo mišljenje smatraju da je put dokazivanja Stvoritelja u navođenju dokaza koji imaju stepen mogućnosti. A ono što je moguće, mora imati stvarnost. Iz ovoga proizilazi dokazivanje stvarnog preko dva načina. Ovo je stav Ibn Sine, kojega je utemeljio na osnovu stajališta učenjaka ilmul-kelama i njegovih prethodnika. Učenjaci ilmul-kelama podijelili su egzistenciju na vječnu i nastalu, dok ju je Ibn Sina podijelio na stvarnu

i moguću. On nebo ne ubraja u nastalu egzistenciju, već u moguću. Ovakvu podjelu egzistencije niko prije njega nije izvršio. Naprotiv, dobro upućeni misle da je pogriješio, jer je ustvrdio što niko od njegovih prethodnika nije ustvrdio. Već smo objasnili u više djela da su vječnost i nužnost usko povezani u mišljenju prethodnih i kasnijih učenjaka. Među njima ne nalazimo sporenja oko toga sve do dolaska ove grupe učenjaka na čelu sa Ibn Sinom.

Mi smo svjedoci da se mnoge pojave uoblikuju u svojoj zbilji nakon što ih uopće nije bilo. Također, svjedoci smo nestanka brojnih pojava iz svijeta egzistencije. Dakle, ono što je postojalo i što neće biti u svijetu zbilje nikako ne može biti nužno i vječno. Pa, iako bi ovi filozofi uspjeli dokazati nužnost egzistencije, oni ostaju bez argumenta u tvrdnji da se ona razlikuje kada su posrijedi nebesa i nebeska tijela.

U ovoj stvari su Gazali i brojni drugi filozofi, razotkrili nedostatnost argumenata kod prethodne grupe filozofa na čelu sa Ibn Sinom. Njihovo glavno stajalište je da tvar nema nužnu egzistenciju, jer je sastavljena od partikula. A nužno ne može biti sastavljeno od partikula.

Pojasnili smo neutemeljenost ovoga stava iz više aspekata, a još uvijek oponentski glasovi ovome stajalištu, iznose argumente u prilog neodrživosti ovakvoga stava. A Gazali je kao što smo već rekli iz svoga ugla opovrgnuo njegovu neutemeljenost. Ovaj termin „nužan" sadržava u sebi više značenja, pa se tako njime imenuje onaj koji sam po sebi opstoji i koga ne prati propadanje. Na taj način je pojam nužan, a i njegovi svi atributi su nužni. Imenuje se terminom nužan i onaj, koji opstoji sam, a čiji je pojam nužan, ali njegovi atributi nisu nužni.

Kreator onoga mogućeg, tj. stvorenja, tj. Uzvišeni Tvorac, se također imenuje nužnim. Nužnim se dakle smatra pojam opisan

atributima koji ga čine nužnim. Pojam bez svojstava nije zabilježen da egzistira, a također, atributi bez pojma ne bilježe svoju egzistenciju.

Na temelju ovakvih gledišta, oni koji govore o spoznaji, utvrđuju da potpuna egzistencija nekog pojma uvjetuje njegovu nužnost.

Zaključak govora u ovome poglavlju bio bi taj da je istinska sreća i zadovoljstvo čovjeka u njegovoj upućenosti na Boga i zavisnosti od Njega, tj. da svjedoči tu činjenicu u životu i živi s tom spoznajom.

Ova spoznaja ga čini pokornim, poslušnim i predanim Gospodaru. Sva su stvorenja ovisna o Gospodaru, međutim, neka od njih, usljed osjećaja neovisnosti i samodostatnosti uzobijeste se. Uzvišeni to ovako opisuje: **Uistinu, čovjek se uzobijesti čim se neovisnim osjeti.**[158]

Kada čovjeku milost Našu darujemo, posta je nezahvalan i uzoholi se, a kad ga nevolja dotakne, onda se dugo moli.[159] A u jednom drugom ajetu kaže: **...onda očajava.**[160]

SREĆA JE U ISPRAVNOM ODNOSU PREMA LJUDIMA

Najbolji metod u postupanju prema ljudima je da svoje postupke uskladiš sa Allahovim zadovoljstvom. Tvoje je da moliš i tražiš od Allaha, a ne da tražiš od njih, mimo Njega. Ti treba da se Njega bojiš, a ne da se stvorenja, mimo Njega, bojiš. Čini im dobro, radi Allahovog zadovoljstva, a neočekujući nikakvu naknadu za to. Ne čini nasilje

[158] El-'Alak, 6-7.
[159] Fussilet, 51.
[160] El-Isra, 83.

prema njima, iz straha od Allaha, a nestrahujući od njih. Kao što se bilježi u jednoj predaji:

Traži od Allaha dobro ljudima, a ne traži od ljudi dobro Allahu. Plaši se Allaha zbog tvog odnosa prema ljudima, a nemoj se plašiti ljudi zbog tvog odnosa prema Allahu.[161]

Značenje ove predaje bilo bi da ne činiš ništa zbog zadovoljstva stvorenja a što je vezano za ibadete i puteve približavanje Bogu. To ti nije dozvoljeno činiti, očekujući njihovu pohvalu, ili strahujući od njihove kritike. Pomoć i podršku očekuj od Allaha i nikoga od stvorenja se ne plaši, zbog onoga što si preuzeo kao emanet i obavezu od Allaha. Radi ono što ti je naređeno, makar to ljudima ne bilo po volji.

Poslanik, s.a.v.s., je kazao i slijedeće: *Doista je znak slabosti vjere to da izazivajući srdžbu Allahovu, pokušavaš udovoljiti ljudima...*[162]

Sigurnost ili znak pouzdanosti u vjeri predstavlja izvršavanje onoga što je Allah naredio, iskrenu ubijeđenost u ispunjavanje Njegovog obećanja koje je dao Svojim pokornim robovima i potpunu vjeru u Njegovo određenje i stvaranje i uređenje.

Pa, ako ljude budeš nastojao zadovoljiti, izazivajući pritom srdžbu Allahovu na sebe, onda je to znak nepouzdanosti u vjeri. Ta nepouzdanost se onda očituje i prema Njegovom obećanju i obilju koje daruje. A to što čovjeka navodi na takav postupak je želja za ostvarenjem onoga što drugi ljudi imaju a on nema, pa onda napušta ono čime ga Allah zadužuje i traži ostvarenje toga moleći ljude. Također, možda ga na takav postupak navodi nepostojanje osobne, istinske pouzdanosti u istinitost Allahovog obećanja za pokorne robove, a

---

[161] Ova predaja kao riječi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., ne navodi se u osnovnim hadiskim izvorima.
[162] Dio je ovo slabog hadisa kojeg bilježi Ebu Nu'ajm, u *El-Hilji* i El-Bejheki u *Šu'abul-imana*.

koje se ogleda u Njegovoj pomoći, podršci i nagradi na ovome i na budućem svijetu. Ako budeš nastojao svojim postupcima postići Allahovo zadovoljstvo, On će te onda pomoći, pružiti opskrbu i sačuvati od toga da pomoć moliš od ljudi.

Nastojanje da se udovolji ljudima, pridobijanjem Božije srdžbe na sebe, posljedica je straha od ljudi i traženja od njih. A to je sve znak slabosti i nepouzdanosti u vjeri. A, ako ti ne bude suđeno da budeš mogao proniknuti u ono što ljudi namjeravaju s tobom učiniti, znaj dobro da je stvar u Allahovim rukama, a ne u njihovim. Pa, ono što je on htio, desilo ti se, a ono što je odredio da te mimoiđe, mimošteo te je.

Ako ljudima budeš upućivao prijekor za ono što nije suđeno, pa to ukazuje na tvoju slabu pouzdanost u vjeri. Nemoj se plašiti ljudi, moliti od njih, ali ni kritiku im, po svome nahođenju, bez argumenata upućivati. Znaj, da onaj na koga se odnosi Božija i Poslanikova pohvala, on je istinski pohvaljen, a onaj koga Allah i Njegov Poslanik pokude, on je uistinu pokuđen.

Jedan od članova delegacije Benu Temim, koja je došla Božijem Poslaniku, s.a.v.s., rekao je: "O Muhammede, pokloni mi, jer moja je hvala zaista visoka, a moja je kritika uistinu teška". Poslanik mu odgovori: *To jedino Allah Uzvišeni može.*[163]

Hazreti Aiša je napisala poruku sljedeće sadržine Muaviji, a za koju se prenosi da je riječ o Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *Onaj ko bude težio postizanju Allahovog zadovoljstva, ne težeći pritom da odobrovolji ljude, bit će mu to najbolja zaštita od svijeta. A onaj ko bude nastojao*

---

[163] Hadis navodi Et-Tirmizi i kaže da je hasen-garib (dobra usamljena) predaja, En-Nesai i Ahmed ibn Hanbel.

da postigne zadovoljstvo ljudi, izazivajući pritom na sebe Allahovu srdžbu, to mu neće nimalo pomoći.[164]

Ovo su riječi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., a u riječima ashaba se kaže: *Ko bude težio postizanju Allahovog zadovoljstva, ne mareći pri tome da ljude odobrovolji, steći će Allahovu ljubav i ljubav svih drugih ljudi. A, ako bude nastojao postići da ljudi budu zadovoljni s njim, čineći pritom ono s čim Allah nije zadovoljan, doći će u situaciju da će onaj koji ga je hvalio postati njegov kritizer.*[165]

Ove riječi predstavljaju veliku poruku u razumijevanju vjere. A ovaj tekst koji je sa lancem prenosilaca sve do Božijeg Poslanika (tj. merfu') je vjerodostojniji. Doista, onaj ko bude težio postizanju Allahovog zadovoljstva, ne težeći pri tome da udovolji ljudima, to će mu biti najbolja zaštita. Tada je čovjek Njegov iskreni rob, a On je zaštitnik Svojih čestitih robova, i dovoljan mu je samo On kao Zaštitnik.

...a onome ko se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada...[166]

Nema sumnje da će mu Allah biti dovoljan i da će mu uštedjeti trud oko priskrbljivanja zadovoljstva i ljubavi drugih ljudi. A nikada i nije moguće ostvariti da svi ljudi budu s tobom zadovoljni. Ljudi će biti zadovoljni ukoliko se oslobode vlastitih ambicija i koristi u pogledu prijateljevanja s nama i budu sa jasnim, čistim namjerama prijateljevali sa nama. A onaj ko bude nastojao postići zadovoljstvo ljudi, čineći ono s čim Allah nije zadovoljan, to mu kod Allaha neće pružiti nikakvu zaštitu.

[164] Hadis bilježe Et-Tirmizi, Ebu Nu'ajm i El-Bejheki u *Kitabuz-Zuhdi el-Kebiru.*
[165] Ovu predaju ashaba bilježi Et-Tirmizi.
[166] Et-Talak, 2.

Kao što će se nasilnik pokajati zbog svog naopakog ovozemaljskoga života i reći: **Kamo sreće da sam se uz Poslanika pravog puta držao, kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo.**[167]

A što se, pak, pretvaranja hvale u prijekor tiče, pa to se danas veoma često dešava, a posebno će se to na koncu dešavati. Konačni ishod pripada bogobojaznima, a ne onima koji se za svojim strastima povode. A Allah je Taj Koji najbolje zna.

Tevhid stoji nasuprot širku. Pa ako čovjek ustvrdi Allahovu jednoću, a što spada u domen Allahovih prava nad Njegovim robovima, onda Mu on ništa ne pridružuje, i istinski manifestira vjeru u Jednoga Boga. U domen tevhida i iskazivanja ibadeta Allahu spada i to da se samo na Allaha oslanjamo, samo Njega za pomoć molimo, i samo pred Njim strah osjećamo. Na ovaj način čovjek se čisti od širka, uči se ljudima davati njihova prava i ne čini nasilje prema njima.

Tevhidom se čovjek čuva nasilja od ljudi i njihovog izjednačavanja sa Bogom. Iskazivanjem pokornosti Bogu i izbjegavanjem neposlušnosti prema Njemu čovjek se štiti od iskazivanja nasilja prema samome sebi.

Uzvišeni u hadis-kudsiji kaže: *Namaz sam podijelio između Mene i Moga roba na dva jednaka dijela.*[168] Sadržaj ova oba dijela donosi čovjeku korist. Također, u tom kontekstu se spominje i hadis koga bilježi Taberani: *O robe moj, od četiri stvari Meni pripada jedna, tebi druga, treću dijelimo Ja i ti, dok četvrtu dijeliš ti sa drugim robovima Mojim. Ono što Meni pripada je da nikog drugoga ne obožavaš i ne izjednačavaš*

[167] El-Furkan, 27-28.

[168] Hadis-kudsiju navode: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed i Malik.

nikoga sa Mnom. Ono na što samo ti polažeš pravo je da budeš nagrađen za djelo koje si učinio. Ono što je između Mene i tebe je to da ti uputiš dovu a Meni pripada da tu dovu uslišam. A ono što je između tebe i svih drugih stvorenja je da im činiš ono što bi želio da oni tebi čine.

A Allah zaista voli obje polovine namaza, i voli kada mu se ibadet čini. Ono što On, Uzvišeni, daruje čovjeku u pogledu upute i pomoći izraz je Njegove neizmjerne Dobrote i Vrijednosti koju samo On posjeduje.

Uputa i pomoć su samo sredstva približavanja Voljenome, a On ih voli zato što vode do Njega. Čovjek, pak, prvo moli za pomoć, jer mu je ona potrebna da bi došao do upute koja će ga onda odvesti na Pravi put. Čovjek, dakle, moli za ono što će ga odvesti do Gospodara, gdje će naći smiraj i svoje zadovoljstvo. U tom kontekstu su i slijedeće Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *Djelo za koje ćeš dobiti nagradu je tvoja prijeka potreba.*[169]

Allah voli darovati nagradu, a koja je konac dobroga djela. A čovjek radi ono što ide u njegovu korist ili protiv njega. Uzvišeni je rekao:

...u njegovu korist je dobro koje učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi...[170]

Čovjek i kada ibadetu pribjegava, pa on to radi stoga što u tome prepoznaje osobnu korist, izvor sreće i zadovoljstva, i zaštitu od kazne Gospodara svoga. On nikada neće tražiti nešto u čemu ne vidi svoju vlastitu sreću i korist, pa ako se poistovjeti njegova želja sa Božijim zadovoljstvom, on njeno ostvarenje želi samo stoga što to njemu ide u prilog. Onaj ko bude iskreno samo Allaha obožavao, ne čineći širka

---

[169] Ovakav tekst hadisa se ne nalazi u osnovnim hadiskim zbirkama.
[170] El-Bekare, 286.

prema Njemu, Allah će takvoga zavoljeti i za Svoga prijatelja uzeti. Blagodati koje uživa na ovome svijetu rezultat su ljubavi prema Gospodaru. Ovaj odnos bi se mogao usporediti sa kupoprodajom, gdje prodavac želi uzeti od kupca novac za ponuđenu robu, a što podrazumijeva slobodnu volju prodavca za njenom prodajom. Kupac, pak, želi robu, a što podrazumijeva njegovo slaganje sa utvrđenom cijenom.

Allah voli da Mu robovi iskazuju ljubav. Put za postizanje istinskih vrijednosti ibadeta je iskazivanje ljubavi Njemu Jedinome. Čovjek teži za onim što mu je potrebno za život i onim gdje korist ostvaruje, a iz čega onda prističe njegova ljubav prema ibadetu.

U domen Allahovih prava prema robovima Njegovim i dužnosti robova prema Allahu, te kao prava manifestacija istinske vjere, ubraja se obožavanje samo Allaha i činjenje dobročinstva prema ljudima. Onaj ko bude činio dobro ljudima očekujući zauzvrat od njih zahvalu, dovu ili nešto slično, pa on, onda, to nije učinio iskreno i u ime Allaha. Ko bude imao strah od Allaha u svojim postupcima prema ljudima, a ne bude imao straha od njih, onda čini dobro svim stvorenjima i sebi samome. Strah od Allaha navodi ga da prema ljudima njihovo pravo ispuni i prestane činiti nasilje prema njima. A onaj, pak, ko se bude bojao stvorenja, mimo Allaha, čini nasilje prema sebi samome i prema svim drugim ljudima, jer se boji nekoga mimo Allaha i očekuje od nekoga drugoga, pored Njega.

Ukoliko se čovjek bude ljudi, mimo Allaha, bojao, onda će biti primoran, po svaku cijenu otkloniti od njih svaku vrstu zla i onoga s čime oni nisu zadovoljni. On će to biti primoran uraditi varanjem, licemjernim odnosom, ili pak nekom većom nesrećom od one u kojoj se nalaze oni kojih se on plaši i od kojih strahuje. Ukoliko bude tražio

od ljudi, onda neće biti pravedan u sudu prema njima. A ako se ne bude Allaha bojao, neće imati drugog izbora do napada na one kojih se boji, jer po svojoj prirodi čovjek je čak nasilan i prema onome ko mu ne čini nasilje, a šta tek reći za onoga ko mu već čini nasilje?

Brojni su primjeri ovakvih karaktera ljudi. Velike manifestacije nepravde naći ćemo u tom svijetu ljudi, gdje se uzdiže i veliča neko ko vlada represijom i silom. On se sam plaši ljudi, jer pribjegava nasilju i zastrašivanju, a što stvara smutnju i nered među ljudima.

Čovjek kada nešto moli od ljudi i oni mu ne izlaze u susret, kao rezultat toga pojavljuje se mržnja i ispoljavanje nasilja prema njima. Sve se ovo dešava usljed odsustva straha od Allaha. Mnogo je primjera u svijetu, gdje ljudi strahuju jedni od drugih, i gdje traže jedni od drugih izvršenje nekih svojih potreba. Svako od njih se žali na učinjenu nepravdu od strane drugoga. A oni čine nasilje jedni prema drugima, neizvršavajući obavezu prema Allahu, jer se boje nekoga drugoga i traže pomoć od nekoga, mimo Allaha.

Čineći ove grijehe čovjek radi nešto zbog čega pati njegova duša i zbog čega će biti kažnjen na drugome svijetu. On onda ne preza počiniti i tako ozbiljne prijestupe kao što su širk i blud. Kada god kod čovjeka nestane straha od Boga, onda on slijedi svoju strast. Posebno je to slučaj kada čovjek teži ostvarenju nečega što ranije nije nikada ostvario. Njegova duša je u stalnoj potrazi za onim gdje nalazi svoj smiraj i što odagnava njenu tugu i neraspoloženje. Ta duša ne nalazi mir i spokoj u spominjanju Allaha i prakticiranju ibadeta, već u činjenju loših, zabranjenih stvari, konzumiranju opojnih pića, lažnoga govora, iznošenja u javnost onoga što je djelo duše koja zlu naginje, igri, zabavi, druženju sa lošim ljudima i drugim stvarima. Srce svoju potpunu neovisnost postiže preko prakticiranja ibadeta Allahu Jedinome.

ZDRAVLJE SRCA JE U POKORNOSTI ALLAHU

Čovjek je uistinu stvoren sa usađenom željom da sebi priskrbljuje ono što mu donosi korist, a da od sebe odagnava sve ono što mu donosi štetu. Njegova duša je neprestano u stanju želje za nečim, i logično je da ta njena želja bude nešto što udovoljava njenim potrebama i u čemu ona nalazi smiraj. A to isključivo može biti Allah Jedini, s čijim imenom se srca smiruju, i u čijem okrilju duše smiraj pronalaze.

Da Zemljom i nebesima upravljaju drugi bogovi, a ne Allah, poremetili bi se...[171]

Traženje smiraja u nečemu ili nekome, mimo Njega, rezultira isključivo neredom. Potpuna ispravnost ljudskih srca moguća je isključivo prakticiranjem ibadeta Allahu Jednome, Jedinome. Ukoliko, pak, srca ne budu istinski i iskreno Allahu usmjerena, onda će za gospodara uzeti nekoga drugoga, kao što to čini većina ljudi, obožavajući nekoga koga su po svom osobnom nahođenju izabrali za iskazivanje ibadeta. Oni čine širk, robujući nekome drugome, a ne Allahu, te tražeći pomoć i podršku od nekoga drugoga, a ne od Onoga koji jedini pomoć pruža. Njihov postupak rezultat je neznanja i nedostatnosti spoznaje da je jedina prava sreća u iskazivanju pokornosti Allahu i traženju pomoći samo od Njega.

Iskazivanjem pokornosti samo Njemu, isključuje se obožavanje nekoga drugoga. Traženjem podrške i pomoći od Njega, Jedinoga, isključuje se obraćanje stvorenjima za pomoć. Ako čovjek ne postupi na ovaj način, onda je očito da griješi. On mora biti svjestan da mu je Allah dovoljan kao Gospodar kome pokornost treba

[171] El-Enbija, 22.

iskazati i od koga pomoć treba tražiti. Činjenica je da je čovjek slab i nemoćan, upućen na pomoć drugoga, a uz sve to on je sklon grijehu i griješenju. Zbog svega kazanoga on je upućen na Boga i zavisi od Njegove pomoći. On je Onaj koji uklanja čovjekove nedostatke i propuste, stoga je potrebno tražiti od Njega oprost od grijeha.

Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehe...[172]

Prakticirajući iskreno vjeru u Boga, čovjek jača i postiže svoju neovisnost u odnosu na ljude. Ukoliko želi da bude najjači među ljudima, neka se pouzda u Allaha, a traženjem oprosta od Njega, čisti se i otklanja kaznu od sebe.

...i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti.[173]

Ljudska nemoć i duhovna praznina neće nestati sve dok čovjek ne bude istinski manifestirao vjeru u Boga. Bog mu je neophodan, pa ako Ga ne bude prihvatio, njegova nemoć, siromaštvo i patnja će se nastaviti.

Uzvišeni ističe: **Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim...**[174]

Ukoliko, pak, čovjek uspostavi čvrstu vezu tevhida i traženja oprosta od Gospodara, on će postići istinsku sreću i zadovoljstvo, a riješit će se onoga što mu pribavlja patnju. I zato nema stanja i moći bez Božije dozvole.

Čovjeku je u svakom vremenu potrebno oslanjanje na Allaha i traženje podrške od Njega. Kao što mu je uvijek potrebno

[172] Muhammed, 19.
[173] El-Enfal, 33.
[174] En-Nisa, 48.

prakticiranje ibadeta, on mora isto tako neprestano svjedočiti svoju zavisnost od Allahove pomoći i podrške. Ništa se bez Njegove odluke, htijenja i moći dogoditi ne može, i zato je On jedino pravo pribježište čovjeku. A Uzvišeni kaže: **To vas je samo šejtan plašio pristalicama svojim...**,[175] a što je jedno od značenja, koje je prihvatila većina islamskih autoriteta, kao što su Ibn Abbas među mufessirima Kur'ana, te El-Ferra i drugi meritorni stručnjaci u jezikoslovnim disciplinama.

Mi dijelimo Ibn El-Enbarijevo razumijevanje prethodnog ajeta, jer Arapi u svome govoru koriste sljedeću konstrukciju: "dao sam novac", ispuštajući prvi objekat, tj. "dao sam ljudima novac". Zastupam mišljenje da je i u ajetu ispušten prvi objekat, jer on nije cilj.

Neki mufessiri smatraju da je značenje spomenutog ajeta: šejtan plaši svoje pristalice, licemjere. Međutim, smatram da je prvo mišljenje jasnije i očitije, jer se u ajetu govori o strahu vjernika od nevjernika. Ajet dakle upozorava na one koji siju strah među vjernicima. Zato Uzvišeni poručuje: **šejtan vas plaši pristalicama svojim, i ne bojte ih se...**,[176] a spojena lična zamjenica u ajetu odnosi se na pristalice šejtana, a na koje je On prethodno upozorio: **...treba da ih se pričuvate!**[177]

Ovo drugo mišljenje rezultat je razumijevanja teksta ajeta u smislu da šejtan plaši ljude pristalicama svojim, nad kojima je zagospodario, pa im različite strahove neprestano ulijeva. Što se vjernika tiče, oni pouzdani u Allaha, nemaju nikakvoga straha od nevjernika. Možda ova skupina mufessira stoji na stanovištu da je prvi objekat ispušten,

[175] Alu-Imran, 175.
[176] Alu-Imran, 175.
[177] Alu-Imran, 173.

pa bi značenje bilo sljedeće: šejtan plaši munafike pristalicama svojim. A on plaši nevjernike, kao što plaši i licemjere. Da je značenje ajeta sijanje straha od strane šejtana među svoje pristalice, ne bi našli odgovora na pitanje na što se odnosi spojena lična zamjenica u Njegovim riječima: **...i ne bojte ih se...**[178]

Šejtan također obećava i zavodi svoje pristalice, a Allah unosi u srca nevjernika strah od vjernika. Šejtan te mogućnosti nema, a Uzvišeni poručuje: **Oni se više boje vas nego Allaha...**[179]

U srca nevjernika Ja ću strah uliti... [180]

Učenjaci ehlu-s-selefa zastupaju mišljenje da šejtan plaši one koji su obznanili svoj islam, pa potom pribjegli saradnji sa neprijateljima vjere, dobivši tako kvalifikaciju licemjera. Tačno je da se licemjeri pribojavaju nevjernika, usljed šejtanovog djelovanja i zaplašivanja. Kur'an kaže:

...nego su narod kukavički.[181]

A kada zavlada strah...[182]

Oba mišljenja su ispravna kada je riječ o značenju ajeta, ali izraz **pristalicama svojim** ne ostavlja mogućnost da se radi o njihovom unošenju straha, već šejtanovome, što se razumije iz konteksta ajeta.

Zaključak bi bio da šejtan preko svojih pristalica sije strah, i čini da drugi ljudi imaju strah od njegovih pristalica. Ajet također, upućuje da vjernik ne smije imati straha od šejtanovih pristalica i pomagača, niti smije imati straha od ljudi. A što se utvrđuje riječima Uzvišenoga:... **njih se ne bojte, Mene se bojte!**[183]

---

[178] Alu-Imran, 175.
[179] El-Hašr, 13.
[180] El-Enfal, 12.
[181] Et-Tevbe, 56.
[182] El-Ahzab, 19.
[183] El-Bekare, 150.

Ajetom se naređuje strah od Allaha, a zabranjuje postojanje straha od šejtana.

...da vam ljudi ne bi imali šta da prigovore, osim inadžija između njih, njih se ne bojte, Mene se bojte![184]

Allah utvrđuje zabranu postojanja straha od nasilnika, a naređuje strah od Njegove Veličine:

...za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali.[185] Potom zaključuje riječima: ...**samo se Mene bojte.**[186]

Može se desiti da čovjek kaže: "Gospodaru moj, ja se Tebe bojim, i bojim se onoga ko se Tebe ne boji." Međutim, niti u jednom slučaju nije dozvoljeno kazati ovako, već se Allaha jedino treba plašiti i nikoga drugoga. U jadnome je stanju onaj čovjek koji se ne boji Boga, on čini prema sebi nepravdu i svrstava se u skupinu šejtanovih pomagača. A strah od šejtana Allah mu je strogo zabranio. A ako bi on rekao da ga šejtan uznemirava i nemir unosi u njega, pa to je stoga što je zagospodario njegovim bićem. Ako bi Allah htio, on bi mogao otkloniti to zlo od njega, koje je, opet, rezultat njegovih grijeha. A na kraju, konačni sud o tome pripada Allahu. Ti, ako budeš se Allaha bojao i na Njega oslanjao, On će ti biti dovoljan kao Zaštitnik, sačuvat će te svakoga zla i neće dozvoliti da šejtan bude tvoj gospodar.

...onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta.[187]

Budeš li se Boga bojao, tražio oprosta za svoje grijehe i kajao se za počinjene grijehe, onda će te Allah sačuvati šejtanske dominacije.

---

[184] El-Bekare, 150.
[185] El-Ahzab, 39.
[186] El-Bekare, 40.
[187] Et-Talak, 3.

...i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti.[188]

U jednoj predaji prenosi se da je Uzvišeni rekao: *Ja sam Allah, nema drugoga boga osim Mene, Vladar vladara. U Mojoj ruci su srca i perčini vladara, pa ko Mi od vas bude pokoran, učinit ću da srca vladara prema njemu budu milostiva. A onaj ko mi bude nepokoran, učinit ću srca vladara prema njemu grubim i okorjelim. Nemojte vrijeme trošiti u proklinjanje vladara, već Mi se iskreno pokajte i pokorni Mi budite, pa ću ih učiniti blagim prema vama.*[189]

A kada je Allah u Bitki na Uhudu prepustio dominaciju neprijateljima islama rekao je: **Zar-kad vas je snašla nevolja...**[190]

Uzvišeni je rekao i:

A koliko je bilo vjerovjesnika uz koje su se mnogi iskreni vjernici borili...[191]

Većina autoriteta kiraeta čita *qātele*, a isto tako većina uleme smatra da je izraz *ribbiyyun* u značenju mnoštva i velikih skupina. Ovo mišljenje dijele Ibn Mesud, El-Ferra i Ibn Abbas u jednoj predaji, dok u drugoj on smatra da se ovaj termin može čitati u verziji sva tri kratka vokala sa konsonantom „r", i da ima značenje velikih skupina. Ovo njegovo drugo mišljenje dijele Mudžahid i Katade.

Prihvatajući ovaj kiraet izraz *ribbiyyun* je u značenju onih koji su se borili zajedno sa Božijim Poslanikom, pa nisu klonuli i posustajali zbog nevolja koje su ih stizale na tom putu. Prema Ebu Amrovome kiraetu i nekih drugih koji ga prihvataju, ovaj ajet dobiva dva značenja:

---

[188] El-Enfal, 33.

[189] Navodi ga Et-Taberani u *El-Mu'džemul-evsatu* od Ebu Ed-Derda'a. U nizu prenosilaca je Vehb ibn Rešid koji je odbačen. Spominje ga i Ed-Dejlemi u *El-Firdevsu* od Enesa ibn Malika.

[190] Alu-Imran, 165.

[191] Alu-Imran, 146.

Prvo: u značenju prethodnog kiraeta, prema kome su se mnogi iskreni vjernici borili rame uz rame sa Poslanikom, a nisu klonuli duhom. Tj. iako ih je veoma mali broj ostao u životu, usljed velikih gubitaka na vojnome polju, oni nisu posustajali, nisu gubili snagu i nisu se osjećali poniženim pred neprijateljem.

Naprotiv, oni su ustrajali u borbi na Allahovome putu, nadjačavši svoje neprijatelje i uzdižući Allahovu riječ.

Drugo: zajedno sa Poslanikom u borbi je život izgubio veliki broj ashaba, a oni koji su ostali živi, tokom borbe nisu klonuli na pronesenu vijest u toku borbe, da je i sam Poslanik ubijen. Ovo tumačenje je ispravno ako se u obzir uzme šejtanova dezinformacija koju je pronio u toku boja na Uhudu da je Muhammed, a.s., mrtav. Međutim, ovo tumačenje nije sukladno izrazu koji je upotrijebljen u ajetu. Naime, iz ajeta se jasno razumije intencija da uprkos brojnim nedaćama koje su ih sustizale u borbi na Božijem putu, oni nisu posustajali. A da je intencija ajeta bila isticanje informacije o Poslanikovoj pogibiji i prisustvu vjernika koji se nisu bojali u borbi, onda ne bi bilo potrebe isticati mnoštvo, već bi izraz za mali broj njih bio prikladniji, da se ukaže na njihovu veliku ulogu i hrabrost.

Također, u ovom ajetu ne bi bio dokaz protiv ashaba, jer su oni prilikom boja na Uhudu bili malobrojni, a njihovi neprijatelji veoma brojni. Dokaz protiv njih je u tome što im se navodi kao primjer iskustvo ranijih vjerničkih skupina koje nisu gubile odlučnost i hrabrost da istraju, iako su na tom putu doživjeli mnoštvo poteškoća.

Riječi Uzvišenoga **a koliko je bilo vjerovjesnika**[192], ukazuju na veliki broj, iako je dobro poznato da nema potvrde da je toliki broj Božijih poslanika poginuo u borbi.

[192] Alu-Imran, 146.

Također, ovo bi ukazivalo da je veliki broj vjernika poginuo u borbi sa svakim poslanikom, a što nije zabilježeno. Štaviše, nije zabilježeno da su poslanici prije Musaa, a.s., učestvovali direktno u ratnom pohodu. A ni Musa, a ni poslanici Benu Israila nisu ubijani u vojnim pohodima, dapače, nije zabilježeno da je i jedan poslanik poginuo u borbi.

Uzvišeni Allah drži velikim grijehom odmetanje od Njegove vjere, svejedno da li je povod tome, smrt ili ubistvo Poslanika. On, čak ne upućuje prijekor onome koji umre ili izgubi život zbog straha od neprijatelja, već stoga što se vrati ponovo istim stopama u bezvjerstvo. Zato kada je Ebu Bekr, nakon preseljenja Muhammeda, a.s., proučio ajet koji govori o tome, na ljude je ostavio utjecaja kao da ga prvi puta čuju u svome životu. I drugo značenje koje se temelji na prihvatanju ovoga kiraeta jeste da su brojni prethodni vjernici izgubili svoj život u ratnim pohodima zajedno sa Božijim poslanicima, ali ipak nisu gubili duha i elana. Ovo mišljenje je onda sukladno tvrdnji da je uistinu veliki broj vjernika gubio živote, a što bi onda upućivalo da je njihov moral i žar za borbu dolazio u pitanje. Međutim, oni ipak nisu gubili borbenoga duha, iako su im brojni prijatelji gubili živote, jer da je takvo stanje duha ovladalo njihovim životima, to bi samo ukazivalo na slabost njihovog vjerovanja.

Zaključak bi bio da je Allah, dž.š., prekorio u navedenom ajetu dva postupka kod ljudi, a to su: odmetanje od vjere nakon smrti ili ubistva Poslanika, i slabljenje borbenoga duha i morala zbog onoga što ih snalazi u borbi na Božijem putu, a u ovom konkretnom slučaju to je dominacija neprijatelja vjere. Zato On, Uzvišeni nekaje, poručuje

i savjetuje: **pa nisu klonuli zbog nevolja koje su ih snalazile**,[193] a nije rekao: "nisu klonuli zbog ubistva Poslanika".

Tekst ajeta se može razumijeti i na način da se borba na Božijim putu zajedno sa Poslanikom nastavlja i nakon njegovog odlaska sa ovoga svijeta, iz čega prizilazi i nužnost brojnih žrtava i gubitaka na tom putu. Naime, svako ko izgubi svoj život na bilo koji način za vjeru i u ime vjere bio je u društvu Božijega Poslanika.

Pa tako najveće vojne bitke za muslimane, kojom prilikom su oslobođene mnoge zemlje, poput Egipta, Sirije, Iraka, Jemena, arapskih i nearapskih zemalja, su se upravo odigrale nakon odlaska sa ovoga svijeta Muhammeda, a.s. Dakle, oni koji su u tim bitkama izgubili svoje živote su brojni, i oni su doista zajedno bili poslanicima u odbrani vjere.

Prema tome ovaj ajet bi bio trajna poruka svim muslimanima do Sudnjega dana o sveprisutnosti borbe na Božijem putu za odbranu principa vjere. A to sve ima dimenziju i veličinu pomaganja Poslanika i borbe zajedno s njim za odbranu vjere. Pa i oni drugovi Poslanika koji se nastavljaju organizovano boriti protiv neprijatelja vjere poslije njega potpadaju pod riječi Uzvišenoga: **Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici...**[194]

A oni koji kasnije vjernici postanu pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju...[195]

A što se, pak, termina *ribbiyyune* tiče, smatra se da se pod tim misli na učenjake (ulemu), kao što ima značenje i termin *rebbaniyyun*, ili kao što smatra Ibn Zejd da se odnosi na učenike (sljedbenike), tj.

[193] Alu-Imran, 146.
[194] El-Feth, 29.
[195] El-Enfal, 75

one kojima se poklanja odgoj u procesu odgajanja. Držim da je prvo mišljenje prihvatljivije iz nekoliko razloga:

Prvo: *Rebbaniyyun* su oni koji rade s ljudima na polju odgoja, oni su prvaci svoje vjere, i oni u svakom vremenu predstavljaju neznatan broj.

Drugo: Obaveza džihada i ustrajnog borbenog duha ne odnosi se samo na njih, jer nisu bili svi savremenici Božijih poslanika, *ribbiyyun*, iako su posjedovali znanje i imali strah od Allaha.

Treće: Upotreba ovoga termina u značenju "Božiji ljudi", nepoznata je praksa u arapskom jeziku.

Četvrto: Upotreba glagola *rebba* u ovome značenju nije zabilježena praksa, dočim je poznata praksa njegove upotrebe u značenju odgajanja.

Autentični kiraet je čitati ovaj termin sa kesrom kao vokalom kod slova "r", iako se pojavljuje u praksi njegovo čitanje sa sva tri kratka vokala.

Peto: Uzvišeni stavlja u zadatak svima strpljivost i izdržljivost u borbi na Božijem putu, svejedno radilo se o onima koji predvode (*rebbanijjun*), ili o običnim ljudima.

Šesto: Iz teksta ajeta se ne može razumjeti da se akcenat stavlja samo na njih, kao što je slučaj u sljedećim ajetima, npr.: **Trebalo bi da ih čestiti (*rebbanijjune*) i učeni ljudi...**[196]

„Budite Božiji (*rebbanijjine*)...[197]

Sedmo: Smatra se da je ovaj termin *rebbanijj* odnosna imenica od Rabb, a dodavanja harfova elif i nun, pojava je kojoj nalazimo ekvivalenta u riječi *lihjanijj*.

[196] El-Maide, 63.
[197] Alu-Imran, 79.

Stoji mogućnost da se ovaj termin izvodi od termina *terbijje*, što znači odgoj, i što je najprihvatljivije. Treba reći, međutim, da dodavanje elifa nije preporučeno, jer je to praksa koja se preporučuje kada je u pitanju odnosna imenica.

Neodrživa je tvrdnja da se termin *rebbanijjun* (dosl. Božiji ljudi) odnosi samo na poslanike, jer svi ljudi Bogu pripadaju bez izuzetka. Stoga je ispravnije gledište da se ovaj naziv izvodi iz imenice koja označava odgoj. Uzvišeni Allah nikada nije nazvao svoje pokorne robove, a ni Svoje poslanike imenom *rebbanijjun*.

Rebbanijjun su dakle oni koji odgajaju ljude, kao što kapetan broda (*rebbanij*) usmjerava svoju lađu njenom konačnom odredištu.

Na temelju kazanoga dozvoljeno im je uputiti nekada kritiku, a nekada hvalu, a što nikako ne bi bilo uputno da se radi o tzv. "Božijim ljudima". Ovaj argument ćemo naznačiti kao osmi u prilog našem razumijevanju termina *rebbaniyyun*.

Deveto: Ako bismo i prihvatili alternativu da je ovaj naziv izveden od imena Rabb, ne bismo mogli ustvrditi da je riječ o učenjacima (ulemi). On bi mogao upućivati na vjerovanje, pokoravanje i obožavanje Allaha, međutim, te karakteristike se odnose na sve ljude. Svako ko robuje Allahu, neizjednačavajući nikoga s Njim, može se nazvati tim imenom. Svi ashabi su te karakteristike posjedovali, ali niko od njih nije uporijebio termine *rebbanijjun* i *ribbiyyun* imenujući, recimo, nekoga od ljudi tim imenom.

Prvi put taj termin je upotrijebio Ibn El-Hanefijje, nakon što je preselio na ahiret Ibn Abbas, rekavši: "Danas je preselio *rebbanij* ovoga ummeta", pri čemu je aludirao na njegov doprinos u razumijevanju vjere i znanja kojeg je posjedovao.

Ni u praksi pravednih halifa ne nalazimo upotrebu toga naziva, a Ibrahim navodi da je Alkame bio od ove skupine. Zato Mudžahid kaže da se ovaj naziv odnosi na one koji odgajaju ljude u vjeri i upoznaju ih sa lakšim, pojednostavljenim stvarima, pa tek onda sa teškim i krupnim stvarima. Oni su ljudi koji imaju lidersku, vodeću poziciju.

I termin *ahbar* odnosi se na onoga koji posjeduje znanje, prenosi od drugih, govori, iako sam nije u prilici da naređuje i zabranjuje.

Ovo što smo naveli u vezi sa ovim izrazom je to što su generacije učenjaka prije nas kazale. Prenosi se od hazreti Alije da je rekao: "To su ljudi koji hrane ljude mudrošću i odgajaju ih na tim zasadama." A Ibn Abbas veli: "To su znalci koji poučavaju."

Ja držim da su to ljudi od autoriteta istinski znalci, koji poučavaju druge. Katade i Ata kažu da su to ulema i mudri učenjaci. Ibn Kutejbe smatra da se radi o učenjacima, koji prenose znanje na druge.

Ebu Ubejd, pak, smatra da taj izraz potiče iz hebrejskog ili sirskog jezika, argumentirajući to činjenicom da ga Arapi ne poznaju.

Moje mišljenje je da se, ipak, radi o arapskom imenu kojim se imenuje zapovjednik lađe, kojom upravlja i u čijem interesu radi. Prijeislamskim Arapima nije bio poznat izraz *rebbanijj*, jer oni nisu slijedili od Boga objavljeni zakon.

POGLAVLJE KOJE JE POSVEĆENO TUMAČENJU KUR'ANSKIH RIJEČI "UPUTI NAS NA PRAVI PUT..." PA DO KRAJA FATIHE

Uzvišeni kaže: **Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali.**[198] A od plemenitoga Poslanika prenosi se autentična predaja u kojoj stoji: *Jevreji su oni koji su srdžbu Božiju protiv sebe izazvali, a kršćani su oni koji su zalutali.*[199]

Allahova knjiga, Kur'an, na više mjesta to i potvrđuje: **Reci: Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio...**[200]

... i navukli su na sebe gnjev za gnjevom...[201]

I poniženje i bijeda na njih padoše i Allahovu srdžbu na sebe navukoše...[202]

A sljedeći ajeti govore o kršćanima: **O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se**

---

[198] El-Fatiha, 5-7.
[199] Hadis navode Et-Tirmizi, Ahmed ibn Hanbel i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru.*
[200] Alu Imran, 15.
[201] El-Bekare, 90.
[202] El-Bekare, 61.

za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s pravoga puta skrenuli![203]

O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u svom vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu! Mesih, Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega...[204]

Jevreji govore: Uzejr je - Allahov sin, a kršćani kažu: Mesih je - Allahov sin. To su riječi njihove, iz usta njihovih, oponašaju riječi nevjernika prijašnjih, - ubio ih Allah! Kuda se odmeću?[205]

Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju.[206]

Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo - poslije rekne ljudima: Klanjajte se meni, a ne Allahu! - nego: Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate![207]

On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?[208]

Reci: Molite se onima koje, pored Njega smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.[209]

---

[203] El-Maide, 77.
[204] En-Nisa, 171.
[205] Et-Tevbe, 30.
[206] Et-Tevbe, 31.
[207] Alu Imran, 79.
[208] Alu Imran, 80.
[209] El-Isra', 56.

Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[210]

Uzvišeni Allah naređuje nam da Ga prilikom svakoga namaza molimo da nas uputi na Pravi put, put poslanika, istinskih vjernika, šehida i dobrih ljudi, kojima je ukazao Svoju milost. Taj put se razlikuje od puta onih koji su protiv sebe izazvali srdžbu Njegovu i od onih koji su zalutali. Ova dova čovjeku je naređena, stoga što postoji strah da on ne bi, kojim slučajem krenuo ovim drugim, krivim putevima. A da se to uistinu desilo potvrđuje i predaja od Poslanika, a.s., u kojoj stoji: *Doista ćete vi slijepo ići putem onih koji su bili prije vas, kao što buhe idu jedna za drugom, pa ako se oni uvuku u gušterovu rupu, vi ćete poći za njima. Pa su ashabi upitali: Božiji poslaniče, je li putem jevreja i kršćana? A on je odgovorio: "A kojim drugim?* Ovo je sahih hadis. [211]

Generacije selefa su smatrale da u odstupanju učenjaka od ispravnoga puta nalazimo sličnost sa ponašanjem jevreja, dok u odstupanju običnih ljudi od Pravoga puta, nalazimo sličnost sa ponašanjem kršćana.

Primjeri odstupanja, kada su u pitanju učenjaci su sljedeći: mijenjanje izvornog teksta drugim lažnim, osorno ponašanje, neprenošenje onoga što znaju drugima, oholost, naređivanje ljudima dobra, a njegovo neprakticiranje u osobnom životu i mnoge druge stvari. A primjeri odstupanja ljudi koji preferiraju put saznanja i spoznaje srcem, a u kojima nalazimo sličnost sa kršćanskom praksom su sljedeći: prenaglašavanje značaja dobrih ljudi i vjerovjesnika, uvođenje

---

[210] El-Isra', 57.

[211] Hadis identičan po sadržaju bilježe: El-Buhari, Muslim, Ahmed ibn Hanbel i El-Hakim.

ibadeta koji nisu potvrđeni izvornom praksom, npr. asketizam, pridavanje važnosti slikama dobrih ljudi i prakticiranje obraćanja Bogu putem glasova i melodija koji ranije nisu zabilježeni.

Zato Muhammed, a.s., preporučuje: *Nemojte me uzdizati kao što su to kršćani učinili sa Isaom, sinom Merjeminim. Uistinu, ja sam samo rob, i nazivajte me Allahovim robom i Njegovim poslanikom.*[212]

Tako se u slučaju Muhammeda, a.s., krajnje naglašava da je on rob Uzvišenome Allahu:

Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba...[213]

...i objavio robu Njegovu ono što je objavio...[214]

A kad je Allahov rob ustao da mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.[215]

Uzvišeni propisuje da se vjera u Boga obnavlja prilikom svakoga namaza, hutbe petkom i bajramima, prilikom šerijatskog sklapanja braka i u drugim prilikama, riječima šehadeta.

Muhammed, a.s., u svakom trenutku koristio je priliku da opiše svoju ličnost samo kao Božijeg roba, otklanjajući mogućnost da njegov ummet zadesi ono što je zadesilo kršćane, koji su Isau dali opise kojih je dostojan isključivo On, Uzvišeni.

Jednom prilikom neki čovjek kazao Poslaniku: "Desilo se ono što su Allah i Njegov Poslanik htjeli da se desi." Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao: *Zar ćeš me učiniti ravnim Allahu? Desilo se ono što je samo Allah odlučio da se desi.*[216]

---

[212] Navode ga El-Buhari, Ahmed i Ed-Darimi.
[213] El-Isra', 1.
[214] En-Nedžm, 10.
[215] El-Džin, 19.
[216] Bilježe ga Ahmed i Et-Taberani.

Također je govorio svojim ashabima: *Ne govorite: ono što su htjeli Allah i Njegov Poslanik, već recite: ono što je htio Allah, a zatim htio Njegov Poslanik.*[217]

Poslanik je u tom kontekstu još rekao: *Nemojte pretvarati moj mezar u svetište, ali donosite blagoslov na mene gdjegod ste, jer će zaista vaši blagoslovi stići do mene.*[218]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao i: *Gospodaru moj, ne dozvoli da moj mezar postane idol kojega će obožavati. Allahova srdžba je iznimno velika prema ljudima koji su mezare svojih vjerovjesnika pretvorili u bogomolje.*[219]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., također je rekao: *Oni prije vas su uzimali mezare svojih poslanika za mjesta na kojima se obavlja molitva, vi nikako nemojte uzimati grobove za bogomolje, ja vam to zabranjujem.*[220]

Primjere pretjerivanja u vjerskoj praksi nalazimo kod dvije skupine:

One šiije koji vjeruju da vjerovjesnici i imami iz ehlul-bejta imaju božanska svojstva, te neke neznalice među sufijama, koje to isto pripisuju vjerovjesnicima i dobrim, pokornim Božijim robovima.

Svako ko pripisuje Muhammedu, a.s., ili bilo kom drugom poslaniku dimenziju božanstva i božanskog vladanja koje pripada jedino Bogu učinio je nešto što se mjeri sa postupkom kršćana. Ono što je svojstveno Božijim poslanicima opisano je Kur'anom i sunnetom:

...i ako budete u poslanike Moje vjerovali, pomagali im i drage volje zajam Allahu davali, sigurno ću preći preko hrđavih postupaka vaših i uvešću vas u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći...[221]

[217] Navode ga: En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed ibn Hanbel, Ed-Darimi i El-Makdisi.
[218] Spominju ga Ebu Davud, Ahmed i Ebu Ja'la.
[219] Citiraju ga: Ahmed, El-Bezzar i Ebu Ja'la.
[220] Hadis se nalazi kod Muslima, Ibn Sa'da i Et-Taberanija.
[221] El-Maide, 12.

Termin *ta'zir*, upotrijebljen u ovom ajetu označava pružanje pomoći poslanicima, podržavanje i ukazivanje poštovanja prema njima.

Uzvišeni kaže: **Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onog koji treba da opominje da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete...**[222], dakle, ovaj dio ajeta odnosi se na ulogu i dimenziju poslanika, a nastavak koji slijedi odnosi se na Uzvišenog: ...**i da Ga veličate i da Ga ujutro i naveče hvalite.**[223]

Allah, dž.š, u istom kontekstu dalje kazuje:...**a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da se čine dobra djela, a od odvratnih odvraćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli.**[224]

Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti! - a Allah prašta i samilostan je.[225]

Reci: "Pokoravajte se Allahu i Poslaniku!" A ako oni glave okrenu - pa, Allah, zaista, ne voli nevjernike.[226]

Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav![227]

[222] El-Feth, 8-9.
[223] El-Feth, 9.
[224] El-E'raf, 156-157.
[225] Alu-Imran, 31.
[226] Alu-Imran, 32.
[227] El-Ahzab, 56.

Reci: Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate - miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovom putu, onda pričekajte...[228]

Obaveza pokoravanja Poslaniku u Kur'anu je istaknuta na više od trideset mjesta, a od kojih ćemo navesti samo neke:

O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati...[229]

I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.[230]

Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.[231]

Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: Slušamo i pokoravamo se! - Oni će uspjeti.[232]

Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali - oni će postići ono što budu željeli.[233]

Ovim ajetima utvrđuje se pokornost isključivo Allahu i Njegovom Poslaniku, a u ajetima koji slijede utvrđuje se iskazivanje pokornosti jedino Allahu, i ispoljavanje straha jedino pred Njim:

---

[228] Et-Tevbe, 24.
[229] El-Enfal, 24.
[230] En-Nisa, 65.
[231] En-Nur, 63.
[232] En-Nur, 51.
[233] En-Nur, 52.

...i samo se Mene bojte.[234]

...njih se ne bojte, Mene se bojte![235]

Oni koji su ti se zakleli na vjernost - zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu -Allahova ruka je iznad ruku njihovih![236]

Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete...

Vjerovjesnik treba da bude preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove su - kao majke njihove.[237]

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Niko od vas neće biti vjernik, dok mu ja ne budem draži od njegove djece, roditelja i svih drugih ljudi.*

Omer, Allah bio zadovoljan s njim, je ovo prokomentarisao riječima: "Tako mi Allaha, ti si meni Božiji Poslaniče draži od svih ljudi na svijetu, osim mene." Poslanik, s.a.v.s., mu na to odgovori: *Omere, tvoja ljubav prema meni treba biti jača i od tvoje ljubavi prema sebi samome.* Omer, onda ustvrdi: "Sad si mi Poslaniče draži i od mene samoga." Poslanik, s.a.v.s., onda primijeti: *Tek sada je tvoje vjerovanje upotpunjeno.*[238]

Uzvišeni je u Svojoj Knjizi objasnio dužnosti u pogledu obaveze prema Poslaniku, a to su: pokoravanje, iskazivanje ljubavi i poštovanja, pomaganje i podržavanje, prihvatanje njegove presude bez trunke zlobe u srcu, slijeđenje, donošenje blagoslova, voliti Poslanika više nego sebe, ukućane svoje i imetak svoj, traženje presude od njega kada se pojavi neki spor u našim međuljudskim odnosima, te brojne druge obaveze koje smo dužni ispoštovati prema njemu.

---

[234] El-Bekare, 40.
[235] El-Bekare, 150.
[236] El-Feth, 10.
[237] En-Nur, 63.
[238] Potpun tekst hadisa bilježe El-Buhari u svome *Sahihu* i Ahmed ibn Hanbel u svome *Musnedu*.

Uzvišeni nas također obavještava da pokoravanje Poslaniku znači isto što i pokoravanje Allahu:

Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu...[239]

Davanje prisege na vjernost Poslaniku ima snagu davanja prisege na vjernost Uzvišenom Allahu:

Oni koji su ti se zakleli na vjernost - zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu...[240]

Kada se govori o ljubavi, onda se Allah i Poslanik spominju zajedno:

...da su vam miliji od Allaha i Njegovog Poslanika...[241]

A kada se govori o vrijeđanju i napadima, onda se istom težinom mjeri napad na Allaha i Poslanika, kao npr. **One koji Allaha i Poslanika Njegova budu vrijeđali...**[242]

Kada je posrijedi iskazivanje posluha i neposluha prema njima, također se zajedno spominju Allah i Njegov Poslanik:

Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali...[243]

A onoga ko se bude protiv Allaha i Poslanika Njegova dizao...

Kada je riječ o prakticiranju postupaka s kojima će biti zadovoljan Allah i Poslanik, oni su opet na istom stepenu, tj. ono čime je zadovoljan Allah, zadovoljan je i Poslanik Njegov:

...a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje...[244]

Kada je, pak, riječ o iskazivanju pokornosti i traženju pomoći, onda tu nema nikakvih dilema, to, isključivo Njemu pripada:

---

[239] En-Nisa, 80.
[240] El-Feth, 10.
[241] Et-Tevbe, 24.
[242] El-Ahzab, 57.
[243] En-Nur, 52.
[244] Et-Tevbe, 62.

I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte...[245]

Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo![246]

...a naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju...[247]

Na više mjesta u Kur'anu, spomenuti su zajedno ibadet Allahu Jedinome i traženje oslonca kod Njega. Npr.: **...zato se samo Njemu klanjaj i samo se u Njega uzdaj!**[248]

Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali![249]

...u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.[250]

Također, kada se govori o pouzdanju, onda se napominje da je On jedini u koga se treba pouzdati:

...a oni koji se uzdaju, neka se samo u Allaha uzdaju![251]

Mislite li vi da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da im je podari?[252]

Reci: Meni je dovoljan Allah, u Njega se pouzdaju oni koji se pouzdavaju.[253]

...one kojima je, kad su im ljudi rekli: Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate! - to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar![254]

---

[245] En-Nisa, 36.
[246] El-Fatiha, 4.
[247] El-Bejjine, 5.
[248] Hud, 123.
[249] El-Furkan, 58.
[250] Hud, 88.
[251] Ibrahim, 12.
[252] Ez-Zumer, 38.
[253] Et-Tevbe, 129.
[254] Alu-Imran, 173.

Isto tako, kada je u pitanju upućivanje molitve i klanjanje nekome, to se čini samo Njemu Jedinome:

Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome! A kad je Allahov rob ustao da mu se pomoli, oni su se u gomilama oko njega tiskati stali.[255]

Reci: Ja se samo Gospodaru svome klanjam i nikoga Njemu ravnim ne smatram.[256]

Klanjajte se zato Allahu, iskreno Mu ispovijedajući vjeru - pa makar to nevjernicima bilo mrsko.[257]

Zato se, mimo Allaha, ne moli drugom bogu - da ne bi bio jedan od onih koji će biti mučeni![258]

I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu...[259]

Jasan je kritički stav u pogledu onih koji se obraćaju molitvom melekima, vjerovjesnicima i drugima, kroz sljedeće kur'anske ajete:

Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[260]

Prenosi se od Ibn Mesuda da su se neki ljudi obraćali melekima, Mesihu i Uzejru, pa im je Allah rekao: Ovi kojima se vi obraćate se boje Boga, traže pomoć od Njega, i nastoje Mu se približiti dobrim djelima, kao što Ga se i vi bojite, molite Ga i približavate Mu se.

---

[255] El-Džinn, 18-19.
[256] El-Džinn, 20.
[257] El-Mu'min, 14.
[258] Eš-Šu'ara', 213.
[259] El-En'am, 52.
[260] El-Isra', 56-57.

A Uzvišeni u Kur'anu kaže: **Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On.**[261]

Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. - Zar pored Allaha postoji drugi bog?[262]

...i oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče...[263]

Utvrđivanje Božije Jednoće, iskreno manifestiranje vjere Allahu u ibadetima i traženje pomoći samo od Njega su stvari koje čine suštinu islama, njegov početak i kraj, i veoma se mnogo o tome govori u Kur'anu.

Muhammed, a.s., kaže: *Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne budu svjedočili da nema drugoga boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik.*[264]

U jednoj drugoj predaji stoji: *Doista mi je poznata jedna riječ, i nema nijednoga čovjeka koji je na smrti izgovori, a da pritom njegova duša neće pronaći njen puni smisao.*[265]

Poslanik je također rekao: *Onome kome posljednje riječi budu: Nema drugoga boga osim Allaha, bit će mjesto u Džennetu.*[266]

Te riječi predstavljaju suštinu vjere, njeno srce, i potrebne su u svim prilikama.

Muhammed, a.s., je rekao i: *Djela se cijene prema namjerama, i svakome čovjeku pripada ono što je naumio. Pa, ko preseli iz jednog mjesta u*

[261] El-Isra', 67.
[262] En-Neml, 62.
[263] El-Furkan, 68.
[264] Hadis je muttefekun alejhi.
[265] Ovo je početak hadisa kojeg bilježe: En-Nesai, Ibn Madže, Ibn Ebi Šejbe, Ahmed ibn Hanbel, Ebu Ja'la, Ed-Darekutuni i Ebu Nu'ajm.
[266] Navode ga: Ebu Davud, Ahmed ibn Hanbel i El-Hakim.

drugo, radi Allaha i Njegova Poslanika, njegovo je preseljenje (El-Hidžra) radi Allaha i Njegova Poslanika, a ko preseli iz jednog mjesta u drugo, radi kakvog ovozemaljskog interesa ili radi žene, s kojom se naumio oženiti, njegova El-Hidžra je radi onoga zbog čega se preselio.[267]

Ovim hadisom je jasno naznačeno da je srce mjesto koje određuje prirodu naših djela, i prema njemu se vrednuju sva naša djela.

Iskreno ispovijedanje vjere Allahu, činjenje ibadeta samo Njemu i slijeđenje Poslanika u onome s čime je on došao ostvaruje se kroz svjedočenje da nema drugoga boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik.

Mi se zato kritički osvrćemo i osporavamo šejhu Jahji Sarsariju ono što u svojim kasidama u slavu Poslanika navodi, tražeći od Allaha pomoći preko Poslanika, kao posrednika. Pa, tako naprimjer navodi: Tražim pomoći od Allaha preko tebe i podrške s tvojim blagoslovom Poslaniče, i tome slično.

Takve primjere ćemo naći i kod velikog broja ljudi, koji za posrednika u svom dozivanju i traženju od Allaha, uzimaju evlije (dobre ljude) ili neke slične njima, bilo da su to živi ili mrtvi ljudi. Ja sam tu pojavu žestoko osudio u svojim javnim istupima u krugovima među ulemom i pred običnim svijetom. Jasno sam ljudima objasnio šta je to tevhid, pa je Uzvišeni dao da se od toga okoriste obični svijet, ali i ljudi iz ulemanskih krugova. Ljudima sam objasnio suštinu islama, učenja i pogleda na svijet, a s čime je Allah poslao sve Svoje poslanike.

Uzvišeni kaže: **Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu se klanjajte, a kumira se klonite...**[268]

---

[267] Hadis je muttefekun alejhi.

[268] En-Nahl, 36.

Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte![269]

Pogledaj u odredbama objavljenim poslanicima Našim, koje smo prije tebe slali, da li smo naredili da se, mimo Milostivog, klanja božanstvima nekakvim.[270]

O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite![271]

Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte![272]

On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte! Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu...[273]

Džinne i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju.[274]

Poslanik, a.s., pitao je Muaza ibn Džebela: *Muaze, znaš li koje je Allahovo pravo prema robovima Njegovim?* Muaz odgovori: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." Potom Poslanik reče: *Njegovo pravo kod robova Njegovih je da samo Njemu robuju i da nikoga ravnim Mu ne smatraju. A znaš li koje je onda pravo robova ukoliko ispune prethodno, - upita Poslanik, i reče: Da ih ne kazni.*[275]

Ibn Abbasu, Muhammed, a.s., preporučuje: *Kada budeš molio, onda moli od Allaha, a kada budeš tražio podršku i oslonac, onda opet traži od Allaha.*[276]

[269] El-Enbija, 25.
[270] Ez-Zuhruf, 45.
[271] El-Mu'minun, 51.
[272] El-Mu'minun, 52.
[273] Eš-Šura, 13.
[274] Ez-Zarijat, 56.
[275] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže i Ahmed.
[276] Bilježe ga Et-Tirmizi i Ahmed ibn Hanbel.

Ibadetom se smatra i strah koji osoba posjeduje naspram Allaha, pokornost i predanost, te pokajanje Njemu Jedinome.

O tome nas Uzvišeni obavještava: **...za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali.**[277]

...ne bojte se ljudi, već se bojte Mene...[278]

Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje...[279]

Ja se ne bojim onih koje vi Njemu ravnim smatrate, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem Svojim obuhvata sve. Zašto se ne urazumite?[280]

A kako bih se bojao onih koje s Njim izjednačujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrate, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti sigurni?[281]

Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju; oni će biti na pravom putu.[282]

Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili...[283]

Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici.[284]

...i samo se Mene bojte![285]

---

[277] El-Ahzab, 39.
[278] El-Maide, 3.
[279] Et-Tevbe, 18.
[280] El-En'am, 80.
[281] El-En'am, 81.
[282] El-En'am, 82.
[283] Et-Tevbe, 13.
[284] Et-Tevbe, 13.
[285] El-Bekare, 40.

Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali...[286]

A Nuh, a.s., preporučuje svome narodu da robuju i boje se samo Allaha, a da njega, poslanika, slijede: **Allahu se klanjajte i Njega se bojte i meni poslušni budite.**[287]

A Mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju, pokoravali.[288]

Ovu preporuku su predočavali svojim narodima i Hud, i Salih, i Šuajb, i Lut, i mnogi drugi poslanici.

Zato se Allaha bojte i meni se pokoravajte, - bila je glavna poruka svih poslanika.[289]

Dakle, ovim ajetima jasno su utvrđeni klanjanje samo Allahu i poslušnost Njegovim poslanicima.

Na brojnim mjestima u Kur'anu istaknuta je preporuka da se samo Allaha boji, kao npr.:

Mi smo onima kojima je data Knjiga prije vas, a i vama, već zapovijedili da se bojite Allaha...[290]

I također[291]....

Uzvišeni kaže: ...**u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.**[292]

I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se ...[293]

Uzvišeni u Kur'anu spominje riječi Ibrahimove: **Kada Mu je Gospodar njegov rekao: Budi poslušan! - on je odgovorio: Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!**[294]

[286] En-Nur, 52.
[287] Nuh, 3.
[288] En-Nisa, 64.
[289] Ez-Zuhruf, 63.
[290] En-Nisa, 131.
[291] Praznina u izvorniku.
[292] Hud, 88.
[293] Ez-Zumer, 45.
[294] El-Bekare, 131.

A Uzvišeni spominje i riječi Belkisine: **Ja se u društvu Sulejmana predajem Allahu Gospodaru svjetova.**[295]

Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu?[296]

A nije tako! Onoga ko se bude Allahu pokoravao i uz to dobra djela činio, toga čeka nagrada kod Gospodara njegova...[297]

...i svi se Allahu pokajte...[298]

...a onaj ko se bude pokajao i dobra djela činio, on se, uistinu, Allahu iskreno vratio...[299]

...zato se Stvoritelju svome pokajte...[300]

O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno...[301]

Također, u pogledu traženja oprosta, Uzvišeni preporučuje da se samo od Njega traži oprost grijeha. Npr.: **Tražite od Gospodara svoga oprosta jer, On, doista, mnogo prašta.**[302]

...da od Gospodara svoga oprosta tražite i da se pokajete...[303]

Traženje pomoći i opskrbe, također je, samo od Njega, kao što je upućivanje dove za kišu samo Njemu, i traženje pomoći u borbi protiv neprijatelja, isključivo od Njega, Jedinoga. Kur'an kaže:

...vi hranu od Allaha tražite i Njemu se klanjajte i Njemu zahvalni budite![304]

---

[295] En-Neml, 44.
[296] En-Nisa, 135.
[297] El-Bekare, 112.
[298] En-Nur, 31.
[299] El-Furkan, 71.
[300] El-Bekare, 54.
[301] Et-Tahrim, 8.
[302] Nuh, 10.
[303] Hud, 3.
[304] El-Ankebut, 17.

Ako vas Allah pomogne, niko vas neće moći pobijediti, a ako vas ostavi bez podrške, ko je taj ko vam, osim Njega, može pomoći? I samo u Allaha neka se pouzdaju vjernici![305]

I jedino se On, Uzvišeni zove u pomoć, kao što se, primjerice, navodi u ajetu: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao...**[306]

Isključivo se od Njega traži zaštita, pa se ta preporuka ističe u sljedećem ajetu: **Upitaj: U čijoj je ruci vlast nad svim, i ko uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li? Od Allaha! - odgovorit će, a ti reci: Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?**[307]

Traženje utočišta kod Allaha od šejtanskog utjecaja i djelovanja, je nešto što se traži samo od Allaha, Jedinoga. Tako Kur'an kaže:

Reci: Utičem se Gospodaru svitanja[308], i:

Reci: Tražim zaštitu Gospodara ljudi[309];

I reci: Tebi se ja, Gospodaru moj, obraćam za zaštitu od priviđenja šejtanskih, i Tebi se, Gospodaru moj, obraćam da me od njihova prisustva zaštitiš![310]

Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu...[311]

Allahu se isključivo prepušta odluka o svakoj našoj stvari, a što je dosljedno prakticirao čovjek vjernik iz porodice faraonove:

A ja Allahu prepuštam svoj slučaj; Allah uistinu, robove Svoje vidi.[312]

---

[305] Alu-Imran, 160.
[306] El-Enfal, 9.
[307] El-Mu'minun, 88-89.
[308] El-Felek, 1.
[309] En-Nas, 1.
[310] El-Mu'minun, 97-98.
[311] En-Nahl, 98.
[312] El-Mu'min, 44.

U hadisu kojeg bilježe Buharija i Muslim, a koji sadržava dovu, koja se uči prilikom odlaska na spavanje, Božiji Poslanik kaže: *Gospodaru moj, ja Tebi povjeravam svoju dušu, Tebi upravljam svoje lice, Tebi prepuštam svoj slučaj i Tebi povjeravam svoje tijelo.*

Uzvišeni Allah kaže: **I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati...**[313]

Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; vi, osim Njega, ni zaštitnika (*velijj*) ni posrednika (*šefijj*) nemate...[314]

Riječ *velijj* (zaštitnik) označava onoga koji preuzima brigu o tebi u cjelosti i u svakom pogledu, a termin *šefijj* (posrednik) označava onoga koji se zauzima za čovjeka, tj. njegovoga pomagača. A čovjek, uistinu, osim Allaha, nema drugoga pomagača i oslonca.

Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro, pa - niko ne može blagodat Njegovu spriječiti...[315]

Milost koju Allah podari ljudima niko ne može, poslije Njega, dati;[316]

Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju! Reci: Niko ne može bez Njegove volje posredovati, vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je...[317]

---

[313] El-En'am, 51.
[314] Es-Sedžde, 4.
[315] Junus, 107.
[316] El-Fatir, 2.
[317] Ez-Zumer, 43-44.

Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti...[318]

Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?![319]

A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onog kojim je zadovoljan.[320]

Dakle, zaključak bi bio da isključivo Allahu se robuje, traži od Njega pomoć i podrška, te čini ono što pripada ovim dvjema kategorijama, kao što su dova, strah od Njega, Veličanstvenoga, oslanjanje na Njega i traženje oprosta od Njega.

Ibadeti su u čvrstoj vezi sa Božijom jednoćom, a traženje pomoći od Njega povezano je sa Njegovom apsolutnom dominacijom i gospodarenjem nad svim svjetovima i stvorenjima. On je Allah, Gospodar svjetova, nema drugog boga osim Njega, mi drugoga Gospodara osim Njega nemamo, i ravan Mu niko nije, nijedan vladar ni poslanik.

Najveći grijeh je ustvrditi da je neko ravan Allahu i da Mu može biti takmac, a On je Onaj koji stvara čovjeka. Širk je da dio svoga robovanja pokloniš nekome drugome mimo Njega, da tražiš, makar jednom, od nekoga drugoga, i da se oslanjaš, makar i djelimično, na nekoga drugoga.

O toj pojavi, klanjanja nekome drugome, Uzvišeni govori: **Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili.**[321]

---

[318] Sebe', 22-23.
[319] El-Bekare, 255.
[320] En-Nedžm, 26.
[321] Ez-Zumer, 3.

Mi ne vidimo s vama božanstva vaša koja ste Njemu ravnim smatrali...[322]

Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju![323]

...vi,osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate...[324]

Namaz se obavlja Allahu, Jedinome, i nikome drugome, kao što se i njegovi dijelovi: sedžda, ruku, tesbih, dova, kiraet i kijam, samo radi Njega izvršavaju i upotpunjuju.

Ni dobrovoljne ibadete nije dozvoljeno izvršavati ni radi koga drugoga osim Allaha, pa se to ne smije činiti ni Suncu, ni Mjesecu, vladaru, poslaniku, dobrom čovjeku, mezaru poslanikovome ili mezaru nekog dobrog, pobožnog roba Božijega. Ovo je propis u vjerozakonima svih ranijih poslanika, pa tako i u našem vjerozakonu.

Zabranjeno je prema stvorenjima činiti sve ono što ima formu ibadeta, pa makar se upražnjavalo putem pozdrava prema njima. Zato je plemeniti Poslanik, zabranio Muazu da padne ničice pred njim, pa je tom prilikom kazao: *Kada bih nekome od stvorenja naredio da učini sedždu drugome stvorenju, onda bih naredio ženi da to uradi prema svome mužu, zbog velikog prava kojeg on ima u pogledu nje.*[325]

Poslanik je također zabranio naklon prilikom pozdravljanja, a ashabima je zabranjivao da stoje, dok on sjedi, nakon namaza. Kada je riječ o zekatu i svim vrstama milodara isti je slučaj kao i s obredoslovljem, pa se to ne prakticira ni radi koga drugoga, osim radi Allaha, i zarad Njegovog zadovoljstva. Uzvišeni govori o tome:

[322] El-En'am, 94.
[323] Ez-Zumer, 43.
[324] El-En'am, 70.
[325] Hadis bez posljednjeg djela (*...zbog velikog prava kojeg on ima u pogledu nje.*) bilježe: Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i El-Hakim.

...ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao.[326]

Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo...[327]

Oni koji troše imetke svoje u želji da steknu naklonost Allahovu i da im to postane navika...[328]

...a za milostinju koju udijelite da biste se Allahu umilili - takvi će dobra djela svoja umnogostručiti.[329]

Dakle, ni u kom slučaju nije dopušteno propisano, obavezno davanje - zekat i sve oblike davanja poklanjati u ime nekoga drugoga, kao što to neki ljudi čine, u ime vladara, Sunca, Mjeseca, poslanika, pobožnog čovjeka, prizivajući njihov blagoslov da bi njihovo darivanje bilo primljeno. Oni tako često prave selekciju onoga što daruju, pa kažu: ovaj dio pripada poslanicima, drugi ashabima, a treći dobrim ljudima. Oni tako imenuju one u ime kojih daju, pa su to recimo: Ebu Bekr, Alija, Nuruddin, Arslan, Šejh Adijj i Šejh Halid.

Hadž se isto tako ne može obaviti nigdje drugo, osim posjetom Božijem Hramu u Meki, i nijedan drugi Hram se tavafom ne obilazi osim Kabe, a sve radi Allahovog zadovoljstva. Kosa se potkraćuje samo radi Njega, a na Arefatu čovjek radi Njega čisti svoje biće od svih grijeha. Hadž se ne obavlja radi nekog poslanika, nekog pobožnog čovjeka, niti radi posjete njihovim mezarima.

Post se radi Allaha prakticira, i ne posti se zbog zvijezda, Sunca, Mjeseca, ili, pak, zbog posjete poslanikovome, ili mezaru nekog pobožnjaka.

---

[326] El-Lejl, 19-20.
[327] Ez-Zuhr, 9.
[328] El-Bekare, 265.
[329] Er-Rum, 39.

Sve ovo o čemu smo govorili predstavlja objašnjenje formule tevhida, a to je svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha, i da je Muhammed, Njegov rob i Poslanik. Allah je Taj Koji zaslužuje da Ga se obožava, a iz toga proističe obaveza iskazivanja ljubavi i straha prema Njemu. Ono što je vezano za obožavanje pripada isključivo Njemu i niko drugi nema pravo to s Njim dijeliti.

A kad je u pitanju tumačenje Objave, onda je to sfera koja pripada Poslaniku. S obzirom da je vjera islam vjera koja se potvrđuje svjedočenjem, mi pripadnici islama imamo status svjedoka, kada su u pitanju drugi ljudi. Svećenici, pak, prakticiraju obrede koji se ne realiziraju kroz šehadet. Sljedbenici islama govore: **Gospodaru naš, mi u ono što Ti objavljuješ vjerujemo i mi Poslanika slijedimo, zato nas upiši među vjernike!**[330]

Učenjaci stoje na stajalištu da svjedočenje u prilog činjenici da nema drugoga boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik, predstavljaju uvjet islamskog vjerovanja. Neki od klasika na polju islamske filozofije su unijeli u vjeru neke novine, koje Bog svojim vjerozakonom nije propisao, izašavši na taj način iz okrilja tevhida. Kao rezultat toga javlja se odstupanje od vjerozakona koji je objavljen plemenitom Poslaniku, a.s., i prakticiranje nečega što ima sličnosti sa postupcima kršćana, jevreja, i djelimično, ljudi koji ispravno postupaju. Njihov stav je pogrešan, kao što je pogrešan kod onih koji tvrde: **Kamata je isto što i trgovina.**[331] Ti ljudi žele kazati da je način interpretacije nečega, posebnim, dotjeranim ljudskim glasom, stvar, koja apsolutno nema veze sa vjerovanjem. Oni, pak, nisu u stanju

---

[330] Alu-Imran, 53.
[331] El-Bekare, 275.

razlučiti između onoga što je naređeno i onoga što je novotarija, niti između nečega dozvoljenoga i zabranjenoga.

Međutim, u domen dozvoljenog po vjerskim propisima, spada učenje Allahove Knjige, sa uljepšavanjem i dotjerivanjem glasa prilikom toga čina. A Božiji Poslanik je rekao: *Ukrasite Kur'an svojim glasovima.*[332]

Ibadet se prakticira Allaha radi, Jedinoga, Koji sudruga u vlasti nema: **U džamijama koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime - hvale Njega, ujutro i naveče, ljudi...**[333]

Ovim se potvrđuje obaveza slijeđenja Pravoga puta, koji se očigledno razlikuje od onog koji u vatru vodi, te u isto vrijeme, obaveza strogog razlučivanja između stvari koje imaju vjersku dimenziju od onih koje su plod ljudskih razmišljanja. Iako među njima postoji očita sličnost, jer se obje pojave manifestiraju putem prefinjenog glasa, mislimo da ovo ne smije biti odlučujući faktor u donošenju konačnoga suda. Sadržaj mora imati prioritet nad svim drugim stvarima. A taj sadržaj, u ovom slučaju je vjera, koja koristi čovjeku.

---

[332] Hadis navode: El-Buhari, Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi
[333] En-Nur, 36-37.

POGLAVLJE KOJE GOVORI O TOME DA ČOVJEK TREBA TRAŽITI JEDINO OD ALLAHA

Uzvišeni kaže: **A kad završiš molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!**[334] Poslanik, a.s., je rekao svome amidžiću, Ibn Abbasu,: *Kada tražiš, traži od Allaha, a kada budeš tražio oslonca u nekome, neka ti oslonac bude Allah.*[335]

Tirmizi bilježi slijedeći hadis: *Neko od vas može upućivati molbe svome gospodaru radi ispunjenja želje toliko dugo da podere svoju obuću, a da ne ostvari to što moli, ukoliko Allah ne olakša njeno ostvarenje.* U jednoj drugoj sahih predaji prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao Adiju bin Maliku i skupini ljudi koji su mu se obavezali na vjernost: *Ne tražite od ljudi ništa.*[336] Tom prilikom je jednom od ljudi iz te skupine ispao štap iz ruku, pa on nije nikom od njih rekao da mu ga doda. U sahih predaji se navodi da će sedamdeset hiljada ljudi bez polaganja računa ući u Džennet, a Poslanik ih opisuje riječima: *To su oni koji ne traže lijeka putem rukje nekog od ljudi, koji se ne hvališu, i koji ne vjeruju da neki predmet ili događaj može biti loš predznak.*[337]

[334] El-Inširah, 7-8.

[335] Navode ga Et-Tirmizi i Ahmed ibn Hanbel.

[336] Hadis bilježe ibn Madže, En-Nesai, Ahmed i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru.*

[337] Navode ga El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi i Ahmed ibn Hanbel.

Mnogo je hadisa u kojima se zabranjuje tražiti od ljudi nešto materijalno, a samo ćemo neke od njih navesti:

Traženje se odobrava samo u tri slučaja...[338]

...da neko od vas uzme od drugoga i konopac...[339]

Neki od njih će neprestano tražiti...[340]

A onaj ko bude tražio od ljudi ono što već ima...[341]

Koga od vas bude zadesila nedaća, pa bude tražio od ljudi da mu je uklone, oni to neće moći učiniti.[342]

Kada je, pak, u pitanju traženje znanja od ljudi, to se ne može ubrojiti pod kategoriju zabranjenoga, jer onaj koji daje znanje ne gubi ništa, već se njegovo znanje proširuje. Poslanik, a.s., kaže: *Zašto nisu pitali ako nisu znali, pa bezpomoćnost se otklanja traženjem odgovora!*[343]

Međutim, postoje neke stvari o kojima je zabranjeno otvarati rasprave i pitati za njih, pa u tom kontekstu, Uzvišeni kaže: **O vjernici, ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnost....**[344]

Također, zabranjeno je otvarati rasprave o nepotrebnim, kompliciranim temama, od čijeg otvaranja nikakve koristi nema. Kada je riječ o upućivanju dove za nečije dobro i uspjeh, Poslanik, a.s., to afirmira i preporučuje, pa tako kaže Omeru, r.a.,: *Nemoj zaboraviti uputiti dovu za nas.*[345]

Također, Poslanik, a.s., kaže: *Kada čujete mujezina, ponavljajte za njim riječi ezana, a potom donesite salavat na mene, jer onaj ko na mene*

---

[338] Hadis navodi Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, En-Nesai i Ahmed.
[339] Hadis je muttefekun alejhi.
[340] Navode ga El-Buhari, Muslim, Ahmed i Ibn Džerir u *Tehzibu* od Ibn Omera.
[341] Spominju ga Et-Tirmizi, Ebu Davud, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i El-Hakim.
[342] Ovo je samo početak hadisa kojeg bilježi Et-Tirmizi od Ibn Mes'uda, Ebu Davud, Ahmed, Et-Taberani, Ebu-Nu'ajm i El-Bejheki.
[343] Navode ga: Ebu Davud, Ahmed i El-Hakim.
[344] El-Maide, 101.
[345] Spomenju ga Et-Tirmizi, Ebu Davud i Ibn Madže.

donese salavat, ja ću na njega donijeti deset salavata. Molite Allaha da mi u Džennetu dodijeli posebno mjesto koje je rezervirano samo za jednog roba, pa se nadam da ću ja biti taj rob. Onaj ko bude molio Allaha da mi dodijeli to počasno mjesto imat će moj šefa'at na Sudnjem danu.[346]

Neki ovaj hadis tumače na način da navedeno podrazumijeva da sljedbenici Poslanika, a.s., trebaju za njega činiti dovu, te da će time zaraditi veću nagradu nego da čine dovu sami za sebe. Također, Poslanik je, nakon što je neko kazao: "Da li da sve moje salavate na tebe donosim", - to propratio je riječima: *Ako ti Allah bude dovoljan, neće te zabrinuti nijedna pojava Ovoga i Onoga svijeta.*[347]

Poslanik, a.s., traži od ljudi upućivanje dove njemu, jer im to ide u prilog, kao i sve druge stvari koje im preporučuje, a u kojima oni nalaze korist. Od Poslanika, a.s., se bilježi i sljedeća predaja: *Nema nijednog čovjeka koji u tajnosti uputi dovu za svoga brata-muslimana, a da mu Allah ne udovolji to što je molio, riječima: Amin, i tebi pripada to što tražiš.*[348]

IBADETI SU UTEMELJENI NA OBJAVI I PRAKSI

Ibadeti su u islamu utemeljeni na Objavi i praksi, a nisu plod ličnog rasuđivanja i novine. Islam se temelji na dvije stvari: obožavanju samo Allaha, koji nema sudruga u vlasti i kome niko ravan nije i prakticiranju ibadeta na način kako je to Poslanik preporučio, a ne po našem vlastitom mišljenju, i nemijenjajući utvrđene oblike ibadeta.

---

[346] Citiraju ga: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu-Davud i Ahmed ibn Hanbel.

[347] Hadis bilježe Et-Tirmizi, Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru* i Ebu Nu'ajm.

[348] Spominju ga Muslim i Ebu Davud od Ebu Ed-Derda'a.

Uzvišeni kaže: **A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim, zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju, jer te oni nikako ne mogu od Allahove kazne odbraniti...**[349]

Zar oni da imaju bogove koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio...?[350]

Niko od ljudi nema pravo iskazivati ibadet Allahu, osim na način kako je to preporučio Allahov Poslanik, radilo se o obaveznom, ili dobrovoljnom ibadetu. Ni u kom slučaju nije dozvoljeno prakticirati ga u nekoj novoj, neutemeljenoj, formi. U *Sunenu* se bilježi hadis kojeg prenosi Irbad ibn Sarije, navodi ga i Imam Muslim, a Tirmizi ga ocjenjuje kao hasen sahih, da je Allahov Poslanik rekao u hutbi: *Najbolji govor je Allahov govor, najbolji put je Muhammedov put, Bog ga blagoslovio i bio zadovoljan s njim, a najgore stvari su novotarije, a svaka novotarija je zabluda.*

Dakle, niko nema pravo obožavati nekoga mimo Allaha, moliti se nekome drugome, postiti u ime nekoga osim Allaha, niti obaviti hadž u drugome mjestu, a ne Kabi.

Isključivo se na Njega treba oslanjati, samo se Njega bojati, zavjetovati se samo Njemu da ćemo nešto ispuniti, i zaklinjati samo Njegovim imenom.

U *Sahihima* Buharije i Muslima stoji sljedeći hadis: *Allah vam zabranjuje da se zaklinjete vašim očevima, pa onaj ko se bude zaklinjao neka se zaklinje Allahom ili neka šuti.*

A u *Sunenu* je zabilježeno da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao: *Onaj ko se zakune nečijim drugim imenom, a ne Allahovim, počinio je širk.*[351]

---

[349] El-Džasije, 18-19.
[350] Eš-Šura, 21.
[351] Hadis navode: Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i El-Hakim.

Od Ibn Mesuda, r.a., se prenosi da je rekao: *Radije bih zakleo se Allahom lažno, već nečijim drugim imenom istinito.*[352] Naime, zaklinjanje nečijim drugim imenom je širk, a zaklinjanje Allahom je znak da se samo u Njega vjeruje (*tevhid*). Međutim, tevhid u čijem jednom dijelu se desila laž, je bolji od širka sa istinom. Zato se najveći stepen laži mjeri sa širkom, pa je u tom kontekstu Allahov Poslanik rekao dva ili tri puta ponovivši: *Lažno svjedočenje ravno je širku.*[353]

Uzvišeni Allah kaže: **A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan - bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio.**[354]

Pa, ako se zaklinjanje nečijim drugim imenom, a ne Allahovim, smatra širkom, kakav je onda položaj onoga koji se zavjetuje nekome drugome, a ne Allahu, da će nešto ispuniti?

Zavjet ima veću važnost od zakletve, pa se zato ne treba ispuniti, ukoliko je dat u ime nekoga drugog, a ne u ime Allaha. Po ovom pitanju su saglasni svi muslimani, pa recimo, nije obavezno ispuniti namaz, post, hadž, umru ili sadaku, a za što smo se zavjetovali nekome drugome. Isto tako, ko se zakune s nečijim drugim imenom, da će nešto uraditi, on to nije dužan ispuniti. Neki navode da u tom slučaju treba izvršiti ono što je šerijatom propisano za prekršenu zakletvu, ali ni u kom slučaju ne treba izvršiti ono za što se zakleo.

Prenosi se da je Poslanik, a.s, rekao: *Ko se zakune da će nešto uraditi, pa dođe do spoznaje da ima bolje rješenje od toga za što se zakleo, onda neka uradi to što je bolje i neka ispuni kefaret za prekršenu zakletvu.*[355]

[352] Ibn Mes'udove, r.a., riječi bilježi Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru.*

[353] Ovo je samo dio hadisa kojeg bilježi: Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

[354] El-Hadždž, 31.

[355] Hadis bilježe: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed ibn Hanbel.

Također, bilježi se predaja u kojoj Poslanik, s.a.v.s., zabranjuje zavjetovanje: *Zavjet ne donosi dobro čovjeku, on se samo uvodi radi škrtih ljudi.*[356]

Pa, ako zavjet ne donosi dobro, šta onda reći za davanje zavjeta ljudima? Treba, međutim, naglasiti da zavjet dat Allahu treba ispoštovati ukoliko se radi o nečemu što ne izlazi iz okvira pokornosti Allahu i ne inicira griješenje prema Njemu. Ako bi ispunjavanje zavjeta iziskivalo griješenje prema Allahu, onda ni u kom slučaju ne treba pristupiti njegovom izvršenju. O ovom pitanju saglasni su svi islamski učenjaci.

Razilaženje među njima o ovom pitanju je samo u tome da li treba ispuniti nešto drugo, uraditi ono što šerijat propisuje za prekršaj zakletve, ili ne treba ni jedno ni drugo? Buharija u ovom kontekstu bilježi slijedeći hadis: *Ko se bude zavjetovao na pokornost Allahu, neka to i ispuni, a ko se bude zavjetovao na griješenje prema Njemu, neka to ne čini.*

Onaj ko misli da davanje zavjeta ljudima donosi korist a otklanja štetu od njih, sigurno griješi i u zabludi je, kao što griješe i oni koji misle da iskazivanjem ibadeta ljudima, a ne Allahu, priskrbljuju sebi korist a otklanjaju od sebe štetu. Ovoj skupini ljudi mušrika prikazuju se šejtani, koji im „objavljuju", pa tako neko od njih leti zrakom, a drugi dobije neka saznanja iz svijeta gajba, a trećem bude spuštena sofra sa hranom, ili darovano odijelo, te još mnoge druge stvari. Ovakvi primjeri su brojni u svijetu ljudi koji su obožavali kipove, svejedno radilo se o Arapima ili nekom drugom narodu. Ovakvih primjera je jako puno i u našem vremenu i bit će ih u svakom drugom vremenu,

---

[356] Hadis identičan po smislu navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed.

gdje će oni zalutali upražnjavati ibadet nekome drugome, a ne Allahu, i prakticirati ibadete koje Allah nije propisao u Svome vjerozakonu.

A ukoliko neko iz ove skupine uradi nešto što remeti ustaljeni uzročno-posljedični postupak događanja, onda to djelo ne može biti ništa drugo do šejtansko djelo ili obična izmišljotina i laž. Rezultat je to šejtanskog utjecaja na njih, a što se dešava ponekad i razumnim ljudima, koji ne pripadaju ovoj skupini. Međutim, šejtansko djelovanje i utjecaj na njih bivaju ograničeni, pa ovi nekad uvode neke novotarije u vjeru, okrenu putem griješenja, nevjerovanja ili ispolje neznanje po pitanju Allahovog vjerozakona.

Cilj šejtana je zavođenje ljudi, shodno njegovim mogućnostima, pa ako bude u stanju da ih učini nevjernicima, on će to i učiniti. Ako, pak, ne bude to u stanju, onda će ih učiniti griješnicima. Ukoliko i to ne bude mogao, onda će putem uvođenja novotarija u vjeru koje nisu propisane šerijatom Poslanikovim, pokušati ugroziti njihovu odanost vjeri. Zato su imami, učenjaci kazali: Ako vidite čovjeka kako leti zrakom ili hoda po vodi, nemojte mu povjerovati, sve dok ne vidite njegovu dosljednost u primjeni šerijatskih propisa.

Veliki je broj ljudi koji lete zrakom, a šejtan je taj koji ih nosi, a to nije rezultat kerameta odanih, bogobojaznih, evlija. Primjer toga je i onaj koga šejtan odnese na Arefat, pa obavi stajanje zajedno sa ostalim ljudima koji obavljaju hadž, pa ga potom iste noći vrati ponovo njegovoj kući. Ovaj jadnik, neznalica, onda umisli da je on jedan od Božijih evlija, neznajući da se zbog toga treba pokajati. Ukoliko, pak, bude ubijeđen da je taj čin djelo njegove odanosti i blizine Bogu, onda treba zatražiti od njega da učini tevbu. Hadž koji je Allah propisao

muslimanima, a Njegov Poslanik u djelo proveo, sastoji se ne samo od stajanja na Arefatu, već i od ihrama, pa nakon Arefata obilaženja oko Kabe (tavaful-ifade), a što je jedan od farzova hadža, bez koga on nije valjan, on isto tako mora obići Muzdelifu, baciti kamenčiće, obaviti oprosni tavaf, kloniti se stvari koje je Allah zabranio tokom obavljanja hadža, ihram zanijetiti od utvrđene granice, i još brojne druge stvari koje upotpunjavaju hadž.

Ovo je skupina zalutalih, koje šejtan zavodi, pa ih dovodi u njihovoj svakodnevnoj, a ne u hadžskoj odjeći, na Arefat, i to sve u jednom trenutku dana, pa poslije biva raširena priča da su u istom trenutku viđeni na Arefatu i u svom rodnom mjestu. Također, šejtan se može u liku nekog čovjeka pojaviti na Arefatu, pa neko ko ga poznaje prepozna ga na Arefatu i pomisli uistinu da je riječ o dotičnom čovjeku. Pa, ako mu ovaj "šejh" kaže da on ove godine nije išao na hadž, on pomisli da se onda radilo o meleku koji se pojavio u liku toga „šejha". Dočim je u pitanju bio samo šejtan, koji mu se prikazao u liku poznatog mu čovjeka. Ovakav i slični slučajevi su vrlo brojni, a oni su samo djelo šejtanskog djelovanja.

Uzvišeni kaže: **Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojni drug postati.**[357]

A veličanje Milostivog treba biti na način kako je to On poučio Svog plemenitog Poslanika.

Uzvišeni kaže: **Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!**[358]

---

[357] Ez-Zuhruf, 36.
[358] El-Hidžr, 15.

Od Mene će vam uputa dolaziti,..... Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen. [359]

Spomenuto "zaboravljanje" u ajetu odnosi se na zapostavljanje vjere i nepostupanje po njenim propisima, iako se čuvaju i pamte njene riječi.

Ibn Abbas kaže: "Allah se obavezao da će onoga koji uči Kur'an i postupa po njemu sačuvati da ne zaluta na Ovome svijetu i da se ne pati na Ahiretu", a zatim je proučio prethodno citirani ajet.

Onaj ko bude slijedio Knjigu i mudrost s kojima je došao Muhammed, Allah ga blagoslovio i spasio, bit će na Pravome putu i imat će sretan život. A onaj ko bude odstupio od toga puta, zalutat će i imat će nesretan život.

Ispravna i iskrena vjera u Boga je ta koja rezultira kerametima i visokim duhovnim stepenima pobožnih, Njemu odanih robova. O njima On govori u sljedećem ajetu: **I neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju Allahovi štićenici, oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali.** [360]

Allah takvima daruje Svoje blagodati u njihovom duhovnom, ali i u konkretnom, pojavnom svijetu, pa oni Allahovom voljom, budu autoriteti vjere i pomagači ostvarenja želja muslimana na ovome svijetu. Kao primjer toga, možemo navesti mudžize Muhammeda, a.s., koji je bio autoritetom u vjeri i pomagačem muslimanima, a situacije gdje se to očitovalo su naprimjer: njegov blagoslov, putem koga su imali bereket u hrani i piću, bereket u vodi koja je oticala s njegovih ruku, spuštanje kiše nakon njegove dove, savladavanje neprijatelja i liječenje

[359] Ta Ha, 123, 126.
[360] Junus, 62-63.

bolesnih njegovim dovama, vijesti o događajima koji se trebaju desiti, a što se kasnije i obistinjavalo.

To sve nije nimalo čudno jer u Vjerovjesnikovim najavama nikada nije bilo laži, i one su se uvijek potvrđivale.

Oni ljudi, pak, u čijim srcima ne postoji ljubav prema Allahu, a koji se očituju o pitanjima budućih događaja, pripadaju krugu predskazivača sudbine, koji će jednom slagati, a drugi puta kazati istinu. U njihovim svim postupcima očito je odstupanje od onoga što je naredio Uzvišeni Allah. Uzvišeni kaže o njima: **Hoću li vam kazati kome dolaze šejtani? Oni dolaze svakom lašcu, grešniku...**[361]

Onda nije nimalo čudno da nekog od njih primjetimo kao veoma neurednog, prljavog i zapuštenog čovjeka, koji čini ružne stvari, nepravedno postupa prema ljudima i njihovim imecima, jer su to sve stvari koje šejtan voli i podržava. Kur'an kaže:

Reci: Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije...[362]

A Allahovi dobri i pokorni robovi su oni koji prakticiranjem onoga što je On naredio, sustezanjem od onoga što je On zabranio i trpljenjem onoga što je On dosudio postižu Njegovo zadovoljstvo. O ovoj misli bi se moglo vrlo široko govoriti, ali nam prostor to ne dozvoljava. A Allah najbolje sve zna.

---

[361] Eš-Šu'ara', 221-222.
[362] El-E'raf, 33.

O DOBRU I GRIJEHU

U prethodnim poglavljima naveli smo nekoliko principa, vezanih za naš odnos prema Bogu i Njegovom Poslaniku, a sad želimo istaći da je islamsko pravo proklamovalo još jedan važan princip, a to je: da prakticiranje dobrih djela rezultira pravednošću na Zemlji, a da činjenje grijeha donosi nered i nasilje ljudima.

Objašnjenje ovoga principa bi se moglo rezimirati na sljedeći način: Allah je ljude stvorio radi ibadeta i pokornosti Mu, a to se traži od ljudi u svim njihovim djelima, tj. da Mu istinski i odano vjeru manifestiraju. Ukoliko bilo koje djelo čovjekovo ne bude potpuna manifestacija iskrenog vjerovanja, onda to nije istinsko i potpuno dobro koje zaslužuje nagradu Allahovu na Onome svijetu. To djelo može u nekim aspektima imati elemente dobra, i zasluživati nagradu samo na Ovome svijetu. Nasiljem Allah ocjenjuje sve ono što je zabranio, odstupanje od Pravoga puta i mijenjanje Njegovih propisa:

Reci: Gospodar moj naređuje - pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate molitvu, i molite Mu se iskreno Mu ispovijedajući vjeru...[363]

Ovaj ajet iz sure El-E'raf sadržava temeljne principe islama, preporučuje čvrsto držanje propisa Allahove Knjige, i upućuje žestoku kritiku onima koji u vjeru unose ono što On nije objavio, kao što su: smatrati nekoga ravnim Allahu, uskraćivati Njegove blagodati koje je darovao Svojim robovima, te prakticirati nešto što je suprotno Njegovom zakonu, a što je bio slučaj sa Iblisom, pripadnicima naroda od Nuha do Faraona, koji su radili nešto suprotno od onoga što

[363] El-E'raf, 29.

su im njihovi poslanici naređivali. Ajetom se također upućuje kritika pripadnicima ehlul-kitaba koji su mijenjali tekst Božije Objave, vjerovali u samo neke od Božijih poslanika, te Arapima koji su negirali vjeru u cjelini i nisu prihvatali nijednog vjerovjesnika. Allah, dž.š., je u poglavljima El-E'raf i El-En'am nabrojao sve grijehe nevjernika, klasificirajući ih u dvije vrste:

U prvu vrstu spada naređivanje onoga što Allah nije naredio, kao što je širk, a u drugu vrstu, zabranjivanje onoga što On nije zabranio, kao što je zabranjivanje ljudima nekih blagodati, a za što nema argumenta u Knjizi Njegovoj.

U sahih hadisi-kudsijji Allah, dž.š., kaže: *Ja sam Svoje robove stvorio pravovjernima, pa ih šejtan zavede, zabranjujući im ono što sam im Ja dozvolio, i naređujući im da nekog Meni ravnim smatraju a za što nikakvoga argumenta Ja nisam objavio.*[364]

Uvođenje nekih novih, neutemeljenih oblika ibadeta je pojava koju često susrećemo kod kršćana, i onih koji se ugledaju na njih, kao što su neke pristalice tesavvufa, dok je pojava miješanja u polje dozvole i zabrane, a za što ingerencije ima jedino On Uzvišeni, prisutna kod jevreja i kod nekih muslimana, koji se povode za njima. Dapače, jevrejski vjerozakon je prepun primjera pretjerivanja u zabranama, pa je zato Isa, a.s., obznanio: **...i da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno...**[365] A osnova kršćanske dogme je vjerovanje u otjelovljenje Boga u ličnosti čovjeka, dok oni među muslimanima, čija su srca pokvarena, željni smutnje i isticanja svog vlastitog tumačenja Božije Riječi slijede ajete koji su manje jasni i čije potpuno tumačenje samo Allah zna.

---

[364] Ovo je samo dio hadisa kojeg bilježe Muslim u svome *Sahihu* i Ahmed u *Musnedu*.
[365] Alu-Imran, 50.

Zaključujemo već do sada nekoliko puta istaknutom činjenicom, da tevhid znači iskreno i ispravno vjerovanje jedino u Allaha, i da to rezultira pravdom na Zemlji, dok izjednačavanje nekoga drugoga sa Njim, donosi nasilje i nepravdu na Zemlju.

ŠIRK JE NAJVEĆI GRIJEH

Znaj, Allah ti se smilovao, da je smatrati nekoga Njemu ravnim najveći grijeh koji čovjek može počiniti. Kur'an kaže:

Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga kome On hoće...[366]

U *Sahihima* Buharije i Muslima se prenosi da je Poslanik upitan: Koji je grijeh najveći?- pa je odgovorio: *Da Allahu koji te je stvorio nekoga ravnim smatraš.*

Uzvišeni kaže: **Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!**[367]

...i druge Njemu jednakim smatra, da bi s puta Njegova na stranputicu odvodio. Reci: Uživaj neko vrijeme u nevjerovanju svome, bit ćeš, sigurno, stanovnik u vatri![368]

Pa onaj ko Allahu bude smatrao ravnim nekoga u pogledu iskazivanja ibadeta, i ne bude Mu priznavao apsolutnu vlast i gospodarenje, počinio je širk. Ovo je mišljenje koje zastupaju svi muslimani.

On, Uzvišeni, je isključivo dostojan iskazivanja Mu ibadeta, jer je On onaj koji pruža utočište, za Njim žude ljudska srca i od Njega

---

[366] En-Nisa, 48.
[367] El-Bekare, 22.
[368] Ez-Zumer, 8.

traže pomoći kada se nađu u nevolji. Sve drugo, osim Njega Jedinoga, upućeno je tražiti pomoć od drugoga, i predodređeno im je da Mu se pokoravaju. Pa kako onda to može biti predmet našega obožavanja?

Uzvišeni govori: **A oni Njemu od robova Njegovih pripisuju dijete. Čovjek je, zaista, očevidni nezahvalnik.**[369]

...ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište![370]

Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim.[371]

...ne prihvatajte drugog boga osim Allaha, ja sam vam od Njega da vas javno opomenem![372]

Reci: Meni se naređuje da se klanjam Allahu iskreno Mu ispovijedajući vjeru.[373]

On Uzvišeni jedino je dostojan da Mu se robuje i bude pokorno radi Njega samoga. On kaže:

Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo.[374]

Označavanje riječi *el-hamd* u ajetu određenim članom upućuje na značenje da sva apsolutna slava i hvala pripadaju isključivo Njemu. Potom je riječima **Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo,**[375] još više precizirano da ta hvala pripada Njemu. Ovaj ajet je i komentar prvog ajeta Fatihe. Ovim je ponovo utvrđena činjenica da se niko, osim Njega Uzvišenoga, ne obožava.

---

[369] Ez-Zuhruf, 15.
[370] Merjem, 93.
[371] En-Nisa, 172.
[372] Ez-Zarijat, 51.
[373] Ez-Zumer, 11.
[374] El-Fatiha, 1.
[375] El-Fatiha, 4.

Riječima **Tebi se klanjamo**, ukazuje se na obožavanje samo Njega, te implicira iskazivanje Mu ljubavi, osjećanja straha pred Njim, traženje od Njega, i izvršavanje onoga što je naredio a izbjegavanje onoga što je zabranio. Dok se riječima **i od Tebe pomoć tražimo**, aludira na Njegovu Apsolutnu vlast i gospodarenje, a što implicira oslanjanje samo na Njega, pokoravanje i prepuštanje Njegovoj Volji.

Riječ Rabb ima značenje i Vladara, Koji s onim što je u Njegovoj vlasti raspolaže kako On želi. Ukoliko, dakle, čovjek dođe do spoznaje da sva vlast i svaka odluka pripadaju Njemu, a **Uzvišen je Onaj u čijoj je ruci vlast - On sve može,**[376] onda će smatrati da korist, šteta, kretanje, mirovanje, pružanje, skupljanje, spuštanje i uzdizanje, ne mogu se dogoditi bez Njega Uzvišenoga. Radi se o znanosti o *sife rububijje* (sifati Božijeg vladanja svime), a u prvom slučaju radi se o znanosti o sifatima Božije Jednoće (*sife ilahijje*).

Ispravno razumijevanje onoga što je Bog naredio, izbjegavanje onoga što je zabranio, te iskazivanje ljubavi prema Njemu, osjećanje straha pred Njim i traženje pomoći od Njega, ostvaruje se putem potpune spoznaje o karakteristikama Božije Jednoće (*ilm el-ilahijje*). A ispravno razumijevanje pokornosti, predanosti i prepuštanja Njegovoj Volji se ostvaruje putem potpune spoznaje o karakteristikama Apsolutnog Božijeg vladanja svime (*ilm er-rububijje*).

A na principu potpunog pokoravanja Njegovoj vlasti i volji funkcionira čitav kosmos, kao što to Uzvišeni kaže u sljedećem ajetu:

Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: Budi! - i ono bude.[377]

---

[376] El-Mulk, 1.
[377] En-Nahl, 40.

Ukoliko čovjek ostvari potpunu spoznaju o ova dva aspekta, na kojima se temelji ukupno islamsko vjerovanje, onda je uspio dokučiti pravi smisao obožavanja i pokoravanja Njemu, Uzvišenome. Zato je rečeno da ajet Fatihe **Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo,**[378] sadržava sve tajne Kur'ana, jer se njegovim prvim dijelom naglašava iskazivanje ljubavi prema Njemu, osjećanje straha pred Njegovim Bićem, traženje pomoći od Njega, te izvršavanje onoga što je On naredio a izbjegavanje onoga što je zabranio. Drugim dijelom ajeta naglašava se pokoravanje i predanost Njegovoj Apsolutnoj Volji u svakom našem postupku.

Ukoliko čovjek zanemari ova dva aspekta, ne spoznajući Allahovu Apsolutnu vlast u svim stvarima, Njegovo Apsolutno znanje o svemu što čovjek uradi, pa ustvrdi da sve što uradi je rezultat njegove volje i sposobnosti, uz to zanemarujući obavezu izvršavanja onoga što je Uzvišeni naredio, a ne izbjegavajući ono što je zabranio, izaći će iz vjere, kao što strijela izlazi iz luka.

Pa ako ovaj aspekt, osjećaja osobne dostatnosti, prevlada kod čovjeka, a što je bio slučaj sa velikim brojem ljudi u prošlosti, onda će njegovo obraćanje i pokoravanje Allahu Uzvišenome biti nepotpuno. Usljed neupućenosti u puni smisao i razloge, zbog kojih je Uzvišeni slao Svoje poslanike i obraćanja Mu samo radi ispunjenja svojih želja, a ne iz pune i čiste ljubavi, oni su ispustili iz vida spoznaju i smisao obraćanja. Ukoliko pokoravanje Allahu bude samo zbog ostvarenja vlastite želje, onda čovjek ništa postići neće. Čovjek ako u potpunosti očituje svoju pokornost Svevišnjem, imat će u duši tako snažan i jasan osjećaj kao da Ga vidi u svakom trenutku. On će tada jednim svojim

[378] El-Fatiha, 4.

okom gledati svoga Gospodara, a o čemu Poslanik, objašnjavajući šta je to ihsan (dobročinstvo) kaže: *Da obožavaš Allaha, kao da Ga vidiš, jer iako ti Njega ne vidiš, On tebe uistinu vidi.*[379] A svojim drugim okom gledat će u svoga Vladara, od koga će očekivati da ga naputi na ono što je u Svome Šerijatu propisao.

Kada je riječ o širku, on može imati dva oblika: širk koji se čini naspram Božije Jednoće, i širk naspram Apsolutnog Božijeg gospodarenja i vlasti.

Prvi oblik širka se manifestira na taj način da se Bogu učini neko ravnim u pogledu ibadeta koji se prakticira samo Njemu, u pogledu ljubavi, straha i traženja, u onoj mjeri, koje je isključivo On dostojan. Ovaj oblik širka Bog će oprostiti samo nakon iskrenog pokajanja:

Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, bit će im oprošteno ono što je prije bilo...[380]

Zbog ovog oblika širka je Božiji Poslanik poveo vojne pohode protiv nevjernika Arapa, a o čemu Uzvišeni kazuje: **Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha...**[381]

Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili![382]

Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno![383]

Baci u džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju, koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik podozriv bio, koji

---

[379] Dio je ovo hadisa kojeg bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.
[380] El-Enfal, 38.
[381] El-Bekare, 165.
[382] Ez-Zumer, 3.
[383] Sad, 5.

je pored Allaha u drugog boga vjerovao, - zato ga baci u patnju najtežu![384]

A Poslanik, a.s., je pitao Husajna: *Koliko ih obožavaš?* "Šest na Zemlji i Jednog na nebesima", - odgovorio je.

A koje Taj Koji ispunjava tvoje želje i pred kojim osjećaš strahopoštovanje, - pitao je dalje Poslanik? "Onaj Koji je na nebesima", - odgovori Husajn. *Da li bi želio prihvatiti islam, pa da te nečemu poučim,* - upita Poslanik? Husajn to i učini, pa mu Poslanik preporuči: *Reci: Gospodaru moj, daruj mi razboritost i sačuvaj me zla koje ponikne u mojoj duši.*[385]

Kada je o *tevhidur-rububijjeh* (vjerovanju da je Allah jedini gospodar) riječ, nevjernici to nisu osporavali, naprotiv potvrđivali su to:

A da ih upitaš: Ko je stvorio nebesa i Zemlju? - sigurno bi rekli: Allah![386]

Upitaj: Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li? Allahova! - odgovorit će.....:"Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?[387]

Nijedan od Arapa nevjernika nikada nije ustvrdio da bilo koji od kipova, koje on obožava, recimo, spušta kišu, daruje obilje opskrbe i određuje je. Međutim, oni su prihvatili da smatraju Allahu nekoga ravnim, iskazujući mu ljubav kao što se iskazuje jedino Njemu, Uzvišenome, pa su tako počinili širk.

Dakle, ovo nam ukazuje na sljedeću činjenicu: onaj ko iskaže toliki stepen ljubavi, koje je dostojan isključivo Allah, prema nekome ili nečemu, počinio je širk. O tome nam Uzvišeni kazuje: **I oni će,**

---

[384] El-Hudžurat, 24-26.
[385] Hadis bilježe Et-Tirmizi, En-Nesai u *El-Jevmu vel-lejle* i El-Hakim.
[386] Lukman, 25.
[387] El-Mu'minun, 84-85.

svađajući se u njemu, govori ti: Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas sa Gospodarom svjetova izjednačavali.[388]

Isti status ima i onaj koji se bude više bojao nekoga drugoga od Allaha, i koji bude tražio i molio nekoga na način kako se samo On Uzvišeni moli. Allah Uzvišeni je Vladar, Koji određuje sve, Darovatelj, Onaj koji brani i priječi, Onaj koji korist pribavlja i Onaj koji štetu otklanja, Onaj Koji spušta i podiže, Onaj koji uzdiže na visoke stepene i Onaj koji unizuje, pa svako od ljudi ko ustvrdi da njemu pripadaju spomenuta svojsva i mogućnosti, počinio je širk na planu *tevhidur-rububijje*.

Ako, pak, takav bude želio da se okani širka, koji je zavladao njegovim bićem, onda neka bude zahvalan Darovatelju, zbog brojnih blagodati koje mu poklanja i neka ljudima koji mu učine dobro zahvali. U tom kontekstu je i sljedeći Poslanikov hadis: *Kovam učini neko dobro, uzvratite mu, a ako ne budete u prilici, onda mu uputite dovu, kako biste imali osjećaj da ste ispunili svoju dužnost prema njemu.*[389]

U suštini sve blagodati pripadaju Allahu, a o čemu On obavještava: **Od Allaha je svaka blagodat koju uživate...**[390]

Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara tvoga...[391]

Allah, dž.š, je Onaj koji daruje čovjeku, On opskrbu stvara i određuje je robovima Svojim, te samo On odlučuje kome će ona biti dodijeljena. On je Onaj koji poklanja čovjeku i pokreće njegovo srce da, onda, on daruje drugome čovjeku. On je Prvi i Posljednji.

---

[388] Eš-Šu'ara', 96-98.
[389] Navodi ga Ebu Davud i En-Nesai.
[390] En-Nahl, 53.
[391] El-Isra', 20.

Ovo značenje potvrdile su i Poslanikove riječi Ibn Abbasu, Allah bio zadovoljan s njim, gdje je kazao: *Znaj, kada bi se čitav svijet udružio da ti pomogne, to se ne bi moglo desiti, ako Allah to nije zapisao. A ako bi se čitavi svijet udružio da ti nanese štetu, to se ne bi moglo desiti, ukoliko On nije zapisao da ti se ona desi. Pera su podignuta, a stranice su se osušile.*[392]

Tirmizi stoji na stanovištu da je ovaj hadis sahih. Ovaj hadis potvrđuje veliku istinu, a to je da bilo koju korist ili štetu, jedino On može donijeti čovjeku. A to je slučaj sa svim drugim stvarima koje se tiču Njegove Apsolutne Vlasti i Moći.

Onaj ko prihvati ovaj put, oslobodit će se od robovanja stvorenjima, očekivanja od njih, a ljude će osloboditi svoje kritike i prekoravanja. U njegovom će srcu, onda, biti samo mjesta za tevhid, njegova vjera će ojačati, postat će zadovoljan, i blistat će sjajem vjernika.

A onaj ko se pouzda u Allaha, On će mu biti dovoljan. Zato Fudajl Ibn Ijad, Allah mu se smilovao, kaže: "Ko upozna ljude, odahnut će."

Allah najbolje zna, ali mislimo da je htio reći da je došao do spoznaje da mu ne mogu korist pribaviti, niti štetu otkloniti.

Kada je riječ o skrivenom širku, možemo slobodno reći, da skoro niko nije imun od njega. A skriveni širk je da pored Allaha voliš još nekoga. Ako kod čovjeka bude ljubav prema Allahu izjednačena sa ljubavi prema vjerovjesnicima, dobrim ljudima i dobru općenito, to se ne može podvesti pod ovu kategoriju.

U tom slučaju je onda riječ o suštinskoj ljubavi. A suštinska ljubav je da voliš Voljenoga i ono što On voli, te da prezireš ono što on prezire.

[392] Hadis bilježe Et-Tirmizi, Ahmed i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru*.

A onaj ko ostvari potpunu ljubav prema Bogu, onda neće doći do grijeha. Grijeh je posljedica nedosljednosti. A na nedostatak suštinske ljubavi prema Bogu ukazuje sljedeći ajet: **Reci: "Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!"**[393]

Dakle, ni u ovom ajetu nije riječ o skrivenom širku. Skriveni širk je fenomen kada ljubav prema nekome bude dominantna, više od ljubavi prema Allahu. Ovo je očiti dokaz o nepostojanju istinske ljubavi prema Njemu, jer da je ona prisutna, ne bi se volio, mimo Allaha, neko drugi. A kada god, poraste kod čovjeka ljubav prema Voljenome, smanji se simpatije prema drugima, a ja tvrdim još i ovo: kada god oslabi njegova ljubav prema Voljenome, poveća se broj onih prema kojima iskazuje simpatije.

Kada je riječ o iskazivanju straha pred Allahom, traženju samo od Njega, pa situacija nije drugačija od ovoga što smo rekli u vezi ljubavi. Kada se čovjek istinski boji Boga, onda on ne strahuje ni pred kim drugim:

...za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali.[394]

A kada se smanji strah od Allaha, onda se kod ljudi poveća strah od stvorenja. Pojave vezane za povećanje i smanjenje straha od Allaha, su iste kao i one vezane za ljubav. Isti slučaj je i sa traženjem od nekoga drugoga, te svim drugim stvarima u životu.

Eto, to je skriveni širk, od koga gotovo niko nije imun, osim onih koje Allah stavi pod Svoju zaštitu. Prenosi se da je širk u ovome ummetu neprimjetniji od mrava.

---

[393] Alu-Imran, 31.
[394] El-Ahzab, 39.

Put kojim se čovjek oslobađa ovih bolesti je iskreno vjerovanje u Allaha.

Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga![395]

Iskreno vjerovanje jedino se postiže zuhdom, a zuhda nema bez takvaluka. A takvaluk znači odgovorno izvršavati ono što je Allah naredio, a izbjegavati ono što je On zabranio.

LJUBAV, STRAH I NADA PODSTIČU ČOVJEKA DA SE OKRENE ALLAHU

Moramo ukazati na veoma važne stvari, koje srca ka Allahu pokreću, pa ona, onda, budu pod Njegovom zaštitom, broj njihovih bolesti se smanji, ili u potpunosti nestanu, a sve to naravno s Božijom Voljom i Moći.

Znaj da tri stvari pokreću srca ka Allahu, a to su: ljubav, strah i nada. A najjača od njih je ljubav, i ona je cilj koji egzistira i na ovome i na onome svijetu, za razliku od straha, koji neće postojati kod dobrih, čestitih robova na Ahiretu:

I neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju Allahovi štićenici.[396]

Strah o kome je riječ, je onaj koji sprečava čovjeka da odstupi od Pravoga puta, a ljubav je ta koja ga vodi ka Voljenome. S obzirom

---

[395] El-Kehf, 110.
[396] Junus, 62.

na stepen njene snage ili slabosti, zavisit će kvalitet njegovog hoda Pravom stazom. Nada je ta koja mu daje podsticaj da ustraje na ispravnom putu.

Svaki čovjek treba da povede dobro računa o ovim stvarima, jer istinske pokornosti i odanosti Bogu ne može biti bez ovoga.

A svaki čovjek treba da robuje samo Allahu, a nikako, nekome drugome.

Neki kažu da se nekada čovjek nađe u takvome stanju kada ne posjeduje ljubav, koja bi ga pokrenula da potraži put do Voljenoga, te pitaju, šta je to, što bi probudilo i pokrenulo ta srca?

Ja smatram da ih mogu pokrenuti dvije stvari:

Prva je da ustraju u spominjanju Allaha, jer će to ljudska srca vezati za Njega. Zato je Uzvišeni naredio često spominjanje (zikr) Allaha: **O vjernici, često Allaha spominjite i hvalite, i ujutro i naveče Ga veličajte.**[397]

Druga stvar je da spoznaju Allahove blagodati i darove, kojima ih obasipa:

I nek su vam zato uvijek na umu Allahove blagodati, da biste postigli ono što budete željeli.[398]

Od Allaha je svaka blagodat koju uživate...[399]

...i da vas darežljivo obasipa milošću Svojom, i vidljivom i nevidljivom?[400]

Ako vi budete brojili Allahove blagodati, nećete ih pobrojati...[401]

---

[397] El-Ahzab, 41-42.
[398] El-E'raf, 69.
[399] En-Nahl, 53.
[400] Lukman, 20.
[401] En-Nahl, 18.

Ako čovjek bude svjestan brojnih Božijih blagodati koje mu je ukazao, svega onoga što mu je upokorio na nebesima i na Zemlji, vidljivih i nevidljivih darova, životinja koje mu je dao na raspolaganje i korištenje, brojnih ovozemaljskih ukrasa, te blagodati vjere i mnogih drugih stvari, onda će to biti dovoljan podstrek njegovome srcu da se uputi ka Allahu.

Strah koji osjeća pred Allahom, pokrenut će ga da razmišlja o Njegovoj prijetnji, kazni i konačnom obračunu na Sudnjem danu.

Nada koju nosi u svom srcu prema Allahu, pokrenut će ga da zadobije Njegovu plemenitost, blagost i oprost.

Tema koju smo otvorili o principima tevhida je veoma široka, a cilj nam je bio makar ukazati na Apsolutnu Nezavisnost Stvoritelja u svemu. A Allah Uzvišeni najbolje zna, i neka su Allahovi blagoslovi i mir na poslanika Muhammeda, a.s., i njegovu porodicu.

TRI VRSTE ŠIRKA

Uzvišeni Allah spominje kako je Ibrahim, naš imam i Allahov prijatelj svojim protivnicima mnogobošcima-nasilnicima rekao: **A kako bih se bojao onih koje s Njim izjednačujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrate, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi biti siguran? Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom ne miješaju; oni će biti na pravom putu.**[402]

[402] El-En'am, 81-82.

U Buharijinom *Sahihu* se među hadisima koje prenosi Abdullah ibn Mesud navodi i da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., nasilje (*zulm*) prokomentarisao kao mnogoboštvo i rekao: *Zar niste čuli riječi dobrog roba:* **Mnogoboštvo je zaista veliko nasilje.**[403] Allah, dž.š., ne odobrava da se bojimo onih koje mnogobošci Allahu ravnim smatraju, bez obzira o kojim se stvorenjima radi, bilo velikim ili malim. Isto tako on osuđuje to što se mnogobošci ne boje zbog toga što Allahu pripisuju druga iako im on za to nije nikakav dokaz dao. Na kraju ajeta jasno je kazano da će oni koji ne pripisuju Allahu druga biti sigurni i da su samo oni na pravom putu. Ovaj časni ajet koristi vjerniku u brojnim situacijama. Pripisivanje Allahu druga (*širk*) među pripadnicima muslimanskog ummeta je neprimjetnije od kretanja mrava i njega muslimani grubo odbijaju. To je pripisivanje Allahu druga u obožavanju, u pokornosti, u poslušnosti, u vjerovanju i prihvatanju.

Kršćanski fanatici, rafidije, zabludjele sufije, siromasi i običan narod ponekad pripisuju Allahu druga čineći dovu nekome drugom a ne Allahu, ili čineći neku drugu vrstu ibadeta a ponekad čine to oboje. Ko čini ovu vrstu širka pripisuje Allahu druga u pokornosti. Mnogo stručnjaka šerijatskog prava, vojskovođa, sljedbenika sudija kao i običnog svijeta koji ih slijedi pripisuju Allahu druga u pokornosti. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je Adiju ibn Hatemu kada je pročitao riječi: **Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina**[404] i kada je rekao: O Allahov poslaniče, nisu ih obožavali, Poslanik je rekao: *Nisu ih obožavali ali su im oni dozvolili ono što je haram pa su ih poslušali, zabranili su im halal pa su im*

[403] Lukman, 13.
[404] Et-Tevba, 31.

se i u tom pokorili.[405] Neki od ljudi koji imaju krivo vjerovanje smatraju obaveznim ono što im u dužnost stavi neko koga slijede, smatraju zabranjenim ono što im on zabrani, dozvoljenim ono što im on dozvoli. Vjera je za njih ono što im on propiše bilo da se tiče vjerskih ili ovosvjetskih pitanja ili pak i jednih i drugih zajedno. Oni potom plaše one koji se suzdržavaju od tog širka dok se oni u isto vrijeme ne plaše toga što su Allahu pripisali druga u pokornosti bez ikakvog dokaza od Njega. Pod ovu vrstu širka ne potpada pokornost prema ljudima na čiju pokornost je obavezao Allah, dž.š., tj. pokornost Poslaniku, zapovjedniku, učenjaku, ocu, učitelju i slično.

Treća vrsta širka: Mnogi spekulativni teolozi-filozofi (*mutekellimun*) pa i neki pravnici i sufije kao i neki od sljedbenika vladara i sudija prihvataju riječi onoga koga slijede kojima ih on obavještava o stvarima koje se tiču vjerovanja, prihvataju od njih potvrde nekih riječi i opovrgavanje vjerodostojnosti nekih drugih, prihvataju pohvale o onome što su kazali jedni i pokude o onome što su kazali drugi ljudi bez ikakvog dokaza od Allaha. Oni se boje onoga koga slijede i kome pripisuju druga u vjerovanju i prihvatanju a ne boje se toga što Allahu pripisuju druga vjerujući u onoga koga slijede i prihvatajući njegove riječi bez ikakvog dokaza od Allaha.

Djelokrugu ovoga širka ne pripada vjerovanje u ono što su kazali poslanici, islamski učenjaci, iskreni šehidi i njima slični. Pokornost i vjerovanje nekom čovjeku se dijeli na dozvoljenu i propisanu i na onu koja nije dozvoljena i propisana.

Što se, pak, tiče obožavanja i traženja pomoći, na to nikada nema pravo ni jedan čovjek, jer kako je neko rekao: "Nikada nisam

[405] U svoj tekstualnoj formi hadis navodi samo Et-Tirmizi.

stavio ruku u nečiji čanak a da mu se nisam potčinio!" Nema nikakve sumnje da onaj ko te pomaže i ko te izdržava ima nad tobom vlast, a vjernik želi da vlast nad njim ima samo Allah i Njegov Poslanik i onaj ko se pokorava Allahu i Poslaniku. Ljudi od kojih neki drugi primaju novac imaju vlast nad njima. Ukoliko čovjek naumi od sebe otkloniti tu vlast i potčinjenost, onda će biti dobar i pohvaljen i to će njegovu vjeru učiniti ispravnom; ukoliko, pak, želi da se time uzdigne iznad tih ljudi i da se pokaže da je u boljem stanju nego što su oni, onda će biti pokuđen. Nekada, opet, čovjek ne uzima pomoć od drugih kako bi time postigao neovisnost od njih i kako bi ono što je njihovo prepustio njima samima.

Postoje četiri vrste dobre nakane u neprihvatanju pomoći drugoga: neovisnost i snaga, tako da čovjek ne zavisi od drugih ljudi i da im se ne potčinjava; nastojanje da se imetak drugih ljudi sačuva i ne dira kako im se ne bi umanjio ili potrošio; nastojanje da druge ljude ne dovede u pokuđen položaj nadređenosti njemu samome, tako što će uzimati pomoć od njih; u spomenutom se krije dobro za samoga tog čovjeka jer ne mora biti snishodljiv prema drugim ljudima i neće osjećati ovisnost o drugima, a drugi ljudi imaju korist zato što će im ostati neokrnjen njihov imetak i vjera. U tome također postoji i korist pridobijanja srca ljudi putem neuzimanja njihovog imetka. Neuzimanjem imetka od ljudi se čuva njihova vjera, jer kada se od njih primi imetak onda i oni počnu žuditi za nekim vrstama grijeha a ostavljaju neke vrste pokornosti, ne prihvataju naređivanje dobra a odvraćanje od zla. U tome ima i drugih korisnosti i dobrih strana.

Ukoliko, pak, uzimanje imetka u čovjeku izazove žudnju za njim da bi se na taj način pomogao u grijehu ili da bi odustao od pokornosti,

onda se to ubraja u loša djela kojih ima mnogo, a svode se na zavisnost i potčinjenost prema drugim ljudima. Ljudi su u stanju da nekome zabrane pokornost Allahu samo ako im je taj potčinjen ili zavistan od njih, i mogu se njime pomoći u grijehu samo ukoliko im je taj potčinjen ili zavistan od njih. Svako davanje zahtijeva nagradu ili naknadu; ukoliko nema ovosvjetske naknade u novcu ili nekoj drugoj koristi, ne preostaje ništa drugo nego očekivanje neke koristi od čovjeka kome nešto daju.

Odbijanje prihvatanja pomoći od drugih ljudi ima i svoje pokuđene oblike: to može biti rezultat nastojanja da se čovjek pred ljudima pokaže kao onaj ko odbija pomoć zbog svoga bogatstva i snage ili iz obzira prema ljudima u pitanjima vjere i ovosvjetskih stvari; može to biti zbog oholosti prema ljudima, uzdizanja da bi ih stavio u robovski položaj i da bi na taj način nad njima zagospodario, što je također pokuđeno; može biti zbog škrtosti, jer ako čovjek nešto uzme od ljudi, potrebno je da im na neki način bude od koristi i da ispuni neku od njihovih potreba; a može se raditi i o ljenosti da se ljudima učini neko dobročinstvo. To su četiri loše namjere u odbijanju pomoći ljudi: oholost, licemjerstvo, škrtost i ljenost.

Ukratko, čovjek odbija pomoć drugih ljudi da bi sebi pribavio neku korist, ili da bi od sebe otklonio neku štetu, da bi pribavio neku korist ljudima ili otklonio neku štetu od ljudi. Kada ne koristi pomoć od drugih čovjek sebe čini neovisnim i jačim, čime sebi pribavlja korist, njegova vjera i ovosvjetski poslovi bivaju lišeni loših posljedica koje proizilaze iz tog pomaganja. Čovjek tada koristi ljudima, jer im ostavlja njihov imetak i čuva im njihovu vjeru, otklanja od njih štetu

koja se javlja kao posljedica davanja koje im nanosi štetu. Čovjek ponekad izbjegava primanje pomoći od ljudi da bi nanio štetu ljudima ili da bi izbjegao pribavljanje neke koristi ljudima, što je, kako smo već naveli, pokuđeno. Nekada čovjek neprihvatanjem pomoći drugih nanosi štetu samome sebi ili, pak, izbjegava pribavljanje koristi samome sebi jer mu ta pomoć može biti potrebna te mu to što je ne prihvata nanosi štetu. Ili mu, recimo, to da prihvati nešto od imetka drugih ljudi i troši ga može obezbijediti korist i u vjeri i u ovosvjetskim stvarima a on to ne čini, mada mu to niko ne osporava. Zbog toga smo pojasnili ovo pitanje koje je jako bitno. Preovladava stav da je ne koristiti pomoć drugih ljudi bolje nego je koristiti, jer ljudi više poštuju one koji ne uzimaju. I onda kada je nešto takvo ispravno najbolje je uzeti i potrošiti za dobrobit ljudi.

U KOJIM STVARIMA JE DOPUŠTENO TRAŽITI POMOĆ OD VJEROVJESNIKA

Šejhul-islam, Allah mu se smilovao, je jedne prilike upitan o onome ko kaže: Dozvoljeno je traženje pomoći od Vjerovjesnika, s.a.v.s., u svemu u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha, u smislu da se putem Vjerovjesnika dolazi do Allahove pomoći. Isto tako se traži pomoć od ostalih vjerovjesnika i dobrih ljudi u svemu onome u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha. Što se tiče onoga ko od Uzvišenog Allaha traži pomoć za otklanjanje nedaće pozivajući se na Njegovog Vjerovjesnika, on u stvari traži pomoć od Vjerovjesnika,

svejedno da li to činio izrazom "tražiti pomoć" ili pak "moliti pomoć pozivajući se na Vjerovjesnika" ili drugim izrazima koji imaju isto značenje. Kada neko kaže: "Molim te za pomoć Bože moj pomoću Tvoga poslanika, ili tražim pomoć od Tvoga poslanika da bi mi Ti oprostio", to uistinu znači traženje pomoći od Poslanika, shodno značenjima arapskog jezika i jezika drugih naroda.

Taj čovjek je također rekao: Ljudi još uvijek vezuju traženje pomoći za osobu kao što su to razumijevali i u prošlosti. Shodno tom razumijevanju, ispravno je da se traženje pomoći pripisuje ljudima i da se od njih traži pomoć putem molbe. Jezičko značenje traženja pomoći je općenito i odnosi se na svakoga od koga se traži otklanjanje neke nedaće. To je ispravno ukoliko se traži pomoć od vjerovjesnika i dobrih ljudi.

Dotični čovjek je rekao i sljedeće: Taberani prenosi da su neki ashabi, r.a., kazali: "Tražite pomoć od Allahovog poslanika, s.a.v.s., protiv ovog licemjera, pa je Vjerovjesnik na to rekao: *Ne traži se pomoć od mene, već od Allaha.* Da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., govoreći ovo odbacio mogućnost da se od njega traži pomoć, ili nešto slično, kao da je u ovome što je rekao aludirao na to kako jedino Allahu pripada moć, onda mi ne bismo imali pravo da to odbacimo i da dozvolimo da se traži pomoć od Vjerovjesnika i nekog dobrog čovjeka u svemu onome u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha. Nema potrebe da se kaže da je Poslanik sredstvo ili posrednik i da čovjek, tražeći pomoć od njega, ružno postupa prema Poslaniku i da tim činom postaje nevjernik. Takvom se se oprašta ukoliko je neznalica. Ukoliko, pak, zna šta znači takvo traženje pomoći, a potom ustraje u tome, postaje nevjernik.

Pozivanje na nekoga u molbi za pomoć je isto što i traženje pomoći kako je prethodno navedeno. Da li je poznato da je i jedan muslimanski učenjak rekao da je dozvoljeno da se traži pomoć od Vjerovjesnika i nekog dobrog čovjeka u svemu onome u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha? Da li je to dozvoljeno generalizirati kako je rekao dotični čovjek?

Da li pozivanje na Vjerovjesnika, s.a.v.s., nekog dobrog čovjeka ili nekog drugog u molbi za Allahovu pomoć predstavlja traženje pomoći od te osobe, što je - kako je kazao taj čovjek - slučaj u svim jezicima, bez obzira na to da li se radi o pozivanju na Vjerovjesnika, s.a.v.s., ili na nekog dobrog čovjeka? Da li je poznato da je i jedan učenjak kazao da je u molbi Allahu dozvoljeno pozivati se na bilo kojeg vjerovjesnika ili dobrog čovjeka? Šejh Izzuddin ibn Abdusselam je u svojoj poznatoj fetvi rekao da se u molbi Allahu nije dozvoljeno pozivati ni na kog drugog osim na Vjerovjesnika, s.a.v.s. Ukoliko je to tačno, da li je neko rekao drugačije od onoga što je spomenuti šejh rekao u svojoj fetvi? Ako pretpostavimo da se oko ovog pitanja učenjaci razilaze, ko je još kazao da se ne traži pomoć posredstvom drugih vjerovjesnika i dobrih ljudi kako je to tvrdio šejh Izzuddin? Da li će postati nevjernik onaj ko kaže da se u molbi Allahu nije dozvoljeno pozivati na druge vjerovjesnike i dobre ljude, tako da će ono što je rekao šejh Izzudin značiti nevjerstvo. Ukoliko se prihvati mišljenje koje ukazuje na to da se na Poslanika poziva u molbi i da se pomoć od Poslanika traži samo za vrijeme njegovog života i prisustva, a ne nakon njegove smrti i odlaska, da li će eventualno pozivanje na Poslanika u dovi ili traženje pomoći značiti nevjerstvo ili nedostatak?

Ako bi neko kazao da se za ono što samo Allah može učiniti pomoć traži jedino od Njega i da se u takvim stavrima ne traži pomoć od nekoga drugoga, - da li traženje pomoći od nekoga drugoga predstavlja čin nevjerstva ili taj pravo govori? S obzirom da je Poslanik, s.a.v.s., neke stvari sebi odrekao jer spadaju u stvari koje su svojstvene jedino Gospodaru (*hasais rububijje*), da li je čovjeku zabranjeno da takve stvari odriče Vjerovjesniku, da li ih mora odreći, ili da li mu je to dozvoljeno odreći? Dajte nam jasan i zadovoljavajući odgovor, Allah vam se smilovao i nagradio vas.

ODGOVOR:

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Niko od islamskih učenjaka nije rekao da se traži pomoć od bilo kojeg stvorenja u svemu onome u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha, bilo da se radi o vjerovjesniku, vladaru, dobrom čovjeku ili nekome drugom. U vjeri islamu je nužno poznato da nije dozvoljeno generalizirati traženje pomoći tako da se ona traži u svemu i od bilo koga.

Niko nije rekao ni to da pozivanje u molbi na Poslanika predstavlja traženje pomoći od njega, običan svijet se u svojim dovama služi stvarima kao na primjer: U svojoj se molbi obraćam na pravo tog šejha i te osobe na njegovu svetost, ili obraćam Ti se u svojom dovi koju ti činim na Ploču (*Levhi mahfuz*) i na pero (*Kalem*), ili na Ka'bu ili na nešto drugo što ljudi govore u svojim dovama s uvjerenjem da ne traže pomoć od tih stvari. Onaj ko traži pomoć od Vjerovjesnika, s.a.v.s, traži u stvari njegovo zauzimanje. Ne moli se niti se šta traži od onoga na koga se poziva u dovi, već se pomoću njega nešto traži.

Svako zna napraviti jasnu razliku između onoga kome se upućuje dova i onoga na koga se poziva u njoj.

Istigasa znači traženje pomoći, odnosno prestanka neke tegobe, kao što *istinsar* znači traženje pobjede, *istiana* traženje pomoći. Od stvorenja se traže te stvari u onoj mjeri u kojoj su to u stanju ispuniti, kao što kaže Uzvišeni: **A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete...**[406] Uzvišeni je rekao i: **Pa ga zovnu u pomoć onaj iz njegova naroda protiv onoga iz neprijateljskog naroda...**[407], a rekao je i: **Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti...** [408]

Što se pak tiče onoga što može učiniti samo Uzvišeni Allah, to se traži samo od Njega. Zbog toga muslimani nisu tražili pomoć od Vjerovjesnika, niti su tražili od njega da im on dadne kišu, ali su se pozivali na njega u svojoj dovi Allahu, kako stoji u Buharijevom *Sahihu*: Omer ibn Hattab, r.a., je molio Allaha za kišu pozivajući se na Abbasa i rekao: "Gospodaru mi smo se u svojoj molbi za kišu pozivali na našeg Vjerovjesnika dok je on bio među nama pa Si nam davao kišu, mi se sada u svojoj dovi za kišu pozivamo na amidžu našeg Vjerovjesnika pa nam daruj kišu", i kiša bi im bila darovana.

U Ebu Davudovom *Sunenu* stoji da je *neki čovjek rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.:* Mi molimo Allaha da se za nas zauzme kod tebe, i molimo tebe da se za nas zauzmeš kod Allaha. Poslanik je na to rekao: *Allah je uzvišen iznad svega toga, od Njega se ne traži da se zauzme kod bilo koga od Njegovih stvorenja.* Poslanik je odobrio to što je ovaj čovjek rekao: *molimo tebe da se za nas zauzmeš kod Allaha,* ali je

[406] El-Enfal, 72.
[407] El-Kasas, 15.
[408] El-Maide, 2.

Ako bi neko kazao da se za ono što samo Allah može učiniti pomoć traži jedino od Njega i da se u takvim stavrima ne traži pomoć od nekoga drugoga, - da li traženje pomoći od nekoga drugoga predstavlja čin nevjerstva ili taj pravo govori? S obzirom da je Poslanik, s.a.v.s., neke stvari sebi odrekao jer spadaju u stvari koje su svojstvene jedino Gospodaru (*hasais rububijje*), da li je čovjeku zabranjeno da takve stvari odriče Vjerovjesniku, da li ih mora odreći, ili da li mu je to dozvoljeno odreći? Dajte nam jasan i zadovoljavajući odgovor, Allah vam se smilovao i nagradio vas.

ODGOVOR:

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Niko od islamskih učenjaka nije rekao da se traži pomoć od bilo kojeg stvorenja u svemu onome u čemu se traži pomoć od Uzvišenog Allaha, bilo da se radi o vjerovjesniku, vladaru, dobrom čovjeku ili nekome drugom. U vjeri islamu je nužno poznato da nije dozvoljeno generalizirati traženje pomoći tako da se ona traži u svemu i od bilo koga.

Niko nije rekao ni to da pozivanje u molbi na Poslanika predstavlja traženje pomoći od njega, običan svijet se u svojim dovama služi stvarima kao na primjer: U svojoj se molbi obraćam na pravo tog šejha i te osobe na njegovu svetost, ili obraćam Ti se u svojom dovi koju ti činim na Ploču (*Levhi mahfuz*) i na pero (*Kalem*), ili na Ka'bu ili na nešto drugo što ljudi govore u svojim dovama s uvjerenjem da ne traže pomoć od tih stvari. Onaj ko traži pomoć od Vjerovjesnika, s.a.v.s, traži u stvari njegovo zauzimanje. Ne moli se niti se šta traži od onoga na koga se poziva u dovi, već se pomoću njega nešto traži.

Svako zna napraviti jasnu razliku između onoga kome se upućuje dova i onoga na koga se poziva u njoj.

Istigasa znači traženje pomoći, odnosno prestanka neke tegobe, kao što *istinsar* znači traženje pobjede, *istiana* traženje pomoći. Od stvorenja se traže te stvari u onoj mjeri u kojoj su to u stanju ispuniti, kao što kaže Uzvišeni: **A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete...**[406] Uzvišeni je rekao i: **Pa ga zovnu u pomoć onaj iz njegova naroda protiv onoga iz neprijateljskog naroda...**[407], a rekao je i: **Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti...** [408]

Što se pak tiče onoga što može učiniti samo Uzvišeni Allah, to se traži samo od Njega. Zbog toga muslimani nisu tražili pomoć od Vjerovjesnika, niti su tražili od njega da im on dadne kišu, ali su se pozivali na njega u svojoj dovi Allahu, kako stoji u Buharijevom *Sahihu*: Omer ibn Hattab, r.a., je molio Allaha za kišu pozivajući se na Abbasa i rekao: "Gospodaru mi smo se u svojoj molbi za kišu pozivali na našeg Vjerovjesnika dok je on bio među nama pa Si nam davao kišu, mi se sada u svojoj dovi za kišu pozivamo na amidžu našeg Vjerovjesnika pa nam daruj kišu", i kiša bi im bila darovana.

U Ebu Davudovom *Sunenu* stoji da je *neki čovjek rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.:* Mi molimo Allaha da se za nas zauzme kod tebe, i molimo tebe da se za nas zauzmeš kod Allaha. Poslanik je na to rekao: *Allah je uzvišen iznad svega toga, od Njega se ne traži da se zauzme kod bilo koga od Njegovih stvorenja.* Poslanik je odobrio to što je ovaj čovjek rekao: *molimo tebe da se za nas zauzmeš kod Allaha,* ali je

[406] El-Enfal, 72.
[407] El-Kasas, 15.
[408] El-Maide, 2.

osporio i prigovorio mu zbog toga što je rekao: *molimo Allaha da se za nas zauzme kod tebe.*

Muslimani su saglasni u tome da je naš Vjerovjesnik zagovornik na Sudnjem danu i da će ljudi od njega tražiti zagovaranje (*šefa'at*), ali pripadnici *Ehli sunneta* smatraju da će se Poslanik zagovarati za velike griješnike dok pripadnici veidijske sekte smatraju da će se Poslanik zalagati samo za povećanje nagrade.

Što se, pak, tiče tvrdnje da onaj ko se prilikom upućivanja dove Allahu poziva na Vjerovjesnika (*tevessul*) i kaže: "Molim te za pomoć pozivajući se na Tvoga Poslanika", - uistinu traži pomoć od Njegovog Poslanika, tu tvrdnju pobija arapski jezik i jezik svih naroda i to shvatanje nije poznato niti svojstveno bilo kojem jeziku kojim ljudi govore. Svima je poznato od koga se moli i traži pomoć i svi prave razliku između onoga ko se za nešto moli i onoga na što se u molbi poziva. Svejedno da li se pomoć traži od Stvoritelja ili od čovjeka jer je dozvoljeno da se zatraži pomoć od čovjeka u onome u čemu je sposoban pomoći, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., je najbolje stvorenje od koga se može tražiti pomoć koju je sposoban pružiti.

Kada čovjek nekome od koga traži pomoć kaže: "Molim te pomoću te i te osobe, pomoću prava te i te osobe", niko ne tvrdi da on traži pomoć od onoga na koga se poziva u molbi već traži pomoć od Onoga koga moli u dovi. Zbog toga su autori koji su komentarisali značenje Allahovih lijepih imena kazali: da je Onaj ko daje pomoć ustvari Uslišatelj molbe, mada se pomoć posebno odnosi na čin a uslišavanje na govor.

Što se tiče pozivanja u molbi na nekoga drugoga osim na našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., svejedno da li se to naziva traženje pomoći ili

ne - nije nam poznato da je to iko od ispravnih prethodnika činio, niti se o tome prenosi neka predaja. O tome nam je poznata samo fetva o zabrani tog čina koju je dao šejh Izzuddin. Što se, pak, tiče pozivanja na Vjerovjesnika u dovi o tome postoji hadis koji bilježe Nesai i Tirmizi i drugi, a koji glasi: Jedan beduin došao je Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: O Allahov Poslaniče, obolio mi je vid pa moli Allaha za mene. Vjerovjesnik, s.a.v.s., mu je kazao: *Uzmi abdest i klanjaj dva rekata a potom reci: Gospodaru molim Te i obraćam Ti se putem Tvog Vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s. O Muhammede, ja te uzimam za zagovornika u vraćanju moga vida. Gospodaru moj primi zauzimanje Tvoga poslanika za mene.* Poslanik je kazao: *Ako imadneš kakvu potrebu postupi isto tako.* Allah je ovome beduinu vratio vid. Zbog ovog hadisa je šejh Izzuddin izuzeo od zabrane pozivanje u dovi na Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Ljudi ovo razumijevaju na dva načina:

1. To pozivanje na nekoga u dovi je onakvo kakvim ga spominje Omer ibn Hattab, r.a., kada kaže: "Gospodaru mi smo se u svojoj dovi za kišu pozivali na našeg Vjerovjesnika dok je on bio među nama pa Si nam davao kišu, sada se u svojoj molbi pozivamo na amidžu našeg Vjerovjesnika pa nam daruj kišu. Omer, r.a., je spomenuo da su se u dovi za kišu pozivali na Poslanika za vrijeme njegovog života, a nakon njegove smrti na njegovog amidžu Abbasa. To što su se pozivali na Vjerovjesnika, s.a.v.s., u dovi u stvari znači da su tražili kišu njegovim posredovanjem, u smislu da on moli Allaha i da Ga oni zajedno sa njim mole pa im on bude neko preko koga će se lakše približiti Uzvišenom Allahu (*vesile*). To nisu ashabi radili kada bi Poslanik bio odsutan niti nakon njegove smrti. I sam Vjerovjesnik, s.a.v.s., je u sličnim

situacijama bio zagovornik ljudi i onaj ko se za njih molio Allahu. Zbog toga je onaj slijepac koji se spominje u hadisu rekao: "Gospodaru učini ga mojim zagovornikom" a potom je saznao da se Poslanik molio za njega, moleći Allaha da ga učini njegovim zagovornikom.

2. Pozivanje na njega dozvoljeno je za vrijeme njegovog života i nakon njegove smrti, u njegovom prisustvu i u njegovom odsustvu. Niko nije kazao da je onaj ko zastupa i slijedi prvo mišljenje time postao nevjernik, jer nema razloga da se proglasi nevjernikom, budući je ovo skriveno pitanje čiji argumenti nisu jasni i vidljivi. Nevjerovanje dolazi kao rezultat poricanja onoga što je nužno poznato u vjeri ili pak kao rezultat poricanja propisa koji su potvrđeni mutevatir predajom i oko kojih postoji konsenzus.

Razilaženje ljudi oko toga šta je propisano, a šta ne, prilikom činjenja dove je na stepenu njihovog razilaženja oko toga da li je propisan namaz prilikom prinošenja žrtve. To nije pitanje zbog koga bi muslimani trebali grditi jedni druge.

Što se, pak, tiče mišljenja da je onaj ko u traženju pomoći nijeće pozivanje na nekoga drugoga osim Poslanika, tim činom postao nevjernik, ili ko smatra nevjernikom onoga ko zastupa mišljenja šejha Izzuddina i njemu sličnih, to je toliko jasno da na njega ne treba odgovarati. Ustvari, onaj ko drugoga proglašava nevjernikom radi ovakvih stvari zaslužuje tešku kaznu i prijekor koji za slične postupke zaslužuju oni što izmišljaju laži protiv vjere, posebno zbog toga što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko svome bratu kaže da je nevjernik, jedan od njih dvojice je nevjernik.*[409]

Što se pak tiče mišljenja po kome se pomoć u onome što je sposoban učiniti samo Uzvišeni Allah traži jedino od Njega, takvo je

[409] Hadis spominju: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ahmed i Malik.

mišljenje istinito. Kada bi se to kazalo onako kako je kazao Ebu Zejd, tj.: "Kada jedan čovjek traži pomoć od drugog to je kao kada utopljenik traži pomoć od drugog utopljenika" - i tada bi se radilo o istini. Da čovjek kaže i onako kako je rekao Ebu Abdullah el-Kirši, tj.: "Kada jedan čovjek traži pomoć od drugoga to je kao kada zatvorenik traži pomoć od drugog zatvorenika" - rekao bi istinu. U ovom slučaju pod traženjem pomoći podrazumijeva se općenito traženje u svemu, shodno onome što je Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao Ibn Abbasu: *Kada nešto moliš moli Allaha, kada tražiš pomoć traži pomoć od Allaha.*[410]

Kada Poslanik nešto odrekne sebi to je onda istina kao što je istinito sve ono o čemu nas je obavijestio bilo da se radi o potvrdi ili negiranju nečega. Na nama je da potvrdimo i da vjerujemo u sve ono što nam je kazao, bilo da se radi o potvrdi ili negiranju. Ko odbaci njegove riječi iz poštovanja prema njemu sličan je kršćanima koji su lažnim proglasili riječi Mesiha sina Merjeminog da je Allahov rob, iz poštovanja prema njemu. Nama je dozvoljeno da odbacimo ono što je odbacio Vjerovjesnik, s.a.v.s., i niko nema pravo da se ikada suprostavlja onome što je on odbacio i negirao. A Allah zna najbolje

O STAVU ONIH KOJI KAŽU DA SE POMOĆ NE TRAŽI OD VJEROVJESNIKA

Šta poštovani islamski učenjaci kojima je Allah dao da Mu budu pokorni kažu o onome ko govori: "Ne traži se pomoć od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.," - da li mu je zabranjeno da to kaže? Da li je time

[410] Ovo je samo dio hadisa koji je već bio navoden, a kojeg bilježe Et-Tirmizi i Ahmed.

postao nevjernik ili ne? Ukoliko svoje mišljenje argumentira ajetima iz Allahove Knjige ili hadisima Njegovog Poslanika, s.a.v.s., da li mu njegov dokaz koristi ili ne? Ukoliko postoji dokaz iz Kur'ana ili sunneta, šta onda mora činiti onaj ko zastupa oprečno mišljenje? Tražimo vašu fetvu, Allah vas nagradio.

ODGOVOR:

Hvala pripada Allahu. Sunnet koji je mutevatir i konsenzus islamskog ummeta je potvrdio da će naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., biti zagovornik koji će se zauzimati za ljude na Sudnjem danu, da će ljudi tražiti njegovo zagovorništvo tražeći od njega da se za njih zauzme kod njihovog Gospodara i da će se on za njih zalagati. Potom, pripadnici Ehli sunneta su se složili u tome da će se on zalagati za počinioce velikih grijeha i u tome da u vatri neće ostati vječno niko od onih koji su vjerovali da je samo Allah bog.

Haridžije i mu'tezile kažu da se Poslanik neće zalagati za počinioce velikih grijeha a ne negiraju da će se zauzimati za vjernike. Proglašavanje nevjernicima drugih ljudi od strane tih zabludjelih novatora predmet je prepirke i analize.

Onaj ko odbaci i zanegira ono što je potvrđeno mutevatir predajom ili pak konsenzusom islamskih učenjaka (*idžma'*), i pored postojanja argumenata i dokaza, je nevjernik, svejedno nazvao to traženjem pomoći ili ne.

Što se tiče onoga ko vjeruje u to da će se Poslanik, a.s., zauzimati na Sudnjem danu a odbacuje i negira traženje zagovorništva Poslanika i pozivanje na njega kada se moli Allahu u dovama, što

su činili ashabi: tako Buhari prenosi u svome *Sahihu* od Enesa: da bi Omer ibn Hattab kada bi muslimane pogodila suša molio od Allaha kišu pozivajući se na Abbasa ibn Abdulmuttaliba riječima: "Gospodaru mi smo se u svojoj dovi Tebi pozivali na našeg Vjerovjesnika pa bi nam bila darovana kiša, mi se sada u svojoj dovi pozivamo na amidžu našeg Vjerovjesnika pa nam daruj kišu, i kiša bi im bila darovana. U *Sunenu* Ebu Davuda i drugih stoji da je neki beduin rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.,: Ljudi su se namučili, djeca izgladnjela, imetak propao pa moli Allaha za nas, mi od tebe tražimo zagovorništvo kod Allaha i od Allaha tražimo zagovorništvo kod tebe. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je na to kazao 'subhanallah', tako da se na njegovom licu vidjelo negodovanje, a zatim je rekao: *Teško tebi, ne traži se zagovorništvo od Allaha kod bilo koga od Njegovih stvorenja. Allah je uzvišeniji od toga.*[411] U spomenutom hadisu Poslanik, s.a.v.s., je negirao beduinove riječi "mi tražimo zagovorništvo Allahovo kod tebe" ali nije osporio riječi "tražimo tvoje zagovorništvo kod Allaha" već je to odobrio, iz čega je jasno da je dozvoljeno tražiti Vjerovjesnikovo zagovorništvo kod Allaha. Onaj ko to negira je u zabludi, čini grešku i uvodi novotariju u vjeru. To da li ga proglasiti nevjernikom ili ne predmet je sporenja i analiziranja.

Onaj ko priznaje i prihvata zagovorništvo Poslanika, s.a.v.s., (*šefa'at*) i pozivanje na njega u dovi Allahu (*tevessul*), što je potvrđeno Kur'anom i sunnetom, i kaže da moli samo Allaha i da se stvari koje je sposoban dati samo Allah traže samo od Njega, kao što je oprost grijeha, uputa srca, spuštanje kiše, nicanje i rast biljaka i slično, je u pravu, i o tome nema prepirke među muslimanima, shodno

[411] Hadis navode Ebu Davud u *Sunenu* i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru*.

riječima Uzvišenog: **A ko će oprostiti grijehe ako neće Allah.**[412] **Ti doista, ne možeš uputiti na pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, - Allah ukazuje na pravi put onome kome On hoće.** [413]

O ljudi, sjetite se Allahove milosti kojom vas Allah obasipa. Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas sa neba i iz zemlje opskrbljuje.[414]

Allah je to zato učinio da bi vas obradovao i da bi se time srca vaša umirila; a pobjeda je samo od Allaha. [415]

Ako ga vi ne pomognete, pa - pomogao ga je Allah onda kada su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kad su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: 'Ne brini se Allah je sa nama! [416]

Značenja koja su potvrđena Kur'anom i sunnetom se moraju potvrditi, značenja koja su odbačena i negirana Kur'anom i sunnetom se moraju odbaciti i negirati. Ukoliko se u riječima Allaha i Njegovog Poslanika nađu riječi koje ukazuju na potvrdna ili pak negacijska značenja, i to se mora prihvatiti. Ukoliko se u bilo čijim riječima nađe potvrdna ili negacijska izjava i ukoliko to značenje bude u skladu sa njegovom namjerom to će povlačiti sa sobom sud koji je u skladu sa tom izjavom, ili će se ona u protivnom odbaciti.

Nekada iz riječi Allaha i Njegovog Poslanika neki ljudi razumiju ono što nije kazao Allah i Njegov Poslanik. Tada se pogrešno razumijevanje odbacuje i vraća njegovom sopstveniku, kako prenosi

---

[412] Ali Imran, 135.
[413] El-Kasas, 56.
[414] Fatir, 3.
[415] El-Enfal, 10.
[416] Et-Tevbe, 40.

et-Taberani: U vremenu Vjerovjesnika, s.a.v.s., je živio jedan licemjer koji je zlostavljao vjernike pa je Ebu Bekr kazao: "Ustanimo i zatražimo pomoć od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., protiv ovog licemjera." Vjerovjesnik, s.a.v.s., je na to rekao: *Pomoć se ne traži od mene već od Allaha.* Poslanik je tim svojim riječima podrazumijevao drugo značenje koje se sastoji u tome da se od njega ne traži pomoć koju je kadar dati samo Allah, jer su ashabi od njega tražili da se moli za njih i pozivali se na njega u svojoj dovi za kišu kako stoji u predaji od Ibn Omera koja je zabilježena u Buharijevom *Sahihu*: Spomenuo sam riječi pjesnika dok sam gledao u lice Allahovog Vjerovjesnika, s.a.v.s., koji se molio za kišu i nije prestao dok se nije prolila:

Plemeniti od oblaka licem svojim kišu traži,
pomaganje siročadi zaštita je kreposti udovica!

To su riječi Ebu Taliba. Zbog toga su učenjaci koji su pisali o Allahovim imenima kazali: Svaki punoljetan i pametan vjernik je dužan da zna da nema pomoći niti općeg pomagača osim Allaha. Svaka pomoć je od Allaha, pa i ako je darovana putem nekog drugog. Stvarna pomoć je od Allaha dok je pomoć tog drugog figurativna.

Rekli su: Jedno od Allahovih imena je Pomagač (*el-Mugis i el-Gijas*). Ime *el-Mugis* je spomenuto u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre i pripadnici Ummeta su u tome suglasni.

Ebu Abdullah el-Hulejmi je rekao: "Riječ *el-gijas* znači isto što i *el-mugis*, pomagač, a više se upotrebljava riječ *el-gijas*, pa se kaže On je pomagač (*el-Gijas*) onih koji traže pomoć, što znači da On zna šta Njegovim robovima treba kada se nađu u nedaćama i kada

Ga zamole, te da im On usliša molbu i otkloni nedaću. U predaji o traženju kiše koja se nalazi u Buharijevoj i Muslimovoj zbirci hadisa se kaže: "Gospodaru naš pomozi nam, Gospodaru naš pomozi nam". Riječ pomagati podrazumijeva uslišavanje molbe onoga ko je upućuje: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se je odazvao,**[417]. s tim da se riječ *pomaganje* više odnosi na postupke a riječ *odazivanje* na riječi, ali svaka od njih se može odnositi na značenje svojstveno drugoj.

Neki kažu da postoji razlika između onoga ko traži pomoć i ko se dovom moli, i da onaj ko traži pomoć priziva pomoć, dok molitelj priziva onoga koga moli i ko daje pomoć. To je diskutabilno, jer je jedan od načina na koji muslimani traže pomoć da kažu "O Allahu". Prenosi da je el-Kerhi imao običaj često govoriti "tražim pomoć" potvrđujući svoj postupak riječima Uzvišenog: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se je odazvao.**[418] U jednoj dovi koja se prenosi kao dova koju je učio Vjerovjesnik se kaže: *O Živi, o Vječni, nema drugog Boga osim Tebe, milošću Tvojom tražim pomoć da popraviš moje cjelokupno stanje i da me ni za trenutak ne prepustiš samome sebi niti bilo kome od Svojih stvorenja.*[419]

Traženje pomoći od Allaha putem Njegove milosti je ustvari traženje pomoći od Njega, kao što je traženje zaštite putem Njegovih svojstava u stvari traženje zaštite od Njega, i kao što je zaklinjanje Njegovim svojstvima u stvari zaklinjanje sa Njim. U jednom hadisu stoji: *Utječem se putem Allahovih potpunih riječi od zla onoga što On*

---

[417] El-Enfal, 9.
[418] El-Enfal, 9.
[419] Hadis navode En-Nesai u *El-Jevmu vel-lejle* i El-Hakim.

stvara.[420] U hadisu također stoji: *Utječem se Tvome zadovoljstvu od Tvoga gnjeva. Tvome oprostu od Tvoje kazne.Tebi od Tebe, ja ne znam iskazati riječi hvale Tebi onako kako Ti hvališ samoga sebe.*[421]

Stoga islamski učenjaci kao argument da je Allahov govor nestvoren uzimaju riječi: *Utječem se Allahovim potpunim riječima* i govore da traženje pomoći od stvorenja nije ispravno.

Isto je i sa zakletvom; u *Sahihima* Buharija i Muslima je potvrđeno da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se zaklinje, neka se zaklinje Allahom ili neka šuti.* U drugoj predaji stoji: *Ko se zakune nečim drugim osim Allaha pridružio mu je druga* - hadis prenosi Tirmizi, smatra ga vjerodostojnim. Zakletva "Allahovom moći", ili "Allahovim životom" i slično, shodno konsenzusu muslimana ne predstavlja zaklinjanje sa nečim drugim osim Allaha, što je On zabranio. Oko traženja pomoći od Poslanika u onome što dolikuje njegovoj poslaničkoj ulozi nema rasprave među muslimanima. Onaj ko se prepire oko toga je ili nevjernik, ukoliko to odbacuje i negira ili pak griješnik koji je u zabludi.

Što se, pak, tiče značenja koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odbacio: ono se također mora odbaciti. Onaj ko nekome drugome osim Allahu pripiše nešto što pripada samo Allahu je također nevjernik ukoliko mu se predoči dokaz čije ostavljanje vodi čovjeka u nevjerstvo.

U tom smislu su i riječi Ebu Jezida el-Bistamija koji kaže: "Kada jedan čovjek traži pomoć od drugog to je kao da dovljemit traži pomoć od drugog dovljenika", kao i riječi šejha Ebu Abdullaha el-Kiršija, koji je poznat u Egiptu,: "Traženje pomoći jednog čovjeka od drugog je kao da zatvorenik traži pomoć od drugog zatvorenika."

---

[420]Bilježe ga Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Malik.

[421]Spomenjuju ga: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ibn Madže.

Ga zamole, te da im On usliša molbu i otkloni nedaću. U predaji o traženju kiše koja se nalazi u Buharijevoj i Muslimovoj zbirci hadisa se kaže: "Gospodaru naš pomozi nam, Gospodaru naš pomozi nam". Riječ pomagati podrazumijeva uslišavanje molbe onoga ko je upućuje: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se je odazvao,**[417]. s tim da se riječ *pomaganje* više odnosi na postupke a riječ *odazivanje* na riječi, ali svaka od njih se može odnositi na značenje svojstveno drugoj.

Neki kažu da postoji razlika između onoga ko traži pomoć i ko se dovom moli, i da onaj ko traži pomoć priziva pomoć, dok molitelj priziva onoga koga moli i ko daje pomoć. To je diskutabilno, jer je jedan od načina na koji muslimani traže pomoć da kažu "O Allahu". Prenosi da je el-Kerhi imao običaj često govoriti "tražim pomoć" potvrđujući svoj postupak riječima Uzvišenog: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili; On vam se je odazvao.**[418] U jednoj dovi koja se prenosi kao dova koju je učio Vjerovjesnik se kaže: *O Živi, o Vječni, nema drugog Boga osim Tebe, milošću Tvojom tražim pomoć da popraviš moje cjelokupno stanje i da me ni za trenutak ne prepustiš samome sebi niti bilo kome od Svojih stvorenja.*[419]

Traženje pomoći od Allaha putem Njegove milosti je ustvari traženje pomoći od Njega, kao što je traženje zaštite putem Njegovih svojstava u stvari traženje zaštite od Njega, i kao što je zaklinjanje Njegovim svojstvima u stvari zaklinjanje sa Njim. U jednom hadisu stoji: *Utječem se putem Allahovih potpunih riječi od zla onoga što On*

---

[417] El-Enfal, 9.
[418] El-Enfal, 9.
[419] Hadis navode En-Nesai u *El-Jevmu vel-lejle* i El-Hakim.

stvara.[420] U hadisu također stoji: *Utječem se Tvome zadovoljstvu od Tvoga gnjeva. Tvome oprostu od Tvoje kazne.Tebi od Tebe. ja ne znam iskazati riječi hvale Tebi onako kako Ti hvališ samoga sebe.*[421]

Stoga islamski učenjaci kao argument da je Allahov govor nestvoren uzimaju riječi: *Utječem se Allahovim potpunim riječima* i govore da traženje pomoći od stvorenja nije ispravno.

Isto je i sa zakletvom; u *Sahihima* Buharija i Muslima je potvrđeno da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko se zaklinje, neka se zaklinje Allahom ili neka šuti.* U drugoj predaji stoji: *Ko se zakune nečim drugim osim Allaha pridružio mu je druga* - hadis prenosi Tirmizi, smatra ga vjerodostojnim. Zakletva "Allahovom moći", ili "Allahovim životom" i slično, shodno konsenzusu muslimana ne predstavlja zaklinjanje sa nečim drugim osim Allaha, što je On zabranio. Oko traženja pomoći od Poslanika u onome što dolikuje njegovoj poslaničkoj ulozi nema rasprave među muslimanima. Onaj ko se prepire oko toga je ili nevjernik, ukoliko to odbacuje i negira ili pak griješnik koji je u zabludi.

Što se, pak, tiče značenja koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., odbacio: ono se također mora odbaciti. Onaj ko nekome drugome osim Allahu pripiše nešto što pripada samo Allahu je također nevjernik ukoliko mu se predoči dokaz čije ostavljanje vodi čovjeka u nevjerstvo.

U tom smislu su i riječi Ebu Jezida el-Bistamija koji kaže: "Kada jedan čovjek traži pomoć od drugog to je kao da dovljemit traži pomoć od drugog dovljenika", kao i riječi šejha Ebu Abdullaha el-Kiršija, koji je poznat u Egiptu,: "Traženje pomoći jednog čovjeka od drugog je kao da zatvorenik traži pomoć od drugog zatvorenika."

---

[420]Bilježe ga Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Malik.

[421]Spomenjuju ga: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ibn Madže.

U dovi Musaa, a.s., stoji: "Gospodaru moj Tebi hvala, Tebi se žalim, od Tebe pomoć tražim, na Tebe se oslanjam, nema snage i moći osim kod Tebe".

Budući se pod traženjem pomoći podrazumijeva općenito traženje pomoći za svaku stvar i da se ono odnosi samo na Allaha, ispravno je onda kazati da se ne može tražiti apsolutna pomoć ni od koga drugoga osim Allaha. Stoga nije poznato da je iko od muslimanskih učenjaka dozvolio da se traži pomoći od nekoga drugoga osim Allaha, i niko od njih nije opovrgao da se ne može tražiti pomoć od nekoga drugoga osim Allaha.

Isto je i sa traženjem vrste pomoći koja je prikladna samo Allahu, na koju ukazuju riječi Uzvišenog: **Samo Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo**[422], jer je samo Allah u stanju da ljudima daruje potpunu pomoć. Od ljudi se traži pomoć u onome u čemu su sposobni pomoći. Uzvišeni Allah je rekao: **A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste da im u pomoć priteknete.**[423] Potpuna pomoć podrazumijeva stvaranje nečega pomoću čega će se pobjediti neprijatelj, a to može samo Allah.

Onaj ko se ne slaže sa onim što je utvrđeno Kur'anom i sunnetom, tim činom postaje ili nevjernik ili pak griješnik, osim ako se radi o vjerniku-mudžtehidu koji pogriješi pri svome rasuđivanju na osnovu ispravnih dokaza, koji će zbog toga biti nagrađen, a greška će mu se oprostiti. Isto je i ako do njega nije doprlo znanje na kojem se temelji dokaz, jer je Allah rekao: **Mi nijedan narod nismo kaznili dok mu poslanika nismo poslali.** [424]

[422] El-Fatiha, 4.
[423] El-Enfal, 72.
[424] El-Isra, 15.

Ukoliko mu, pak, bude predočen dokaz utvrđen Kur'anom i sunnetom pa se on sa njim ne bude slagao, bit će kažnjen radi toga, a Allah zna najbolje.

KO SE MOŽE ZAUZIMATI KOD UZVIŠENOG

Allah je božanstva koja ljudi mimo Njega obožavaju nazvao zagovornicima (*šufe'ā'*) kao što ih je nazvao i sudruzima (*šurekā'*) na više mjesta: **Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha.' Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!**[425]

Oni bez Allahovog odobrenja posrednike uzimaju. Reci: 'Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju?!' Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati...[426] **Na dan kada nastupi Čas - mnogobošci će svaku nadu izgubiti: božanstva njihova neće im biti zagovornici...** [427]

Uzvišeni je zajedno spomenuo mnogoboštvo i zagovorništvo u sljedećem ajetu: **Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.' Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti...**[428]

[425] Junus, 18.
[426] Ez-Zumer, 43.
[427] Er-Rum, 12, 13.
[428] Sebe', 22, 23.

Navedeni ajet pobija mogućnost da ta izmišljena božanstva imaju bilo kakvu vezu sa slijedećim stvarima: da posjeduju nešto pa makar bilo i neznatno, da sudjeluju u posjedovanju nečega i da mogu pomoći na način da budu sudruzi u božanskoj vlasti.

Nema posjedovanja niti učestvovanja u posjedu niti pomaganja kojim bi postali sudruzi u božanskoj vlasti. Kada su odbačene te tri stvari ostaje još zagovorništvo koje je Uzvišeni učinio zavisnim od Svoje volje. Tako On kaže: **A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi...**[429]

Reci: 'Vi se molite onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.[430]

U dva ajeta Uzvišeni Allah govori o prihvatanju drugih božanstava kao sredstava za približavanje Allahu: **Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili.**[431] **A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali njih nije bilo. To su bile samo klevete njihove i laži.**[432]

O NEDOZVOLJENOM TRAŽENJU ZAGOVORNIŠTVA

O zagovorništvu koje nije dozvoljeno u Kur'anu se govori na više mjesta:

I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti...[433]

[429] En-Nedžm, 26.
[430] El-Isra', 56.
[431] Ez-Zumer, 3.
[432] El-Ahkaf, 28.
[433] El-Bekare, 48.

Kad se ni od koga otkup neće primiti, kada nikome zagovor neće koristiti...[434]

...Prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva![435]

Pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja. [436]

...Kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti.[437]

Onoga dana kada se obistine prijetnje, reći će oni koji su na njih prije zaboravili: 'Istinu su poslanici Gospodara našeg donosili! Da nam je zagovornika kakva, pa da se za nas zauzme ili da nam je da budemo vraćeni, pa da postupimo drukčije nego što smo postupili!' [438]

Haridžije i mu'tezile se pozivaju na ove ajete i uzimaju ih kao argument da je zagovorništvo za počinitelje velikih grijeha zabranjeno. Oni poriču da će se Poslanik zauzimati za onoga ko zaslužuje kaznu i da će nekoga svojim zagovorništvom izvesti iz vatre u koju je već ušao. Oni nisu poricali zagovorništvo Poslanika, s.a.v.s., za počinitelje dobrih djela u povećanju njihove nagrade.

Mišljenje ispravnih prethodnika ummeta, njegovih imama, i ostalih pripadnika Ehli sunneta je da postoji zagovorništvo (*šefa'at*) za počinitelje velikih grijeha. Oni također tvrde da će iz vatre izaći svako ko u svome srcu bude imao i trunčicu vjerovanja. Postoje također i hadisi Poslanika, s.a.v.s., koji govore o zagovorništvu (*šefa'at*), kao što

---

[434] El-Bekare, 123.
[435] El-Bekare, 254.
[436] Eš-Šu'ara', 100, 101.
[437] El-Mu'min, 18.
[438] El-E'araf, 53.

je hadis koji govori o tome da su stanovnici jednog mjesta tražili od Poslanika da se zauzme za njih i tražili da im presudi, a među njima je bilo i vjernika i nevjernika. U tome je neka vrsta zagovorništva i za nevjernike. U Buharijinom *Sahihu* se od Ibn Abbasa ibn Abdul Muttaliba prenosi da je rekao: O Allahov Poslaniče da li si u nečemu koristio Ebu Talibu? On te je čuvao i ljutio se na druge radi tebe, pa je Poslanik rekao: *Da, jesam, on je u plićaku vatre a da nije mene bio bi u najdubljim nizinama vatre.* Od Abdullaha ibn Harisa se prenosi da je rekao: Čuo sam Abbasa kako govori: Rekao sam o Allahov poslaniče, Ebu Talib te je štitio i pomagao, da li mu je to koristilo? Poslanik je odgovorio: *Da, jeste. Našao sam ga u dubinama vatre pa sam ga premjestio u njen plićak.*[439]

Od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., se prenosi: Kada je Poslaniku, s.a.v.s., spomenut njegov amidža Ebu Talib, on je rekao: *Možda će mu koristiti moje zagovorništvo na Sudnjem danu, pa će biti smješten u plića k vatre koja će dostizati do njegovih članaka i bit će toliko jaka da će od nje ključati mozak.*[440] Ovo je jasan i vjerodostojan tekst koji govori o zagovorništvu Poslanika za neke nevjernike da im se olakša kazna i da čak budu najblaže kažnjeni stanovnici vatre. U *Sahihu*, u verziji koju prenosi Ibn Abbas stoji: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Najlakšu kaznu od svih stanovnika vatre će imati Ebu Talib, a bit će mu obučene sandale od vatre od kojih će ključati njegov mozak.*[441] Od Ebu Seida El-Hudrija prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Najmanju kaznu od svih stanovnika vatre imat će onaj kome će biti obučene sandale od*

---

[439]Hadis bilježe El-Buhari, Muslim i Ahmed.

[440]Također i ovaj hadis navode El-Buhari, Muslim i Ahmed.

[441]Doslovni tekst hadisa spominju Muslim i Ahmed ibn Hanbel.

vatre, mozak će mu ključati od vreline njegovih sandala.[442] Od Nu'mana ibn Bešira se prenosi da je Poslanik rekao: *Najlakšu kaznu od stanovnika vatre na Kijametskom danu imat će čovjek pod čija stopala će se staviti dvije žeravice od vatre od kojih će ključati njegov mozak.*[443]

Od njega se također prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Najlakšu kaznu od stanovnika vatre imat će onaj koji će biti obuven u sandale i kajševe od vatre od koje će ključati njegov mozak onako kako ključa kotao. On će misliti da niko nema veću kaznu od njega, a u stvari on ima najslabiju.*[444]

Spomenuto umanjuje snagu argumenata onih koji negiraju da postoji zagovorništvo koje se odnosi na nevjernike, a nasilnici su nevjernici --------[445]

Neki kažu: Zagovorništvo koje je zanijekano je ono koje je obično poznato kod ljudi, koje podrazumijeva da se zagovornik zagovara kod drugoga bez njegove dozvole, pa njegovo zagovorništvo bude uslišano. Ali, uzme li se u obzir da se čovjek zagovara tek nakon što dobije dozvolu, pa se on bude zagovarao, onda on nije samostalan u svome zagovorništvu već se pokorava i slijedi onoga ko mu je dao dozvolu. Njegovo zagovorništvo će biti primljeno, ali će se odvijati pod potpunom kontrolom i vlasti naredbodavca kod koga se čovjek zagovara za nekoga.

Kur'anskim tekstom u više ajeta je utvrđeno da se niko neće zagovarati kod Allaha bez Njegove dozvole, shodno riječima Uzvišenog: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?** [446]

---

[442] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi i Ahmed.
[443] Citiraju ga: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ahmed i El-Hakim.
[444] Hadis bilježe Muslim i El-Hakim.
[445] Praznina u originalnom rukopisu.
[446] El-Bekare, 255.

Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[447] **I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati...**[448], i shodno ajetima sa sličnim značenjem. Sljedeći ajeti pojašnjavaju da se ovdje radi o zanijekanom zagovorništvu: **I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati - da bi se Allaha bojali.** [449]

Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; vi osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika-zagovornika nemate, pa zašto se ne urazumite?[450] U ovim ajetima ljudima je kazano da osim Allah nemaju drugog zaštitnika niti zagovornika.

Što se, pak, tiče poricanja zagovorništva bez dozvole Allaha, o tome ćemo reći slijedeće: Ukoliko je zagovorništvo po Njegovoj dozvoli, onda to nije zagovorništvo nekome drugome osim Njega, kao što zaštita koja je sprovedena uz Njegovu dozvolu nije zaštita nekoga drugoga mimo Njega, shodno riječima Uzvišenog: **Vaši zaštitnici su samo Allah i Poslanik Njegov i vjernici koji ponizno molitvu obavljaju i zekat daju. Onaj ko za zaštitnika uzme Allaha i Poslanika Njegova i vjernike - pa, Allahova strana će svakako pobijediti.** [451]

Uzvišeni je također rekao: **Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju! Reci: Niko ne može bez Njegove volje posredovati,**

---

[447] Sebe', 23.
[448] El-Enbija', 28.
[449] El-En'am, 51.
[450] Es-Sedžde, 4.
[451] El-Ma'ide, 55, 56.

vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je...[452] Uzvišeni je u ovom ajetu prekorio one koji su mimo Allaha uzeli druge posrednike-zagovornike i obznanio da Njemu pripada cjelokupno zastupništvo; zagovorništvo je određeno bilo kome osim Njega, dakle niko se ne može za nekoga zalagati osim s Njegovom dozvolom a i to zagovorništvo pripada Njemu.

Uzvišeni je rekao: **Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: Ovo su naši zagovornici kod Allaha. Reci: Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji! Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!**[453] Ovim biva jasnije to što će se na Sudnjem danu poricati prijateljstvo, o čemu Uzvišeni kaže: **Prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva! - a nevjernici sami sebi čine nepravdu.**[454]

Navedeni ajet je porekao uobičajeno prijateljstvo i njegovu uobičajenu korisnost, na način kako koristi prijatelj prijatelju na ovom svijetu, te je kazao i: **A znaš li ti šta je Sudnji dan, i još jednom: znaš li ti šta je Sudnji dan? Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, toga dana će vlast jedino Allah imati.**[455]

Da upozori na Dan susreta međusobnog, na Dan kada će se oni pojaviti, kada Allahu neće o njima ništa skriveno biti. 'Ko će imati vlast toga dana?' 'Allah, jedini i Svemoćni.[456]

---

[452] Ez-Zumer, 43, 44.
[453] Junus, 18.
[454] El-Bekare, 254.
[455] El-Infitar, 17-19.
[456] El-Mu'min, 15.

Uzvišeni nije porekao da će prijateljstvo s Njegovom dozvolom moći biti od koristi: **Tog Dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili: O robovi moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete za čim tugovati.** [457]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Uzvišeni kaže: Moju ljubav će zadobiti oni koji su se voljeli radi Mene. Uzvišeni će reći: Gdje su oni koji su se voljeli radi Mene? Danas ću ih staviti u Moj hlad, kada nema drugog hlada osim Moga.*[458]

Ovim postaje jasno da se ovo pitanje svodi na potvrdu Božijeg jedinstva (*tevhid*) - da niko nikome ne može koristiti niti štetiti bez Allahove dozvole, da nije dozvoljeno obožavati bilo koga drugog osim Allaha niti tražiti pomoć od nekoga drugoga osim Njega, da će na Sudnjem danu svim stvorenjima postati očigledno da sva vlast pripada Allahu. Toga dana će se svako odreći svojih lažnih tvrdnji, tako da neće ostati niko ko će tvrditi da ima udjela u vlasti Gospodara, ili da je božanstvo mimo Njega, i neće ostati niko ko će to tvrditi za drugoga, za razliku od ovoga svijeta u kojem su ljudi uzimali za gospodare izmišljena božanstva i tvrdili da su oni istinski gospodari i pored toga što nema drugog Boga ni gospodara osim Allaha.

Na ovom svijetu se dešava da se zagovornik zalaže kod nekoga drugoga, služi se zagovorništvom, iako mu taj nije dao dozvolu za zagovorništvo. Nekada, pak, čovjek ima prijatelja koji mu pomogne pa se oslobodi nekog zla. Čovjek se na ovom svijetu koristi drugim ljudima i njihovim imetkom. Nekada čovjek nalazi korist kod samih

---

[457] Ez-Zumer, 67, 68.

[458] Hadis citiraju Muslim, Ahmed, Malik i Ed-Darimi.

ljudi a nekada putem pomaganja odnosno zagovorništva, nekada se koristi imetkom da bi se otkupio. Uzvišeni Allah kaže da te tri stvari na Sudnjem danu neće postojati: **Kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od kog neće otkup primiti.**[459] **Kad roditelj djetetu svome neće moći nimalo pomoći, niti će dijete moći svome roditelju imalo pomoći.**[460]

A Allah zna najbolje!

Vjerovanje da je Allah tu vrstu zagovorništva odbacio spada u temeljno ispunjenje imana - a to je vjerovanje u Allaha, Sudnji dan, Božije jedinstvo, budući život, što je Uzvišeni spomenuo zajedno na brojnim mjestima: **Ima ljudi koji govore: Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet.**[461]

One koji, kad ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo.[462]

Stvoriti sve vas i sve vas oživjeti isto je kao i stvoriti i oživjeti jednoga čovjeka.[463] **Vi koji ste bili ništa pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti da pomrete i poslije će vas oživjeti, a onda ćete se Njemu vratiti.** [464]

---

[459] El-Bekare, 48
[460] Lukman, 33
[461] El-Bekare, 8
[462] El-Bekare 156
[463] Lukman, 28
[464] El-Bekare, 28

O ARGUMENTIMA KOJE HARIDŽIJE NAVODE U PRILOG NEGIRANJU ŠEFA'ATA

Šejhul- islam, Allah ga blagoslovio, jedne prilike upitan je[465] o dvojici ljudi koji su se raspravljali pa je jedan rekao drugom: "Treba nam posredovanje između nas i Allaha jer nismo u stanju do Njega doći na drugi način."

ODGOVOR:

Hvala Allahu Gospodaru svjetova. Ako je dotični čovjek podrazumijevao to da im treba posredovanje koje će im prenijeti Allahovu naredbu, onda je ta tvrdnja istinita, jer stvorenja ne znaju šta Allah voli i sa čime je zadovoljan, šta je naredio a šta zabranio, ne znaju počast koju je Allah pripremio Svojim odabranicima, niti znaju kaznu koju je pripremio svojim neprijateljima, ne znaju Allahova lijepa imena koja On zaslužuje, i Njegova uzvišena svojstva, i slične stvari, što umovi ljudi nisu u stanju poznavati drugačije osim putem poslanika koje je Allah slao Svojim robovima.

Oni koji vjeruju u poslanike i koji ih slijede su na pravom putu i to ih približava Allahu, podiže njihov ugled i čini ih poštovanim i na ovom i na budućem svijetu. Oni koji se suprotstavljaju poslanicima su prokleti, oni su u zabludi i udaljeni su od Allahove milosti. Uzvišeni je rekao: **O sinovi Ademovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati, - onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati; a oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih**

[465] Riječ je o djelu koje se naziva *Posredovanje između ljudi i Stvoritelja (VE-Vasita bejnel-halki vel-hakki)*

se budu oholo okretali, bit će stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati.[466]

Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti. A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepog oživjeti. 'Gospodaru moj,' - reći će - 'zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao?' 'Evo zašto' - reći će On: 'dokazi naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen.[467] Ibn Abbas je rekao: "Allah jamči da onaj ko bude čitao Kur'an i radio po onome što se u njemu nalazi neće zalutati na ovom, niti će biti nesrećan na drugom svijetu."

Uzvišeni je o stanovnicima vatre rekao: **Kad god se neka gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: 'zar ni je niko dolazio da vas opominje?' 'Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao' - odgovorit će -, 'a mi smo poricali i govorili: 'Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi.'**[468] **Oni koji nisu vjerovali u gomilama će u džehennem biti natjerani, i kad do njega dođu, kapije njegove će se pootvarati i čuvari njegovi će ih upitati: 'Zar vam nisu dolazili vaši poslanici, koji su vam ajete Gospodara vašeg kazivali i opominjali vas da ćete ovaj vaš Dan doživjeti?' 'Jesu' - reći će oni -, ali, još je davno određeno da će nevjernici kažnjeni biti.**[469] **Mi šaljemo poslanike samo zato da donose radosne vijesti i da opominju; neka se zato oni koji vjeruju i dobra djela čine ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju. A one koji u dokaze Naše neće da vjeruju stići**

---

[466] El-E'raf, 35, 36.
[467] Taha, 123-126.
[468] El-Mulk, 8,9.
[469] Ez-Zumer, 71.

će kazna zato što griješno postupaju.[470] **Mi objavljujemo tebi kao što smo objavljivali Nuhu i vjerovjesnicima poslije njega, a objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i unucima, i Isau, i Ejjubu, i Junusu, i Harunu, i Sulejmanu, a Davudu smo dali Zebur- i poslanicima o kojima smo ti prije kazivali i poslanicima o kojima ti nismo kazivali,- a Allah je sigurno s Musaom razgovarao -, o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali.**[471] Ajeta koji govore o ovoj temi u Kur'anu ima mnogo.

Oko postojanja poslanstva se slažu sve grupacije muslimana, jevreji i kršćani - svi oni potvrđuju posrednike između Allaha i Njegovih robova, a to su poslanici koji su od Allaha prenosili Njegove naredbe i informacije. Uzvišeni je rekao: **Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. - Allah sve čuje i sve vidi.**[472]

Onaj ko negira postojanje ovih posrednika je nevjernik shodno konsenzusu pripadnika svih religija.

Kur'anske sure koje je Allah objavio u Meki kao što su: El-En'am, El-E'raf, sure koje počinju sa harfovima: Elif-lam-mim, ha-mim, ta-sin i slično, obuhvataju osnove vjere kao i vjerovanje u Allaha, Njegove poslanike i Sudnji dan. Kur'an donosi pripovijesti o nevjernicima koji su poslanike smatrali lažnim, kako ih je uništio i kako je pomogao poslanike i one koji vjeruju. Uzvišeni je rekao: **A riječ Naša je davno rečena o robovima Našim, o poslanicima,: oni će biti, doista, potpomognuti.**[473]

Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i vjernike u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci.[474]

[470] El-En'am, 48, 49.
[471] En-Nisa, 163-165.
[472] El-Hadždž, 75.
[473] Es-Saffat, 171, 172.
[474] El-Mu'min, 51.

Tim posrednicima se ljudi pokoravaju, slijede ih i ugledaju se na njih, shodno riječima Uzvišenog: **A mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju, pokoravali...**[475]

Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti...[476]

Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli.[477]

Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu, i koji često Allaha spominje.[478]

Ako je, pak, dotični čovjek pod posredovanjem podrazumijevao ono posredovanje čiji je cilj pribavljanje koristi ili odbijanje nevolje, kao što je na primjer posredovanje u opskrbi robova, njihovom pomaganju, njihovoj uputi, koju oni traže od čovjeka ili joj se od njega nadaju, to je onda jedan od najvećih vidova pripisivanja druga Allahu-širka, zbog koga je Allah mušrike učinio nevjernicima koji su mimo Allaha uzeli druge zaštitnike i zagovornike od kojih su očekivali koristi i otklanjanje nevolje.

Pravo na zagovorništvo ima samo onaj kome to Uzvišeni Allah dozvoli, shodno riječima Uzvišenog: **Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; vi, osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite?**[479]

[475] En-Nisa, 64.
[476] Alu Imran, 31.
[477] El-E'raf, 157.
[478] El-Ahzab, 21.
[479] Es-Sedžde, 4.

I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati - da bi se Allaha bojali.[480]

Reci - 'Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.' Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva. [481]

Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti...[482]

Neki od dobrih prethodnika govorili su: "Bilo je naroda koji su molili Mesiha, Uzejra i meleke pa im je Allah objasnio da ih ni meleki ni poslanici ne mogu osloboditi nevolje niti je mogu izmijeniti. I oni se što više nastoje približiti Gospodaru, nadaju se Njegovoj milosti i strepe od Njegove kazne".

Uzvišeni je rekao: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' - nego: 'Budite Božji jer vi Knjigu znate i nju proučavate! On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?**[483]

---

[480] El-En'am, 51.
[481] El-Isra, 56, 57.
[482] Sebe', 22, 23.
[483] Alu Imran 79, 80.

Uzvišeni je u ovim ajetima razjasnio da uzimanje meleka i vjerovjesnika za gospodare predstavlja nevjerstvo.

Onaj ko meleke i vjerovjesnike-posrednike bude molio, na njih se oslanjao, tražio od njih pribavljanje koristi i otklanjanje nevolje, kao da ih na primjer moli za oprost grijeha, upućivanje srca, otklanjanje briga, sprečavanje siromaštva je nevjernik, shodno konsenzusu svih muslimana.

Uzvišeni je rekao: **Oni govore: 'Milostivi ima dijete!' Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu brižni. A onoga od njih koji bi rekao: 'Ja sam doista, pored Njega, bog!'- kaznili bismo džehennemom, jer mi tako kažnjavamo mnogobošce.** [484]

Uzvišeni je rekao: **Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti.** [485]

Oni govore: 'Milostivi je uzeo dijete!'- Vi, doista, nešto odvratno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe što Milostovom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete, - ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište! On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio, i svi će Mu na Sudnjem danu doći pojedinačno.[486]

---

[484] El-Enbija', 26-29.
[485] En-Nisa, 172.
[486] Merjem, 88-95.

Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: "Ovo su naši zagovornici kod Allaha". Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju njemu ravnim![487] A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onog kojim je zadovoljan.[488]

Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?![489]

Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro pa - niko ne može blagodat Njegovu spriječiti...[490]

Milost koju Allaha podari ljudima niko ne može, poslije Njega dati;[491]

Mislite li vi da li bi oni kojima se, pored Allaha, klanjate mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da mi je podari? Reci: 'Meni je dovoljan Allah, u Njega se pouzdaju oni koji se pouzdavaju.' [492]

Ajeta sa sličnim značenjem ima mnogo u Kur'anu.

Oni koji učenjake vjere potvrđuju kao posrednike između Poslanika i njegovog ummeta, te da oni pripadnicima ummeta prenose poslaničku riječ, koji ih podučavaju, odgajaju i koje drugi slijede, kazali su istinu.

---

[487] Junus,18.
[488] En-Nedžm, 26.
[489] El-Bekare, 255.
[490] Junus, 107.
[491] Fatir, 2.
[492] Ez-Zumer, 38.

Ako ti učenjaci u nečemu budu jednoglasni, onda je taj njihov konsenzus neoborivi dokaz, jer se oni neće suglasiti oko zablude. Ako se u nečemu ne slažu, onda će sud o tome prepustiti Allahu i Poslaniku, jer niko od njih nije bezgriješan. Od svakog čovjeka se neke riječi prihvataju a neke ne, dok takav slučaj nije sa Allahovim poslanicima. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Učenjaci su nasljednici vjerovjesnika, a vjerovjesnici nisu u nasljedstvo ostavili ni zlatnika ni srebrenjaka, već znanje! Onaj ko ga uzme postigao je veliki uspjeh.*[493]

Onaj ko bi te učenjake potvrdio kao posrednike između Allaha i Njegovih stvorenja, - na način da ih posmatra kao službenike koji posreduju između vladara i njegovog naroda, tako da oni do Allaha prenose potrebe ljudi, pa Allah uputi Svoje robove, i dadne im opskrbu zahvaljujući njihovom posredovanju; ljudi mole njih a oni potom mole Allaha, kao što je slučaj posrednika kod vladara koji ih mole da udovolje potrebama ljudi zato što su im bliski; tj. da ljudi mole te učenjake, kao što podanici mole službenike-posrednike iz poštovanja prema vladaru i zbog toga što se sustežu da ga direktno zamole ili, pak, zbog toga što smatraju da će postići ono što traže prije ako bi to tražili preko posrednika zbog činjenice da su posrednici bliži vladaru nego oni sami - dakle, onaj ko učenjake vjere prihvati i potvrdi kao ovakve posrednike, on je nevjernik i mnogobožac, i dužnost je da se od njega zatraži pokajanje. Oni izjednačavaju stvoreno i Stvoritelja, pridružuju Allahu drugove. Kur'an opovrgava ovakav stav na mnogo mjesta i ova fetva nije dostatna da pobroji sva ta pobijanja.

Posrednici između vladara i podanika mogu to biti na tri načina:

Da obavještavaju vladare o onome što ne znaju. S druge strane, onaj ko kaže da Allah ne zna stanja Svojih robova dok ga o tome ne

[493] Hadis navode: El-Buhari, Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

obavijeste neki meleki, ili vjerovjesnici, ili neko treći, on je nevjernik, jer Uzvišeni Allah zna tajne i Njemu nije ništa skriveno ni na nebesima ni na Zemlji. **On sve čuje i vidi.**[494] On čuje glasove bez obzira na različitost jezika i raznovrsnost njihove upotrebe. Njega slušanje jedne ne odvraća od slušanja druge stvari, niti ga brojna pitanja dovode u grešku, niti Mu je dosadno zbog moljakanja onih koji Ga mole.

Drugi način: Da vladar bude nesposoban u upravljanju stvarima koje se tiču njegovih podanika ili da bude nesposoban odbraniti podanike od neprijatelja bez pomagača. Dakle svakom vladaru su potrebni pomagači zbog njegove slabosti i nemoći.

Uzvišeni Allah nema pomagača koji bi mu bio potreban zbog nemoći. Uzvišeni je rekao: **Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.** [495]

I reci: Hvaljen Allah koji Sebi nije uzeo djeteta i koji u vlasti nema ortaka, i kome ne treba zaštitnik zbog nemoći- i hvaleći Ga veličaj! [496]

On je stvoritelj, vladar i vlasnik svega što postoji i On je neovisan od svega i svakoga drugoga, i sve što postoji je zavisno od Njega, za razliku od vladara među ljudima kojima su potrebni pomagači, koji su u stvari njihovi ortaci u vlasti.

Allah nema ortaka u vlasti, nema drugog boga osim Njega, Jednog i Jedinog koji nema druga, Njemu pripada sva vlast i hvala i On sve može.

[494] El-Hadždž, 61.
[495] Sebe', 22.
[496] El-Isra, 111.

Treći način: Da vladar nema namjeru da koristi svojim podanicima, da im čini dobročinstva, niti da im iskazuje svoju milost osim uz prisustvo nekog motiva koji će ga na to potaknuti. Ukoliko sa vladarom razgovara neko ko će ga posavjetovati ili na nešto uputiti i ako to bude neko koga se on boji, volja i pažnja vladara se mijenja i on odlučuje pomoći podanicima. Promjena u ponašanju vladara može biti i zbog onoga što se pojavilo u njegovom srcu kao reakcija na govor savjetodavca ili, pak, zbog želje ili straha koji se javio kao rezultat govora savjetodavca.

Sve se zbiva po volji Uzvišenog Allaha, koji je Gospodar i vlasnik svega, koji je najmilostiviji prema Svojim robovima, čija je milost veća od milosti majke prema svome djetetu. Ono što On hoće biva, a što neće, to se i ne događa. Ukoliko neki ljudi koriste drugim On je taj koji čini da jedni drugima čine dobročinstvo, da Ga mole za druge, da se za njih zauzimaju i slično. Allah to sve stvara, i On u srcu dobročinitelja, molitelja, zagovornika stvara volju za dobročinstvo, dovu i zagovorništvo. Nemoguće je da u univerzumu postoji neko ko će Njega prisiliti da uradi nešto protiv Svoje volje, ili neko ko bi Ga naučio onome što ne zna, ili pak neko koga se Gospodar boji i od koga strahuje.

Stoga je i Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neka niko od vas ne kaže: 'Gospodaru oprosti mi ako hoćeš, Gospodaru smiluj mi se ako hoćeš', već budite odlučni u svojoj molbi, a Allaha ne može niko prisiliti.*[497]

Zagovornici koji će se kod Njega zagovarati za ljude moći će se zagovarati isključivo sa Njegovom dozvolom, kako je to On rekao: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštanja Njegova?!** [498]

---

[497] Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže, Ahmed i Malik.
[498] El-Bekare, 255.

Treći način: Da vladar nema namjeru da koristi svojim podanicima, da im čini dobročinstva, niti da im iskazuje svoju milost osim uz prisustvo nekog motiva koji će ga na to potaknuti. Ukoliko sa vladarom razgovara neko ko će ga posavjetovati ili na nešto uputiti i ako to bude neko koga se on boji, volja i pažnja vladara se mijenja i on odlučuje pomoći podanicima. Promjena u ponašanju vladara može biti i zbog onoga što se pojavilo u njegovom srcu kao reakcija na govor savjetodavca ili, pak, zbog želje ili straha koji se javio kao rezultat govora savjetodavca.

Sve se zbiva po volji Uzvišenog Allaha, koji je Gospodar i vlasnik svega, koji je najmilostiviji prema Svojim robovima, čija je milost veća od milosti majke prema svome djetetu. Ono što On hoće biva, a što neće, to se i ne događa. Ukoliko neki ljudi koriste drugim On je taj koji čini da jedni drugima čine dobročinstvo, da Ga mole za druge, da se za njih zauzimaju i slično. Allah to sve stvara, i On u srcu dobročinitelja, molitelja, zagovornika stvara volju za dobročinstvo, dovu i zagovorništvo. Nemoguće je da u univerzumu postoji neko ko će Njega prisiliti da uradi nešto protiv Svoje volje, ili neko ko bi Ga naučio onome što ne zna, ili pak neko koga se Gospodar boji i od koga strahuje.

Stoga je i Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Neka niko od vas ne kaže: 'Gospodaru oprosti mi ako hoćeš. Gospodaru smiluj mi se ako hoćeš'. već budite odlučni u svojoj molbi, a Allaha ne može niko prisiliti.*[497]

Zagovornici koji će se kod Njega zagovarati za ljude moći će se zagovarati isključivo sa Njegovom dozvolom, kako je to On rekao: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštanja Njegova?!** [498]

---

[497] Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže, Ahmed i Malik.
[498] El-Bekare, 255.

I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati[499]

Uzvišeni je rekao i: **Recite: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.' Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.**[500]

Svako onaj kome se ljudi mole mimo Allaha nema vlasti, učešća u vlasti, niti je on Allahov pomagač. Zagovorništvo koristi samo onome kome On hoće, za razliku od zagovorništva kod vladara gdje zagovornik posjeduje vlast, ili sa vladarem učestvuje u vlasti, ili mu, pak, pomaže u vladavini. Takvi zagovornici se kod vladara zagovaraju bez njegove ili bilo čije dozvole. Vladar to zagovaranje prihvata, nekada zbog toga što su mu ti ljudi potrebni, nekada zbog straha od njih, nekada da bi ih nagradio za dobročinstvo koje su mu učinili. Tako vladar prihvata zagovaranje svoje supruge i djeteta, jer su mu oni potrebni. Kada bi se kojim slučajem oglušio o njihov zahtjev njegova supruga i dijete bi ga napustili, što bi mu teško palo. Isto tako, vladar prihvata zagovaranje onoga ko je u njegovom posjedu, jer ako ga ne prihvati, postoji bojazan da mu se neće pokoravati ili da će mu nanijeti kakvu štetu. Svako zagovaranje ljudi jednih za druge pripada ovoj vrsti. Svako prihvata nečije zagovaranje, radi koristi ili straha.

Uzvišeni Allah se ne boji nikoga, niko mu nije potreban i On je neovisan od svega, a On je rekao: **U Allahovoj vlasti su svi na nebesima i na Zemlji. A oni koji se pored Allaha božanstvima klanjaju, povode se samo za pretpostavkama i samo uobražavaju.**[501]

---

[499] El-Enbija', 28.
[500] Sebe', 22, 23.
[501] Junus, 66.

Oni govore: 'Allah je Sebi uzeo dijete!' Hvaljen neka je On! On ni o kom ovisan nije! Sve što je na nebesima i Zemlji Njegovo je! [502]

Mnogobošci uzimaju za zagovornike one za koje pretpostavljaju da im mogu donijeti korist. Uzvišeni ih ovako opisuje: **Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha.' Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, A On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!**[503]

Uzvišeni je rekao: **A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali, njih nije bilo. To su bile samo klevete njihove i laži.**[504]

Kur'an nas obavještava da su mnogobošci kazali: **Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili.**[505]

On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?[506]

Reci: 'Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, -ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[507]

Kur'an nam kazuje da oni kojima se neki, mimo Allaha, mole nisu u mogućnosti da ljude oslobode nevolje niti da je promijene,

[502] Junus, 68.
[503] Junus, 18.
[504] El-Ahkaf, 28.
[505] Ez-Zumer, 3.
[506] Alu Imran, 80.
[507] El-Isra', 56, 57.

te da se i oni sami nadaju Allahovoj milosti a strahuju od Njegove kazne i nastoje se Njemu približiti. Uzvišeni je odbacio mogućnost da se meleki i vjerovjesnici mogu zagovarati za nekoga bez Njegove dozvole, a zagovorništvo podrazumijeva dovu za drugoga.

Nema sumnje da je dova koju ljudi čine jedni za druge korisna i da je Allah to preporučio. Ali molitelj-zagovornik nema pravo da moli i da se zagovara za nekoga bez Allahove dozvole i ne može pribjegavati zagovorništvu koje je Allah zabranio, kao što je zagovorništvo za mnogobošce i dova da im bude oprošteno. Uzvišeni je rekao: **Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u džehennemu biti. A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao.**[508] Uzvišeni je o licemjerima kazao: **Isto im je - molio ti oprosta za njih ili ne molio, Allah im, zaista, neće oprostiti.**[509]

Vjerodostojnim predajama je potvrđeno da je Allah zabranio Svome Vjerovjesniku da moli za oprost mnogobošcima i licemjerima i obavijetsio nas je o tome da im neće oprostiti, shodno riječima: **Allah neće oprostiti da mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga, kome On hoće.**[510]

I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru.[511] **Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole.**[512]

[508] Et-Tevbe, 113, 114.
[509] El-Munafikun, 6.
[510] En-Nisa, 48.
[511] Et-Tevbe, 84.
[512] El-E'raf, 55.

Prelaženje granice u dovi podrazumijeva da čovjek moli za nešto što Gospodar neće uraditi, kao da, primjerice, moli da mu Allah daruje položaj vjerovjesnika a on nije od njih, ili da moli oprost za mnogobošce i slične njima, da Ga moli da mu daruje ono što je grijeh, kao da moli da mu Allah pomogne u nevjerovanju, griješenju, i neposlušnosti prema Njemu. Dova zagovornika kome je Allah dozvolio zagovaranje pripada dovama koje nisu nepravične.

I onda kada su neki od vjerovjesnika molili za ono za šta nije ispravno moliti, Allah im to nije udovoljio. Tako je Nuh molio Allaha: **Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji. 'O Nuhu, on nije čeljade tvoje'- rekao je On jer radi ono što ne valja, zato me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem te da neznalica ne budeš. 'Gospodaru moj' - reče- 'Tebi se ja utječem da te više nikada ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen.'**[513]

Svaka dova i zagovorništvo molitelja ili zagovornika biva s Allahovim odredenjem i voljom. On je taj koji uslišava dovu i prima zagovaranje, On je taj koji je stvorio i uzrok i uzročnika. Dova je jedan od brojnih uzroka koje je Uzvišeni Allah odredio.

Budući da je tako, onda je potpuno usmjeravanje ka uzrocima stvari jedan vid mnogoboštva, njihovo poništavanje u cjelosti je protivno zdravom razumu, a potpunim zanemarivanjem uzroka se osporava Šerijat. Nužno je da čovjekovo pouzdavanje, dova, molba i želja budu usmjereni prema Allahu, jer Allah određuje hoće li dove biti primljene ili ne.

Dova je u skladu sa islamskim propisima kada neko ko je na višem stupnju odabranosti moli onoga ko je na nižem stupnju odabranosti,

[513] Hud, 46-48.

kao što je u skladu sa islamskim propisima i onda kada je to obrnuto. Muslimani su tražili zagovorništvo Vjerovjesnika, s.a.v.s., prilikom molbe za kišu kada su od njega tražili da se moli za njih. Nakon smrti Vjerovjesnika, s.a.v.s., Omer i muslimani su se u svojoj dovi za kišu pozivali na Vjerovjesnikovog amidžu Abbasa. Ljudi će na Sudnjem danu tražiti zagovorništvo od vjerovjesnika, a Muhammed, s.a.v.s., će biti vođa svih zagovornika. On će imati zagovorništva koja samo njemu pripadaju. U *Sahihima* Buharija i Muslima stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada čujete mujezina da uči ezan govorite ono što on kaže, a potom donesite salavat na mene, jer ko na mene donese salavat jedanput, Allah će na njega donijeti deset salavata. Potom zamolite Allaha da mi daruje da mi budu primljene molbe (el-vesile) a to je stepen u džennetu koji pripada samo jednom od Allahovih robova, a ja priželjkujem da budem taj rob! Onaj ko za mene bude tražio taj položaj zaslužit će moje zagovorništvo na Sudnjem danu.* Kada je Vjerovjesnik ispraćao Omera koji je želio da učini umru, rekao mu je: *Brate, nemoj me zaboraviti u svojoj dovi.*[514]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je od svoga ummeta tražio da čine dovu za njega ali ih za to nije molio već im je to naredio kao što im je naredio i druge oblike pokornosti za koje će biti nagrađeni. Vjerovjesniku pripada ista nagrada kao i pripadnicima njegovog ummeta u svemu onome što oni urade. Od njega su vjerodostojno prenesene sljedeće riječi: *Onaj ko poziva na pravi put imaće istu nagradu kao oni koji ga budu slijedili s tim da njihova nagrada neće biti nimalo umanjena, onaj ko poziva u zabludu imat će istu kaznu kao oni koji ga budu slijedili s tim da njihova kazna time neće biti nimalo umanjena.*[515] Vjerovjesnik, s.a.v.s.,

---

[514] Hadis spominju Et-Tirmizi, Ebu Davud i Ibn Madže.

[515] Bilježe ga: Muslim, Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

je pozivao svoj ummet na pravi put, pa će tako imati istu nagradu kao i oni u svemu onome u čemu ga oni budu slijedili.

Isto tako, ukoliko pripadnici ummeta donesu salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s., Allah će na njih donijeti deset salavata. Vjerovjesniku pripada i ista nagrada kao onima koji upućuju dove za njega. To je dova za čije upućivanje im Allah daje nagradu, a koristi koje on postigne putem tih dova predstavljaju Allahovu blagodat prema njemu. U Buharijevom *Sahihu* je zabilježeno da je Vjerovjesnik rekao: *Nema nijednog čovjeka koji bude potajno činio dovu za svoga brata a da mu Allah ne odredi meleka. Kad god bude činio dovu za svoga brata, melek koji mu je određen će reći: 'Amin i tebi pripada to isto.'*[516] U drugom hadisu stoji: *Dova koja se najbrže prima je dova koju neko uči za čovjeka koji nije prisutan.*[517]

Dova za drugog pribavlja korist samom molitelju i onome za koga se moli. Dova koju vjernik upućuje za svoga brata koristi i molitelju i onome za koga se moli. Ako čovjek kaže nekome: "Čini dovu za mene", i time bude želio njihovu zajedničku korist, onda se njih dvojica pomažu u dobru i u bogobojaznosti. Dotični čovjek je ukazao onome od koga je tražio da upućuje dovu za njega za ono što će im obojici koristiti, a drugi je učinio ono što se od njega tražilo. Taj čovjek je na stepenu onoga koji drugome savjetuje dobro i bogobojaznost, pa onaj kome je to savjetovano ima nagradu zbog onoga što je učinio, jer je molio za drugog čovjeka, a onaj ko je to savjetovao ima istovjetnu nagradu. Naročito je to slučaj ako se radi o dovama koje su naređene čovjeku, kako kaže Uzvišeni: **Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i za vjernice!**[518]

[516] Navode ga Muslim i Ebu Davud.
[517] Spominjaju ga Et-Tirmizi, Ebu-Davud i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru.*
[518] Muhammed, 19.

A da oni koji su se prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv.[519]

Uzvišeni je u spomenutom ajetu spomenuo traženje oprosta onih koji su se prema sebi ogriješili i traženje oprosta Vjerovjesnika za njih, i to je dakle nešto što je Allah naredio Svome Poslaniku kada mu je rekao da moli za oprost vjernicima i vjernicama. Allah nije naredio nijednom čovjeku da od drugog čovjeka traži nešto što On nije naredio. Ispunjenje onoga što je Allah naredio ili, pak, preporučio predstavlja čin ibadeta, pokornosti i približavanja Allahu što ide u korist izvršioca i za što dobiva nagradu. Ukoliko se čovjek pokorava tim naredbama onda mu je Allah darovao veliko dobro i blagodat, a najveća blagodat kojom Allah obasipa Svoje robove je to što ih je uputio da budu vjernici.

Iman, vjerovanje, se sastoji od riječi i od djela, a povećava se činovima pokornosti Allahu i činjenjem dobrih djela. Kadgod Božiji rob uveća činjenje dobra, uveća se i njegovo vjerovanje. To je istinska blagodat spomenuta u riječima Uzvišenog: **Na put onih kojima si milost Svoju darovao.**[520] **Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao.**[521]

Postavlja se pitanje da li su blagodati ovoga svijeta koje uživaju nevjernici, od Allah data blagodat ili ne? O tome postoje dva raširena mišljenja učenjaka, naših istomišljenika i drugih.

Suština je da je to blagodat, ukoliko tu stvar posmatramo s jedne, a nije potpuna blagodat, ukoliko je posmatramo s druge strane.

---

[519] En-Nisa, 64.
[520] El-Fatiha, 6.
[521] En-Nisa, 69.

Blagodat vjere treba tražiti, i to je stvar koju je Allah naredio putem dužnosti i preporuke i to dobro treba tražiti shodno konsenzusu muslimana. To je istinska blagodat kod pripadnika ehli sunneta, jer je po njima Allah taj koji ljudima daje blagodat da čine dobro, a po kaderijama je Allah taj koji daje blagodat moći da se čini ili dobro ili zlo.

To znači da Allah nije ni jednom čovjeku naredio da od drugog čovjeka traži išta drugo osim onoga u čemu postoji korist i dobrobit za tog drugog čovjeka. Uzvišeni od roba traži samo to, pa kako će On nekome narediti da od nekoga drugoga traži nešto drugačije od toga? Čak je pokuđeno da čovjek od nekoga traži njegov imetak, osim kada to nužda zahtijeva.

Ako je namjera onoga ko od drugog čovjeka traži da mu čini dovu korist tog čovjeka ili pak njihova obostrana korist, on će za to imati nagradu. Ukoliko, pak, bude imao namjeru da postigne ono što traži, bez namjere da i onaj od koga traži da čini dovu za njega od toga ima korist, pa taj to i uradi, to je onda traženje koje Allah nikada nije naredio, već odvraća od toga, jer je to traženje isključivo u vlastitom interesu, bez namjere da time i drugi postigne korist.

Allah nam je naredio da Ga obožavamo i da Ga molimo, i naredio nam je da Njegovim robovima činimo dobročinstvo. Ovakav čovjek nije imao namjeru da učini ni jedno ni drugo, nije namjeravao da moli, niti da čini dovu Allahu, kao što se čini u namazu, niti je imao namjeru da koristi drugom čovjeku, kao što se postiže davanjem zekata. Taj rob nije griješan zbog takvog svog traženja, ali postoji razlika između onoga što je naređeno i onoga što je dozvoljeno čovjeku. Zar u hadisu koji govori o 70 000 ljudi koji će bez polaganja računa ući u Džennet ne vidiš opis koji ukazuje da su to oni koji ne traže od

drugih ljudi da ih liječe pomoću učenja Kur'ana, mada je to dozvoljeno, što smo objasnili na više mjesta.

Svrha svega navedenog je donošenje zaključka da je onaj ko potvrdi postojanje posrednika između Allaha i Njegovih stvorenja i ko ih poistovjeti sa posrednicima koji postoje između vladara i njegovih podanika, mnogobožac. To je u pogledu vjerovanja jedan od mnogobožaca koji obožavaju kipove i kažu: "To su kipovi vjerovjesnika i dobrih ljudi, oni su sredstva pomoću kojih se približavamo Allahu, što predstavlja mnogoboštvo koje je Allah osudio i zbog kojeg je prekorio kršćane, riječima: **Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina, a naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju, - nema boga osim Njega. On je visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju.**[522]

A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu.[523] To znači, neka oni udovolje Mome pozivu u kome nešto naređujem i zabranjujem, i neka vjeruju da ću odgovoriti na njihove dove kada Me ponizno zamole.

Uzvišeni je rekao: **A kad završiš, molitvi se predaj, i samo se Gospodaru svome obraćaj.**[524]

Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On.[525]

Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja.[526]

[522] Et-Tevba, 31.
[523] El-Bekare, 186.
[524] El-Inširah, 7, 8.
[525] El-Isra', 67.
[526] En-Neml, 62.

Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim.[527]

Allah je objasnio vjerovanje u Jednog Boga (*tevhid*) u Svojoj knjizi i dokinuo je svaku osnovu za mnogoboštvo tako da se niko ne treba bojati nikoga osim Njega, niti se u koga osim Njega uzdati i oslanjati. Uzvišeni je rekao: **Ne bojte se ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi moje za nešto što malo vrijedi.**[528]

To vas je samo šejtan plašio pristalicama svojim, i ne bojte ih se, a bojte se Mene, ako ste vjernici.[529]

Zar ne vidiš one kojima je rečeno: **'Dalje od boja, već molitvu obavljajte i milostinju dajite! A kada im je propisana borba, odjednom se neki od njih pobojaše ljudi, kao što se Allaha boje ili još više.'**[530]

Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju i zekat daju i koji se nikoga osim Allaha ne boje.[531]

Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali - oni će postići ono što budu željeli.[532]

Iz ovoga je jasno da se čovjek treba pokoravati Allahu i Njegovom Poslaniku, a da strahovati treba samo od Allaha. Uzvišeni je rekao: **A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov.'**[533]

---

[527] Er-Rahman, 29.
[528] El-Maide, 44.
[529] Alu Imran, 175.
[530] En-Nisa, 77.
[531] Et-Tevbe, 18.
[532] En-Nur, 52.
[533] Et-Tevbe, 59

One kojima je, kad su im ljudi rekli: 'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate!'- to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!'[534]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je svoj ummet upućivao da vjeruju samo u Allaha i odvraćao ih od svake vrste mnogoboštva, što očituju riječi: *"Nema boga osim Allaha"*. Bog je onaj koga srca prihvataju kao predmet obožavanja zbog potpunosti ljubavi i poštovanja prema Njemu, zbog straha od Njegove kazne i nade u Njegovu milost. Vjerovjesnik je rekao: *Nemojte govoriti: ono što želi Allah i Muhammed, nego recite: ono što želi Allah a potom želi Muhammed.*[535] Neki čovjek mu je potom rekao: Ono što želi Allah i što želiš ti, a Vjerovjesnik mu je rekao: *Zar si me učinio sudrugom u Allahovoj vlasti?! Reci samo: Ono što želi isključivo Allah.*[536] Vjerovjesnik je također rekao: *Onaj ko se zaklinje, neka se zaklinje Allahom ili neka šuti.*[537] On je također rekao: *Ko se zakune nečim drugim mimo Allaha pripisao Mu je druga.*[538] Vjerovjesnik je jedne prilike rekao Ibn Abbasu: *Kada moliš, moli Allaha, kada tražiš pomoć, traži je od Allaha, jer je On odredio ono što će ti se desiti. Kada bi sva živa bića nastojala da ti pribave korist, neće ti koristiti, izuzev u onome što ti je Allah propisao, a kada bi, pak, sva živa bića nastojala da ti nanesu štetu, neće ti je nanijeti izuzev u onome što ti je Allah propisao!*[539] Vjerovjesnik je rekao i: *Nemojte mi iskazivati ljubav onako kako su to učinili kršćani sa Isaom sinom Merjeminim, Ja sam Allahov rob i recite za mene: Allahov rob i Poslanik.*[540]

---

[534] Alu Imran, 173

[535] Hadis navode Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

[536] Citiraju ga: En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Dija el-Makdisi.

[537] Navode ga: El-Buhari i Ahmed.

[538] Spominju ga: Et-Tirmizi, Ahmed i El-Hakim.

[539] Doslovan tekst ovog hadisa ne navodi se u osnovnim hadiskim zbirkama, ali se njegovi dijelovi nalaze kod El-Buharija, Et-Tirmizija, En-Nesaija, Ahmeda i El-Hakima.

[540] Hadis navode: El-Buhari, Ahmed i Ed-Darimi.

On je također rekao: *Gospodaru moj nemoj učiniti moj mezar idolom koji se obožava.*[541] Vjerovjesnik je kazao i: *Ne uzimajte moj mezar za svetinju i donosite salavate na mene, jer će mi oni doći ma gdje se vi nalazili.*[542] Vjerovjesnik, s.a.v.s., je u vrijeme svoje bolesti rekao: *Allah je prokleo jevreje i kršćane zato što su od mezarova svojih vjerovjesnika napravili hramove.*[543] Poslanik, s.a.v.s., je upozoravao muslimane na pogubnost onoga što su kršćani i jevreji radili, a Aiša je rekla. "Da nije toga on bi istaknuo svoj mezar, ali je prezirao da ga ljudi ne bi na tome mjestu počeli obavljati namaz. Ovo je tema o kojoj bi se moglo naširoko govoriti.

Pored toga što vjernik zna da je Allah Gospodar i vladar svega, on ne negira uzroke koje je Allah stvorio, kao što je učinio kišu uzrokom rasta biljaka. Uzvišeni je rekao: **Kiša koju Allah spušta s neba pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina - po kojoj je rasijao svakojaka živa bića.**[544] Kao što je Sunce i Mjesec učinio uzrocima za stvari koje On pomoću njih stvara, tako je i zagovorništvo (*šefa'at*) i dovu učinio uzrokom za ono što je On pomoću toga odredio, tako je dženazu namaz umrlom učinio jednim od uzroka Allahove milosti prema umrlom i uzrokom nagrade za klanjače. O uzrocima je potrebno poznavati tri stvari:

1. Određeni uzrok nije samostalan u postizanju željene stvari, već uz njega moraju postojati i drugi uzroci uz koje postoje i zapreke. Ukoliko Allah ne upotpuni uzroke i ne otkloni zapreke, željena stvar se neće dogoditi. Ono što Uzvišeni Allah hoće to i biva, pa i ako to ljudi ne žele, a ono što žele ljudi, biva samo ako to Allah hoće.

---

[541] Bilježe ga Ahmed i Malik.
[542] Spominju ga Ebu Davud i Ebu Ja'la.
[543] Citiraju ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu-Davud, Ahmed, Malik i Ed-Darimi.
[544] El-Bekare 164.

2. Nije dozvoljeno biti uvjeren da je nešto uzrok nečemu bez znanja. Onaj ko potvrdi nešto kao uzrok nekoj stvari bez znanja ili na način suprotan Šerijatu, je u zabludi, kao onaj ko je u uvjerenju da je zavjet uzrok otklanjanja nesreće i pribavljanja blagodati.

U *Sahihima* Buharija i Muslima stoji da je Allahov Vjerovjesnik odvraćao od zavjetovanja i rekao: *Zavjet ne donosi dobro, već se putem njega izuzima nešto od škrtog čovjeka.*

3. Nije dozvoljeno da se iz stvari koje se tiču vjerskih poslova nešto uzima kao uzrok ukoliko to nije u skladu sa Šerijatom. Obredi su bazirani na Objavi. Čovjeku nije dozvoljeno da Allahu pripisuje druga i da se moli nekome drugome i ako misli da je to uzrok za postizanje nekih njegovih ciljeva. Isto tako mu nije dozvoljeno da obožava Allaha putem novotarija u vjeri koje su u suprotnosti sa Šerijatom i ako misli da mu to pribavlja korist. Šejtani pomažu čovjeku u ostvarenju nekih njegovih ciljeva ukoliko Allahu pripiše druga. Nekada čovjek putem mnogoboštva, griješenja i neposlušnosti može postići neke ciljeve, ali mu to nije dozvoljeno. Dakle šteta koja se time postiže je veća od koristi. Poslanik, s.a.v.s., je poslan radi postizanja i upotpunjenja onoga što je za ljude dobro i da bi zaustavio i smanjio ono što je za njih štetno. Korist je preovladavajuća u onome što je Allah naredio, dok je šteta preovladavajuća u onome što je On zabranio. O ovome se može govoriti mnogo više. A Allah zna najbolje.

ODGOVOR NA PITANJE: DA LI ALLAH, DŽ.Š., ČUJE DOVU POSREDSTVOM MUHAMMEDA, A.S.

Neko je šejhul-islama, Allah mu se smilovao, upitao: Allah čuje dovu posredstvom Muhammeda, s.a.v.s., - pa da li je onda Muhammed, a.s., onaj putem kojega se dova prima i posrednik (*vasita*) za primanje dove?

ODGOVOR:

Hvala pripada Allahu. Ako je onaj koji je postavio pitanje pod navedenim podrazumijevao da su vjerovanje u poslanstvo Muhammeda, pokornost prema njemu, donošenje salavata i selama na njega sredstvo za primanje dove i postizanje nagrade radi učenja dove, onda je rekao istinu. Ako je, pak, pod tim podrazumijevao da Allah neće uslišiti dovu dok je čovjek ne uputi nekom stvorenju, ili dok je neko drugi ne uputi Allahu, ili da su sami vjerovjesnici a ne vjerovanje u njihovo poslanstvo, pokornost prema njima ili njihovo zagovorništvo, sredstvo za uslišanje dove, onda je rekao neistinu. Allah zna najbolje!

DA LI JE DOZVOLJENO DA SE U DOVI POZIVAMO NA ALLAHOVOG VJEROVJESNIKA, ILI NE

Neko je šejhul-islama, Allah mu se smilovao, upitao: Da li je dozvoljeno da se u dovi pozivamo na Allahovog Vjerovjesnika, s.a.v.s., ili ne?

ODGOVOR:

Hvala pripada Allahu. Ako se ljudi pozivaju na vjerovanje u Vjerovjesnika, ljubav i pokornost prema njemu, donošenje salavata i selama na njega, njegovu dovu, njegov šefa'at i slično, što potpada pod postupke prema Vjerovjesniku koji su naređeni ljudima, onda je to u skladu sa islamskim propisima, shodno konsenzusu muslimana. Ashabi su se za života Vjerovjesnika pozivali na njega u svojim dovama, a nakon njegove smrti na njegovog amidžu Abbasa. U vezi sa riječima: "Gospodaru moj, ja Te molim Tvojim Vjerovjesnikom," kao i u vezi sa zaklinjanjem njime postoje dva mišljenja učenjaka: Većina imama, među kojima su Malik, Šafija i Ebu Hanife stoje na stanovištu da nije dozvoljeno da se neko zaklinje nečim i nekim drugim osim Allaha, bilo da se zaklinje vjerovjesnicima, bilo melekima. Ta zakletva neće biti punovažna, shodno konsenzusu učenjaka. To je i mišljenje imama Ahmeda, u jednoj od predaja koje se o tom pitanju od njega prenose. Tako on kaže da je zakletva punovažna ukoliko se neko zaklinje Muhammedom, s.a.v.s., ali ne i kada se zaklinje nekim drugim vjerovjesnikom. Zbog toga je imam Ahmed svome učeniku El-Merruziju napisao da se on u svojoj dovi obraća na Vjerovjesnika,

s.a.v.s. Ali, drugi kažu da to podrazumijeva zaklinjanje (*iksam*) Allaha Poslanikom, a Allaha se ne može zaklinjati stvorenjem. Ahmed je u jednoj od dvije predaje dozvolio zaklinjanje Vjerovjesnikom i stoga je dozvolio i pozivanje na njega u dovama (*tevessul*). U drugoj predaji koja se od njega prenosi stoji da nije dozvoljena zakletva Poslanikom, što je podudarno mišljenju većine učenjaka koji smatraju da nije dozvoljeno da se Allaha zaklinje pozivanjem na Muhammeda, a.s., niti na meleke, niti na ostale poslanike. Oni kažu da ne poznaju nikoga od ispravnih prethodnika niti imama koji je dozvoljavao zaklinjanje Allaha Vjerovjesnikom, niti da je uopće dozvoljavao zaklinjanje sa njima. Stoga je Muhammed ibn Abdusselam donio sljedeću fetvu: "Nije dozvoljeno zaklinjati se ni jednim vjerovjesnikom, ni melekom, niti nekim drugim, osim Allahom." Spomenuto mu je da se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenosi hadis koji govori o zaklinjanju njime, a on je na to rekao: "Da je taj hadis vjerodostojan, odnosio bi se samo na Vjerovjesnika, ali navedeni hadis ne ukazuje na zaklinjanje Vjerovjesnikom. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao: *Ko se zaklinje neka se zaklinje Allahom ili neka šuti!*[545] Također je rekao: *Ko se zakune nekim drugim mimo Allaha pridružio Mu je druga.*[546] Dova je ibadet, a ibadet se temelji na objavi i sljeđenju, a ne na strasti i novatariji, a Allah zna najbolje!

---

[545] Spominju ga El-Buhari i Ahmed.

[546] Navode ga Et-Tirmizi, Ahmed i El-Hakim.

OPĆENITO O ZNAČENJU POJMOVA *VESILE* I *TEVESSUL*

Hvala Allahu, samo od Njega pomoć tražimo i od Njega oprost molimo, utječemo se Allahu od zla koje je u nama i od naših loših postupaka. Koga Allah uputi niko ga neće u zabludu odvesti, a onaj koga Allah u zabludi ostavi za njega upućivača nema.

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jednog, Jedinog koji nema druga. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik koga je On poslao sa uputom i s istinskom vjerom koju je uzdigao iznad svih ostalih vjera. Dovoljan je Allah svjedok. Allah ga je poslao prije Sudnjeg dana kao poslanika koji donosi radosne vijesti i koji opominje, kao pozivača ka Allahu s Njegovom dozvolom i kao svjetiljku koja sija. Allah putem njegovog poslanstva izvodi ljude iz zablude, budi iz sljepila, odvraća od grijeha, otvara pomoću njega slijepe oči, gluhe uši i okorjela srca. Vjerovjesnik je prenio objavu, ispunio emanet, savjetovao Ummet, istinski se borio na Allahovom putu, robovao je svome Gospodaru sve do smrti, neka su na njega Allahovi blagoslovi i mir.

Vjerovjesnik je razdvojio istinu od neistine, uputu od zablude, ispravno ponašanje od grijeha, put stanovnika Dženneta od puta stanovnika vatre, svoje prijatelje od neprijatelja. Halal je ono što su Allah i Njegov Poslanik dozvolili, a haram ono što su Allah i Njegov Poslanik zabranili. Vjera predstavlja ono što su Allah i Njegov Poslanik propisali.

Uzvišeni Allah ga je poslao džinima i ljudima i svaki od njih je dužan da vjeruje u istinitost njegovog poslanstva i onoga što je donio i da ga slijedi javno i kada je u osami. Vjerovanje u Poslanika i njegovo slijeđenje predstavlja Allahov put, Njegovu vjeru, obožavanje Allaha, pokornost prema Njemu, put Njegovih miljenika i *vesile* (neko preko koga se približava Allahu) koje je Allah učnio obaveznim Svojim robovima u riječima: **O vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu se umilite [*vebtegu ilejhil-vesile*] i na putu Njegovu se borite da biste postigli što želite.**[547] Nastojanje da se približimo Allahu odnosi se na one koji se u svojoj molbi Allahu pozivaju na vjerovanje i sljedenje Muhammeda, s.a.v.s.

Pozivati se u dovi Allahu na vjerovanje u Poslanika i na pokornost prema njemu (*tevessul*), obligatna je dužnost svakog muslimana koju je dužan ispoljavati javno i tajno, i za života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i nakon njegove smrti, u njegovom prisustvu i odsustvu. Dužnost pozivanja na vjerovanje u Poslanika i na pokornost prema njemu prilikom dove Allahu ne spada nikada ni sa jednog čovjeka nakon što mu se predoče dokazi, i za neprihvatanje toga ne postoji isprika. Nema drugog puta za postizanje ugleda kod Allaha, Njegove milosti i spasa od Njegove kazne i prezira osim pozivanja na vjerovanje u Poslanika i pokornost prema njemu.

---

[547] El-Maide, 35.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je zagovornik ljudi i njemu pripada počasno mjesto zagovorništva koje priželjkuju i narodi davnašnji i današnji. On je najveći i najutjecajniji od svih zagovornika i on kod Allaha ima najviši položaj. Uzvišeni je o Musa, a.s., rekao: **I on kod Allaha ugled uživa.**[548]

Kur'an je o Mesihu sinu Merjeminom rekao: **Biće viđen i na ovom i na onom svijetu i jedan od Allahu bliskih.**[549]

Muhammed, s.a.v.s., ima najviši položaj i ugled među svim vjerovjesnicima i poslanicima; njegovo zagovorništvo i dova će koristiti onome za koga se bude zagovarao i za koga bude dovu činio. Onaj za koga Poslanik bude molio Allaha, za koga se bude zagovarao, ili ko se bude u svojoj dovi pozivao na njegovo zagovorništvo i dovu kao što su ashabi molili Allaha pozivajući se na njegovu dovu i zagovorništvo i kako će se ljudi na Sudnjem danu u svome obraćanju Allahu pozivati na njegovu dovu i zagovorništvo, takav će u tome imati koristi.

Izraz *tevessul* su ashabi upotrebljavali u navedenom značenju. Pozivanje u molbi Allahu na Poslanikovu dovu i zagovorništvo bit će od koristi samo uz vjerovanje u Njega, dok nevjernicima i licemjerima neće koristiti, niti će im bilo čije zagovaranje moći pomoći.

Uzvišeni je Vjerovjesniku, s.a.v.s., zabranio da traži oprosta za svoga amidžu, oca i druge nevjernike kao što mu je zabranio da traži oprost za licemjere. U Kur'anu mu je rečeno: **Isto im je - molio ti oprosta za njih ili ne molio, Allah im, zaista, neće oprostiti, Allah, doista, narodu nevjerničkom neće na pravi put ukazati.**[550]

I nevjernici se međusobno razlikuju po jačini nevjerovanja onako kako se vjernici razlikuju po jačini njihovog vjerovanja. Uzvišeni je

[548] El-Ahzab, 69.
[549] Alu Imran, 45.
[550] El-Munafikun, 6.

rekao: **Premještanjem svetih mjeseci samo se povećava nevjerovanje.**[551] Ukoliko među nevjernicima bude neko čije je nevjerovanje ublaženo zbog pomoći Vjerovjesniku, s.a.v.s., takvom će onda koristiti Poslanikovo zagovorništvo te će mu kazna biti ublažena, ali ne i potpuno dokinuta, kako stoji u hadisu koji se nalazi u Muslimovom *Sahihu* u kome se od Abbasa ibn Abdulmuttaliba prenosi da je rekao: Allahov poslaniče, da li si u čemu pomogao Ebu Talibu, on te je štitio i pomagao i ljutio se na druge radi tebe? Poslanik je odgovorio: *Da, jesam, on je u plićaku vatre, a da nije mene bio bi na njenom dnu.*" U drugoj predaji stoji: *Da, jesam, našao sam ga u dubinama vatre pa sam ga izvadio i premjestio u njen plićak.*[552] Od Ebu Seida El-Hudrija se prenosi da je jedne prilike pred Poslanikom, s.a.v.s., spomenut njegov amidža Ebu Talib pa je on rekao: *Nadam se da će mu koristiti moje zagovorništvo na Sudnjem danu, koje će učiniti da bude u plićaku vatre koja će dopirati do njegovih članaka i od koje će ključati njegov mozak.*[553] U jednom hadisu Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Najlakšu kaznu od svih stanovnika vatre imat će Ebu Talib kome će biti obučene sandale od vatre od kojih će ključati njegov mozak.*[554] Također, dova Poslanika može biti od koristi ljudima, u smislu da ne budu kažnjeni na ovom svijetu kako je Vjerovjesnik, s.a.v.s., ispričao o poslaniku koga je njegov narod udarao a on je pri tome govorio: *"Gospodaru moj, oprosti mome narodu, jer oni ne znaju."* Prenosi se da je on molio Allaha da ih ne kazni na ovom svijetu. Uzvišeni je rekao: **Kad bi Allah ljude zbog grijehova njihovih kažnjavao, ništa živo na Zemlji ne bi ostavio, ali, On ih do roka određenog ostavlja.**[555]

[551] Et-Tevbe, 37.
[552] Navodi ga Muslim u svome *Sahihu*.
[553] Spominju ga El-Buhari, Muslim i Ahmed.
[554] Navode ga Muslim i ahmed ibn Hanbel.
[555] En-Nahl, 61.

Poslanik, s.a.v.s., je također učio dovu da Allah neke nevjernike uputi ili opskrbi, kao što je molio Uzvišenog za majku Ebu Hurejre pa ju je Allah uputio, i kao što je molio za pleme Devs riječima: *Gospodaru moj, uputi Devs, i dovedi ih.*[556] Ebu Davud prenosi da je Vjerovjesnik molio Allaha da dadne kišu nekim mnogobošcima kada su to oni od njega tražili, što je s njegove strane bio izraz dobročinstva i nastojanja da pridobije njihova srca za islam, kao što ih je nastojao pridobiti i na druge načine.

Muslimani su jednoglasni u tvrdnji da Vjerovjesnik od svih stvorenja ima najviši položaj i ugled kod Allaha. Kod stvorenja ne postoji veći položaj od njegovog, niti postoji zagovorništvo koje je značajnije od njegovog. Ali dova vjerovjesnika i njihovo zagovorništvo nisu na stepenu vjerovanja u njih i pokornosti prema njima.Vjerovanje u njih i poslušnost prema njima uzrokuje sreću na drugom svijetu i spas od patnje. Svako onaj ko umre vjerujući u Allaha i u Njegovog Poslanika, i ko se bude pokoravao Allahu i Njegovom Poslaniku je zasigurno jedan od sretnika. Onaj ko, pak, umre ne vjerujući u ono što je donio Poslanik zasigurno je stanovnik vatre.

Koristi od zagovorništva i dove zavise od ispunjenja nekih uvjeta i imaju neke zapreke. Zagovorništvo za nevjernike da bi bili spašeni od vatre i traženje oprosta za njih i pored činjenice da su umrli kao nevjernici im neće biti od koristi i kada bi njihov zagovornik uživao najviši položaj i ugled, a nema većeg zagovornika od Muhammeda, s.a.v.s. Njega u tome pogledu slijedi Ibrahim, a.s., koji je molio i tražio oprost za svoga oca, o čemu se govori u Kur'anu: **Gospodaru naš, oprosti meni, i roditeljima mojim, i svim vjernicima - na Dan kad**

[556] Citiraju ga: El-Buhari, Muslim, Ahmed i Et-Taberani u *El-Kebiru.*

se bude polagao račun![557] Vjerovjesnik, s.a.v.s., je povodeći se za Ibrahimom, a.s., želio da traži oprosta za svoga amidžu Ebu Taliba, a i neki muslimani su željeli da traže oprosta za neke svoje rođake, pa je Uzvišeni objavio sljedeći ajet: **Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džhennemu biti.**[558] Potom je Uzvišeni spomenuo opravdanje za to što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca: **A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dato. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv." Allah neće nazvati zalutalim narod koji je na pravi put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio.**[559]

Buhari u svome *Sahihu* od Ebu Hurejre prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ibrahim će na Sudnjem danu sresti svog oca Azera a na njegovom licu će biti prašina pa će mu reći: Zar ti nisam rekao nemoj mi se protiviti!? Njegov otac će mu reći: Danas ti se neću protiviti. Ibrahim će potom kazati: Gospodaru moj obećao si mi da me nećeš osramotiti na Danu proživljenja, a koja je sramota veća od te što je moj otac daleko od mene? Uzvišeni Allah će reći: Ja sam Dženet učinio zabranjenim za nevjernike. Potom će Uzvišeni kazati: Pogledaj ispod svojih nogu, pa će on pogledati i vidjeti jednog gordog meleka koji će ga uzeti i baciti u vatru.* Pošto je umro kao mnogobožac Ibrahimovom ocu neće moći koristiti Ibrahimovo traženje oprosta iako on zauzima veliki položaj i ugled kod Uzvišenog Allaha. Uzvišeni Allah je rekao vjernicima: **Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kad su narodu svome rekli: Mi s vama**

---

[557] Ibrahim, 41.
[558] Et-Tevbe, 113.
[559] Et-Tevbe, 114-115.

nemamo ništa, a ni sa onima kojima se, umjesto Allahu klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega jedinog vjerovali, - ali nisu riječi Ibrahimove ocu svome: Ja ću se moliti da ti se oprosti, ali te ne mogu od Allah odbraniti. Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti. Ne dopusti, Gospodaru naš, da nas nevjernicima staviš u iskušenje i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si zaista, Silni i Mudri".[560] Uzvišeni je naredio da se Ibrahim i oni koji su ga slijedili prihvate kao najlepši uzor izuzev u riječima Ibrahima koje je uputio svome ocu: "Ja ću moliti Allaha da ti oprosti", jer Allah neće oprostiti onome ko Mu pripisuje druga. Slično se prenosi i od prvaka svih zagovornika Muhammeda, s.a.v.s. Muslim u svome *Sahihu* od Ebu Hurejre prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Tražio sam dozvolu od svoga Gospodara da tražim oprost za svoju majku, pa mi On nije dozvolio, tražio sam dozvolu da posjetim njen mezar pa mi je dozvolio.* U jednoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., posjetio mezar svoje majke pa je plakao i rasplakao ljude koji su bili oko njega i rekao: *Tražio sam dozvolu od svoga Gospodara da tražim oprosta za svoju majku pa mi nije dozvolio, tražio sam dozvolu da posjetim njen mezar pa mi je dozvolio. Posjećujte mezarove jer vas oni podsjeća ju na smrt.*[561] U Buharijinom *Sahihu* se od Enesa prenosi da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, gdje je moj otac? On mu je odgovorio: *U vatri.* Kada je pošao, Poslanik ga je zovnuo i rekao: *Moj i tvoj otac su u vatri.* U *Sahihu* se također od Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik nakon što su objavljene Allahove riječi **I opominji rodbinu svoju najbližu** pozvao

---

[560] El-Mumtehine, 4-5.

[561] Navode ga Muslim, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

pripadnike plemena Kurejš. Kada su se svi okupili on im je rekao: *O sinovi Ka'ba ibn Lu'ejja spašavajte se od vatre. O sinovi Murreta ibn Ka'ba, spašavajte se od vatre, o sinovi Abduššemsa, spašavajte se od vatre, o sinovi Abdulmenafa, spašavajte se od vatre, o sinovi Abdulmuttaliba spašavajte se od vatre, o Fatima spašavaj se od vatre, jer ja vas doista neću moći zaštititi od Allaha iako ste mi rodbina s kojom ću ja održavati rodbinske veze.*[562] U drugoj predaji stoji: *O skupino Kurejšija, spašavajte se od Allahove kazne jer vas neću moći zaštititi od Allaha. O sinovi Abdulmuttaliba, neću vas moći zaštititi od Allaha, o Abbase sine Abdulmuttalibov, neću te moći zaštititi od Allaha, o Safijja - tetko Vjerovjesnikova, - neću te moći zaštititi od Allaha, o Fatima, kćeri Vjerovjesnikova traži od moga imetka što god hoćeš ali te neću moći zaštititi od Allaha.*[563] Od Aiše se prenosi: Kada su objavljene riječi: **I opominji rodbinu svoju najbližu,**[564] Allahov Poslanik, s.a.v.s., je ustao i rekao: *O Fatima kćeri Muhammedova, o Safijja kćeri Abdulmuttalibova, neću vas moći zaštititi od Allaha, a tražite od moga imetka što god hoćete.*[565] Od Ebu Hurejre se prenosi: *Poslanik nam je jednoga dana držao govor, spomenuo je čovjekovu odgovornost kazavši da je ogromna, a potom je rekao: Naći ću nekoga od vas na Sudnjem danu kako ide, a na njegovom vratu bit će kamila koja riče, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi, a ja ću mu odgovoriti: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Nekoga od vas naći ću na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu je konj koji hrže, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Nekoga od vas naći ću na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu će*

---

[562] Spominju ga Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai i Ahmed.
[563] Bilježe ga El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ahmed.
[564] Eš-Šu'ara, 214.
[565] Citiraju ga Muslim, Et-Tirmizi i Ahmed.

biti ovca koja bleji, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi, a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Nekoga od vas naći ću na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu će biti krava koja se polahko kreće tamo-amo, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi, a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Naći ću nekoga od vas na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu će biti krdo deva, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi, a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Hadis bilježe Buhari i Muslim, a Muslim u svome *Sahihu* bilježi i sljedeću predaju: *Naći ću nekoga od vas na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu bit će stvorenje koje vrišti, pa će mi reći: Allahov Poslaniče, pomozi mi, a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu.* U jednoj predaji koju bilježi Buharija stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Naći ću nekoga od vas na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu će biti ovca koja bleji, pa će mi reći: O Muhammede, pomozi mi, a ja ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu. Naći ću nekoga od vas na Sudnjem danu kako ide a na njegovom vratu bit će kamila koja će ričati, pa će mi reći: O Muhammede, pomozi mi, pa ću mu reći: Ja te ne mogu zaštititi, prenio sam ti uputu.* Riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Ja te ne mogu zaštititi* slične su riječima Ibrahima, a.s., koje je on kazao svome ocu: **Ja ću se moliti da ti se oprosti, ali te ne mogu od Allaha odbraniti.**[566]

Zagovorništvo i dova Poslanika za vjernike će im koristiti u njihovim ovosvjetskim poslovima i u vjeri, u tome su složni svi muslimani. Isto je i sa njegovim zagovorništvom za vjernike na Sudnjem danu za uvećanje nagrade i podizanje njihovih položaja, što je također stvar oko koje postoji konsenzus svih muslimana. Priča se da neki

[566] El-Mumtehine, 4.

novatori u vjeri to negiraju. Poslanikovo zagovorništvo za griješnike njegovog ummeta predmet je konsenzusa ashaba, tabiina, četiri imama muslimanskog ummeta i drugih, dok ga negiraju mnogi novatori u vjeri: haridžije, mu'tezile i zejdije. Oni kažu: "Ko uđe u vatru iz nje neće izaći ni pomoću zagovorništva ni pomoću bilo čega drugoga." Po njima onaj ko uđe u Džennet neće ući u vatru niti će onaj ko uđe u vatru ući u Džennet. Po njima jedna te ista osoba ne može biti i nagrađena i kažnjena. Nasuprot njima ashabi, tabiini koji su ih slijedili u dobru, četiri imama ummeta i drugi na osnovu vjerodostojnih hadisa koji su od Vjerovjesnika, s.a.v.s., preneseni tevatur predajom (u koju nema sumnje) tvrde da će Uzvišeni Allah izvesti iz vatre ljude nakon što ih kazni onoliko koliko bude htio. Neke će iz vatre izvesti pomoću zagovorništva Muhammeda, s.a.v.s., druge će izvesti pomoću zagovorništva drugih ljudi, a neke će izvesti iz vatre bez ičijeg zagovorništva.

Oni koji odbacuju i negiraju zagovorništvo svoj stav argumentiraju riječima Uzvišenog: **I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti...**[567] **Kad se ni od koga neće otkup primiti, kada nikome zagovor neće koristiti.**[568] **Prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva!**[569] **Kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti**[570].

Odgovor pripadnika Ehli sunneta je da navedeni ajeti podrazumijevaju dvije stvari:

1. Zagovorništvo neće koristiti mnogobošcima, shodno riječima Uzvišenog u kojima ih opisuje: **Šta vas je u Sekar dovelo? Nismo,**

---

[567] El-Bekare, 48
[568] El-Bekare, 123
[569] El-Bekare, 254
[570] El-Mu'min, 18

reći će - bili od onih koji su molitvu obavljali i od onih koji su siromahe hranili, i u besposlice smo se sa besposlenjacima upuštali, i Sudnji dan smo poricali, sve dok nam smrt nije došla. Njima posredovanje posrednika neće biti od koristi.[571] Negiranje mogućnosti postizanja koristi od zagovorništva odnosi se samo na nevedene, jer su bili nevjernici.

2. Pod tim negiranjem se podrazumijeva negiranje onog zagovorništva kojeg potvrđuju mnogobošci i novatori u vjeri koji su im slični, tj. Sljedbenici knjige i muslimani koji misle da stvorenja imaju moć da se kod Allaha zagovaraju bez Njegove dozvole onako kako se ljudi jedni kod drugih zagovaraju za neke ljude, pa to oni prihvate zbog toga što su im ti drugi ljudi potrebni, ili zbog straha od njih, onako kako ljudi jedni s drugima sarađuju na principu međusobne naknade.

Mnogobošci su mimo Allaha uzimali za zagovornike meleke, vjerovjesnike i dobre ljude, pravili su njihove kipove i tražili od njih da se za njih zagovaraju govoreći: "To su uglednici kod Allaha i mi se pomoću njihovog robovanja i njihove dove nastojimo približiti Allahu onako kako se ljudi nastoje približiti vladarima putem, kod njih uglednih, ljudi zato što su oni bliži vladarima od ostalih ljudi. Oni se kod vladara zagovaraju bez njihove dozvole. Ponekad se neko od njih kod vladara zagovara za nešto što sam vladar ne želi, ali mu usliša zagovorništvo zbog vlastitog interesa ili straha.

Uzvišeni je odbacio tu vrstu zagovorništva riječima: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštanja Njegova?**[572] **A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u**

[571] El-Muddessir, 42-48
[572] El-Bekare, 255

korist onoga kojim je zadovoljan.[573] O melekima, za koje su nevjernici govorili da su djeca Uzvišenoga, On je rekao: **Oni govore: Milostivi ima dijete! Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni.**[574]

Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[575]

Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha'. Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim.[576]

I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati - da bi se Allaha bojali.[577] **Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; vi osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite.**[578]

---

[573] En-Nedžm, 26.
[574] El-Enbija', 26-28.
[575] Sebe', 22-23.
[576] Junus, 18.
[577] El-En'am, 51.
[578] Es-Sedžde, 4

Onima kojima se oni, pored Njega, klanjaju - neće moći da se za druge zauzimaju; moći će samo oni koji istinu priznaju, oni koji znaju.[579]

A doći ćete nam pojedinačno, onakvi kakve smo vas prvi put stvorili, napustivši dobra koja smo vam bili darovali. "Mi ne vidimo s vama božanstva vaša koja ste Njemu ravnim smatrali, pokidane su veze među vama i nema vam onih koje ste posrednicima držali".[580]

Oni bez Allahova odobrenja posrednike uzimaju. Reci: 'Zar i onda kada su bez ikakve moći i kada ništa ne razumiju!' Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati, vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je, a poslije - Njemu ćete se vratiti. Kad se Allah samo spomene, grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju, a kada se spomenu oni kojima se oni pored Njega klanjaju, odjednom ih radost obuzme'.[581] **Toga Dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da se za nekoga govori**[582].

Zašto da se ne klanjam Onome koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti? Zašto da prihvatim druge bogove mimo Njega? Ako Milostivi hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, a ja bi tada bio u pravoj zabludi; ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte mene![583] Onu vrstu zagovorništva koju mnogobošci pripisuju melekima, vjerovjesnicima i dobrim ljudima tako da čak prave kipove sa njihovim likom

---

[579] Ez-Zuhruf, 86.
[580] El-En'am, 94.
[581] Ez-Zumer, 43-45.
[582] Ta ha, 109.
[583] Ja-sin, 22-25.

i govore: "Traženje zagovorništva od njihovih kipova isto je kao i traženje zagovorništva od njih samih"; isto tako posjećuju njihove grobove i govore: "Mi od njih tražimo zagovorništvo i nakon njihove smrti da bi se za nas zauzeli kod Allaha", takvu vrstu zagovorništva su Allah i Njegov Poslanik poništili, prekorili mnogobošce zbog toga i učinili ih nevjernicima. Uzvišeni je o Nuhovom narodu rekao: **I govore: Nikako svoja božanstva ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Nesra ne napuštajte!**[584] Ibn Abbas i drugi kažu da su to ustvari bili dobri ljudi u Nuhovom narodu. Kada su umrli ljudi su se zadržavali kraj njihovih grobova a zatim su napravili kipove u njihovom liku koje su obožavali. Ovo tumačenje je poznato i raširenо u knjigama tefsira i hadisa, kao što je *Sahih* Buharijin i druge zbirke. Taj običaj je Vjerovjesnik, s.a.v.s., poništio, u njegovom korijenu presjekao i zatvorio sve puteve koji vode ka njemu. Vjerovjesnik je čak prokleo onoga koji grobove vjerovjesnika i dobrih ljudi pretvori u džamije u kojima se klanja iako klanjači u njima ne traže od njih zagovorništvo. On je zabranio klanjanje prema grobovima i poslao je Alija ibn Ebi Taliba naredivši mu da poravna svaki uzdignuti grob, svaki kip, prokleo je slikare. Od Ebu Hijadža se prenosi: Ali ibn Ebi Talib mi je rekao: "Potaknut ću te na ono na šta me je Allahov Poslanik potaknuo, da ne ostaviš ni jedan kip a da ga ne uništiš, ni jedan uzdignut grob a da ga ne poravnaš" U drugoj predaji stoji: "Ni jednu sliku a da je ne izbrišeš." Predaju bilježi Muslim.

---

[584] Nuh, 23.

POD IZRAZOM *TEVESSUL* PODRAZUMIJEVAJU SE TRI STVARI

Izraz *tevessul* (obraćanje na nekoga u molbi) podrazumijeva tri stvari, od kojih su dvije predmet konsenzusa svih muslimana.

Prva od te dvije stvari predstavlja osnovu imana i islama, a to je pozivanje u dovi na vjerovanje u poslanstvo Poslanika i na pokornost prema njemu. Druga stvar koja je predmet konsenzusa muslimana je dova i zagovorništvo Poslanika, s.a.v.s., što pribavlja korist onome za koga se Poslanik moli i zagovara shodno konsenzusu muslimana.

Onaj ko negira pozivanje na Poslanika u jednom od ova dva značenja je nevjernik - otpadnik od vjere od koga se traži da se pokaje. Pozivanje na Poslanika putem vjerovanja u njega i pokornosti prema njemu predstavlja osnovu vjere i to je nužno poznato u vjeri islamu i što znaju svi slojevi muslimana. Nevjerovanje onoga ko negira to značenje je očito svim muslimanima. Ko, pak, negira dovu, zagovorništvo Poslanika, s.a.v.s., i činjenicu da to koristi muslimanima, također je nevjernik, ali je njegovo nevjerovanje blaže od prethodno spominjanog. Onoga ko ga negira iz neznanja treba podučiti istini, a ukoliko ustraje u svome negiranju postaje otpadnik od vjere.

Dovu i zagovorništvo Poslanika na ovom svijetu ne negira niko od onih koji se okreću prema kibli, tj. muslimana. Zagovorništvo na Sudnjem danu potvrđuju svi sljedbenici ehli sunnetskog pravca - ashabi, tabiini, četvorica imama ummeta i drugi. Svi oni tvrde da će Poslanik, s.a.v.s., na Sudnjem danu imati posebno i općenito zagovorništvo i da će se zagovarati za onoga za koga mu Allah dozvoli da se zagovara od njegovih sljedbenika i velikih griješnika. Njegovo

zagovorništvo će biti od koristi samo vjernicima koji vjeruju da je samo Allah bog, a ne mnogobošcima. Čak i ako prema nekom mnogobošcu bude osjećao ljubav i poštovanje, njegovo zagovorništvo ga neće spasiti od vatre, nego ga od vatre može spasiti samo vjerovanje u Allahovu jednoću - *tevhid* i vjerovanje u poslanstvo Poslanika, s.a.v.s. Ebu Talib i drugi su voljeli Poslanika, s.a.v.s., ali nisu posvjedočili da vjeruju u jednog jedinog Allaha - *tevhid* s kojim je Poslanik došao, i zbog toga nije moguće da izađu iz vatre pomoću njegovog zagovorništva niti bilo čega drugoga. Buhari u svome *Sahihu* od Ebu Hurejre prenosi da je on rekao: *Allahov Poslaniče, koji ljudi će biti obradovani tvojim zagovorništvom na Sudnjem danu, pa mu je Poslanik odgovorio: Mojim zagovorništvom na Sudnjem danu bit će obradovani ljudi koji kažu: "Nema drugog boga osim Allaha" iskreno iz dubine svoga srca."* Imam Muslim u svome *Sahihu* od Ebu Hurejre prenosi slijedeći hadis: *Svaki vjerovjesnik imao je pravo na jednu kod Allaha uslišanu molbu, pa je svaki vjerovjesnik požurio da je ostvari, ja sam svoju molbu ostavio, a ona je moje zagovorništvo na Sudnjem danu. Ono će biti darovano ako to Allah bude htio pripadniku moga Ummeta koji umre a da nije Allahu pripisivao druga.* U *Sunenu* se od Avfa ibn Malika prenosi da je rekao: Allahov Poslanik je rekao: *Došao mi je izaslanik od moga Gospodara i stavio me pred izbor da uvedem polovinu moga ummeta u Džennet ili da izaberem zagovorništvo, pa sam izabrao zagovorništvo koje pripada onome od moga ummeta ko umre a da Allahu ne pripisuje druga.*[585] U drugoj predaji stoji: *Ko se susretne sa Allahom a da mu nije pripisivao druga on zaslužuje moje zagovorništvo.*[586]

---

[585] Navode ga: Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Ibn Hibban u svome *Sahihu* i Et-Taberani u *El-Kebiru*.

[586] U ovakvoj formulaciji bilježi ga samo Ahmed ibn Hanbel.

Vjerovanje u Jednog Jedinog Allaha temelj je vjere, koju Allah prima i od naroda drevnih i naroda koji će doći, sa kojom je On poslao sve poslanike i objavio sve knjige, shodno riječima Uzvišenog: **Pogledaj u odredbama objavljenim poslanicima Našim, koje smo prije tebe slali, da li smo naredili da se, mimo Milostivog, klanja božanstvima nekakvim.**[587]

Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Allahu se klanjajte, a kumira se klonite! I bilo je među njima onih kojima je Allah na pravi put ukazao, a i onih koji su zaslužili da ostanu u zabludi.[588]

Uzvišeni je spomenuo da je svaki poslanik počinjao svoju misiju riječima: **Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate!**[589]

U *Musnedu* se bilježi da je Ibn Omer od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenio sljedeće riječi: *Poslan sam sa sabljom prije Sudnjeg dana da bi se obožavao Allah jedan i jedini koji nema druga, moja je opskrba u sjeni moga koplja, bit će ponižen onaj ko se mome pozivu usprotivi, a onaj ko oponaša neki narod njemu i pripada.*[590]

Mnogobošci plemena Kurejš i drugi o čijem mnogoboštvu nas je obavijestio Kur'an i čije je živote i imetke Vjerovjesnik, s.a.v.s., učinio dozvoljenim i predmetom zarobljavanja, i koji će biti kažnjeni vatrom su priznavali da je jedino Allah stvoritelj nebesa i Zemlje. O tome svjedoče riječi Uzvišenog: **A da ih upitaš: Ko je stvorio nebesa i Zemlju?, sigurno bi rekli: Allah! - a ti reci: Hvaljen neka je Allah! - samo što većina njih ne zna.**[591]

---

[587] Ez-Zuhruf, 45.
[588] En-Nahl, 36.
[589] El-E'raf, 59.
[590] Hadis navodi Ahmed ibn Hanbel.
[591] Lukman, 25.

A da ih upitaš: Ko je nebesa i Zemlju stvorio i ko je Sunce i Mjesec potčinio? -sigurno bi rekli: Allah! Pa kuda se onda odmeću.[592]

Upitaj: 'Čija je Zemlja i sve što je na njoj, znate li?' 'Allahova!' - odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto onda ne dođete sebi?' Upitaj: 'Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar svemira veličanstvenog?' 'Allah' - odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto se onda ne bojite'. Upitaj: 'U čijoj je ruci vlast nad svim, i ko uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li?' 'Od Allaha!' - odgovoriće, a ti reci: 'Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?' Da, Mi im Istinu donosimo, a oni su zaista lažljivci: Allah nije uzeo Sebi sina, i s Njim nema drugog boga! Inače svaki bi bog, s onim što je stvorio - radio što bi htio, i jedan drugog bi pobjeđivao. Hvaljen neka je Allah koji je daleko od onih koje Njemu ravnim smatraju![593]

Mnogobošci koji su mimo Allaha prihvatili druga božanstva priznavali su da su njihova božanstva stvorena ali su ih oni uzeli za božanstva da bi se robovanjem i klanjanjem njima približili Allahu kako je rekao: **Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu ni nauditi ni ti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: Ovo su naši zagovornici kod Allaha. Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!**[594]

Uzvišeni je rekao: **Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! Mi ti, doista, objavljujemo Knjigu, pravu istinu, zato se klanjaj samo Allahu iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Iskreno ispovijedanje**

[592] El-Ankebut, 61.
[593] El-Mu'minun, 84-91.
[594] Junus, 18.

vjere dug je Allahu! A onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike; 'Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili' - Allah će njima, zaista presuditi o onome u čemu su se oni razilazili. Allah nikako neće ukazati na pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik.[595]

Mnogobošci su u svome odazivanju svojim božanstvima imali običaj kazati: "Odazivam ti se, nema drugog boga osim tebe izuzev druga koji pripada tebi, koga ti posjeduješ zajedno sa onim što on posjeduje."

Uzvišeni je rekao: **On vam kao primjer navodi vas same: da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, i da li ih se bojite kao što se vi jedni drugih bojite?- Eto, tako Mi, podrobno, izlažemo dokaze Naše ljudima koji razmišljaju. Ali, nevjernici lahkomisleno slijede strasti svoje, -a ko će na pravi put uputiti onoga koga je Allaha u zabludi ostavio? - njima neće niko u pomoć moći priteći. Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna -, obraćajući Mu se predano! Bojte se Njega i obavljajte molitvu, i ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili, svaka stranka zadovoljna onim što ispovijeda.**[596]

Uzvišeni je ovim primjerom objasnio da one koje ljudi posjeduju ne treba smatrati njihovim partnerima u posjedovanju i rekao: ...**da li**

---

[595] Ez-Zumer, 1-3.
[596] Er-Rum, 28-32.

su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, tako da se neki boje svojih robova onako kako se pribojavaju drugih slobodnih ljudi. Ako niko od vas nije zadovoljan da mu onaj koji je u njegovom posjedu bude partner u posjedovanju kako onda možete biti zadovoljni da vi budete partneri u vlasti Uzvišenog? Mnogobošci su govorili da Uzvišeni ima kćerke, o čemu je Uzvišeni rekao: **Oni Allahu pripisuju ono prema čemu sami odvratnost osjećaju i njihovi jezici govore laž da njih čeka najljepša nagrada; a njih, nema sumnje, vatra čeka; oni će se u nju prvi potjerati.**[597]

I kad se nekom od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten, krije se od ljudi zbog nesreće koja mu je dojavljena: da li ovako prezren da je zadrži ili da je u zemlju zarovi? Kako ružno oni prosuđuju! Oni koji u onaj svijet ne vjeruju hrđavih su osobina, a Allah ima svojstva najuzvišenija; On je silan i mudar.[598]

Mnogobošci koje su Allah i Njegov Poslanik okarakterisali kao takve ponikli su iz dva izvora: Nuhovog i Ibrahimovog naroda. Ishodište mnogoboštva Nuhovog naroda bilo je zadržavanje na grobovima dobrih ljudi, nakon čega su napravili kipove u njihovom liku, a potom su ih počeli obožavati.

Osnovu mnogoboštva Ibrahimovog naroda čini obožavanje zvijezda, Sunca i Mjeseca.

Obje ove vrste mnogobožaca obožavaju džine jer šejtani sa njima razgovaraju i pomažu im u njihovim poslovima. Oni su

---

[597] En-Nahl, 62.
[598] En-Nahl, 58-60.

uvjereni da obožavaju meleke, iako, ustvari, obožavaju džine jer im džini pomažu i zadovoljni su sa njihovim mnogoboštvom. Uzvišeni je o tome rekao: **A na Dan kad ih sve sabere, pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' oni će odgovoriti: 'Hvaljen neka si, Ti si Gospodar naš, između nas i njih nije bilo prijateljstva; oni su se džinima pokoravali i većina njih je vjerovala u njih'.**[599] Meleki ne pomažu ljudima u mnogoboštvu ni za vrijeme njihovog života ni poslije smrti niti su s time zadovoljni, ali im šejtani pomažu i prikazuju im se u ljudskim likovima, oni ih vide svojim očima, i govore im: "Ja sam Ibrahim, ja sam Mesih, ja sam Muhammed, ja sam Hidr, ja sam Ebu Bekr, ja sam Omer, ja sam Osman, ja sam Ali, ja sam taj i taj. Šejtani jedni o drugima govore: "Ovo je taj i taj vjerovjesnik, ili ovo je Hidr. Sve su to džini koji jedni za druge svjedoče. Džini su slični ljudima, među njima ima nevjernika, griješnika, neposlušnika i neukih pobožnjaka. Neki od njih vole da se prikazuju u liku starca i da kažu: "Ja sam taj i taj čovjek i da se nađu na mjestu siromaštva pa se susretnu sa čovjekom koga nahrane, napoje ili mu pokažu put ili ga obavijeste o nekim nepoznatim stvarima koje će se desiti, pa taj čovjek pomisli da je duša tog mrtvog ili živog starca to učinila. Taj čovjek kaže: Ovo je šejhova tajna, njegova mudrost i istina ili ovo je melek koji je došao u liku starca ali to nije melek već džin, jer meleki ne pomažu ljudima u mnogoboštvu, laži, grijehu i neprijateljstvu.

Uzvišeni je rekao: Reci: **Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Onima koji se oni mole sami traže načina kako će se što više Gopsodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.**[600]

---

[599] Sebe', 40-41.
[600] El-Isra, 56-57.

Grupa ispravnih prethodnika tvrdi da je bilo naroda koji su se molili melekima i vjerovjesnicima kao što su Mesih i Uzejr. Uzvišeni je razjasnio da su i meleki i vjerovjesnici samo Allahovi robovi i oni koje mnogobošci obožavaju nisu ništa drugo do Allahovi robovi - oni se nadaju Njegovoj milosti pribojavaju se Njegove kazne i nastoje Mu se približiti kako to čine i ostali dobri robovi.

Ta vrsta mnogobožaca govori: Mi od meleka i vjerovjesnika tražimo da se za nas zagovaraju kod Allaha, i kada dođemo na grob nekoga od njih od njega tražimo da se za nas zagovara, kada napravimo kip ili sliku u njihovom liku kako je to slučaj u crkvama gdje kršćani slikaju i izlažu slike, naša namjera je da nas ti kipovi i slike podsjete na te ljude i njihove životopise. Mi se obraćamo tim kipovima a naš cilj je obraćanje njihovim stvarnim sopstvenicima da se kod Allaha zagovaraju za nas. Neki od tih mnogobožaca će reći: O taj i taj gospodine, o gospodine Girgis ili Butros ili o Hanuna majko Merjemina ili o Halil, ili Musa ibn Imran ili neko drugi, zagovaraj se za mene kod tvoga Gospodara. Oni se obraćaju mrtvom na njegovom grobu riječima:

"Moli svoga Gospodara za mene", ili se obraćaju živome koji je odsutan onako kako mu se obraćaju kada je prisutan i živ, pišu pjesme u kojima neki kažu: "O moj taj i taj gospodine, ti si mi dovoljan, ja sam u tvojoj blizini, zauzmi se za mene kod Boga, zamoli Boga da nam dadne pobjedu nad našim neprijateljima, moli Boga da nam otkloni ovu teškoću, tužim ti se na to i to i moli Boga da od mene otkloni ovu brigu ili pak neko od tih mnogobožaca kaže: " Moli Boga da mi oprosti."

Neki od njih tumače riječi Uzvišenog: **A da oni koji su se prema sebi ogriješili dodu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i**

Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allaha zaista prima pokajanje i da je milostiv[601], i govore: Ako od Poslanika tražimo da zamoli da nam Allah oprosti nakon njegove smrti mi smo onda isti kao oni koji su tražili od ashaba da za njih mole da im Allah oprosti. Oni se time suprotsavljaju konsenzusu ashaba, tabiina i ostalih muslimana, jer niko do njih od Poslanika, s.a.v.s., nakon njegove smrti nije tražio da se za njega u tom trenutku zagovara, niti ga je nešto molio. To nije spomenuo niko od imama ummeta u svojim knjigama. To su spomenuli neki moderni pravnici ispričavši lažnu priču koja se pripisuje Maliku, r.a., o čemu ćemo, ako Bog da, opsežno govoriti.

To su načini obraćanja melekima, vjerovjesnicima i dobrim ljudima i njihovim kipovima nakon njihove smrti kod njihovih grobova i u njihovoj odsutnosti što je jedan od najvećih vidova mnogoboštva prisutnog kod mnogobožaca koji ne pripadaju Sljedbenicima knjige, kod Sljedbenika knjige koju su skloni novotarijama i kod onih muslimana koji su se upustili u mnogoboštvo i u obrede koje im Uzvišeni Allah nije dozvolio. Uzvišeni je o tome rekao: **Zar oni da imaju bogove koji im propisuju da vjeruju u ono što Allah nije naredio?**[602]

Obraćanje melekima i vjerovjesnicima nakon njihove smrti, u njihovom odsustvu, upućivanje molbe njima, traženje pomoći od njih, traženje zagovorništva od njih u tom stanju, pravljenje kipova i slika u njihovim likovima radi traženja zagovaranja od njih - predstavlja vjeru koju Allah nije propisao, niti je s njom poslao i jednoga poslanika, niti je tu vjeru objavio u ijednoj objavljenoj knjizi. To obraćanje nije ni obaveza niti je pohvalan čin, shodno konsenzusu svih muslimana. To

---

[601] En-Nisa, 64.
[602] Eš-Šura, 21.

nije činio niko od ashaba, tabiina niti je to preporučio ijedan islamski učenjak, iako to mnogi ljudi koji su poznati po svojoj pobožnosti rade i koji o tome pričaju priče i viđenja u snu - sve je to od šejtana. Neki ljudi pišu stihove o dovi umrlog, traženju zagovorništva i pomoći od njega ili to spominju u sklopu hvaljenja vjerovjesnika i dobrih ljudi, a sve to nije zakonito, niti je obavezno, niti pohvaljeno, shodno konsenzusu muslimanskih imama. Onaj ko upražnjava obred koji nije obavezan niti pohvaljen smatrajući ga obaveznim ili pohvaljenim je u zabludi i on je sljedbenik novotarije u vjeri koja je loša a ne dobra novotarija, shodno konsenzusu imama vjere. Allah se obožava samo putem obreda koji je ili obavezan ili pohvaljen. Mnogi ljudi ovim vrstama mnogoboštva pripisuju korisnosti koje dokazuju putem mišljenja ili osjećanja ili pak putem običaja, viđenja u snu i slično.

Na spomenute stavove se može odgovoriti na dva načina:

1. argumentacijom islamskim Tekstovima (Kur'an i Sunnet) i konsenzusom učenjaka-idžma', te

2. Analogijom-kijasom, osjećajem, i time što je šteta koja iz toga nastaje preovladavajuća u odnosu na korist koja iz toga može nastati.

Nužno je poznato u islamu a potvrđeno je tevatur - nesumnjivom predajom, konsenzusom ispravnih prethodnika ummeta i njegovih imama, da te novotarije nisu ni obavezne ni pohvalne. Poznato je i to da ni Vjerovjesnik, s.a.v.s., niti ijedan vjerovjesnik prije njega nisu ljudima propisali da se mole melekima, vjerovjesnicima i dobrim ljudima i da od njih traže zagovorništvo ni poslije njihove smrti ni u njihovom odsustvu. Niko od njih ne govori: O Allahovi meleki, zagovarajte se za mene kod Allaha, molite Allaha za nas da nam pomogne, ili da nam dadne opskrbu ili uputu.

Isto tako se umrlom vjerovjesniku ili dobrom čovjeku ne govori: O Allahov vjerovjesniče, o Allahov poslaniče, moli Allaha za mene, traži od Allaha za mene, traži oprosta kod Allaha za mene, moli Allaha da mi oprosti ili da me uputi, da mi pomogne ili da me izliječi. Niko od vjernika ne govori: Ja se tebi tužim radi svojih grijeha ili radi moje male opskrbe, ili zbog vladavine neprijatelja nadamnom, ili tužim ti se na tog i tog čovjeka zbog nasilja koje mi je učinio. Niko od njih ne govori: Ja sam tvoj gost, tvoj susjed ili: Ti daješ utočište onome ko te za njega zamoli, ili: Ti si najbolji zaštitnik od koga se zaštita traži.

Niko od pravovjernih ne piše papire koje ostavlja na grobovima, niko ne piše na papiru kako traži od nekog čovjeka utočište pa onda taj papir nosi nekome ko će to sprovesti, i tome slično što rade novatori u vjeri, oni iz reda Sljedbenika knjige, ali i iz reda muslimana, tj. kako čine kršćani u svojim crkvama i kako čine muslimani-novatori kod grobova vjerovjesnika, dobrih ljudi ili u njihovom odsustvu. Nužno je u vjeri islamu poznato i potvrđeno tevatur - nesumnjivom predajom i konsenzusom muslimana da Vjerovjesnik, s.a.v.s., to nije propisao svome ummetu.

Isto tako ni vjerovjesnici prije Muhammeda, s.a.v.s., nisu ništa od toga propisali. Sljedbenici Knjige nemaju to preneseno od svojih vjerovjesnika isto kao što to nemaju muslimani preneseno od svoga Vjerovjesnika. To nije radio niko od ashaba vjerovjesnika niti generacije tabiina koja ih je u dobru slijedila. To niko od četiri imama ummeta niti neki drugi od imama nije smatrao pohvalnim. Niko od imama nije ni spomenuo da je prilikom obreda hadždža i drugih obreda pohvalno da neko moli Vjerovjesnika, s.a.v.s., kod njegovog mezara da

se za njega zagovara, da moli za svoj ummet, ili da se pak žali Vjerovjesniku zbog nesreća u ovosvjetskim i vjerskim stvarima koje su zadesile njegov ummet. Ashabi vjerovjesnika bili su iskušani brojnim iskušenjima nakon njegove smrti, nekada sušom, nekada umanjenom opskrbom, nekada strahom i snagom neprijatelja, nekada grijesima, ali niko od njih nije išao na grob Allahovog Poslanika, s.a.v.s., niti na grob Ibrahima, a.s., ili nekog drugog vjerovjesnika i tamo govorio: Tužimo ti se na sušu, na snagu neprijatelja, na mnogobrojnost grijeha, niti je govorio: Moli Allaha za nas ili za tvoj ummet da ih opskrbi, da im pomogne ili da im oprosti. Ne niko od njih nije činio to ni tome slično djelo koje predstavlja novotariju u vjeri niti je to iko od muslimana smatrao pohvalnim djelom. To nije ni obavezno ni pohvalno djelo, shodno jedinstvenom mišljenju islamskih učenjaka.

Svaka novotarija, koja nije obavezna niti pohvalna, je loša novotarija koja predstavlja zabludu shodno konsenzusu muslimana. Ako neko od muslimana za neku novotariju kaže da je dobra, onda je to zbog postojanja šerijatski valjanog dokaza da je ona pohvalna. Ukoliko, pak, ona nije ni pohvalna ni obavezna, niko od muslimana ne govori da spada u dobra djela čijim činjenjem se približavamo Allahu. Onaj ko se Allahu nastoji približiti sa onim što ne spada u dobra naređena djela koja su obavezna ili pak pohvalna je u zabludi i on slijedi šejtana. Njegov put je šejtanov put, kako je rekao Abdullah ibn Mes'ud: *Allahov Poslanik, s.a.v.s., nam je nacrtao jednu liniju a nacrtao je i druge linije na svojoj desnoj i lijevoj strani i rekao: Ovo je Allahov put, a to su drugi putevi. Na svakom od njih stoji šejtan i poziva na svoj put. Potom je Vjerovjesnik, s.a.v.s., citirao ajet:* **I doista, ovo je pravi put moj,**

pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova.[603]

To je temelj oko koga su suglasni muslimani i dužnost je svakog onog ko vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika da ga slijedi, da se ne suprotstavlja sunnetu koji mu je poznat, niti putu prvih muslimana, muhadžira i ensarija, i onih koji su ih u dobru slijedili a da slijedi one koji se suprostavljaju sunnetu i odavno prisutnom konsenzusu naročito kada se s nekim u njegovoj novotariji ne slaže ni jedan muslimanski imam, niti mudžtehid na koga se u pitanjima vjere možemo osloniti, niti onaj čija je riječ mjerodavna kada su posrijedi sporna pitanja. Suprostavljeno mišljenje takvog čovjeka ne narušava postojeći konsenzus muslimana, niti konsenzus zavisi od toga da li se on slaže.

Da je kojim slučajem taj čovjek sposoban da se svojim mišljenjem o ovom pitanju suprostavi učenjaku-mudžtehidu, bio bi u raspravi pobijeđen stavom mutevatir-nesumnjivog sunneta i konsenzusom imama prije njega. Kako je tek onda kada taj čovjek ne pripada mudžtehidima niti posjeduje Šerijatom priznat argument za ono što govori, već slijedi onoga ko o vjeri govori bez ikakvog znanja, raspravlja o Allahu bez znanja iz Jasne knjige. Vjerovjesnik, s.a.v.s., ne samo da to nije propisao, u smislu da je na to ukazao kao na obavezno ili pohvalno djelo, već je zabranio to i sve ono što vodi tom grijehu kao što je zabranio da se grobovi vjerovjesnika i dobrih ljudi uzimaju kao mjesta za obavljanje namaza:

U Muslimovom *Sahihu* se bilježi hadis koji Džundub ibn Abdullah prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s.,: "Vjerovjesnik je pet dana prije svoje smrti rekao: *Oni koji su bili prije vas su grobove pretvarali u bogomolje, pa ne pretvarajte grobove u džamije, ja vam doista to zabranjujem.*

[603] El-En'am, 153. Hadis navode En-Nesai, Ahmed, El-Hakim i El-Bezzar.

U Muslimovom i Buharijevom *Sahihu* se od Aiše, r.a., prenosi da je Vjerovjesnik prije svoje smrti rekao: *Allah je prokleo jevreje i kršćane zato što su grobove svojih vjerovjesnika pretvorili u hramove.* Poslanik, s.a.v.s., je upozorio na pogubnost onoga što su oni radili. Aiša je rekla: "Da nije toga, on bi istakao svoj grob ali nije želio da ga ljudi pretvore u džamiju". Gradnja džamije na nekom mjestu poduzima se s ciljem klanjanja pet dnevnih i drugih namaza, i to mjesto je predvideno za činjenje ibadeta Allahu i za upućivanje molbi Njemu, a ne stvorenjima. Allahov Vjerovjesnik je zabranio da se na grobovima prave džamije s ciljem klanjanja u njima i onda ako je cilj graditelja bio obožavanje jednog jedinog Allaha jer to može biti opravdanje da se u tu džamiju dolazi radi onoga koji je u grobu, radi njegove dove, dove pomoću njega, ili dove kraj njega. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je zabranio korištenje tog mjesta čak i za obožavanje jednog jedinog Allaha da to ne bi dovelo do mnogoboštva. Ukoliko neki postupak vodi u štetu i nevolju i ako u njemu ne preovladava korist, onda je on zabranjen; kao što je zabranjeno klanjanje namaza u tri perioda zbog štete koja je preovladavajuća a to je oponašanje mnogobožaca koje vodi u mnogoboštvo. U namjeri klanjanja namaza u tim periodima nema preovladavajuće koristi, jer se može klanjati u drugim periodima dana. Učenjaci su se razišli o pitanju uzročnih propisa pa su mnogi od njih dozvolili klanjanje namaza u tim periodima i to je preovladavajuće mišljenje jer ukoliko je zabrana nekog čina prisutna zbog predostrožnosti onda je on dozvoljen onda kada je u njegovom činjenju preovladavjuća korist. Ukoliko postoji potreba za klanjanjem u tim periodima i to zbog toga što će čovjeku proći propisani namaz ukoliko ga ne klanja u tom periodu, onda

klanjanje postaje dozvoljeno zbog preovladavajuće koristi u tom činu, za razliku od slučaja kada nema bojazni da će propisani namaz proći jer se dobrovoljni namaz može klanjati i u drugim periodima, i od slučaja kada zabrana neće spriječiti postizanje preovladavajuće koristi i slučaja kada u nekom činu postoji šteta koja se mora spriječiti i zabraniti.

Pošto je razlog zabrane klanjanja namaza u tim periodima zatvaranje puta koji vodi u mnogoboštvo da to ne bi dovelo do klanjanja i molitve Suncu, kako to čine poklonici Sunca, Mjeseca i zvijezda koji ih mole i od njih traže pomoć, onda je jasno da je i sama molitva i klanjanje Suncu još strožije zabranjena od klanjanja namaza u nekim periodima zbog bojazni da to ne odvede čovjeka u obožavanje nebeskih tijela. Također, pošto je gradnja džamija na grobovima vjerovjesnika i dobrih ljudi zabranjena isto tako je zabranjeno klanjati na tim grobovima da to ne bi navelo ljude da se mole i klanjaju onima koji su u grobovima, a molitva i klanjanje njima je snažnije zabranjena od gradnje džamija na njihovim grobovima.

Stoga, posjeta grobovima muslimana može biti u skladu sa islamskim propisima, a može biti i novatorska.

Posjeta grobovima je u skladu sa islamskim propisima onda kada posjetilac ima za cilj proučiti dovu za umrloga, kao što mu je prilikom dženaze namaza za umrlog cilj da učini dovu za njega. Sahrana umrlog je jedan vid molitve za njega. Uzvišeni Allah je o licemjerima rekao: **I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru.**[604] U citiranom ajetu je Vjerovjesniku zabranjeno da obavi dženazu-namaz i da prisustvuje

[604] Et-Tevbe, 84.

sahrani licemjera jer oni nisu vjerovali u Allaha i u Njegovog poslanika i umrli su kao nevjernici. Pošto mu je i jedno i drugo zabranjeno zbog istog razloga, tj. nevjerovanja to ukazuje da ta zabrana prestaje onda kada nestane taj razlog.

Ograničavanje ove zabrane na licemjere ukazuje na to da se drugim muslimanima klanja dženaza-namaz i da se prisustvuje njihovoj sahrani, jer da to nije zakonito za druge ljude zabrana ne bi bila ograničena samo na njih i ne bi se kao razlog navodilo njihovo nevjerovanje. Stoga su namaz za umrle vjernike i njihova sahrana postupci koji pripadaju, kako je preneseno nesumnjivom-mutevatir predajom, sunnetu. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je klanjao dženazu namaz umrlim muslimanima i to je propisao svome ummetu. Kada bi neko od pripadnika njegovog ummeta bio zakopan on bi stao kraj njegovog groba i rekao: *Činite dovu za njega da bude ustrajan i snažan jer ga sada ispituju.*[605] Vjerovjesnik je posjećivao mezarove na groblju el-Beki' kao i mezarove šehida Uhuda. Podučavao je svoje ashabe da prilikom svojih posjeta mezarima kažu: *Neka je mir s vama o stanovnici mezarova, o vjernici i muslimani, mi ćemo vam se ako Bog da pridružiti, neka se Allah smiluje i nama koji ćemo doći i vama koji ste nam prethodili, molimo Allaha da i nama i vama podari oprost. Gospodaru naš, ne uskrati nam nagradu kakvom će oni nagrađeni biti i ne stavi nas na iskušenje poslije njih.*[606] U Muslimovom *Sahihu* se od Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Vjerovjesnik, s.a.v.s., izašao na groblje i rekao: *Neka je mir na vas, o stanovnici kuće vjernika, mi ćemo vam se ako Bog da pridružiti.* Hadisi o ovoj temi su vjerodostojni i poznati. Ovakve posjete grobovima muslimana imaju za cilj dovu za umrle.

---

[605] Hadis prenose Ebu Davud i drugi.

[606] Hadis navode Ibn Madže i Ahmed.

Navedena posjeta nije kao posjeta grobovima nevjernika što je potvrđeno u Muslimovom *Sahihu* i *Sunenu* Ebu Davuda, kao i kod Nesaija, Ibn Madže koji od Ebu Hurejre prenose da je on rekao: *Allahov Poslanik, s.a.v.s., je jedne prilike došao na mezar svoje majke pa je plakao i rasplakao one koji su bili pokraj njega a potom rekao: Tražio sam dozvolu od svoga Gospodara da molim za nju, pa mi On nije dozvolio, potom sam tražio dozvolu od Njega da posjetim njen mezar pa mi je dozvolio. Posjećujte mezarove jer vas oni podsjećaju na drugi svijet.* Ovakva posjeta koristi čovjeku zato što ga podsjeća na smrt i ona je u skladu sa islamskim propisima, čak i kada se radi o grobovima nevjernika. S tim što je posjeta čiji je cilj činjenje dove za umrlog dopuštena samo u korist umrlih vjernika.

Novatorska posjeta grobovima je ona čiji je cilj da se od umrlog traži zadovoljenje nekih potreba, da se od njega traži činjenje dove ili zagovorništvo, činjenje dove kod njegovog mezara zbog uvjerenja čovjeka da će ta dova biti prije uslišana nego dova na drugom mjestu. Sve ovakve posjete su novotarija koju Vjerovjesnik, s.a.v.s., nije propisao ni ozakonio niti ju je s tim ciljem činio ijedan ashab, kako kraj groba Vjerovjesnika, s.a.v.s., tako ni kraj groba bilo koga drugoga. Takva posjeta predstavlja čin mnogoboštva ili čin koji ga uzrokuje.

Ako bi neko namjeravao da klanja na grobovima vjerovjesnika i dobrih ljudi, a da pri tome ne namjerava da od njih traži da se za njega mole i da čini dovu pored njihovog groba, i to je zabranjeno a onaj ko to čini izlaže sebe Allahovoj srdžbi i Njegovom prokletstvu, shodno riječima Vjerovjesnika, s.a.v.s.,: *Silna je Allahova srdžba protiv naroda koji su grobove svojih vjerovjesnika pretvorili u bogomolje.*[607] Poslanik, s.a.v.s., je također rekao: *Allah je prokleo jevreje i kršćane zato što su*

[607] Hadis bilježe Malik i Abdurrezzak od Zejda ibn Eslema.

grobove svojih vjerovjesnika pretvorili u hramove.[608] i upozorio je na pogubnost toga što su činili. Poslanik, s.a.v.s., je također rekao: *Oni koji su bili prije vas su grobove pretvarali u hramove pa nemojte i vi pretvarati grobove u hramove. Ja vam doista to zabranjujem.*[609]

Ako je samo pretvaranje grobova u džamije zabranjeno, i ako ono uzrokuje gnjev i prokletstvo Gospodara, kakav je tek Njegov gnjev prema onome ko time namjerava da se umrli moli za njega, ili da se on moli kod ili pomoću umrlog i kada je uvjeren da je to uzrok uslišenja dova, postizanja traženih stvari i zadovoljenja potreba?! To je bio prvi uzrok mnogoboštva kod Nuhovog naroda i prvi uzrok obožavanja kipova. Ibn Abbas je rekao: "Svi ljudi su u vremenu između Adema i Nuha koje je trajalo 10 stoljeća živjeli u islamu, a potom se pojavilo mnogoboštvo zbog veličanja grobova njihovih dobrih ljudi. Poznat je komentar Ibn Abbasa i drugih koji se nalazi u Buharijevom *Sahihu*, u tefsirskim djelima gdje ona govore o kazivanjima o vjerovjesnicima. Naime, Ibn Abbas je riječi Uzvišenog: **I govore: 'Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka ni Nesra ne napuštajte,**[610] prokomentarisao u smislu da su božanstva spomenuta u ovom ajetu u stvari imena dobrih ljudi iz Nuhova naroda, na čijim grobovima su nakon njihove smrti ljudi boravili a potom su napravili kipove u njihovim likovima kojima su se klanjali. Ibn Abbas je rekao: "Potom su neka arapska plemena prihvatila te kipove kao božanstva."

Neki materijalistički filozofi su iznjedrili još jedan vid mnogoboštva koji su spomenuli u vezi sa posjećivanjem grobova, što je spomenuo

[608] Bilježe ga El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ebu Davud od Ebu Hurejre.

[609] Ovo je samo dio hadisa kojeg bilježi Muslim.

[610] Nuh, 23.

Ibn Sina i oni koji su ga slijedili kao i autori nekih rijetkih knjiga i drugi. Oni su spomenuli značenje zagovorništva shodno njihovim pravilima, jer oni ne priznaju da je Allah stvorio nebesa i Zemlju za šest dana, da On zna pojedinosti, da čuje glasove Svojih robova i da uslišava njihove molbe.

Zagovorništvo vjerovjesnika po njihovom mišljenju nije onakvo kakvim ga znaju vjernici koji smatraju da je to molba kojom dobar čovjek zamoli Allaha pa mu On molbu uslišа. Kod njih uslišenje dove dobrih ljudi za kišu nije uzrok padanja kiše. Oni čak tvrde da na događaje u svijetu utječe duhovna snaga, kretanja zvijezda ili snaga prirode i kažu: "Kada čovjek voli dobrog čovjeka koji je umro a naročito kada posjeti njegov grob njegova duša će stupiti u kontakt sa dušom tog umrlog koja će duši posjetioca koji od umrlog traži zagovorništvo darovati mnoga dobra, svojim umom, postupkom ili pomoću nebeskog tijela, a da o tome Allah ne zna ništa niti čak i sama duša posjetioca koji traži zagovorništvo od umrlog. Oni to porede sa Suncem kada se sučeli sa ogledalom i koje tada po ogledalu prospe svoje zrake, pa kada se to ogledalo sučeli sa drugim ogledalom i na njega se nešto od tih zraka prospe, ili se sučeli sa zidom ili vodom i na njega se prospu zrake iz tog ogledala. Tako je po njihovom mišljenju i sa zagovorništvom. Na taj način se i posjetilac shodno njihovom mišljenju okoristi od umrlog. Te riječi podrazumijevaju jednu vrstu nevjerovanja koje nije skriveno onome ko o njemu razmisli. Po njima, nema sumnje da se kod kipova ponekad čuje govor ili se vidi neki njihov postupak, što je jedan od uzroka zablude sinova Ademovih. Prihvatanje grobova za kipove je prvobitni oblik mnogoboštva. Nekim ljudima se dešava da

kod grobova čuju riječi ili vide osobu ili pak čudan postupak, što ih učini da pomisle da su to postupci umrlog a u stvari su to postupci džina i šejtana. Slično tome je i kada neko ugleda kako se je grob raspolutio i kako je iz njega izašao umrli, što se može čuti o grobovima vjerovjesnika i drugih dobrih ljudi, a to je šejtan koji se pojavljuje u liku čovjeka tvrdeći da je on taj i taj vjerovjesnik ili taj i taj šejh a on je u stvari lažac. Postoji mnogo takvih događaja koje nismo u stanju spomenuti radi ograničenosti prostora. Neznalice misle da je taj koga su vidjeli da izlazi iz groba umrli, vjerovjesnik ili dobri čovjek. Istinski vjernik zna da je to šejtan, što će mu postati očito pomoću sljedećih stvari:

1.Neka iskreno prouči ajetul-kursiju. Kada je prouči ta osoba koju je vidio će nestati ili potonuti u zemlju ili se izgubiti. Da je to kojim slučajem bio dobri čovjek, melek, ili vjernik, ajetul-kursija mu ne bi naškodila jer ona škodi šejtanima kako je potvrđeno u hadisu koji prenosi Ebu Hurejre, a u kojem stoji da mu je jedan od El-Džina kazao: "Prouči ajetul-kursiju kada legneš u svoju postelju, neprestano će nad tobom bdjeti čuvar koga će Allah poslati, a šejtan ti se neće približiti sve dok ne osvaneš." Vjerovjesnik, s.a.v.s., je komantarišući taj događaj rekao Ebu Hurejri: *Rekao ti je istinu, ali on je lažac.*[611]

2. Neka zatraži Allahovu zaštitu od šejtana

3. Neka zatraži zaštitu šerijatski dopuštenim i propisanim načinima zaštite. Šejtani su se suprotstavljali vjerovjesnicima i željeli su da ih uznemiravaju i da pokvare njihove ibadete. Tako je džin došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., sa vatrenim plamenom prijeteći da će ga spaliti. Tada mu je Džibril došao sa poznatom zaštitom koja je sadržana u

[611] Hadis navodi El-Buhari.

hadisu kojeg prenosi Ebu Tajah koji je pitao Abdurrahmana ibn Hubejša, starca u podmaklim godinama a koji je pamtio Vjerovjesnika, s.a.v.s.,: "Kako je postupao Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada bi ga napali šejtani? On mu je rekao: "Sa grebena je sišao šejtan koji je nosio vatreni plamen želeći da njime spali Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa se Poslanik, s.a.v.s., uplašio. Tada mu je došao Džibril, a.s., i rekao. "Muhammede, reci! Poslanik je pitao, šta da kažem? Džibril mu je rekao: "Reci: 'Tražim zaštitu Allahovim savršenim riječima koje ne zanemaruje ni dobročinitelj ni griješnik, od zla koje je stvorio, od zla koje silazi sa neba i zla koje se uzdiže u nebo, od zla koje izlazi iz zemlje i zla koje se na nju spušta, od zla koje donose iskušenja noći i dana, od zla svakog noćnog posjetioca izuzev onog koji donosi dobro, o Milostivi." Abdurrahman, r.a., prenio je da se nakon navedenih riječi vatra ugasila i da je Uzvišeni Allah porazio šejtane.

U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* se bilježi hadis u kojem Ebu Hurejre prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Juče mi je došao Ifrit, jedan od džina, da me napadne i da prekine moj namaz, ali mi je Uzvišeni Allah dao snagu da ga odgurnem. Htio sam da ga uzmem i svežem za jedan stub džamije da tu osvane i da ga vi vidite, ali sam se sjetio riječi Sulejmana, a.s., koji je rekao:* **Gospodaru moj, oprosti mi i daruj mi vlast kakvu niko osim mene neće imati! Ti u istinu bogato daruješ!**[612] *Pa je Allah Ifrita prezrenoga otjerao.*

Od Aiše se prenosi da je Vjerovjesniku, s.a.v.s., dok je klanjao došao šejtan pa ga je uzeo i počeo ga daviti. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ... *tako da sam osjetio hladnoću njegovog jezika na svojoj ruci. Da nije bilo dove Sulejmanove zavezao bih ga da ga ljudi gledaju.* Hadis bilježi

[612] Sad, 35.

En-Nesai i njegov lanac prenosilaca zadovoljava uvjete Buharija kako je to spomenuo Ebu Abdullah al-Makdisi u svome izboru hadisa koji su vjerodostojniji od onih u el-Hakimovom *Sahihu*. *Od Ebu Seida El-Hudrija se prenosi da je Allahov Poslanik nekada klanjao sabah-namaz kao imam a on je klanjao iza njega, pa mu je bilo nerazumnjivo njegovo učenje. Kada je završio namaz Poslanik, s.a.v.s., je rekao: Jeste li vidjeli mene i Iblisa? Uzeo sam ga svojom rukom i nisam ga prestao daviti sve dok nisam osjetio hladnoću njegove pljuvačke između ovih prsta - palca i ovog do njega - a da nije bilo dove moga brata Sulejmana osvanuo bi svezan za jedan od stubova džamije da se sa njim igraju djeca Medine. Onaj ko može da spriječi onoga ko mu želi zagraditi put do Kible neka to i uradi.* (Hadis prenosi imam Ahmed u svome *Musnedu* i Ebu Davud u svome *Sunenu*.)

U Muslimovom *Sahihu* se od Ebu Derda-a prenosi da je rekao: Allahov Poslanik, s.a.v.s., je ustao da klanja pa smo ga čuli kako govori: *Utječem se Allahu od tebe*, a potom: *Proklinjem te Allahovim prokletstvom tri puta*. Zatim je Poslanik, s.a.v.s., ispružio ruku kao da nešto uzima, a kada je završio namaz mi smo mu rekli: "Allahov Poslaniče, čuli smo kako govoriš u namazu nešto što nikada prije nismo čuli i vidjeli smo te kako si ispružio ruku. Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio: *Allahov neprijatelj Iblis je došao sa plamenom vatre da je baci meni u lice, pa sam rekao: Utječem se Allahu od tebe tri puta, a potom sam rekao: Proklinjem te Allahovim potpunim prokletstvom, pa se je povukao. Potom sam želio da ga uzmem, a da nije dove našeg brata Sulejmana osvanuo bi zavezan pa bi se sa njim igrala djeca Medine.*

Kada se dešavalo da šejtani dolaze vjerovjesnicima, a.s., da ih zlostavljaju i da im kvare ibadete, pa ih Uzvišeni Allah odbrani svojom

podrškom putem dove, zikra, ibadeta i udarca rukom, kako je onda tek sa drugim ljudima? Vjerovjesnik, s.a.v.s., je šejtane-ljude i šejtane-džine ukrotio na taj način što ga je Uzvišeni podržao mnogovrsnim znanjima i postupcima od kojih su najznačajniji namaz i džihad. Mnogo hadisa Vjerovjesnika, s.a.v.s., govori o namazu i džihadu. Onoga ko bude slijedio vjerovjesnike Allah će pomoći onako kako je pomogao vjerovjesnike.

Šejtani se poigravaju sa čovjekom koji izmišlja vjeru koju Allah nije objavio, ostavlja naređene obrede upućene Jednom Jedinom Allahu koji nema druga, ne slijedi Vjerovjesnika u onome što je propisao svome ummetu, i do nezamislivog stepena uzdiže vjerovjesnike i dobre ljude i smatra da su sudruzi u Allahovoj vlasti. Uzvišeni je rekao: **On doista nema nikakve vlasti nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svoga pouzdaju, njegova vlast je samo nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju.**[613]

Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih.[614]

4. Neka onaj koji vidi takve prizore zamoli Uzvišenog Allaha da mu rasvijetli tu situaciju.

5. Neka toj osobi kaže: "Jesi li ti taj i taj čovjek? Neka ga zakune najvećom zakletvom, i neka mu pruči dijelove Kur'ana koji štite ljude od džina i neka učini slične stvari koje škode šejtanima.

Mnogi ljudi vide Kabu kako se oko njih kreće, ili vide veliko prijestolje na kome je velika slika, vide osobe koje se penju i spuštaju pa misle da su to meleki, ili misle da je ta slika na prijestolju Allah, Uzvišen je On, a to je u stvari šejtan. Slične doživljaje doživjelo je više ljudi. Neke

---

[613] En-Nahl, 99-100.

[614] El-Hidžr, 42.

od njih, kao što je šejh Abdulkadir, Allah je sačuvao i otkrio im da je to šejtan. Evo poznatog događaja koji se njemu desio: "Bio sam jedne prilike u ibadetu Uzvišenom Allahu kada sam vidio veliko prijestolje na kojem je svjetlo, koje mi je kazalo: "O Abdulkadire, ja sam tvoj gospodar i dozvolio sam ti ono što sam drugima zabranio. Abdulkadir mu je rekao: "Zar ti da budeš Allah, nema drugog boga osim Njega? Gubi se, Allahov neprijatelju!". Nakon toga se raspalo to svjetlo i postalo tama koja je rekla: "Abdulkadire, spasio si se od mene svojim razmijevanjem vjere, i svojim znanjem i ugledom koji uživaš. S ovom pričom sam doveo u zabludu sedamdeset ljudi. Ljudi su ga pitali: "Kako si znao da je to šejtan? On je odgovorio:" rekao mi je: "Dozvoljavam tebi ono što sam drugima zabranio", a znao sam da se Šerijat Muhammeda, s.a.v.s., ne mijenja i ne stavlja van snage. Znao sam da je to šejtan i zbog toga što mi je rekao: "Ja sam tvoj gospodar", a nije bio u stanju da kaže: "Ja sam Allah, nema drugog boga osim Mene."

Neki ljudi su u uvjerenju da je onaj koga su vidjeli stvarno Allah, tako da i oni i ljudi koji su im bliski žive u uvjerenju da je moguće Allaha vidjeti na javi, argumentirajući to onim što su vidjeli. Oni su iskreni u onome o čemu nas obavještavaju, ali ne znaju da je to bio šejtan. To se često dešava ljudima-neznalicama, tako da neki od njih smatraju da su vidjeli Allaha na ovom svijetu svojim očima, a u stvari su vidjeli ono za što su mislili da je Allah a to je bio šejtan. Mnogi od njih vide onoga za koga misle da je vjerovjesnik, dobar čovjek ili hazreti Hidr, a to je u stvari šejtan. U *Sahihu* se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko me vidi u snu stvarno me je vidio jer se šejtan ne može pojaviti u mome liku.*[615] Vjerovjesnika, s.a.v.s., je moguće vidjeti u

[615] Navode ga El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

snu i to viđenje je istinito jer je šejtanu zabranjeno da se prikaže u liku Vjerovjesnika, dok ga na javi i na ovome svijetu niko ne može vidjeti svojim očima.

Onaj ko misli da je vidio nekoga ko je mrtav i u grobu, taj je neznalica velika, jer se to nije desilo nikome od ashaba, niti tabiina.

Neki koji vide slične prizore ili povjeruju onima koji ih vide su u uvjerenju da jedna osoba može biti na dva mjesta u isto vrijeme što je u očitoj suprotnosti sa razumom. Neki misle da je osoba koju su vidjeli transcendentna ili da je to njen duh, i da je to oblik koji je poprimila, a ne znaju da je to u stvari džin koji se prikazao u njegovom liku. Neki misle da je osoba koju su vidjeli melek, a melek se od džina razlikuje po mnogim odlikama. Među džinima ima i nevjernika, griješnika, neznalica a ima i onih koji su vjernici i koji slijede Muhammeda, s.a.v.s. Mnogi su u uverenju da su to meleki a ne znaju da su to džini i šejtani.

Onima koji se u molitvama obraćaju zvijezdama ili nekim kipovima se spusti duh koji kaže da je on duh zvijezda. Oni misle da je to melek, ali je to u stvari džin ili šejtan koji mnogobošce dovodi u zabludu.

Šejtani su prijatelji onih koji čine ono što oni vole - postupke mnogoboštva, grijeha i neposlušnosti. Nekada šejtani - džini obavještavaju svoga prijatelja o nepoznatim stvarima da bi ih ispričao. Nekada, pak, zlostavljaju onoga koga njihov prijatelj želi zlostavljati: putem ubistva, nanošenja bolesti i slično, a nekada mu pribavljaju naklonost onih ljudi čiju naklonost želi. Nekada za njega kradu novac, hranu i odjeću drugih ljudi i slično, a on je u uvjerenju da su to darovi evlija a u stvari su to ukradene stvari.

Ponekad nose svoga prijatelja zrakom i odvode ga u daleke krajeve. Neki ga vode do Meke i blizine Arefata pa ga vraćaju nazad, a on misli da je to čudotvorstvo, mada nije obavio hadždž koji obavljaju muslimani, nije obukao ihrame, nije učio telbiju, nije obavio tavaf oko Kabe niti između Safe i Merve. Jasno je da je njegov dolazak na ta mjesta bez izvršavanja tih obreda najveća zabluda. Neki od njih odnose svoga prijatelja do Meke da obavi tavaf oko Kabe ali ne na način kako to diktiraju propisi umre, ne oblači ihrame kada dođe do određenih mjesta. Poznato je da onaj ko želi obaviti obrede u Meki nema pravo da prođe određena mjesta a da ne bude obučen u ihrame pa čak i onda ako je želio ići u Meku radi trgovine, posjete rođaku, ili traženja znanja. Postoje dva mišljenja učenjaka o pitanju da li je to obavezno ili pak preporučeno, što je široko pitanje. Nekada je dotično viđenje na grobu rezultat sihira i vračanja, što je podrobno obrazloženo u okviru drugih tema.

Kod mnogobožaca, poklonika kipova i kršćana, jevreja i novatora-muslimana, koji su slični mnogobošcima o tome postoji mnogo opširnih priča. Kogod je uobičajio da se moli mrtvome, pa bio to vjerovjesnik ili neko drugi i da od njega traži pomoć do njega su došle te priče koje su ga odvele u zabludu. Oni koji mrtve prizivaju u njihovom odsustvu i traže od njih pomoć nekada vide njihove likove ili misle da su to njihovi likovi, i čuju glas koji govori: "Ja sam ta i ta osoba", vide likove koji sa njima razgovaraju i koji im zadovoljavaju nek potrebe. Oni misle da je to umrli od koga traže pomoć ali je onaj ko je s njima razgovarao i koji im je zadovoljavao neke potrebe u stvari džin ili šejtan. Neki od tih viđenih likova kažu da su meleki a meleki ne pomažu mnogobošcima. To su u stvari šejtani koji ljude odvode u

zabludu i skreću ih sa pravoga puta. Postoje duge priče i brojni događaji koji govore o mnogoboštvu koje znaju ljudi kojima su se dešavali i o tome bi se moglo nadugo i naširoko pričati.

Postoje dvije vrste neznalica:

1. Oni koji sve navedeno smatraju lažnim.

2. Oni koji su uvjereni da su te stvari čudotvorstva Allahovih ugodnika-evlija

Prvi kažu da je sve to za što neki tvrde da su vidjeli plod njihove vlastite mašte koja nema nikakvog oslonca u stvarnosti, ali kada oni ljudima ispričaju ono što su vidjeli ili ono što im je preneseno da je viđeno, drugi ljudi im povjeruju, što poslije biva jednim od najvećih razloga njihovog istrajavanja u mnogoboštvu i novotariji.

I oni koji sva ta viđenja smatraju lažnim kada sami vide nešto od toga pokore se onome kome se to isto dogodilo i počinju ga slijediti i smatrati da je on jedan od Allahovih odabranika-evlija, i pored toga što dobro znaju da on ne izvršava farzove koje je Allah naredio pa čak ni pet dnevnih namaza, ne kloni se Allahovih zabrana, razvrata i nasilja i da je on od svih ljudi najudaljeniji od vjerovanja, bogobojaznosti s kojom je Uzvišeni opisao svoje dobre robove u riječima: **I neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju Allahovi štićenici, oni koji budu vjerovali i koji se budu Allaha bojali.**[616]

Kada neki ljudi kod čovjeka koji je od svih ljudi najudaljeniji od vjerovanja i bogobojaznosti vide neka otkrovenja, postupke i čudesne stvari, bivaju uvjereni da viđeno spada u čudotvorstva Allahovih bogobojaznih ugodnika. Neki od njih se odreknu svoje vjere, okrenu se i žive u uvjerenju da je onaj koji ne klanja namaze pa čak ne vjeruje u poslanike, koji ih psuje i o njima ružno govori jedan od najvećih

[616] Junus, 62, 63.

bogobojaznih Allahovih ugodnika. Neki su pak neodlučni i sumnjičavi, jednom nogom se kreću ka nevjerovanju a drugom ka islamu a možda su bliži nevjerovanju nego vjerovanju. Razlog za to je u tome što oni argumentiraju da je neko Allahov miljenik onim što ustvari ne može biti argument, jer su sa nevjernicima, mnogobošcima, sihirbazima i vidovnjacima šejtani koji im na njihovom putu uveliko pomažu. Uzvišeni je rekao: **Hoću li vam kazati kome dolaze šejtani? Oni dolaze svakom lašcu, griješniku.**[617]

Takvi ljudi su nužno lašci, žive u suprotnosti sa Allahovim zakonom, čine grijehe jer se suprotstavljaju Allahovim naredbama i zabranama sa kojim je poslao Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s. To su šejtanska stanja koja su rezultat njihove zablude, mnogoboštva, novotarije, neznanja i nevjerstva.

Neznalica i osoba koja je u zabludi smatra da su čudotvorstva koja su prisutna kod takvih ljudi rezultat jačine njihovog vjerovanja i njihove blizine Uzvišenom Allahu i da su ona znak njihovog vjerovanja i njihove bliskosti Uzvišenom Allahu. Oni ne znaju napraviti razliku između miljenika Milostivog i miljenika šejtana o čemu smo govorili u djelu *Razlika između miljenika Allaha i miljenika šejtana*, niti znaju da su ta stanja koja oni navode kao dokaz da su neki ljudi Allahovi miljenici više dokazi za nevjernike-mnogobošce i Sljedbenike knjige nego pripadnike islama. Dokaz nužno zahtijeva postojanje stvari koja se dokazuje i odnosi na dokaz i on ne postoji bez stvari koje se dokazuju. Stoga ako je dokaz prisutan kod nevjernika, mnogobožaca i Sljedbenika knjige, onda ne može poslužiti ni kao dokaz nečijeg vjerovanja, a kamoli nečijeg bogougodništva niti se on na to odnosi. Zbog toga on ne može ni poslužiti kao dokaz.

---

[617] Eš-Šuara', 222-223.

Allahovi miljenici su bogobojazni vjernici a krameti koji su im dati su plod njihovog vjerovanja i bogobojaznosti a ne mnogoboštva, novotarije i grijeha.

Veliki Allahovi miljenici keramete upotrebljavaju kao dokaz vjere ili ih pak upotrebljavaju zbog potreba muslimana. Oni ih umjereno koriste samo u dozvoljene svrhe. Onaj ko se čudotvorstvima pomaže u grijehu sam sebi čini nepravdu i prelazi granicu koju je postavio njegov Gospodar, pa i onda ako je to čudotvorstvo plod vjerovanja i bogobojaznosti. Ako se neko bori protiv neprijatelja pa zarobi plijen koji potom potroši na putu pokornosti šejtanu, taj imetak iako je stečen putem dobrog djela predstavlja zlo i nesreću za svoga vlasnika. Kako je tek onda kada je uzrok čudotvorstava nevjerovanje, grijeh i neposlušnost koje druge poziva u nevjerovanje, grijeh i neposlušnost. Zbog toga islamski učenjaci smatraju da većina takvih ljudi ne umire u islamu. O ovoj temi ćemo podrobnije govoriti na drugom mjestu.

Svrha svega navedenog svodi se na činjenicu da je jedan od najvećih uzroka zablude mnogobožaca to što vide i čuju kod kipova da je neko drugi nešto vidio ili, pak, čuju obavijest o stvari koja će u nečemu pomoći. Kada neki ljudi vide kako se je grob rastvorio i da je iz njega izašao šejh, pomisle da je to vjerovjesnik ili dobri čovjek koji je tu zakopan, ali se u stvari grob nije rastvorio, već im je to šejtan prikazao isto onako kako je drugim ljudima prikazao kako se zid rastvorio i iz njega izašao lik čovjeka, a u stvari je to šejtan koji se prikazuje u liku čovjeka i koji čini da ga ljudi vide kako izlazi iz zida. Nekada ti likovi ljudima koji su ih vidjeli da izlaze iz grobova govore: "Mi nećemo ostati u našim grobovima, od trenutka kada smo ukopani mi hodamo među ljudima". Neko pak vidi umrlog prilikom praćenja dženaze koji

ga uzme za ruku. Postoje i drugi oblici šejtanovog prikazivanja koji su poznati znalcima.

Sljedbenici zablude, ili sve to smatraju lažnim ili pak smatraju da ti postupci pripadaju čudotvorstvima Allahovih miljenika, i misle da je osoba koja je izašla iz groba stvarno vjerovjesnik, ili dobri čovjek, ili melek u svome liku. Neki kažu da su te osobe, u stvari, njihovi duhovi, njihova transcedencija, misterija, njima slični oblici, ili njihova duša koja se otjelovila. Nekada onaj ko vidi jednu te istu osobu na dva mjesta u isto vrijeme čak smatra da jedno te isto tijelo može biti na dva različita mjesta u isto vrijeme, a da pri tome ne zna da onaj lik koji mu se prikazao nije lik čovjeka.

Takvi i tome slični postupci nam kazuju da su oni koji se mole vjerovjesnicima i dobrim ljudima nakon njihove smrti kraj njihovih grobova ili na drugim mjestima mnogobošci koji se mole nekome drugome mimo Allaha. Oni su poput onih koji se mole zvijezdama i onih koji meleke i vjerovjesnike prihvataju kao gospodare. Uzvišeni je rekao: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo-poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' - nego: 'Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate!' On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici nakon što ste postali muslimani?**[618]

Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Onima koji se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[619]

[618] Alu Imran, 79-80.
[619] El-Isra, 56-57.

Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[620]

Ajeta sličnih navedenim ima mnogo u Kur'anu. U tim ajetima se zabranjuje da se ljudi mole nekome drugome mimo Allahu, bilo da se radi o melekima, vjerovjesnicima, ili nekome drugom, jer to predstavlja mnogoboštvo ili put koji vodi u mnogoboštvo. Nasuprot tome, dozvoljeno je da ljudi za njihova života od vjerovjesnika traže da za njih čine dovu ili da se za njih zagovaraju, jer to ne vodi u mnogoboštvo. Nikoga od vjerovjesnika niti dobrih ljudi nisu obožavali u njegovom prisustvu i za vrijeme njegovog života jer su im oni to zabranjivali. Nasuprot tome prizivanje vjerovjesnika nakon njihove smrti je postupak koji vodi do toga da ih ljudi uzmu za sudruge u Allahovoj vlasti, isto tako prizivanje vjerovjesnika ili dobrih ljudi u njihovom odsustvu je postupak koji vodi u mnogoboštvo.

Ko vidi vjerovjesnika ili meleka pa mu kaže: "Uči dovu za mene" to neće dovesti do obožavanja tog vjerovjesnika mimo Allaha, za razliku od slučaja kada se na njega poziva u dovi u njegovom odsustvu što može dovesti do mnogoboštva, što se već događalo. Odsutan ili mrtav čovjek ne može zabraniti da ga ljudi uzmu za sudruga Allahu. Kada ljudska srca postanu privržena njegovoj molbi i zagovorništvu to dovodi do toga da ga ljudi prihvate za božanstvo mimo Allaha, da ga mole, posjećuju njegov grob, njegov kip i slično što rade mnogobošci i oni koji su im slični od Sjedbenika knjige i muslimana-novatora.

[620] Sebe', 22-23.

ga uzme za ruku. Postoje i drugi oblici šejtanovog prikazivanja koji su poznati znalcima.

Sljedbenici zablude, ili sve to smatraju lažnim ili pak smatraju da ti postupci pripadaju čudotvorstvima Allahovih miljenika, i misle da je osoba koja je izašla iz groba stvarno vjerovjesnik, ili dobri čovjek, ili melek u svome liku. Neki kažu da su te osobe, u stvari, njihovi duhovi, njihova transcedencija, misterija, njima slični oblici, ili njihova duša koja se otjelovila. Nekada onaj ko vidi jednu te istu osobu na dva mjesta u isto vrijeme čak smatra da jedno te isto tijelo može biti na dva različita mjesta u isto vrijeme, a da pri tome ne zna da onaj lik koji mu se prikazao nije lik čovjeka.

Takvi i tome slični postupci nam kazuju da su oni koji se mole vjerovjesnicima i dobrim ljudima nakon njihove smrti kraj njihovih grobova ili na drugim mjestima mnogobošci koji se mole nekome drugome mimo Allaha. Oni su poput onih koji se mole zvijezdama i onih koji meleke i vjerovjesnike prihvataju kao gospodare. Uzvišeni je rekao: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo-poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' - nego: 'Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate!' On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici nakon što ste postali muslimani?**[618]

Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Onima koji se oni mole sami traže načina kako će se što više Gopsodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.[619]

[618] Alu Imran, 79-80.

[619] El-Isra, 56-57.

Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[620]

Ajeta sličnih navedenim ima mnogo u Kur'anu. U tim ajetima se zabranjuje da se ljudi mole nekome drugome mimo Allahu, bilo da se radi o melekima, vjerovjesnicima, ili nekome drugom, jer to predstavlja mnogoboštvo ili put koji vodi u mnogoboštvo. Nasuprot tome, dozvoljeno je da ljudi za njihova života od vjerovjesnika traže da za njih čine dovu ili da se za njih zagovaraju, jer to ne vodi u mnogoboštvo. Nikoga od vjerovjesnika niti dobrih ljudi nisu obožavali u njegovom prisustvu i za vrijeme njegovog života jer su im oni to zabranjivali. Nasuprot tome prizivanje vjerovjesnika nakon njihove smrti je postupak koji vodi do toga da ih ljudi uzmu za sudruge u Allahovoj vlasti, isto tako prizivanje vjerovjesnika ili dobrih ljudi u njihovom odsustvu je postupak koji vodi u mnogoboštvo.

Ko vidi vjerovjesnika ili meleka pa mu kaže: "Uči dovu za mene" to neće dovesti do obožavanja tog vjerovjesnika mimo Allaha, za razliku od slučaja kada se na njega poziva u dovi u njegovom odsustvu što može dovesti do mnogoboštva, što se već događalo. Odsutan ili mrtav čovjek ne može zabraniti da ga ljudi uzmu za sudruga Allahu. Kada ljudska srca postanu privržena njegovoj molbi i zagovorništvu to dovodi do toga da ga ljudi prihvate za božanstvo mimo Allaha, da ga mole, posjećuju njegov grob, njegov kip i slično što rade mnogobošci i oni koji su im slični od Sjedbenika knjige i muslimana-novatora.

[620] Sebe', 22-23.

Poznato je da se meleki mole za vjernike i da za njih traže oprosta: **Meleki koji drže prijesto i oni koji su oko njega veličaju i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj i mole da budu oprošteni grijesi vjernicima: 'Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u vatri. Gospodaru naš, uvedi ih u edenske vrtove, koje si im obećao, i pretke njihove i žene njihove i potomstvo njihovo, - one koji su bili dobri; Ti si uistinu, silan i mudar. I poštedi ih kazne zbog ružnih dijela, jer koga Ti toga dana poštediš kazne zbog ružnih dijela - ti si mu se smilovao, a to će, zaista, veliki uspjeh biti.**[621] **Gotovo da se nebesa i Zemlja raspadnu jedna iznad drugih! A meleki veličaju i hvale Gospodara svoga i mole oprost za one koji su na Zemlji. - Allah je, zaista, taj koji prašta i koji je milostiv. Allah motri na one koji, pored Njega, zaštitnike uzimaju, tebi nije prepušteno da o njima brigu vodiš.**[622]

Meleki traže oprosta za vjernike iako to niko od njih ne traži. Shodno onome što se prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., on, drugi vjerovjesnici i dobri ljudi čine dovu za vjernike i zagovaraju se za najbolje pripadnike ummeta. Oni čine samo ono što im je Allah dozvolio iako to od njih niko ne traži.

Pošto upućivati molbu melekima nije dozvoljeno, onda nije dozvoljeno ni da ljudi mole umrle vjerovjesnike i dobre ljude i da od njih traže da se za njih zagovaraju, iz dva razloga:

1. Oni čine ono što im je Allah naredio iako to niko od njih ne traži, a ne čine ono što im nije naredio iako se to od njega traži pa nema nikakve koristi u traženju zagovorništva ili molbe od njih.

---

[621] El-Mu'min, 7-9.
[622] Eš-Šura, 5-6.

2. Molba i traženje zagovorništva od umrlih vjerovjesnika i dobrih ljudi dovodi do toga da ih ljudi počinju smatrati ravnim Allahu i u tome je velika šteta. Ako pretpostavimo da u tome postoji neka korist, onda bi šteta koju smo naveli bila preovladavajuća, a kako je tek onda kada u tome nema nikakve koristi. Za razliku od toga, u traženju molbe ili zagovorništva za vrijeme njihovog života i u njihovom prisustvu nema štete jer bi oni ljude spriječili da ih ne smatraju Allahu ravnim. Naprotiv, to je koristan čin, jer će oni od Allaha dobiti nagradu za to što rade za dobrobit svih stvorenja na ovom svijetu, a na drugom svijetu je njihovo zagovorništvo izraz počasti koju im je Uzvišeni Allah ukazao.

Ljudi u osnovi traže od ljudi ono što predstavlja ovosvjetske potrebe koje i nisu u obavezi izvršiti, niti je to čak nešto što spadam pohvalna djela. A, ustvari naređeno im je da mole Allaha, Njemu upravljaju svoja nadanja i oslanjaju se na Njega. Uzvišeni je rekao: **A kad završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj.**[623] Što znači obraćaj se Allahu, a ne nekome drugom. Uzvišeni je rekao: **A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo.**[624] Kur'an je ukazao na to da davanje pripada Allahu i Poslaniku: **Ono što vam Poslanik da kao nagradu to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite, i bojte se Allaha jer Allah, zaista strahovito kažnjava.**[625] Vjernicima je naređeno da se zadovolje onim što im dadne Allah i Njegov Poslanik i da kažu: "Dovoljan nam je Allah", a ne da kažu: "Dovoljan

[623] El-Inširah, 7-8.
[624] Et-Tevbe, 59.
[625] El-Hašr, 7.

nam je Allah i Njegov Poslanik". Također im je naređeno da kažu: "Mi samo Allaha hoćemo", a ne da kažu: "Mi samo hoćemo Allaha i Njegovog Poslanika". Dova se upućuje samo Allahu kako je Uzvišeni kazao u drugom ajetu: **Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali - oni će postići ono što budu željeli.**[626] Ovaj ajet ukazuje na to da su se vjernici dužni pokoravati Allahu i Njegovom Poslaniku, ali da se trebaju bojati i strahovati samo od Allaha.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je jedne prilike rekao Ibn Abbasu: *Dječače, poučit ću te sljedećim riječima: Čuvaj Allahove granice, pa će te On čuvati, čuvaj Allahove granice, pa će Allah biti na tvojoj strani, znaj za Allaha u stanju blagostanja, pa će On za tebe znati u teškoći, ako želiš da nekoga moliš, moli Allaha, ako tražiš pomoć, traži je od Allaha, perom je zapisano sve što će ti se desiti. Kada bi sva stvorenja nastojala da ti nanesu štetu neće ti je nanijeti, izuzev u onome što ti je Allah propisao. Ako možeš da radiš Allaha radi sa zadovoljstvom i vjerom to i čini, a ako ne možeš, u strpljenju pred onim što mrziš je veliko dobro.*[627] Ovaj hadis je poznat i prenosi se i drugim predajama u nešto kraćem obliku. Poslanikove riječi: *Ako želiš da nekoga moliš moli Allaha*, i riječi: *Ako tražiš pomoć, traži je od Allaha*, spadaju među najvjerodostojnije riječi prenesene od Poslanika, s.a.v.s. U Ahmedovom *Musnedu* stoji da Ebu Bekr Es-Siddik kada bi mu ispao bič iz ruke nije nikome govorio: "Dodaj mi ga", i pri tome bi rekao: "Moj prijatelj mi je naredio da ne tražim ništa od ljudi." U *Muslimovom Sahihu* se od Avfa ibn Malika prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., sklopio ugovor sa grupom ashaba i potajno im rekao: *Da ne*

---

[626] En-Nur, 52.

[627] Hadis navode Et-Tirmizi i Ahmed.

traže ništa od ljudi. Avf je rekao: "Kada bi kod nekoga od njih vidio kako mu bič ispada iz ruke ni jedan ne bi nikome rekao da mu ga doda". Buhari i Muslim od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenose da je rekao: *70 000 pripadnika moga ummeta ući će u Džennet bez polaganja računa, to su oni koji ne traže ni od koga da ih liječi učenjem rukje, ne hvališu se, ne obuzimaju ih zle slutnje, i na Gospodara svoga se oslanjaju.* Poslanik hvali one koji ne traže da ih neko liječi učenjem-*rukja*, što predstavlja neku vrstu dove koju oni ni od koga ne traže.

U jednoj predaji stoji "ne liječe", što je greška, jer njihovo samoliječenje kao i liječenje drugih predstavlja dobro djelo. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je liječio rukjom samoga sebe i druge, ali nije tražio od drugih da ga liječe putem učenja rukje. Liječenje samoga sebe ili drugoga putem rukje predstavlja dovu za sebe ili za drugoga i to je nešto što je naređeno. Svi vjerovjesnici su molili Allaha kako je to spomenuto u kazivanju o Ademu, Ibrahimu, Musau, a.s., i drugim.

Prenosi se da je Džibril kazao Ibrahimu, a.s., kada je bačen u vatru: Moli Allaha! A on je odgovorio: "Dovoljno mi je to da Uzvišeni zna moje stanje", ali ta predaja ne posjeduje niz lanac prenosilaca i ona je stoga ništavna. Nasuprot navedene predaje u Buharijevom *Sahihu* se od Ibn Abbasa prenosi da je izgovorio riječi: "Dovoljan mi je Allah, divan li je On zaštitnik", - nakon čega je rekao: "Te riječi je rekao Ibrahim, a.s., kada je bačen u vatru. Kada su neki ljudi rekli Muhammedu, s.a.v.s.,: **'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate'**,[628] prenosi se da mu je Džibril tada rekao: "Imaš li neku potrebu?" Poslanik, s.a.v.s., mu je odgovorio: "Kod tebe, nemam." To spominje imam Ahmed i drugihadiski autoriteti.

[628] Alu Imran, 173.

Molba Ibrahima, a.s., upućena Gospodaru zabilježena je na više mjesta u Kur'anu, pa kako je moguće da on kaže: "Dovoljno mi je da On zna moje stanje pa ga neću moliti". I pored neupitne činjenice da Allah zna sve On je Svojim robovima naredio da Mu robuju, da se na Njega oslanjaju i da Ga mole jer je Uzvišeni te postupke učinio uzrocima iz kojih proizilazi nagrada pobožnjacima i uslišanje molbe molitelja. Uzvišeni zna sve stvari i sva stanja, ali njegovo znanje o tome da je nekome nešto potrebno ili o tome da je neko grješnik ne proturječi Njegovoj naredbi da neko učini pokajanje, da zatraži oprost i da nekome naredi da čini dovu ili nešto drugo što je povod putem koga će biti zadovoljena potreba takvog čovjeka isto kako ljudima naređuje pobožnost i pokornost putem kojih čovjek zadobija Allahovu nagradu.

Čovjeku je ponekad naređeno nešto što je bolje od dove kako stoji u hadisu: *Onome koga Moje spominjanje odvrati od traženja od Mene, dat ću ću nešto što je bolje od onoga što dajem moliteljima.*[629] U Tirmizijevoj zbirci se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Onome koga učenje Kur'ana odvrati od Moga spominjanja i traženja od Mene, dat ću nešto što je bolje od onoga što dajem moliteljima.* Tirmizi o navedenom hadisu kaže da je hasen-garib.

Najbolji tjelesni ibadet je namaz koji sadržava učenje Kur'ana, spominjanje Allaha, i dovu, i svaka od tih stvari se obavlja na mjestu koje je propisano; na stajanju nakon početnog tekbira se uči Kur'an, na ruku'u i sedždi je pak zabranjeno da se uči Kur'an, a naređeno je slavljenje i spominjanje Allaha, a na kraju namaza je naređena dova, kako je to Vjerovjesnik, s.a.v.s., činio i naređivao. Dova na sedždi je pohvalna, a dozvoljena je i na stajanju i na ruku'u iako je učenje

[629] Hadis spominju Ibn Ebi Šejbe i El-Bejheki u *Šu'abul-imana*.

Kur'ana i spominjanje Allaha na tim mjestima bolje. To znači da je molba roba upućena svome Gospodaru u skladu sa propisima vjere, pohvalna i naređena.

Ibrahim, a.s., i drugi vjerovjesnici su molili Uzvišenog Allaha: **Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, molitvu obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. Gospodaru naš, Ti zacijelo znaš šta mi tajimo, a šta na javu iznosimo.- Allahu ništa nije skriveno ni na Zemlji ni na nebu. Hvala Allahu koji mi je u starosti podario Ismaila i Ishaka; Gospodar moj, uistinu, uslišava molbe. Gospodaru moj, daj da ja i neki potomci moji obavljamo molitvu; Gospodaru naš, ti usliši molbu moju! Gospodaru naš oprosti meni, i roditeljima mojim, i svim vjernicima- na Dan kad se bude polagao račun!**[630]

I dok su Ibrahim i Ismail temelje hrama podizali, oni su molili: Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš nek bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, Silan i Mudar![631]

Isto tako, dova muslimana za svoga brata muslimana je pohvalna. U *Sahihu* se bilježi hadis koji Ebu Derda' prenosi od Vjerovjesnika: *Nema nijednog čovjeka koji za svoga brata bude molio potajno a da Allah za*

---

[630] Ibrahim, 37-41

[631] El-Bekare, 127-129.

njega ne zaduži meleka koji će svaki puta kada on moli za svoga brata reći: "Amin i tebi pripada to isto"[632] Tj. isto to što si molio za svoga brata.

Čovjeku nije naređeno da traži ispunjenje kakve potrebe od drugog čovjeka, niti da od drugog traži da za njega čini dovu, za razliku od traženja znanja, shodno riječima Uzvišenog: **Zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi.**[633]

Ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu.[634] **Pogledaj u odredbama objavljenim poslanicima Našim, koje smo prije tebe slali, da li smo naredili da se mimo Milostivog klanja božanstvima nekakvim.**[635] Znanje se mora tražiti. Onome ko bude bude pitan o nečemu što zna pa to sakrije Allah će na Sudnjem danu staviti uzde od vatre. Znanje čovjeka se povećava podučavanjem drugih i ono se neće umanjiti onako kako se imetak umanjuje trošenjem, zbog toga znanje liči na svjetiljku.

Isto tako, čovjek koji kod nekoga ima neko svoje pravo ili dug ili neku svoju povjerenu stvar koja je ostavljena na čuvanje ili pak novac od zajedničke trgovine, ima pravo da ga traži od onoga kod koga se nalazi. Zatim, čovjek može tražiti pravo koje mu pripada od imetka plijena i drugog zajedničkog imetka koji dijeli vladar, kao što traži svoje pravo u nasljedstvu ili testamentu, jer onaj ko čuva neki imetak dužan je da ga dadne onome kome pripada. Isti propis važi i za traženje izdržavanja od onoga čija je to dužnost, traženje putnika da ga onaj čija je to dužnost ugosti. Vjerovjesnik isto tako ima pravo da traži svoj dug od onoga ko

---

[632] Hadis bilježe Muslim i Ebu Davud.
[633] El-Enbija, 7.
[634] Junus, 94.
[635] Ez-Zuhruf, 45.

mu je dužan, i svaka od ugovornih strana u poslu ima pravo da od druge strane traži svoje pravo: prodavac traži novac za svoju robu, kupac traži robu, na što se odnose riječi Uzvišenog: **I Allaha se bojte - s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte.**[636]

Postoje traženja koja nisu naređena, ali je odazivanje tim traženjima naređeno. Uzvišeni je rekao: **I na prosjaka ne podvikni**:[637] **A u imetcima njihovim bio je udio i za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi.**[638] **Jedite ih, a nahranite i onoga koji ne prosi, a i onoga koji prosi.**[639] U jednom hadisu stoji: *Doista neki od vas zatraže nešto od mene, pa u odlasku odnose vatru.*[640] U drugom hadisu stoji: *Dajte da ne čujem govor tog čovjeka.*[641]

Nekada je samo traženje zabranjeno neopozivom zabranom-haramom ili je pak samo pokuđeno, iako je čovjeku od koga se nešto traži, u principu, naređeno da usliša to traženje. Potpunost ličnosti Vjerovjesnika je nalagala da udovolji onome ko od njega nešto traži i to davanje predstavlja jednu od njegovih vrlina i ono može biti obavezno ili preporučeno iako je samo traženje zabranjeno. Nije poznato da je iko od velikih ashaba, Ebu Bekr Es-Siddik niti drugi tražio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., nešto od materijalnih stvari niti je neko od njih tražio da za njih čini dovu dok su u isto vrijeme tražili da čini dovu za muslimane. Tako je Omer, r.a., u jednom vojnom pohodu kada su tražili dozvolu od Poslanika da zakolju neke od svojih jahaćih životinja rekao: "Allahov Poslaniče kako ćemo se sutra susresti sa neprijateljima

---

[636] En-Nisa, 1.
[637] El-Inširah, 10.
[638] Ez-Zarijat, 19.
[639] El-Hadždž, 36.
[640] Hadis navode: El-Hakim, Ahmed, Ebu Ja'la i Said ibn Mensur u svom *Sunenu*.
[641] Ove riječi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., navodi Ibn Sa'd u *Et-Tabekatu*.

a ljudi su nam gladni. Šta misliš da pozoveš ljude da sakupe ostatke svoje putne opskrbe pa da potom zamoliš Allaha da blagoslovi tu hranu pa će nam je Allah tvojom dovom blagosloviti." U drugoj predaji stoji: "Allah će nam pomoći tvojom dovom". Dešavalo se da muslimani štošta traže od Poslanika, s.a.v.s. Jedan slijepac je tražio da čini Allahu dovu da mu vrati vid, Umm Sulejm je tražila da čini dovu za svoga slugu Enesa, Ebu Hurejre je tražio da čini dovu Allahu da njega i njegovu majku učini dragim ostalim muslimanima i slično.

O Ebu Bekr Es-Sidiku i njemu sličnim ljudima govore i riječi Uzvišenog: **A od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će zbilja zadovoljan biti.**[642] U jednoj vjerodostojnoj predaji je potvrđeno da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Najdarežljiviji čovjek prema nama u svome druženju i davanju je Ebu Bekr. Kada bih sebi između stanovnika Zemlje birao prijatelja izabrao bih Ebu Bekra.*[643]

Niko od ashaba po svome karakteru i po davanju imetka nije bio kao Ebu Bekr, koji je nastojao steći svojim postupcima naklonost Uzvišenog Allaha i nije tražio nagradu od ljudi. Uzvišeni je rekao: **A od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će zbilja zadovoljan biti.**[644] Ebu Bekr nije očekivao da mu bilo ko zbog njegovog udjeljivanja uzvrati s nekom blagodati jer je radi

---

[642] El-Lejl, 17-21.
[643] Bilježe ga El-Buhari, Muslim i Ahmed ibn Hanbel.
[644] El-Lejl, 17-21.

svoga sticanja i imetka bio neovisan od ljudi. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je Ebu Bekru i drugim ashabima darovao blagodat vjerovanja i znanja, a to je blagodat na koju se ne uzvraća nagradom, jer je nagrada za Vjerovjesnika kod Allaha, shodno riječima Uzvišenog: **Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi.**[645]

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je Aliji i Zejdu, r.a., učinio blagodat, - Zejd je bio njegov rob pa ga je on oslobodio: **A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: 'Zadrži ženu svoju i boj se Allaha'**,[646] a Alija, r.a., je živio u kući Vjerovjesnika, s.a.v.s., kao član njegove porodice. Kada je stanovnike Meke pogodila suša, Vjerovjesnik i Abbas su željeli da olakšaju Ebu Talibu u podizanju njegove djece, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzeo Aliju i izdržavao ga sa članovima svoje porodice, a Abbas je uzeo Džafera i izdržavao ga zajedno sa članovima svoje porodice, o čemu ćemo šire govoriti u okviru druge teme.

Smisao navedenog je ukazivanje na činjenicu da je Ebu Bekr bio najdarežljiviji čovjek prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., i u svome druženju i davanju; zbog toga što je trošio svoj imetak na kupovinu robova koji su mučeni. Vjerovjesniku za njegove lične potrebe nije trebao ni Ebu Bekr niti bilo ko drugi. Kada su krenuli na put Hidžre, Ebu Bekr je rekao Poslaniku, s.a.v.s.,: "Imam dvije jahaće životinje, uzmi jednu od njih, on mu je odgovorio: *"Može, ali uz naknadu"*[647] - dakle, i pored toga što mu je Ebu Bekr bio najbolji prijatelj. Jedan od znakova potpunosti ličnosti Vjerovjesnika je bilo to što je svojim postupcima nastojao da zadobije naklonost svoga Uzvišenog Gospodara i što ni

[645] Eš-Šuara, 108.
[646] El-Ahzab, 37.
[647] Hadis navodi Et-Taberani u *El-Kebiru*.

od jednog stvorenja-meleka, Vjerovjesnika ili nekoga drugog nije tražio nagradu.

U nagradu spada i traženje da se čini dova. Uzvišeni je rekao: **Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvalnosti ne tražimo!**[648] Dova je nagrada, kako se kaže u hadisu: *Ko vam učini neko dobro, nagradite ga, a ako nemate nešto čime ćete ga nagraditi činite dovu za njega da bi znali da ste ga nagradili.*[649] Aiša, r.a., imala je običaj ljudima poslati milostinju i reći glasniku: "Slušaj kako čine dovu za nas pa da i mi na isti način molimo Allaha, pa će nas sve Allah nagraditi." Neki dobri prethodnici su kazali: "Kada ti neko kaže: 'Allah te blagoslovio' reci 'Allah i tebe blagoslovio'." Ko u svome odnosu sa ljudima čini dobro bilo da je to vjerovjesnik, dobri čovjek, vladar, bogataš, taj koji čini to dobro je dužan da ga čini iskreno nastojeći da stekne Allahovu naklonost i da od ljudi ne traži nagradu ili dovu ili šta drugo, jer je Allah svim robovima naredio da ga obožavaju iskreno.

To su smjernice vjere islama s kojom je Uzvišeni poslao i davne i skorašnje poslanike, i jedina vjera koju On prihvata. Uzvišeni je rekao: **A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati.**[650] I Nuh i Ibrahim, i Musa i Isa i ostali vjerovjesnici, a.s., su bili pripadnici vjere islama. Nuh, a.s., je rekao: **Meni je naređeno da budem musliman.**[651]

Kur'an o Ibrahimu kaže: **Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A mi smo njega na ovom svijetu odabrali, i na**

---

[648] Ed-Dehr, 9.
[649] Hadis bilježe Ebu Davud, En-Nesai i Ahmed ibn Hanbel.
[650] Alu Imran, 85.
[651] Junus, 72.

onom će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!' - on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!' I Ibrahim ostavi u amanet to sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani'.[652]

Čarobnjaci Musaovog vremena su kazali: **Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i učini da kao vjernici umremo.**[653]

Jusuf, a.s., je rekao: **Daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri.**[654] **Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njema su Jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni...**[655]

Kur'an je o učenicima Isaa, a.s., rekao: **I kada sam učenicima naredio: 'Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!' - oni su odgovorili: 'Vjerujemo i Ti budi svjedok da smo muslimani'.**[656]

Vjera islam počiva na dva temelja:

1. Obožavanju jednog jedinog Allaha koji nema druga, i

2. Obožavanju Allaha putem onoga što je On u vjeri propisao a to je ono što je naređeno poslanicima u formi naredbe ili preporuke.

U svakom vremenu su ljudi Allaha obožavali onako kako je On naredio u tom vremenu. Dok je zakonodavstvo Tevrata bilo punovažno oni koji su po njemu radili bili su muslimani, a tako je i sa zakonodavstvom Indžila. Isto tako na počecima islama se Vjerovjesnik u namazu okretao prema Mesdžidul-aksau i njegovo okretanje u namazu

---

[652] El-Bekare, 130-132.
[653] El-E'raf, 126.
[654] Jusuf, 101.
[655] El-Ma'ide, 44.
[656] El-Ma'ide, 111.

je bilo nešto što je propisano islamom, a kada je naređeno da se muslimani u namazu okreću prema Kabi to okretanje je bilo nešto što je propisano islamom. Odstupanje od tog pravca i okretanje prema Mesdžidul-aksau prilikom klanjanja namaza predstavlja odstupanje od islama. Svako onaj ko nakon poslanstva Muhammeda, s.a.v.s., ne obožava Allaha na način kako je to Allah propisao svome Poslaniku u formi obaveze ili preporuke nije musliman. Sve obaveze ili uslišenja zahtjeva ljudi trebaju biti učinjeni iskreno u ime Gospodara svjetova, shodno riječima Uzvišenog: **A podvojili su se oni kojima je data Knjiga baš onda kada im je došao dokaz jasni, a naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je - ispravna vjera.**[657] **Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! Mi ti, doista, objavljujemo Knjigu, pravu istinu, zato se klanjaj samo Allahu iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu.**[658]

Sve ibadete koje musliman čini bili oni obavezni ili preporučeni kao što je vjerovanje u Allaha i Njegovog Poslanika, tjelesni i imovinski ibadeti, ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, činjenje dobročinstva Allahovim robovima putem pribavljanja koristi ili imetka, je dužan činiti iskreno u ime Gospodara svjetova. Ne treba, niti je dozvoljeno tražiti nagradu od ljudi bila ona u vidu dove ili ne, zbog činjenja tih stvari.

Traženje od ljudi drugih stvari nije obavezno pa čak nije ni preporučeno osim u nekim slučajevima. Nekada je muslimanu naređeno da nešto da i prije traženja. Ako muslimanima nije naređeno da traže

---

[657] El-Bejjine, 4-5.
[658] Ez-Zumer, 1-3.

od drugih ljudi preče je da to ne bude naređeno Poslaniku, s.a.v.s., koji je na višem položaju i koji je zbog Allahovog davanja neovisan od drugih ljudi. Iz traženja od stvorenja proizilaze tri štete:

- šteta zbog osjećanja potrebe i zavisnosti o nekome drugome mimo Allaha što je blisko mnogoboštvu;

- šteta zbog uznemiravanja onoga od koga se traži pomoć što je jedan vid nasilja prema stvorenjima;

- u tome je šteta zbog potčinjavanja nekome drugome mimo Allaha, a to je jedan vid nasilja prema sebi, a Allah je Svoga Poslanika udaljio od svih tih šteta.

Vjerovjesnik je pripadnicima svoga ummeta naredio činjenje dove za njega, ali ta naredba podrazumijeva nešto od čega će sami ljudi imati koristi, kao što im je naredio i vršenje ostalih dužnosti ili preporučio neke postupke, iako i on sam time zadobiva korist kao što zadobiva korist zbog toga što im naređuje druge vrste ibadeta i dobrih djela. U *Sahihu* se bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Onaj ko poziva na pravi put imat će istu nagradu kao oni koji ga budu slijedili s tim da se njihova nagrada neće ništa umanjiti.*[659] Muhammed, s.a.v.s., je pozivao pripadnike svoga ummeta da čine dobra djela, pa stoga i njemu pripada ista nagrada kao njima, s tim da se njihova nagrada neće nimalo umanjiti.

Zbog toga ispravni prethodnici nisu imali običaj da Poslaniku, s.a.v.s., poklanjaju sevape od svojih djela, jer njemu pripada ista nagrada kao i njima i bez poklanjanja, s tim da se njihova nagrada neće ništa umanjiti. To nije slučaj sa roditeljima, jer roditelj neće za sve ono što uradi njegovo dijete imati nagradu ravnu njegovoj. Roditelju koristi

---

[659] Spominju ga: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

dova djeteta i slični postupci, shodno hadisu koji se bilježi u *Sahihu*: *Kada umre sin Ademov prestaje dotok njegovih djela osim od tri stvari: trajne sadake, znanja kojim se drugi koriste i čestitog djeteta koje mu dovu čini.*[660] Kada Vjerovjesnik, s.a.v.s., od pripadnika svoga ummeta traži da čine dovu za njega, to traženje ima formu naredbe i poticanja, a ne zamoljavanja. U tom smislu Poslanik nam je naredio da donosimo salavate i selame na njega, što nam je Allah naredio u Kur'anu: **O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav.**[661]

Hadisi o donošenju salavata i selama na Poslanika su poznati.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., je također naredio da ljudi traže da mu Allah dodijeli visok položaj i pohvaljeno mjesto kako je potvrđeno u Muslimovom *Sahihu* u predaji koju od Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenosi Abdullah ibn Amr: *Kada čujete muezina govorite ono što on govori, a zatim donesite salavat na mene. Ko na mene donese jedan salavat Allah će na njega donijeti deset salavata. Potom zamolite Allaha da mi daruje visoki položaj (vesile), koji podrazumijeva položaj u Džennetu koji će imati samo jedan Allahov rob, a nadam se da ću ja biti taj rob. Onaj ko bude molio Allaha da mi daruje taj visoki položaj zaslužit će moje zagovorništvo na Sudnjem danu.* U Buharijevom *Sahihu* se bilježi hadis koji Džabir prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., i u kome stoji: *Ko nakon slušanja ezana kaže: 'Gospodaru moj, Gospodaru ove potpune dove i namaza, daruj Muhammedu poseban, visok i pohvaljen položaj koji Si obećao, Ti si onaj koji ne iznevjeravaš obećanja, - zaslužit će moje zagovorništvo na Sudnjem danu.* Poslanik, s.a.v.s., je podsticao muslimane da mole Allaha da njemu daruje visoki položaj i uz to je pojasnio da će na taj način zaslužiti

---

[660] Hadis navode: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ahmed i Ed-Darimi.
[661] El-Ahzab, 56.

njegovo zagovorništvo. Hadis je ukazao i na to da će Allah na onoga ko na Poslanika donese jedan salavat donijeti deset salavata, što će biti nagrada čovjeku za ono što je učinio.

O ovoj temi govori i slijedeći hadis, koji prenose Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi, i koji svrstava u red vjerodostojnih hadisa, Ibn Madže. Taj hadis glasi: "Omer ibn Hattab je tražio dozvolu od Vjerovjesnika da obavi umru, pa mu je on dozvolio i rekao: *Brate, ne zaboravi nas u svojoj dovi.* Vjerovjesnikovo, s.a.v.s., traženje da Omer čini dovu za njega je isto kao njegovo traženje da čini salavat na njega, da mu šalje selame i da moli Allaha da mu daruje visoki položaj. Tako Poslanik, s.a.v.s., traži od muslimana da čine ostala dobra djela. Smisao tog traženja je pribavljanje koristi i dobročinstva onome od koga se to traži. Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., također koristi podučavanje muslimana dobru, njegovo naređivanje dobra, kao što mu isto tako koristi dobro djelo i dova koju oni čine. Ahmed u svome Musnedu, zatim Tirmizi i drugi hadiski autoriteti prenose da je neko rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.,: "Ja mnogo donosim salavate na tebe. Pa koliko ću od nagrade za moje donošenje salavata namijeniti tebi? Vjerovjesnik mu je kazao: "Koliko hoćeš". Čovjek je pitao: "Čevrtinu?", a Vjerovjesnik je rekao: *"Koliko hoćeš, a ako namijeniš više to je bolje za tebe."* Čovjek je na to rekao: "Polovinu?" Vjerovjesnik je potom rekao: *"Koliko hoćeš, a ako namijeniš više to je bolje za tebe."* Čovjek je na to rekao: "Dvije trećine?" a Vjerovjesnik mu je rekao: *"Koliko hoćeš, a ako namijeniš više to je bolje za tebe."*" Čovjek je na koncu rekao: "Cjelokupnu nagradu od donošenja salavata darujem tebi". Vjerovjesnik mu je potom kazao: *"Allah će te osloboditi brige i oprostit će ti grijehe."*

O ovoj temi se opširnije govori u "Odgovoru na bagdadska pitanja" (*Dževab el-mesail el-bagdadijje*). Čovjek koji je shodno prethodnom hadisu donosio salavat na Poslanika je na taj način činio dovu pa ga je Allah oslobodio njegove zabrinutosti za stvari koje se tiču njegovog ovosvjetskog i ahiretskog života. Kadgod je on na Poslanika donio salavat, Allah je na njega donio deset salavata. Da je kojim slučajem činio dovu za neke muslimane meleki bi kazali: "Amin, i tebi pripada to isto", onda je preče da to kažu kada neko čini dovu za Poslanika, s.a.v.s.

Ko nekome kaže: "Moli Allaha za mene, ili za nas, sa namjerom da se time okoristi onaj kome je to rekao, i on sam će se time okoristiti zato što je drugom čovjeku naredio da to čini, kao što bi imao korist kada bi mu naredio da čini neko drugo dobro djelo. Na taj način čovjek slijedi Vjerovjesnika, s.a.v.s., i to traženje nije neprimjereno.

Ukoliko, pak, čovjek pri tom svom traženju nema druge namjere osim zadovoljavanja vlastite potrebe i ukoliko nije namjeravao da time koristi i učini dobročinstvo drugom čovjeku, onda taj čovjek u tome ne slijedi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., već je to traženje neprimjereno i njegovo ostavljanje i pribjegavanje traženju od Allaha i Poslanika je bolje od traženja od stvorenja, ali su sva ta traženja od živih ljudi u skladu sa islamskim propisima i dozvoljena. Traženje od mrtvoga, pak, nije u skladu sa islamskim propisima, niti je takvo nešto naređeno, niti preporučeno. Ustvari, nije uopće ni dozvoljeno; to nije činio niko od ashaba ni tabiina niti je to neko od ispravnih prethodnika ummeta smatrao pohvalnim činom jer je u tome preovladavajuća šteta, a ne preovladavajuća korist. Islamsko pravo, tj. Šerijat naređuje ono u čemu je čista ili bar preovladavajuća korist. U traženju od

mrtvoga nema preovladavajuće koristi nego je u njemu čista ili preovladavajuća šteta i stoga to traženje nije zakonito.

Jasno nam je da jeVjerovjesnikovo, s.a.v.s., traženje dove od drugih ljudi jedan vid dobročinstva prema ljudima što je, ili obavezno ili pak pohvalno djelo. Također je dženaza namaz, posjeta mezarovima vjernika, nazivanje selama mrtvim muslimanima, dova za njih jedan od vidova dobročinstva prema mrtvima koje može biti ili obavezno ili preporučeno. Uzvišeni Allah je muslimanima naredio namaz i zekat. Namaz je pravo Uzvišenog Allaha i na ovom i na onom svijetu dok je zekat pravo stvorenja, a Poslanik je naredio ljudima da izvršavaju dužnosti prema Allahu i dužnosti prema Njegovim robovima, da Allaha obožavaju i da Mu nikoga ravnim ne smatraju. Jedan vid obožavanja Allaha je činjenje dobročinstva drugim ljudima pa je stoga Uzvišeni naredio namaz koji se klanja kada neko umre - dženazu i posjetu mezarovima vjernika. Šejtan je, pak, zavladao nad svojim sljedbenicima i učinio da oni time žele pridružiti Allahu druga i nanijeti zlo ljudima. Ukoliko je cilj posjete grobovima vjerovjesnika i dobrih ljudi učenje dove u kojoj se traži nešto od njih ili pokraj njih ili ako ljudi putem te posjete ne namjeravaju da donesu selam na mrtve (da kažu es-selamu alejkum...) i da čine dovu za njih što je i cilj dženaze namaza, onda su oni mnogobošci koji nanose zlo i čine nasilje nad onim od koga nešto traže, a u isto vrijeme sami sebi čine nasilje. Ljudi koji čine takve stvari čine u isto vrijeme tri vrste grijeha. Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik propisali su vjerovanje u jednog Boga, pravednost, dobročinstvo, iskrenost i ono što je dobro za robove i na ovom i na budućem svijetu. Allah i Njegov Poslanik nisu propisali novatorske obrede u

kojima su primjese mnogoboštva, nasilja, nanošenja zla ljudima i na ovom i na budućem svijetu. Uzvišeni Allah je naredio vjernicima da obožavaju samo Njega i da Njegovim robovima čine dobročinstvo: **I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite.**[662]

U ovom ajetu je Uzvišeni naredio ljudima da se okite visokim moralnim vrlinama, jer On voli vrline, a ne voli loša i niska moralna svojstva. Od Vjerovjesnika, s.a.v.s., se prenosi da je rekao: *Poslan sam da upotpunim plemenite ćudi kod ljudi* (hadis prenosi Hakim u svome *Sahihu*). U *Sahihu* imama Buharije se bilježi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Gornja ruka je bolje od donje.*" Poslanik, s.a.v.s., je također rekao: "*Gornja ruka je ona koja daje, a donja ona koja uzima.*"[663] Kolika je samo razlika između toga da se čini dobročinstvo Allahovim robovima u odnosu na to da im se dosađuje i da se moljaka od njih? Kolika je samo razlika između vjerovanja u jednog jedinog Stvoritelja, molbe upućene Njemu, nade u Njegovu milost i pomoć, pouzdanja u Njega, ljubavi prema Njemu i pripisivanja Bogu druga, molbe upućene čovjeku, nade u pomoć čovjeka, pouzdanja u ljude i ljubavi prema ljudima na način kako se treba voljeti samo Allah? Kolika je samo razlika između ispravnog obožavanja Allaha, potčinjenosti Njemu, zavisnosti od Njega i obožavanja stvorenja, potčinjenosti i zavisnosti od njega?

Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio je ta tri navedena dobra i pohvalna djela koja ljudima čine dobrim stvari koje se tiču ovog i onog svijeta a zabranio je tri druga koja ljudima nanose štetu na oba svijeta. Ali šejtan naređuje ono što je suprotno Poslanikovom naređenju, o

---

[662] En-Nisa, 36.

[663] Ovo pojašnjenje bilježe El-Buhari, Muslim i Ahmed.

čemu Uzvišeni kaže: **"O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: 'Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjajte Meni; to je put pravi. On je mnoge od vas u zabludu odveo, kako niste pameti imali'"**[664]

"Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih".[665]

"Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu od šejtana prokletog; on doista nema nikakve vlasti nad onima koji vjeruju i koji se u Gospodara svoga pouzdaju; njegova je vlast jedino nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju".[666]

"Onome ko se bude slijepim pravio da ne bi Milostivog veličao, Mi ćemo šejtana natovariti, pa će mu on nerazdvojan drug postati".[667]

Pod riječima *zikrur-rahman* (veličanje Milostivog) u spomenutom ajetu se podrazumijeva onaj zikr-Kur'an koji je Allah objavio Svome Poslaniku u kojem je rekao: **"Mi, uistinu, Kur'an - zikr objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti"!**[668]

"Od mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesrećan biti. A onaj ko okrene glavu od Knjige moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepa oživjeti. 'Gospodaru moj', - reći će - 'zašto si me slijepa oživio kad sam vid imao'? 'Evo zašto' - reći će On: 'Dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto biti zaboravljen'"![669]

---

[664] Ja-sin, 60-62.
[665] El-Hidžr, 42.
[666] En-Nahl, 98-100.
[667] Ez-Zuhruf, 36.
[668] El-Hidžr, 9.
[669] Ta-Ha, 123-126.

"Elif-lam-mim-sad, objavljuje ti se Knjiga- i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje da njome opominješ i da vjernicima bude pouka. Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! - A kako vi malo pouku primate"![670]

"Elif-lam-ra, Knjigu ti objavljujemo zato da ljude, voljom njihova Gospodara, izvedeš iz tmina na svjetlo, na put Silnoga i Hvaljenoga Allaha, čije je ono što je na nebesima i ono što je na zemlji. A od užasne patnje teško nevjernicima".[671]

"Na taj način Mi i tebi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga niti si poznavao vjerske propise, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo. A Ti, zaista upućuješ na pravi put. Na put Allahov, kome pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. I, eto, Allahu će se sve vratiti".[672]

Pravi put je onaj s kojim je Uzvišeni Allah poslao Svoga Poslanika Muhammeda, s.a.v.s., i ljudi su na njemu sve dok čine ono što je naredio, a klone se onoga što je zabranio i dok potvrđuju ono što im je dostavio. Nema drugog puta ka Allahu osim toga, a to je put Allahovih bogobojaznih ugodnika, sretnih pripadnika Allahove stranke i Njegove pobjedničke vojske. Svaki drugi put koji se ne slaže sa pravim putem je put zalutalih i onih koji su u zabludi od čega je Allah zaštitio Svoga Poslanika: **"Tako mi zvijezde kad zalazi, vaš drug nije sa pravog puta skrenuo i nije zalutao! On ne govori po hiru svome- to je samo objava koja mu se obznanjuje".**[673]

[670] El-E'raf, 1-3.
[671] Ibrahim, 1-2.
[672] Eš-Šura, 52-53.
[673] En-Nedžm, 1-4.

Uzvišeni Allah nam je naredio da u svojim namazima učimo: **"Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali"**![674]

Tirmizi i drugi hadiski znanstvenici bilježe hadis koji Adi ibn Hatim prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s.,: *Jevreji su oni koji su protiv sebe srdžbu izazvali, a kršćani su oni koji su zalutali.* Tirmizi kaže da je to vjerodostojan hadis. Sufjan ibn Ujejna je rekao: "Naši učenjaci koji su poročni su slični jevrejima, a naši pobožnjaci koji su poročni slični su kršćanima". Više dobrih prethodnika je kazalo: "Čuvajte se spletke nemoralnog učenjaka i neukog pobožnjaka, jer su njihove spletke iskušenje za svakoga".

Onaj ko zna istinu, a po njoj ne postupa sličan je jevrejima o kojima je Uzvišeni Allah rekao: **"Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete"**?[675]

Ko Boga obožava bez znanja, uz zastranjivanje i mnogoboštvo, sličan je kršćanima o kojima je Uzvišeni Allah kazao: **"Reci: 'O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s pravoga puta skrenuli'"**[676] Zastranjivanje u vjeri podrazumijeva slijeđenje strasti dok je zabluda nedostatak upute. Uzvišeni je rekao: **"I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti,**

[674] El-Fatiha, 5-7.
[675] El-Bekare, 44.
[676] El-Ma'ide, 77.

ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili".[677] "Odvratiću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili. I kakav god dokaz oni vide neće ga vjerovati; ako vide pravi put-neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu-kao put će je prihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti".[678]

Onaj ko u isto vrijeme bude u zabludi i koji zastrani u vjeri sličan je i jevrejima i kršćanima. Molimo Allaha da nas i našu braću uputi na pravi put, put vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi kojima je On blagodati Svoje darovao, divno li su oni društvo.

ZNAČENJE IZRAZA *VESILE* I *TEVESSUL*

Ako je naprijed kazano shvaćeno, onda je jasno da riječi *tevessul* (dosl. *obraćanje*) i *vesile* (dosl. *približavanje, način*) nisu dovoljno precizirane i da između njih postoji sličnost, pa se njihova značenja moraju definirati, i svaka od njih mora se dodatno pojasniti.

U tome smislu treba znati u kojem se kontekstu navode u Kur'anu i Sunnetu i kakvo značenje imaju.

Isto tako treba znati šta su ashabi o njima kazali i kako su praktično postupali, te kakvo značenje sve to ima, kao i to šta su pojedini novatori dodali ovim terminima, i šta sve to znači.

[677] El-Eraf, 175-176.
[678] El-Eraf, 146.

U većini slučajeva, do zbunjenosti dolazi zbog toga što pojedine riječi i njihova značenja nose u sebi nejasnoću i višeznačnost, tako da možeš vidjeti kako mnogi ljudi ne znaju jasan stav o ovom pitanju.

Prvo: izraz *el-vesile* se spominje u Kur'anu, gdje Uzvišeni Allah kaže: **Nastojte da Mu se umilite**[679], i gdje kaže: **Reci: "Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti." Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva...**[680]

Prema tome, sredstvo ili način (*el-vesile*) koje je Allah, dž.š., odredio kao put kojim se dolazi do Njega, te je obavijestio Svoje meleke i vjerovjesnike da Mu se putem njega približavaju, ustvari, je sve ono čime Mu se čovjek približava, kao što su obavezna i pohvaljena djela. To sredstvo ili način (*el-vesile*) kojim je Allah, dž.š., zadužio vjernike da ga koriste obuhvata svako obavezno i pohvalno djelo, a sve što nije obavezno ili pohvalno ne ulazi u to, bilo ono zabranjeno, pokuđeno ili dopušteno.

Obavezno ili pohvalno je sve ono što je Poslanik propisao, naredivši ga u obliku naredbe ili preporuke, a temelj toga je vjerovati u sve ono što nam je Poslanik dostavio. Najopćenitije kazano, način na koji se čovjek približava Allahu (*vesile*) ogleda se u tome da kao vid obraćanja Allahu slijedi sve čemu nas je Vjerovjesnik, s.a.v.s., podučio.

Drugo: termin *el-vesile* se navodi u vjerodostojnim hadisima, tako Poslanik, s.a.v.s., kaže: *Molite Allaha da mi podari el-vesile, jer je to stepen*

---

[679] El-Ma'ide, 35.
[680] El-Isra', 56-57.

u Džennetu kojeg zaslužuje samo jedan od Allahovih robova, a nadam se da sam ja taj rob. Pa ko bude molio Allaha da mi podari el-vesile zaslužio je moje zagovorništvo (šefa'at) na Sudnjem danu".[681] Vjerovjesnik, s.a.v.s., kazao je i: *Ko kaže kada čuje ezan: 'Allahu, Gospodaru ovog poziva savršenog i namaza uspostavljenog, podari Muhammedu el-vesile i el-fadile i proživi ga na hvale dostojnom mjestu koje si mu obećao. Ti nećeš ono što si obećao iznevjeriti' -zaslužio je šefa'at."*[682]

Ova vrsta sredstva ili načina približavanja i obraćanja Allahu (*el-vesile*) koja je spomenuta u ovim hadisima namijenjena je samo Poslaniku. On nam je naredio da molimo Allaha da mu podari tu *el-vesilu*, i obavjestio nas da će ona pripasti jednom od Allahovih robova, a on se nada da on bude taj rob. On nam je naredio da molimo Allaha da mu je podari i obavjestio nas da će onaj koji zamoli Allaha da mu podari ovu *el-vesilu* da će zaslužiti njegovo zagovorništvo (*šefa'at*) na Sudnjem danu, jer nagrada pripada istoj vrsti kojoj pripada i djelo. Tako, kada su oni molili Allaha za Vjerovjesnika, s.a.v.s., zaslužili su da on moli za njih. To je zato jer je zagovorništvo (*šefa'at*) jedna vrsta dove, kao što je Poslanik, s..a.v.s., rekao da onaj ko na njega donese jedan salavat, Allah će na njega donijeti deset salavata (blagoslova).

To što su ashabi čineći dove spominjali Poslanika, s.a.v.s., znači da su željeli zamoliti Allaha, dž.š., Poslanikovim, s.a.v.s., dovama i zagovorništvom (*šefa'atom*).

Po praksi većine zadnjih generacija, pod *tevessulom* putem Poslanika se misli na pozivanje na njega u dovama, kao i na ostale vjerovjesnike, i dobre robove i one koji se drže za pobožne.

---

[681] Hadis navode Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed.

[682] Bilježe ga: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

Prema tome, termin *tevessul putem Poslanika* može imati dva ispravna značenja, o čemu posoji konsenzus, a isti ovaj termin ima i treće značenje koje se ne spominje u hadisima.

Prva dva značenja koja, shodno konsenzu su islamskih učenjaka, ispravna su:

Prvo: Obraćanje Allahu, dž. š., (*tevessul*) koje predstavlja osnovu vjerovanja i islama, a to je *tevessul* koji se ogleda kroz vjerovanje u Vjerovjesnika, s.a.v.s., i poslušnost njemu.

Drugo: *Tevessul* njegovom dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*), kao što je prethodno spomenuto.

Ove dvije vrste su ispravne shodno konsenzusu svih muslimana. U tom kontekstu Omer ibn Hattab je rekao: "Gospodaru naš, mi bismo, kada bi nas zadesila suša, činili Tebi tevessul Poslanikom (molili bismo te tvojim Poslanikom), pa bi nam Ti slao kišu, a evo sada činimo tevessul njegovim amidžom, pa nam pošalji kišu". Dakle, molili su Allaha, dž.š., Poslanikovom, s.a.v.s., dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*). Odatle i riječi Uzvišenog Allaha: "**Nastojte da Mu se umilite,**"[683] tj. približite Njemu putem pokoravanja Njemu i Njegovom Poslaniku. Uzvišeni Allah je rekao: "**Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.**"[684]

Ova prva vrsta *tevessula* predstavlja osnovu vjere i nju ne negira nijedan musliman.

Tevessul Poslanikovom dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*), kako je rekao Omer, je *tevessul* njegovom dovom, a ne njegovom ličnošću, zbog toga se i moglo desiti da se u spomenutoj dovi ne pozovu na

---

[683] El-Ma'ide, 35.
[684] En-Nisa', 80.

Poslanika, već na njegovog amidžu Abbasa. Da se njihovo moljenje (*tevessul*) oslanjalo na ličnost, onda bi bilo preče da to bude ličnost Poslanika, nego Abbasa. S obzirom da su umjesto *tevesula* Poslanikom učinili *tevessul* Abbasom, shvatili smo da se ono što se radilo za Poslanikova života, ne može raditi nakon njegove smrti. Ovo se ne odnosi na *tevessul* koji se ogleda u vjerovanju u Poslanika i pokornost njemu, jer je ta vrsta uvijek dozvoljena.

Tako se pod terminom *et-tevessul* misli na tri značenja:

Prvo: *tevessul* putem pokornosti Poslaniku, što je stroga obaveza (*fard*) bez kojega vjera nije potpuna;

Drugo: *tevessul* njegovom dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*); ovo je bilo za njegova života, a na Sudnjem danu vjernici će činiti *tevessul* njegovim zagovorništvom (*šefa'atom*);

Treće: *tevvesul* u smislu zaklinjanja Allahu poslanikovom ličnošću (*zat*) i moljenje njegovom ličnošću; ovu vrstu *tevessula* ashabi nisu koristili prilikom kišne dove itd., bilo to za njegova života ili nakon smrti; bilo to kod njegova mezara ili drugdje; ovo nije bilo poznato među njima u bilo kojoj od poznatih dova, osim što se nešto od toga prenosi u slabim *merfu'* ili *mevkuf* hadisima ili od onih čije mišljenje nije mjerodavno, kao što ćemo to, inšallah, spomenuti.

Ovakav stav, tj. da je to zabranjeno, zastupa Ebu Hanife i njegovi učenici i odvraćaju od toga. Oni kažu: "Nije ispravno da se moli imenom stvorenja, i niko ne treba da kaže: Molim te ugledom Tvojih vjerovjesnika." Ebul-Husejn el-Kuduri u svom velikom djelu na polju fikha zvanom *Šerhul-Kerhi* u poglavlju "Pokuđenost" veli: "Ovo mišljenje zastupa veliki broj Ebu Hanifinih istomišljenika!"

Bišr b. el-Velid veli da mu je ispričao Ebu Jusuf kako je Ebu Hanife rekao: "Ne treba niko da moli Allaha osim samim Njim, i prezirem da neko kaže: '"Molim te uzvišenim mjestom Tvoga Arša' ili 'Molim te pravom (hakkom) Tvojih stvorenja kod Tebe'". To je i mišljenje Ebu Jusufa. On veli: "Pod 'uzvišenim mjestom Njegova Arša' se misli na Allaha, pa u tome ne nalazim ništa loše. Prezirem da se kaže: 'Molim te pravom tog i tog kod Tebe', ili 'pravom Tvojih vjerovjesnika i poslanika, pravom Mesdžidul-Harama ili pravom Meš'aril-Harama'".

El-Kuduri veli: "Pozivati se u moljenju Allaha na stvorenja nije dozvoljeno, jer stvorenja ne obavezuju svoga Tvorca, pa to nije dozvoljeno, mišljenje je većine učenjaka. Ovo što zastupa Ebu Hanife i njegovi istomišljenici, tj. da čovjek ne može moliti Allaha pozivajući se na Njegova stvorenja, nosi dva značenja:

Prvo: ono odgovara mišljenju ostalih imama koji zabranjuju da se čovjek kune stvorenjima, pa ako se zabranjuje stvorenju da se pred stvorenjem zaklinje drugim stvorenjem, onda je preče i prikladnije da se Tvorca ne zaklinje i ne moli Ga se stvorenjem.

Ovo ne treba miješati sa činjenicom da se Uzvišeni Allah zaklinje Svojim stvorenjima, kao kada kaže: **Tako Mi noći kada tmine razastre i dana kad svane.**[685] **Tako Mi Sunca i svjetla njegova.**[686] **Tako Mi onih koji čupaju grubo.**[687] i **Tako Mi onih u redove poredanih**[688]. To što se Uzvišeni zaklinje Svojim stvorenjima u sebi sadrži spominjanje znakova koji ukazuju na Njegovu moć, mudrost i jedinstvo zbog kojih se vrijedi zaklinjati. No, nije isto i kada se čovjek zaklinje

[685] El-Lejl, 1-2.
[686] Eš-Šems, 1.
[687] En-Nazi'at, 1.
[688] Es-Saffat, 1.

drugim stvorenjem, jer je zaklinjanje stvorenja ostalim stvorenjima pripisivanje Tvorcu sudruga (*širk*). Tako u *Sunenu* stoji da je Poslanika, s.a.v.s., rekao: *Onaj ko se zakune nekim drugim mimo Allaha, učinio je širk.* Tirmizi i drugi ovaj hadis smatraju vjerodostojnim, dok u drugoj predaji stoji: *Postao je nevjernik*, a Hakim ovu predaju smatra vjerodostojnom. Od Poslanika u dvije sahih zbirke[689] stoji da je on rekao: *Ko hoće da se kune, neka se kune Allahom ili nek šuti.* A Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je i: *Nemojte se zaklinjati vašim očevima, jer vam Allah zabranjuje da se zaklinjete svojim očevima.*[690] U *Sahihima* Buharije i Muslima stoji da je rekao i: *Onaj ko se zakune sa Latom i Uzzatom, neka kaže: Nema drugog boga osim Allaha (La ilahe illallah).*

Muslimani su složni da se zakletva poštovanim stvorenjima ili stvarima koje osoba koja se kune smatra svetim, poput Arša, Kursijja, Kabe, Mesdžidul-Harama, Mesdžidul-Aksaa, Poslanikove, s.a.v.s., džamije, meleka, dobrih ljudi, mudžahidskih sablji, mezara vjerovjesnika i pobožnih ljudi, junačkih zakletvi, itd. ne smatra zakletvom, i da onoga ko se njima zakleo ne obavezuje *keffaret* (*iskup*).

Zaklinjati se stvorenjima zabranjeno je, po mišljenju većine islamskih učenjaka. To je stav Ebu Hanife, jedno od mišljenja u šafijskom mezhebu i stav Ahmeda. Prenosi se da o tom pitanju postoji konsenzus ashaba. Postoji slabo mišljenje da je to pokuđeno (*mekruh tenzihen*), ali je prvo mišljenje ispravnije. Čak su Abdullah ibn Mes'ud, Abdullah ibn Abbas i Abdullah ibn Omer rekli: "Draže mi je da se lažno zakunem Allahom, nego da se istinito zaklinjem nečim drugim". To je zato što zaklinjanje nečim drugim mimo Allaha predstavlja pripisivanje Njemu sudruga (*širk*), a širk je veći grijeh od laži.

---

[689] Tj. Buharijevoj i Muslimovoj

[690] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu-Davud, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

Jedino znamo da postoji razilaženje o pitanju zaklinjanja vjerovjesnicima, tako da se od Ahmeda u vezi sa zaklinjanjem Poslanikom, s.a.v.s., prenose dvije predaje:

Prva: da ta zakletva nije punovažeća, kao što to smatra i većina uleme, poput Malika, Ebu Hanife i Šafije.

Druga: da je takva zakletva punovažeća, a to smatra jedan broj Ahmedovih sljedbenika, poput El-Kadija i njegovih istomišljenika, a pridružio im se i Ibn Munzir. Većina njih to ograničava u zaklinjanju samom ličnošću Poslanika, s.a.v.s., dok ga Ibn Akil generalizira na sve ostale vjerovjesnike. Mišljenje po kojem je obavezan *keffaret* (*iskup*) za onoga koji se zakune stvorenjem, pa makar se radilo i o vjerovjesniku, potpuno je slabo mišljenje i proturječno osnovama i dokazima.

Ako bi prilikom zaklinjanja sa stvorenjem koristili česticu *bi* koja označava uzrok, a ne zaklinjanje - jer postoji razlika između njih - po tom pitanju Poslanik, s.a.v.s., je naredio da se ono na što se odnosi zakletva ispuni. U Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ima onih Allahovih robova koji kada u dovi Allaha zakunu nečim, Allah im ispuni zakletvu.* To je izrekao kada je Enes b. Nadr rekao: "Zar da se slomi Rebi'in sjekutić?" Reče: "Ne, tako mi Onoga Koji te je sa istinom poslao, nemoj slomiti njen sjekutić". Na to on reče: "*Enese, Allahova Knjiga nalaže poravnanje (kisas)*, ali se ljudi zadovoljiše i oprostiše. Poslanik, s.a.v.s., zatim je rekao: *Ima onih Allahovih robova koji kada Allaha zakunu nečim, Allah im ispuni zakletvu.* Također je rekao u hadisu kojeg prenosi Muslim i dr.: *Mnogo je onih zapuštenih, prašnjavih i stalno izloženih traženju sadake, kada bi zakleli nečim, Allaha u dovi, On bi im to ispunio.* Vjerovjesnik, s.a.v.s., je rekao i: *Hoćete li da vam kažem ko su stanovnici Dženneta? To je svaki čovjek*

slabašni, kojega i drugi slabašnim drže, kada bi zakleo nečim Allaha u dovi, On bi mu udovoljio. A hoćete li da vas obavijestim o stanovnicima vatre? To je svako ko je je ohol, surov i nadmen. Ovo je zabilježeno u *Sahihima* Buharije i Muslima.

Isti je slučaj sa hadisom kojeg prenosi Enes ibn Nadr i drugim kojeg bilježi Muslim, a u kojem pored riječi: *Ima onih Allahovih robova koji kada Allaha u dovi zakunu nečim, Allah im udovolji*, stoji: *Takav je El-Bera' ibn Malik.* El-Bera'u bi, kada bi se zahuktala bitka između muslimana i nevjernika, bilo rečeno: "Bera', zakuni Allaha nečim u dovi". Pa bi on to učinio i nevjernici bi bivali poraženi. Kada su bili u bici na mostu kod Susa rekoše mu: "Bera', zamoli Allaha nečim, pa reče: 'Gospodaru, preklinjem Te da nam podariš pobjedu i da mene učiniš prvim šehidom'". Allah mu je uslišao njegovu zakletvu, nevjernici su poraženi, a tada Bera ibn Malik postade šehid. On je brat Enesa ibn Malika koji je sam ubio stotinu ljudi, i on je taj koga su na dan pobjede nad Musejlemom nosili na štitu i bacili unutar neprijateljske bašče kako bi otvorio vrata njihove utvrde.

ŠTA ZNAČI ZAKLETI NEKOGA ALLAHOM, A ŠTA ZAMOLITI NEKOGA U IME ALLAHA

Zakleti nekoga nečim (*iksam*) ogleda se u tome da neko zakune nekoga da uradi određenu stvar. Ako bi takav prekršio ili ne bi ispunio ono čime ga je ovaj zakleo, u tom slučaju je iskup (*keffaret*) obavezan onome ko je zakleo, a ne onome koga je taj zakleo. Tako je mišljenje većine islamskih pravnika. Takav je, recimo, slučaj kada bi

čovjek zakleo svoga slugu, sina ili prijatelja da nešto uradi, pa ovaj to ne uradi. Iskup (*keffaret*) tada će biti obavezan za onoga koji je zakleo drugoga, jer nije ispunio ono što je bilo predmet zakletve.

Što se tiče riječi: "Tako ti Allaha, molim te da uradiš to i to", to je molba, a ne zakletva. U hadisu stoji: *Ko od vas nešto zatraži, u ime Allaha, dajte mu.*[691] Ako takvoj osobi ne bi bilo udovoljeno, ona ne bi bila dužna ispuniti *keffaret* zbog zakletve koju je izrekla. Svi ljudi mole Allaha, bili oni vjernici ili nevjernici, jer nevjernici mole Allaha za opskrbu, pa ih On opskrbi i napoji. Jer svi, kako Kur'an kaže, kada ih na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjaju, postoji samo On. A kad ih On na kopno spasi, onda okreću glave; čovjek je uvijek nezahvalan![692]

Osobe koje zaklinju Allaha u molbi pa im On udovolji, jesu odabrane osobe.

Molba (*su'al*) ogleda se u tome da se neko obraća Allahu, pa kaže: "Molim Te time što samo Tebi pripada zahvala, jer Ti si Allah, Dobrostiv, Besprimjerni tvorac nebesa i Zemlje iz ničega, Kome pripada veličanstvo i čast. Molim te time što si Ti Allah, Jedan, Utočište, Koji nisi rodio, niti Si rođen, Kome niko nije ravan. Molim te svim Tvojim imenima kojim si Sebe nazvao ili u Tvojoj objavi objavio ili si podučio bilo koga od Svojih stvorenja ili si ih sačuvao u Svojoj onostranosti za Sebe".

Ovo je molba (*su'al*) kojom se moli Allaha, Njegovim imenima i atributima, a nije zaklinjanje (*iksam*) Allaha nečim, jer Njegova djela proizilaze iz Njegovih imena i atributa. Tako je Njegov oprost i

---

[691] Ovo je dio hadisa kojeg bilježi Ebu Davud, En-Nesai, Ahmed, El-Hakim i Et-Taberani u *El-Kebiru i El-Evsatu*.

[692] Ovdje je interpretiran kur'anski ajet: El-Isra', 67.

milost proizvod Njegovih imena Koji prašta (*El-Gafur*) i Premilosni (*Er-Rahim*), dok Njegovo pomilovanje nastaje iz Njegovog imena Onaj koji mnogo prašta (*El-Afuvv*). Zbog ovoga je Poslanik, s.a.v.s., kada ga je Aiša upitala: "Ako bi me zadesila noć kada je lejletul-kadr, šta da kažem?" - kazao: *Reci: 'Bože moj, Ti si el-Afuvv (Onaj koji mnogo prašta), voliš praštati, pa mi oprosti'.*[693]

Njegova uputa i ukazivanje na Pravi put proizilazi iz Njegovog imena *el-Hadi* (Onaj koji napućuje na Pravi put).

U jednoj od predaja od Ahmeda ibn Hanbela stoji da je on preporučio nekom čovjeku da kaže: "O Upućivaču zbunjenih, naputi me na put iskrenih i učini me od Svojih dobrih robova".

Svako dobro koje Allah čini za Svog roba proizilazi iz Njegova imena Gospodar (*Rabb*). Zato se i kaže u dovi: "O Gospodaru, o Gospodaru", kao što je i Adem, a.s., govorio: **Gospodaru naš, sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni,**[694] i Nuh, a.s.,: **Gospodaru moj, Tebi se ja utičem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen.**[695] A Ibrahim, a.s., je rekao: **Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije.....**[696], a i ostali vjerovjesnici su se na ovaj način obraćali Uzvišenom.

Malik i Ibn Ebu Imran, jedan od učenika Ebu Hanife, i neki drugi su smatrali pokuđenim da neko u dovi kaže: "Ja Sejjidi (Moj Velikanu), Ja Sejjidi (Moj Velikanu)"; i rekli su: "Reci ono što su govorili

---

[693] Hadis navode Et-Tirmizi, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i El-Hakim.
[694] El-A'araf, 23.
[695] Hud, 47.
[696] Ibrahim 37.

vjerovjesnici: 'Rabbi (Gospodaru), Rabbi (Gospodaru)!' Njegovo ime Živi i Koji sve održava (*el-Kajjum*) obuhvata osnovu značenja svih Njegovih imena i atributa, kao što je to pojašnjeno na drugim mjestima. Zbog toga bi Poslanik, s.a.v.s., to spominjao kada bi upućivao dove.

Kada bi neko bio zamoljen nečim, u slučaju kada se čestica *bi* koristi za razlog[697], onda bi to značilo da se od njega traži ono što predstavlja uzrok tražene stvari.

Kada bi neko rekao: "Molim Te time što Tebi pripada zahvala, [*bi enne lekel-hamd*] Ti si Allah, Dobrostiv, Besprimjerni tvorac nebesa i Zemlje iz ničega", Njegov atribut da je On Hvaljeni, Dobrostiv i Besprimjerni tvorac nebesa i Zemlje iz ničega podrazumijeva da On udovoljava Svom robu koji ga moli. Isto tako, činjenica da je On Hvaljeni podrazumijeva da On čini ono zbog čega biva hvaljen, a zahvala roba Allahu je razlog da se Allah odazove njegovoj dovi.

Zbog toga je naređeno da čovjek prilikom obavljanja namaza kaže: "Neka Allah čuje onoga ko Ga hvali [*semi'allahu li-men hamideh*]", tj. da Allah udovolji molbi onoga ko Ga hvali. Čuti dovu, u ovome slučaju, znači odazvati se i primiti dovu. Muhammed, s.a.v.s., kaže: "Utječem Ti se od beskorisne nauke, od srca koje nije pokorno, od duše koja se ne zasićuje i od dove koja se ne čuje, tj. koja se ne prima".

Sličnog su smisla i riječi Allahovog prijatelja Ibrahima na kraju njegove dove: **Gospodar moj, uistinu, uslišava molbe,**[698] i riječi Uzvišenog Allaha: **A među vama ima i onih koji ih rado slušaju,**[699] i

[697] Jer to na arapskom jeziku glasi: *es'eluke bi- keza* (op. prev.).
[698] Ibrahim, 39.
[699] Et-Tevbe, 47.

riječi: **Jevreji koji izmišljotine mnogo slušaju i koji tuđe riječi rado prihvataju, a tebi ne dolaze;**[700] tj. prihvataju laž i prihvataju od drugih koji ti nisu došli, pa je zbog toga naređeno čovjeku kada klanja, da se poslije zahvale Allahu i tešehhuda koji sadrži zahvalu Uzvišenom Allahu, obrati Mu dovom.

Poslanik, s.a.v.s., je rekao za onoga koga je vidio da klanja ili upućuje dovu, a ne zahvali se svome Gospodaru ili ne donese salavat na Njegova Poslanika: "Ovaj je požurio", a zatim bi ga pozvao i kazao: *Kada neko od vas upućuje dovu neka počne sa zahvalom i pohvalom Allahu, zatim neka donese salavat na Poslanika, s.a.v.s., te onda nek moli za ono što hoće* (prenose Ebu Davud i Tirmizi i smatraju ga vjerodostojnim).

Abdullah ibn Mesud je rekao: "Dok sam klanjao, Božiji Poslanik, s.a.v.s., je bio sa Ebu Bekrom i Omerom, pa kada sam sjeo počeo sam sa zahvalom Allahu, zatim sa salavatom na Njegova Poslanika, a zatim sam za sebe učio dovu, na to je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Traži, bit će ti uslišano* (bilježi Tirmizi i ocjenjuje da je hadis hasen).

Pod izrazom "čuti" (ar. *sem'*) misli se na čuti glas, zatim čuti glas i razumjeti značenje, te shvatiti šta se traži, prihvatiti to i udovoljiti. Uzvišeni Allah je rekao: **Da Allah zna da od njih može biti ikakva dobra, učinio bi da čuju,**[701] zatim kaže: **a da je učinio i da čuju...**[702] tj. dok su bili u onom stanju ne bi prihvatili istinu, te je rekao: **oni bi se opet okrenuli, jer oni i inače glave okreću,**[703] pa ih je ukorio da oni ne shvataju Kur'an, a i da ga shvataju oni po njemu ne bi postupali.

---

[700] El-Maide', 41.
[701] El-Enfal, 23.
[702] El-Enfal, 23.
[703] El-Enfal, 23.

Kada bi neko ko nešto traži nekome rekao: "Molim te Allahom [*es'elu billah*]" – pod tim se misli da ga moli njegovim vjerovanjem u Allaha, a to je razlog da mu udovolji molbi, jer On – Uzvišeni Allah – voli dobročinstvo prema stvorenjima, pogotovo ako se pod tim misli na uklanjanje nepravde, jer On naređuje pravdu i zabranjuje nepravdu, a Njegov imperativ je najveći razlog da neko nešto uradi. Nema tog razloga koji može više da iziskuje traženo od imperativa Uzvišenog Allaha.

U hadisu kojeg prenose Ahmed u svom *Musnedu* i Ibn Madže od Atijje el-Avfija i od Ebu Seida Hudrija stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., podučavao svakoga ko izlazi iz kuće na namaz da kaže u svojoj dovi: *Molim te pravom koje kod Tebe imaju oni koji te mole, i ovim mojim izlaskom, jer nisam izašao iz obijesti, umišljenosti, dvoličnjaštva ili da bi se to pročulo, nego sam izašao da se sačuvam od Tvoga gnjeva i tražeći Tvoje zadovoljstvo.*

Ako je ovo ispravno, onda je pravo onih koji Ga mole da im se odazove, a pravo onih koji Mu se klanjaju je da ih nagradi, što je On uzeo na Sebe da ispuni. On se, isto tako, moli vjerovanjem i dobrim djelima što je razlog odazivanja takvoj dovi, kao što stoji u riječima Uzvišenog Allaha: **On se odaziva onima koji vjeruju i čine dobra djela i obasipa ih dobrotom Svojom još više.**[704]

On se moli Njegovim obećanjem, jer Njegovo obećanje iziskuje ispunjenje onoga što je obećao. Odatle dolaze i riječi vjernika: **Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru: 'Vjerujte u Gospodara vašeg!' – i mi smo mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi preko hrđavih postupaka naših, i učini**

[704] Eš-Šura, 26.

da poslije smrti budemo s onima dobrima.[705] Uzvišeni je kazao i: **Kad su neki robovi Moji govorili: 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji!' – vi ste im se toliko rugali da ste zbog toga na Mene zaboravljali.**[706]

Ovome je slična dova koju je Poslanik, s.a.v.s., upućivao na Dan Bedra gdje je rekao: *Moj Bože, ispuni mi ono što si mi obećao.*[707] Ili ono što stoji u *Tevratu* da se Uzvišeni Allah rasrdio na Israilćane pa je Musa počeo da moli Allaha i spominje ono što je On obećao Ibrahimu, što znači da Ga je molio nečim što je On prethodno obećao Ibrahimu.

U primjere molbe dobrim djelima spada i molba one trojice koji su se sklonili u pećinu, pa je svako od njih zamolio Allaha jednim velikim djelom kojeg je učinio iskreno u ime Allaha, jer su to djela koja Allah voli i sa kojim je On zadovoljan na taj način da to iziskuje da se On odazove molbi onoga ko uradi takvo djelo. Jedan od njih Ga je molio svojom poslušnošću roditeljima, drugi svojom potpunom čednošću, a treći svojom povjerljivošću i dobročinstvom.

Isto tako bi Ibn Mesud običavao u predzorje reći: "Bože moj, naredio si mi, pa sam ti bio pokoran, pozvao si me, pa sam Ti se odazvao, a ovo je predzorje, pa mi oprosti".

Odatle i hadis Ibn Omera u kojem stoji da je on na Saffi govorio: "Bože moj, doista si rekao, a tvoje riječi su istinite: **Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati,**[708] a Ti ne pronevjeruješ obećano, a zatim bi proučio dovu za koju je bilo poznato da je Ibn Omer uči na Saffi.

---

[705] Alu Imran, 193.
[706] El-Mu'minun, 109-110.
[707] Hadis navode El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi i Ahmed.
[708] El-Mu'min, 60.

Dakle, jasno je da riječi: molim Te tim i tim, mogu podrazumijevati dvije stvari:

a) da čestica *bi*[709] može biti upotrijebljena u značenju zakletve i u značenju uzroka.

b) njome se može izražavati zaklinjanje Allaha nečim u dovi, ili molba da podari nešto kao uzrok.

Što se tiče prve vrste, nije dozvoljeno da čovjek zaklinje drugog čovjeka nekim stvorenjem, kako bi onda tek moglo biti dozvoljeno da čovjek u molbi zaklinje Allaha nekim stvorenjem!?

Što se tiče druge vrste, tj. upućivanje molbe Allahu nečim velikim i odabranim, poput vjerovjesnika, tu postoji razilaženje. Prethodno je navedeno od Ebu Hanife i njegovih istomišljenika da to nije dozvoljeno, iako postoje oni koji to dozvoljavaju. Mi kažemo: kada neko ko moli Uzvišenog Allaha kaže: Molim te pravom tog i tog meleka ili poslanika ili dobrog čovjeka, itd., ili ugledom ili svetošću tog i tog, to iziskuje da oni imaju ugled kod Allaha, i onda je takvo nešto ispravno.

Doista spomenuti kod Allaha imaju visok stepen, ugled i hurmet, što podrazumijeva da su kod Allaha na visokom stepenu i vrijednost i da on prihvata njihovo zauzimanje za druge, a Uzvišeni je rekao: **Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?!**[710]

To podrazumijeva, također, da onaj koji ih bude slijedio i oponašao u nečemu propisanom da će biti sretan, odnosno da će biti sretan onaj ko im se pokorava u nečemu što su dostavili od Allaha. Dakle, njihov ugled i vrijednost nisu ti koji sami po sebi podrazumijevaju da će dova onoga koji moli biti uslišana ukoliko njima moli Allaha.

---

[709] Jer to na arapskom jeziku glasi: *es'eluke bi keza* (op. prev.).
[710] El-Bekare, 255.

Njihov ugled također mu koristi kada im se pokorava i kada ih slijedi u onome što im je naređeno od Allaha ili se ugleda na njih u onome što su propisali vjernicima, a mogu mu koristiti i ako za njega učine dovu ili se zauzmu za njega.

Ako oni ne bi učinili dovu ili se zauzeli za njega (*šefa'at*), te ako on ne zaslužuje da njegova dova bude primljena, u tom slučaju on ne dobija njihovo zauzimanje niti mu je to zauzimanje kod Allaha od koristi. On će na taj način moliti nečim što nije uzrokom koji će mu donijeti korist. Kada bi neko rekao poštovanom velikanu: Molim te pokornošću toga i toga tebi, ili tvojom ljubavlju prema tome i tome koju Si mu poklonio zbog njegove pokornosti, ili njegovim ugledom kod tebe, kojeg je dostigao svojom pokornošću tebi, to bi bila molba nekim vanjskim faktorom nevezanim za njega. Isto tako, to što Uzvišeni čini dobročinstvo ovim bliskim robovima Svojim, i to što ih voli i daje im stepene vrijednosti shodno tome koliko su mu pokorni - sve to ne predstavlja nešto što neizostavno dovodi do toga da će njegova dova biti primljena ako se bude u dovi pozivao na njih. Ono što dovodi do toga da im se usliša dova je to što slijedeći njih, onaj koji moli za nešto, nečim to i zasluži ili zbog toga što će se ono zauzimati za njega, pa ako ne bi bilo nijednog od ova dva razloga, onda nema ni uslišavanja dove.

Svakako, koristilo bi kada bi čovjek zamolio Allaha svojim vjerovanjem u Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo, svojom ljubavlju i pokornošću prema njemu ili njegovim slijeđenjem. Time bi Ga zamolio nečim velikim što iziskuje da mu se usliša dova. Čak je ovo najveći razlog i sredstvo. Poslanik, s.a.v.s., je pojasnio da njegovo zauzimanje

na ahiretu koristi samo onima koji vjeruju u Jednog Jedinog Boga, a ne idolopoklonicima. Njega zaslužuje samo onaj koji bude učio dove Poslaniku za *el-vesilu*, kako se navodi u vjerodostojnom hadisu, gdje se kaže: *Kada čujete mujezina, ponavljajte ono što on kaže, zatim donesite na mene salavat, jer Allah donese deset salavata na onoga ko donese jedan salavat na mene. Zatim molite Allaha da mi podari el-vesilu, jer je to stepen u Džennetu koji zaslužuje samo jedan od Allahovih robova, pa se nadam da sam ja taj rob. A ko bude molio da mi bude podarena el-vesila zaslužio je moje zauzimanje (šefa'at) na Sudnjem danu.*[711] U Buharijinom *Sahihu* stoji da mu je Ebu Hurejre pitao Poslanika, s.a.v.s.,: "Ko će biti najsretniji čovjek zbog tvoga zauzimanja (*šefa'ata*) na Sudnjem danu? Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio: *Onaj ko iskreno iz srca kaže nema drugog boga osim Allaha* (*La ilahe illallah*).

Tako je Poslanik, s.a.v.s., pojasnio da je najpreči čovjek da zasluži njegovo zauzimanje (*šefa'at*) na Sudnjem danu onaj ko je najiskreniji u vjerovanju u Jednog i Jedinog Boga (*tevhid*), jer tevhid obuhvata čitavu vjeru, a Allah ne oprašta da Mu se pripisuje sudrug, a oprašta sve drugo kome On hoće, a niko se ne može zauzimati kod Njega osim sa Njegovom dozvolom.

Kada se Muhammed, s.a.v.s., bude zauzimao, Allah će mu precizno odrediti ko će ući u Džennet na osnovu toga koliko je u čijim srcima bilo imana i tevhida. Poslanik, s.a.v.s., je spomenuo da onaj koji mu bude zatražio od Allaha *el-vesilu* da je zaslužio njegovo zauzimanje (*šefa'at*) na Sudnjem danu, čime je pojasnio da se njegovo zauzimanje postiže time da ga se slijedi u vjerovanju u Božije jedinstvo (*tevhid*), te dovom koju nam je ostavio da je činimo za njega.

[711] Hadis bilježe: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed ibn Hanbel.

DA LI STVORENJA IČIM OBAVEZUJU STVORITELJA

Pitanje da li se može moliti Allaha nečijim pravom (*hakk*) ima dva temelja:

prvi: kakvo pravo (*hakk*) čovjek može imati kod Allaha;

drugi: da li da molimo Allaha nečijim pravom (*hakkom*), kao što Ga molimo sa svetošću nečega ili nečijim ugledom?

Što se tiče prvog, ima onih koji kažu da svako stvorenje ima svoje pravo kod Allaha koje spoznajemo putem razuma. Oni tako porede stvorenje sa Tvorcem, kao što to zastupaju pojedine mu'tezile i drugi.

Ima onih koji smatraju da stvorenje uopće nema prava kod svoga Stvoritelja, nego zna da će On uraditi ono što je kazao i obećao da će uraditi. Ovo je mišljenje koje zastupaju pojedine džehmije, eš'arije i ostali koji sebe ubrajaju u sljedbenike Sunneta.

Ima i onih koji smatraju da je Allah Sebe obavezao milošću i da je Sebi propisao obavezu prema robovima koji vjeruju, kao što je Sebi, primjerice, zabranio nepravdu. Nijedno stvorenje Ga nije time obavezalo, niti Ga se može porediti sa Njegovim stvorenjima. Nego je On iz Svoje milosti, mudrosti i pravednosti propisao Sebi milost, a zabranio nepravdu, kao što to stoji u vjerodostojnom hadisu-kudsiji: *Robovi Moji, Ja sam Sebi zabranio nepravdu, i učinio sam je među vama zabranjenom, pa nemojte jedni drugima nepravdu činiti.*[712] Uzvišeni je također rekao: **Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv**[713] i rekao: **A dužnost Nam je bila vjernike pomoći.**[714]

---

[712] Ovo je samo dio hadisa kojeg bilježe Muslim i Ahmed ibn Hanbel.
[713] El-En'am, 54.
[714] Er-Rum, 47.

Buharija i Muslim bilježe od Muaza da mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Muaze, da li znaš šta je Allahovo pravo kod Njegovih robova?* Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju - rekao je Muaz. *Njegovo pravo nad njima je da Mu robuju i da Mu ništa ravnim ne pripisuju. Muaze, ako Njegovi robovi to urade, da li znaš šta je njihovo pravo kod Allaha?* Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju - reče Muaz. *Njihovo pravo je da ih On ne kazni.*

Na osnovu ovoga mišljenja, Božiji vjerovjesnici i Njegovi dobri robovi imaju kod Uzvišenog Allaha pravo kojim se On sam obavezao i obznanio ga. Na osnovu drugog mišljenja, oni zaslužuju ono što nam je On objasnio, makar se ne desio razlog koji to iziskuje.

Mišljenje koje kaže da čovjek nema prava kod Allaha kojim bi Ga molio, odnosno da Allah nije ništa obavezan učiniti prema stvorenjima – kao što se prenosi da je Uzvišeni Allah rekao Davudu: "Koje pravo imaju tvoji preci kod Mene"? – to mišljenje je ispravno, ako se pod tim misli da stvorenje kod Njega nema prava utemeljenog na analogiji ili poređenju sa stvorenjima, kao što je jedan čovjek dužan prema drugome učiniti određenu stvar, kao što misle neznalice da su oni svojom pobožnošću zaslužili pravo kod Uzvišenog Allaha.

To je zato što džahilijjetske duše zamišljaju da čovjek svojom pobožnošću i znanjem stiče pravo kod Allaha, kao što ljudi jedni kod drugih stječu prava, poput onih koji služe svoje kraljeve i vlasnike, radeći za njih i štiteći ih, i onda potražuje nadoknadu i nagradu za svoje usluge. Kada bi takvi naišli na odbojnost kazali bi: Zar nisam uradio to i to? – prigovarajući za učinjeno, a ako to ne bi izrazili riječima, osjećali bi to u duši.

Ako se razmišlja ovako naspram Uzvišenog Allaha, to je onda plod ljudskog neznanja i nepravde. Zbog toga je Uzvišeni Allah pojasnio da ljudska djela koriste čovjeku, te da ona nisu Allahu potrebna: **Sve što činite - činite sebi, dobro i zlo**[715] i riječima Uzvišenog: **Ko čini dobro, u svoju korist čini, a ko radi zlo, na svoju štetu radi. – A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima Svojim,**[716]

Ako vi budete nezahvalni, - pa, Allah od vas ne zavisi, ali On nije zadovoljan, ako su robovi Njegovi nezahvalni, a zadovoljan je sa vama ako budete zahvalni.[717] **A ko je zahvalan – u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan – pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit.**[718] Uzvišeni je u priči o Musau, a.s., rekao: **"Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati; budete li nezahvalni, kazna Moja doista će stroga biti. I Musa još reče: "Ako budete nezahvalni i vi i svi drugi na Zemlji, - pa, Allah, doista, ni o kome nije ovisan i On je jedini hvale dostojan,"**[719] i rekao je: **"Neka te ne žaloste oni koji srljaju u nevjerstvo, oni nimalo neće Allahu nauditi,"**[720] i rekao je: **"Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome."**[721]

Uzvišeni Allah je pojasnio da je On Taj Koji ima pravo prigovoriti za ono što se čini: **Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite,**[722]

[715] El-Isra', 7.
[716] Fussilet, 46.
[717] Ez-Zumer, 7.
[718] En-Neml, 40.
[719] En-Neml, 40.
[720] Alu Imran, 176.
[721] Alu Imran, 97.
[722] El-Hudžurat, 17.

Uzvišeni, također, kaže: **I znajte da je među vama Allahov Poslanik; kad bi vas u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali; ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio, i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i neposlušnost vam omrazio. Takvi su na pravom putu, dobrotom i blagodati Allahovom. – A Allah sve zna i mudar je.**

U vjerodostojnom hadisi-kudsiji stoji: *O robovi Moji, šta god vi uradili, niste u stanju Meni štetu nanijeti, niti mi kakvu korist učiniti! O robovi Moji, vi griješite danju i noću, a Ja opraštam sve grijehe, pa zatražite od Mene oprost, ja ću vam oprostiti. O, robovi Moji, kada bi svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg bili toliko pokvareni, kao što je najpokvareniji među vama, sve to nimalo ne bi umanjilo Moju vlast! O robovi Moji, kada bi svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg, bili toliko pobožni kao što je najbogobojazniji među vama, sve to ne bi nimalo uvećalo Moju vlast! O robovi Moji, kada bi svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg, stali na jedno mjesto, pa zatražili i Ja dao svakome od vas ono što traži, to ne bi umanjilo ono što Ja imam, kao što igla ne umanji more kada se u njega stavi pa izvadi iz njega.*[723]

Između Uzvišenog Stvoritelja i stvorenja ima razlika koje su jasne za svakoga ko imalo shvata. Jedna od takvih razlika jeste da je Uzvišeni Gospodar Sam po Sebi neovisan u odnosu na druge, i nemoguće je da je On ovisan u odnosu na nekoga u bilo kojem obliku, dok su kraljevi i robovlasnici neizbježno ovisni o drugima.

Jedna od tih razlika jeste i da Uzvišeni Gospodar, iako voli dobra djela i iako je zadovoljan njima i raduje se pokajanju onih koji se kaju, On to stvara i olakšava, te se ono što On voli i čime je On zadovoljan dešava samo Njegovim davanjem i odredbom. To se jasno uočava u

[723] Bilježi ga Muslim i Ahmed od Ebu Zerra.

učenju ehlu-sunneta i džema'ata koji tvrde da je Allah Taj koji daruje Svojim robovima vjerovanje, nasuprot kaderija. Za razliku od Uzvišenog, ljudima se dešava ono što vole putem tuđeg uticaja.

U razlike o kojima govorimo spada i to da je Uzvišeni Gospodar Svojim robovima naredio ono što im koristi i zabranio ono što im šteti, kao što to kaže Katade: "Doista Allah nije naredio robovima ono što je naredio zbog Svoje potrebe za njima, niti im je zabranio ono što je zabranio iz Svoje škrtosti, nego im je naredio ono što im koristi, a zabranio ono što im šteti." To je oprečno čovjeku, koji nekome drugome nešto naređuje iz razloga što mu to treba, ili zabranjuje nešto iz svoje škrtosti. Ovo je isto tako jasno iz učenja selefa i ehlu-sunneta koji tvrde da iza Njegovih postupaka stoji Njegova mudrost i milost, te kažu: On nije naredio robovima osim dobro koje im koristi, niti im je zabranio ništa osim zla koje im šteti, nasuprot džebrija koji kažu da On ponekad naređuje ono što ljudima šteti i da im zabranjuje ono što im koristi.

Jedna od tih razlika jeste i da je Uzvišeni kao blagodat slao poslanike i objavljivao objave. On je podario snagu, čula i dr. iz čega nastaju nauka (spoznaja) i dobra djela. On je Taj Koji upućuje i nema snage niti moći osim sa Njim. Zbog toga će stanovnici Dženneta reći: **Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio; mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio, poslanici Gospodara našeg su zaista istinu donosili,**[724] a stvorenje nije u stanju da učini bilo šta od toga.

Jedna od navedenih razlika jeste i da su Njegove blagodati mnogobrojne da bi se pobrojale, pa kad bi ibadet bio zahvala za blagodat, onda se njime ne bi zahvalilo ni na manjem dijelu blagodati. Štaviše, sam ibadet je, također, Božija blagodat.

[724] El-E'raf, 43.

Razlika je i slijedeće: da su uvijek ovisni o Njegovoj milosti i oprostu, jer nikoga neće njegova djela uvesti u Džennet, a svako ima grijehe za koje mu treba Allahov oprost, jer Uzvišeni kaže: **Kad bi Allah ljude zbog grijehova njihovih kažnjavao, ništa živo na Zemlji ne bi ostavio.**[725] Vjerovjesnik, s.a.v.s., je kazao: *Nikoga od vas neće njegova djela uvesti u Džennet*[726], što ne proturječi riječima Uzvišenog Allaha: **Kao nagrada za ono što su radili.**[727]

Djela nisu ekvivalentna nagradi, iako jesu njen razlog. Zbog toga, ko misli, da ako uradi naređeno da mu ne treba oprost i milost Uzvišenog Allaha, taj je zalutao, jer u vjerodostojnom hadisu Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže: *Niko neće svojim djelima ući u Džennet!* –Pa čak ni ti, Božiji Poslaniče?- rekoše. – *Pa čak ni ja, osim ako me Allah ne obaspe Svojom dobrotom i oprostom (rahmetom)*[728] – odgovori Poslanik. U drugoj predaji se prenosi: praštanjem (*magfiretom*).

U tom kontekstu, također, u *Sunenima* zabilježeno je da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada bi Allah kaznio stanovnike Njegovih nebesa i Zemlje, ne bi im time nepravdu načinio, a kada bi im se smilovao. Njegova milost bi bila veća od njihovih djela.*[729]

Ispravan je stav onih koji kažu da ljudi imaju svoje pravo kod Allaha, ako pod tim misli na pravo za koje nas Allah obavještava da će se desiti, jer Allah govori istinu i On neće iznevjeriti ono što je obećao. On je Sebe obavezao Svojom mudrošću, dobrotom i milošću. Ona osoba koja zaslužuje spomenuto pravo ako bi Uzvišenog Allaha njim zamolila, takva osoba, ustvari, Uzvišenog moli za

[725] Fatir, 45.
[726] Hadis spominju: El-Buhari, Muslim, Ahmed, Et-Taberani i Ibn Asakir u svome *Tarihu*.
[727] Es-Sedžde, 17.
[728] Bilježe ga: El-Buhari, Muslim i Et-Taberani.
[729] Hadis navode: Ibn Hibban, Abd ibn Humejd i el-Bejheki u svome *Sunenu*.

ispunjenje Njegovog obećanja ili Ga moli uzrocima kojim je Allah povezao dešavanje nekih stvari, kao što je slučaj sa dobrim djelima. Osoba koja nije zaslužila ovo pravo, kada bi Ga zamolila pravom onoga ko ga je zaslužio, bilo bi kao da Ga moli njegovim ugledom. To je molba nečim vanjskim, što nije vezano za samu osobu koja moli i nije nešto što odgovara primanju dove.

Što se tiče moljenja Allaha Njegovim imenima i atributima putem kojih On čini nešto ljudima, poput upućivanja, opskrbljivanja i pomoći, to je nešto najveće čime se Uzvišeni Allah moli.

Ako bi neko ustvrdio da je zabranjeno da se moli pravom vjerovjesnika, jer stvorenja nemaju prava kod Tvorca, je neispravno, ima li se u vidu hadis koji se bilježi u *Sahihima* Buharije i Muslima što ga prenosi Muaz, a koji je prethodno naveden, te ima li se u vidu da je Uzvišeni Allah rekao: **Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv,**[730] kao i: **A dužnost Nam je bila vjernike pomoći.**[731]

Osobi koja iznosi takav stav se može reći da kada se govori o ovome, postoje dva polazišta:

prvo: o pravu stvorenja kod Allaha;

drugo: o moljenju Allaha tim pravom.

Što se tiče **prvog polazišta**, nema sumnje da je Uzvišeni Allah obećao pokornima da će ih nagraditi i da će se odazvati onima koji Ga mole, a On je iskren i ne iznevjeruje dato obećanje. Uzvišeni Allah je rekao: **Allahovo je istinito obećanje, a čije su riječi od Allahovih istinitije!;**[732] On, Uzvišen neka je, rekao je i: **Allahovo obećanje, a**

---

[730] El-En'am, 54.
[731] Er-Rum, 47.
[732] En-Nisa', 122.

Allah će obećanje Svoje ispuniti, ali većina ljudi ne zna;[733] a rekao je i: **Nemoj ni pomisliti da Allah neće održati obećanje Svoje poslanicima Svojim.**[734] Ovo je nešto u čije dešavanje nema sumnje, i u tome pogledu slažu se svi muslimani. Ali su se razišli na tri mišljenja, kao što je prethodno spomenuto, o pitanju: da li Mu je to bez obećanja obaveza?

Jedni kažu da niko nema kod Njega neko pravo, a koje On nije obećao.

Drugi kažu da Mu je obavezno da izvrši obavezno, a da ne treba da izvrši zabranjeno, analogno gledajući na Njegove robove.

Treći kažu da je On Sebe obavezao nekim stvarima, a neke Sebi zabranio, pa Mu je obavezno da izvrši ono čime je sebe obavezao, a da mu je zabranjeno ono što je sam Sebi zabranio, kao što stoji u vjerodostojnom hadisu prethodno spomenutom od Ebu Zerra.

Da Uzvišeni bude nepravedan - to je nemoguće, i u tome se slažu svi muslimani. Razišli su se o pitanju nepravde koja se neće desiti, pa je rečeno da je i taj vid nepravde nemoguć, a da se sve što On može uraditi ne može smatrati nepravdom, jer nepravda može da bude korištenje tuđega ili suprotstavljanje naredbi onoga kome se mora pokoravati. Ova oba vida su za Njega nemoguća.

Jedni kažu da sve što je nepravda od strane robova, da se i kod Njega smatra nepravdom.

Drugi kažu da je nepravda stavljanje nečega na mjesto koje nije predviđeno za njega, pa On, Hvaljen neka je, nimalo ne nanosi nepravdu ljudima. Uzvišeni Allah je rekao: **Onaj ko je dobra djela činio,**

---

[733] Er-Rum, 36.
[734] Ibrahim, 47.

a vjernik bio, neće se nepravde ni zakidanja nagrade plašiti.[735] Komentatori Kur'ana kažu: To znači da se neće desiti da Uzvišeni grijehe jedne osobe pripiše drugoj, te da nekoga kazni za ono što on nije učinio. Riječ *hedm* (zakidanje), spomenuta u ovom ajetu, odnosi se na zakidanje u nagradi za urađena dobra djela. Uzvišeni Allah je rekao: **Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobra djela On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati;**[736] Uzvišeni je rekao i: **Allah im nije učinio nikakvu nepravdu, nego su je oni sami sebi nanijeli.**[737]

Što se tiče **drugog polazišta**, (tj. pozivanja u dovi na pravo nekog roba kod Allaha), kada je u pitanju pozivanje u dovi na Njegova Poslanika, može se reći slijedeće: to je pravo robova kod Allaha, ali je diskutabilno pitanje moljenja sa tim. Zbog toga se kaže da ako je pravo kojim se moli razlog za udovoljavanje molbi, poput onoga prava za Njegove robove i one koji Ga mole, onda je moljenjenje njim dobro.

Ali, ako bi osoba koja Ga moli rekla: "Molim Te pravom toga i toga", onda - ako oni kod Allaha imaju pravo pa ih ne kazni, nego da ih počasti Njegovom nagradom i povisi njihov stepen – kao što im je obećao i time Se obavezao – onda u onome što su ovi zaslužili kod Allaha ne postoji razlog za udovoljavanje dovi osobe koja moli Allaha, jer ono što su oni postigli rezultat je Allahovog dara za vjerovanje i pokornost. S obzirom da ova osoba ne zaslužuje ono što su oni zaslužili, tada u samoj počasti koju je Allah ukazao vjerovjesnicima nema nečega što vodi udovoljavanju dovi te osobe koja se poziva na njih.

---

[735] Ta-Ha, 112.
[736] En-Nisa', 40.
[737] En-Nahl, 118.

Ako bi neko rekao: razlog da dova molitelja koji se u dovi poziva na Vjerovjesnika bude primljena leži u Vjerovjesnikovom zauzimanju (*šefa'atu*) i dovi za njega- treba znati da je to tačno, ali samo u slučaju ako se Vjerovjesnik za tu osobu zauzima i čini dovu, ali ako ne bi učio dovu za nju i ne bi se zauzimao, onda spomenuti razlog da dova bude primljena ne bi postojao.

Ako bi neko rekao: taj razlog je moja ljubav prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., moje vjerovanje u njega i moja odanost, to je šerijatski gledano, valjan razlog. To je molba Allahu (*tevessul*), gdje se osoba koja čini dovu poziva na svoje vjerovanje, te na ljubavi i pokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku. Ali, treba praviti razliku između ljubavi u ime Allaha i ljubavi uz Allaha, jer onaj ko zavoli stvorenje kao što voli Tvorca, smatra ga Allahu ravnim, a to je ljubav koja mu ne koristi, nego šteti. A onaj kome Uzvišeni Allah bude najdraži od svega ostalog, te zavoli Allahove vjerovjesnike i Njegove dobre robove, ta ljubav u ime Allaha će biti za njega najkorisnija. Razlika između ove dvije stvari je od ogromnog značaja.

Ako bi neko rekao: ako bi se u dovi pozivalo (*tevessul*) na vjerovanje u Vjerovjesnika, ljubav i pokornost prema njemu, onda to može biti na dva načina: jednom da se čini *tevessul* gdje se traži Njegova nagrada i Džennet (a to je nešto najuzvišenije); a ponekad se čini na taj način *tevessul* u nekoj dovi, kao što smo prethodno spominjali; - u tom slučaju, kada neko kaže: "Molim Te Tvojim Poslanikom Muhammedom", podrazumijeva se da je htio kazati: Molim Te mojim vjerovanjem u njegovo poslanstvo i mojom ljubavlju prema njemu, te činim *tevessul* (dosl. pozivam se u dovi na..., op. prev.) Tebi svojim

vjerovanjem u njegovo poslanstvo i ljubavlju prema njemu, itd., a spomenuli ste da je ovo dozvoljeno, i u čemu nema razilaženja, na to odgovaramo: ko bude htio da kaže navedeno, upravu je, bez razilaženja. Ako bi na ovaj način tumačili riječi pojedinih osoba iz prvih generacija, koji se u dovi pozivaju na Poslanika, s.a.v.s., nakon njegove smrti, kao što se to prenosi od pojedinih ashaba, tabi'ina, imama Ahmeda i dr., onda će to biti dobro. U tom slučaju po ovom pitanju neće biti razilaženja.

Ali, mnoge neznalice ovo izgovaraju i ne misle pod time ono o čemu smo govorili. I to je način učenja dove koji kritikuju oni koji ga kritikuju.

Ashabi su pod pozivanjem u dovi na Poslanika (*tevessul bi-resulillah*) mislili na *tevessul* putem njegove dove i zagovorništva (*šefa'ata*), što je dozvoljeno, i o tome nema razilaženja, ali većina ljudi danas pod ovim riječima ne misli na spomenuto značenje.

Ako bi neko rekao: šta ako bi neka osoba rekla drugoj: "Molim te rodbinskom vezom"? Evo našeg odgovora: rodbinska veza ima svoje pravo kod rodbine, kao što Uzvišeni Allah kaže: **I Allah se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte,**[738] i gdje Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže: *Rodbinske veze su grana Milosnog, ko ih održava, Allah održava vezu s Njim, a ko ih kida, Allah prekine vezu s njim,*[739] i kaže: *Kada je Milosni stvorio rodbinske veze (rahim) one se sviše oko Milostivog (Er-Rahman) i rekoše: Ovo je mjesto onome ko traži kod Tebe utočište od kidanja, pa im Allah reče: Hoćete li biti zadovoljne time da održavam vezu s onim koji vas održava, a da prekinem vezu s onim ko*

[738] En-Nisa', 1.
[739] Hadis spominju El-Buhari, Et-Tirmizi i Ahmed.

vas prekine? – Da, sa tim ćemo zadovoljne biti, rekoše rodbinske veze.[740] Također, Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Uzvišeni Allah je kazao: Stvorio sam rodbinske veze [rahim] i od Svoga imena [Er-Rahman] sam im dao ime, ko ih bude održavao, održavat ću s njim vezu; a ko ih bude prekidao, i Ja ću s njim vezu prekinuti.*[741]

Prenosi se da bi Alija, r.a., kada bi ga njegov bratić nešto zamolio pozivajući se na svoga oca Džafera (*bi-hakki Dža'fer*), on bi mu udovoljio zbog toga. Pravo rodbine ostaje i nakon smrti, kao što stoji u hadisu da je neki čovjek rekao: *Božiji Poslaniče, da li je ostalo šta od dobročinstva što sam dužan činiti prema mojim roditeljima nakon njihove smrti? – Da! Trebaš da im činiš dovu, da moliš Allaha da im oprosti grijehe, da nakon njihove smrti ispuniš njihova obećanja, te da održavaš rodbinske veze s rodbinom s roditeljske strane.*[742] U drugom hadisu od Ibn Omera stoji: *U najveće dobročinstvo prema roditeljima spada to da održavaš veze s prijateljima tvoga oca nakon njegove smrti.*[743] Prema tome, održavanje veze s rodbinom i prijateljima umrlog je najpotpuniji vid dobročinstva prema njemu.

Ono što je rekao Ebu Hanife, njegovi učenici i ostali učenjaci da nije dozvoljeno da molimo Uzvišenog Allaha pozivajući se na neko stvorenje, bilo to stvorenje poslanik ili nego drugi, obuhvata dvije stvari koje smo prethodno pojasnili.

Jedna je da **zaklinješ** Uzvišenog Allaha tim stvorenjem (*iksam*), što je zabranjeno po mišljenju većine učenjaka, kao što smo to prethodno pojasnili. Zabranjuje se, također, da čovjek Allaha zaklinje Kabom i ostalim časnim stvarima, i u tome su jedinstveni svi islamski učenjaci.

---

[740] Navode ga El-Buhari, Muslim i Ahmed.
[741] Citiraju ga Et-Tirmizi i Ahmed ibn Hanbel.
[742] Hadis identičan po smislu, neznatno drukčijeg teksta, bilježe Ibn Madže i Ahmed.
[743] Hadis navode: Muslim, Et-Tirmizi, Ebu Davud i Ahmed.

Druga je da **moliš** Allaha nekim stvorenjem, što neki smatraju dozvoljenim. O tome se navode predaje od pojedinaca prve generacije, što mnogo ljudi koristi prilikom učenja dove. Ali, sve što se u vezi s time prenosi od Poslanika, s.a.v.s., zasnovano je na slabim predajama ili je izmišljeno. Oni nemaju ni jednog utemeljenog hadisa za koji bi se reklo da je argument za njihovo mišljenje, osim hadisa o slijepcu, gdje ga Poslanik, s.a.v.s., podučava da kaže: *Molim Te i Tebi se obraćam Tvojim vjerovjesnikom Muhammedom, vjerovjesnikom milosti.*[744] Oni u hadisu o slijepcu nemaju dokaza jer je on kategorički jasan da je on činio *tevessul* Poslanikovom, s.a.v.s., dovom i njegovim zagovorništvom (*šefa'atom*). On je zatražio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., dovu, pa mu je Poslanik, s.a.v.s., preporučio da kaže: *Bože moj, daj da mi on bude zagovornik.*[745] Zbog toga mu je Allah povratio njegov vid nakon što je Poslanik, s.a.v.s., za njega dovu učinio, što se ubraja u mu'džize Božijeg Poslanika, s.a.v.s. Da je neki drugi slijepac kojem nije Poslanik činio dovu učinio *tevessul* Poslanikom, njegov slučaj ne bi bio poput ovog spomenutog slijepca.

Vođa pravovjernih, Omer ibn Hattab u poznatoj kišnoj dovi među muhadžirima i ensarijama, je rekao: "Bože, mi bismo Ti kada bi nas zadesila suša činili *tevessul* Tvojim Vjerovjesnikom, pa bi nam Ti davao kišu, a sada ti činimo *tevessul* Poslanikovim amidžom." Ova Omerova dova je dokaz da je dozvoljeni vid *tevessula* (pozivanja na nekoga u dovi) kod njih bio onaj Poslanikovom dovom i zauzimanjem (*šefa'atom*), a ne njegovom osobom. U protivnom, da je taj vid *tevessula* (tj. pozivanje na osobu) dozvoljen ne bi se Omer, muhadžiri i ensarije opredijelili za dovu u kojoj su se pozivali na Abbasa, r.a., a ne na Poslanika, s.a.v.s.!

---

[744] Ovo je dio hadisa kojeg bilježi Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed ibn Hanbel i El-Hakim.
[745] Navedene Poslanikove, s.a.v.s., riječi su dio prethodno citiranog hadisa.

Da li se može Allaha moliti vjerovjesnicima i dobrim ljudima, a da Ga se pri tome ne zaklinje njima, dosta je poznato i raširenо pitanje. Jer, postoji razlika između moljenja (*su'al*) i zaklinjanja (*iksam*). Naime, onaj ko moli, čini to ponizno i skrušeno nečim što je podesno za udovoljavanje molbe, dok je osoba koja zaklinje nekoga iznad ovoga, jer ona svoju molbu potvrđuje zakletvom, i osoba kada nekoga zaklinje, zaklinje ga baš zato jer smatra da će se udovoljiti njegovom zaklinjanju, pa se tako udovoljavanje zakletvi odnosi samo na određene osobe.

Što se tiče udovoljavanja osobama koje mole to se odnosi na svakoga, jer se Allah odaziva molbama onih u nevoljama i onim osobama kojima je nanesena nepravda (*mazlumima*), makar se, kada je posrijedi mazlum, radilo i o nevjerniku. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Kada god neko uputi svoju dovu ukoliko ne moli za nešto što predstavlja grijeh ili kidanje rodbinskih veza, Allah mu podari jedno od troje: ili mu odmah ostvari dovu, ili za njega osigura dobro slično traženom, ili ga zaštiti sličnog zla.*[746] - Znači da učimo naše dove što više! – reče neko od prisutnih. – *Allah će još više primati*, - odgovori mu Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Što se tiče tevessula vjerovjesnicima, u smislu moljenja Allaha njima, za kojeg Ebu Hanife, njegovi istomišljenici i drugi kažu da je zabranjen, nije poznato da postoji u malikijskom mezhebu stav oprečan ovome, osim što se spomenuto, povrh toga, smatra bogohulnim načinom učenja dove (*mesa'ilus-sebb*). Ko je prenio da malikijski mezheb dozvoljava tevessul vjerovjesnicima, u smislu moljenja

---

[746] Hadis navode: Et-Tirmizi, Ahmed, Ibn Ebu Šejbe, Abd ibn Humejd, Ebu Ja'la, El-Hakim i El-Bejheki u zbirci *Šu'abul-imam*.

i zaklinjanja Allaha njima, taj nema dokaza da je to Malik ili njegovi učenici rekli, osim što je Malik za taj čin rekao: "To je omalovažavanje i pogrdno ophođenje prema Poslaniku". Naprotiv, poznato je od Malika da je smatrao pokuđenim da osoba koja čini dovu kaže: Ja Sejjidi, Ja Sejjidi (O moj Gospodine, Gospodine), nego je rekao: Reci ono što su rekli Vjerovjesnici: Ja Rabb, Ja Rabb, Ja Kerim (Gospodaru, Gospodaru, Plemeniti...) Smatrao je pokuđenim i da se kaže: Ja Hannanu, Ja Mennan (O Premilostivi, o Dobročinitelju), jer nam se to ne prenosi od Poslanika.

Ako je Malik i ovakvu dovu smatrao pokuđenom, jer po njegovom mišljenju, ona nije bila propisana, kako onda može da smatra dozvoljenim da se Allah moli stvorenjima, bilo da se radi o Vjerovjesniku ili nekome drugom. Njemu je bilo poznato da ashabi, kada je zavladala suša tokom "sušne godine", nisu molili Allaha stvorenjem, poslanikom ili nekim drugim, nego je Omer rekao: "Bože, mi bismo Ti, kada bi nas zadesila suša, činili *tevessu*/Tvojim Vjerovjesnikom, pa bi nam Ti davao kišu, a sada ti činimo *tevessul* Poslanikovim amidžom, pa nam podari kišu", nakon čega bi kiša pala.

U Muslimovom *Sahihu* zabilježeno je od Ibn Omera, Enesa i drugih, da su, kada bi zavladala suša, činili *tevessul* Poslanikovom dovom i kišnom dovom. Ne prenosi se ni od jednog od njih da je Poslanik, s.a.v.s., tokom svog života molio Uzvišenog Allaha nekim od stvorenja ili nečim drugim, bilo to prilikom kišne dove ili drugom prilikom. A što se tiče hadisa koji govori o slijepcu, o njemu ćemo, inšallah, govoriti. Da je molba Poslanikom bila uobičajena među ashabima, oni bi rekli Omeru: Molba i tevessul Poslanikom su preči

od molbe i tevessula Abbasom, pa zašto da ostavimo propisan čin koji smo prakticirali za njegova života, a to je tevessul najodabranijim Božijim stvorenjem, da bi činili tevessul jednim od njegovih rodaka, što je zapostavljanje propisane prakse i boljeg i moljenje Uzvišenog Allaha sa nečim neznatnim, iako smo u mogućnosti da odaberemo ono bolje! Pogotovo ako smo u velikoj nevolji u ovoj "sušnoj godini" koja se navodi kao primjer jačine suše.

Kako je postupio Omer, postupio je i Muavija ispred prisutne skupine ashaba i tabi'ina, gdje su činili tevessul Jezidom ibn Esvedom el-Džurešijom, kao što je učinio Omer sa Abbasom. Islamski pravnici iz reda šafijskog i hanbelijskog mezheba, također, spominju da se prilikom kišne dove treba činiti *tevessul* dovom dobrih i pobožnih ljudi, i dodaju da će biti bolje ako bi ti ljudi bili iz Poslanikovog potomstva, ugledajući se na Omera. Niko od tih učenjaka nije rekao da u takvim prilikama treba moliti Allaha Poslanikom ili nekim drugim.

Također, ko je prenio da je imam Malik ili bilo koji islamski naučni velikan poput imama Šafije, Ahmeda i dr., smatrao dozvoljenim da se dova čini pozivajući se na Poslanika ili nekoga drugog, nakon njegove smrti, slagao je na njih. Pojedine neznalice ovakve stvari prenose od Malika i temelje to na predaji koja je lažno pripisana Maliku. Sve da je ta predaja i ispravna, *tevessul* spomenut u njoj bi se odnosio na *tevessul* Poslanikovim zagovorništvom (*šefa'atom*) na Sudnjem danu. Međutim, ima ljudi koji mijenjaju predaje; no, spomenuta je predaja neutemeljena, što ćemo to, inšallah, pojasniti.

Kadi Ijad u svojoj knjizi to nije spomenuo u poglavlju koje govori o posjećivanju Poslanikovog kabura. Čak je tom prilikom naveo poznati stav Malika i njegovih istomišljenika o tom pitanju, i to

u kontekstu kako je obaveza iskazivati uvažavanje prema Poslaniku, s.a.v.s., i nakon njegove smrti, kao što je bilo za njegova života. Isti je slučaj prilikom njegova spominjanja, spominjanja onoga što je rekao, onoga što je činio, kao i prilikom slušanja njegova imena. Spominje se da je Malik, kada je bio upitan za Ejuba Es-Sihtijanija, rekao: "Ejub je bolji od svih o kojima vam govorim", - te nastavio -, "dva puta je obavio hadždž, gledajući ga mogao sam samo da čujem, kada bi Poslanik s.a.v.s. bio spomenut, da bi toliko plakao tako da bi mi ga bilo žao. Kada sam sve to vidio, i kada sam vidio koliko on poštuje Poslanika, s.a.v.s., prihvatio sam njegove predaje hadisa".

Mus'ab ibn Abdullah je rekao: "Kada bi se pred Malikom spomenuo Poslanik, s.a.v.s., njegova boja bi se promijenila, te bi se pognuo toliko da bi to bilo neprijatno prisutnima. Kada mu je to jednoga dana spomenuto, on reče: 'Da ste vi vidjeli ono što sam ja vidio, ne bi me ovako kritikovali. Vidio sam Muhammeda ibn Munkedira, koji je bio prvak svih učača Kur'ana, kako kadgod ga zapitamo za neki hadis počne toliko plakati da smo ga mi sažaljevali'".

Imao sam priliku da vidim Džafera ibn Muhammeda, koji je bio poznati šaldžija i često bi bio nasmijan, kada bi se pred njim spomenuo Poslanik, s.a.v.s., on bi preblijedio, i ne znam da je ikada bez abdesta citirao Poslanikove, s.a.v.s., riječi. Bio sam kod njega određeni period i mogao sam ga vidjeti samo u jednom od tri stanja: klanja, šuti ili uči Kur'an. Pričao je samo o onome što ga se tiče, a spadao je u učene i pobožne ljude koji se istinski boje Allaha.

Kada bi Abdurahman ibn Kasim spominjao Poslanika, s.a.v.s., toliko bi preblijedio kao da mu je ponestalo krvi, a njegov jezik bi se usušio iz poštovanja prema Poslaniku, s.a.v.s.

Odlazio bih kod Amira ibn Abdullaha ibn Zubejra; kada bi se pred njim spomenuo Poslanik, s.a.v.s., on bi plakao dok bu ne bi ponestalo suza.

Vidio sam kada se pred Zuhrijem spomene Poslanik, s.a.v.s., kako se izgubi, i počne se ponašati kao da se ne poznajete, iako je spadao u najprijatnije i najpristupačnije ljude.

Odlazio bih kod Ibn Selima, velikog pobožnjaka i mudžtehida, kada bi se pred njim spomenuo Poslanik, s.a.v.s., tako dugo bi plakao, da bi ga ljudi napustili i razišli se.

Sve ovo je naveo Kadi Ijad iz djela poznatih Malikovih istomišljenika. Nakon toga je spomenuo predaju sa nizom prenosilaca, koji je isprekidan i garib, koju od nekolicine prenosi putem idžazetname, a glasi: Obavijestio nas je Ebul-Abbas Ahmed ibn Omer ibn Delhat, od Ebul-Hasana Ali ibn Fihra, od Ebu Bekra Muhammeda ibn Ahmeda ibn Feraha, od Ebul-Hasana Abdullaha ibn Mentaba, od Jakuba ibn Ishaka ibn Ebu El-Isra'ila, on od Ibn Humejda, da je rekao: Ebu Džafer, voda pravovjernih, je vodio debatu sa Malikom u Poslanikovoj, s.a.v.s., džamiji, pa mu je Malik rekao: "Vođo pravovjernih, nemoj dizati glas u ovoj džamiji, jer Allah je kritikovao neke i rekao: **O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njima glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite;**[747] dok je neke pohvalio i rekao: **One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom – a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika;**[748] a neke je pokudio i rekao:

---

[747] El-Hudžurat, 2.

[748] El-Hudžurat, 3.

Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna.[749] Poslanikov hurmet (odabranost, uvaženost) za njegova života ostaje isti i nakon njegove smrti. Tim se povodio Ebu Džafer kada je rekao: "O Ebu Abdullah, dovu činim, da li da se okrenem prema kibli ili prema kaburu Božijeg Poslanika, s.a.v.s.? –Zašto da se okrećeš od njega kad će on biti posrednik tebi i tvom praocu Ademu kod Allaha na Sudnjem danu?! Nego, okreni se prema njemu i zatraži da ti bude zagovornik (šefadžija) na Sudnjem danu, a Allah će ti to udovoljiti, jer je Uzvišeni Allah rekao: **A da oni koji su se sami prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv.**[750]

Smatram da je niz prenosilaca ove predaje isprekidan, jer Muhammed ibn Humejd er-Razi nije živio kada i Malik, pogotovu ne za vrijeme Ebu Džafera el-Mensura, jer je Ebu Džafer umro 158. hidžretske godine u Mekki, Malik 179. hidžretske godine, dok je Muhammed ibn Humejd er-Razi umro 248. hidžretske godine, a svoje rodno mjesto je, u traganju za naukom, napustio sa svojim ocem kao odrastao čovjek. Pored svega ovoga, on se smatra slabim prenosiocem kod većine hadiskih stručnjaka. Ebu Zur'ah i Ibn Varch ga smatraju lažljivcem, dok Salih ibn Muhammed el-Esedi za njega veli: "Nisam vidio da ima neko poput njega da se suprotstavlja Allahu i da sposobnije laže od njega". Jakub ibn Šejbe za njega kaže: "Prenio je dosta *munker* hadisa". Imam Nesa'i za njega kaže da nije pouzdan. Ibn Hibban veli: "Često se izdvaja od ostalih pouzdanih prenosilaca sa oprečnim predajama". Zadnja osoba koja je od Malika prenijela

---

[749] El-Hudžurat, 4.
[750] En-Nisa', 64.

Muvettu je Ebu Mus'ab, koji je umro 242. hidžretske godine, a zadnji koji uopće prenosi od Malika je Ebu Huzejfe Ahmed ibn Ismail es-Sehmi, koji je umro 259. hidžretske godine. U nizu prenosilaca ovoga hadisa se nalazi još nekoliko osoba čija stanja su nepoznata.

Ovu predaju ne prenosi niko od Malikovih bliskih učenika koji su poznati po prenošenju predaja od njega. Muhammed ibn Humejd je slab prenosilac među hadiskim stručnjacima kada u potpunosti spomene niz prenosilaca, a kamoli kada bez potpunog niza prenese predaju koja dolazi samo od njega?! Malikovi učenici su složni da se na ovakav način ne prihvata Malikovo mišljenje o određenom pravnom (fikhskom) pitanju. Naime, predaje koje prenose Šamlije[751], poput El-Velida ibn Muslima i Mervana ibn Muhammeda et-Tatirija, su smatrali slabim, i oslanjali su se na predaje Medinelija i Egipćana. Šta onda reći za predaju koja proturječi na nekoliko načina njegovom poznatom metodu (mezhebu), a koju prenosi osoba iz Horosana i koja se smatra slabim prenosiocem, te se nije susrela sa Malikom?!

Njegove riječi: "On će biti posrednik tebi i tvom praocu Ademu kod Allaha na Sudnjem danu?!" su zapravo *tevessul* njegovim zagovorništvom na Sudnjem danu, što je ispravno, kao što je potvrđeno u vjerodostojnim hadisima da kada dođu ljudi na Sudnjem danu do Adema da se zauzima za njih (čini šefa'at), da će ih Adem poslati Nuhu, a Nuh Ibrahimu, Ibrahim Musau, a Musa Isau, a Isa Muhammedu, s.a.v.s., a on je rekao: *Ja ću na Sudnjem danu biti prvak među potomcima Ademovim, uznošenja nikakva u tome nema. Adem i svi poslije njega na Sudnjem će danu pod mojom zastavom biti, uznošenja nikakva u tome nema.*[752]

---

[751] Stanovnici Šama, današnje Sirije, Jordana i Libana (op. prev.);

[752] Ovo je samo dio hadisa kojeg navode Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed ibn Hanbel.

Naprijed navedena predaja Muhammeda ibn Humejda er-Razija proturiječi poznatom Malikovom metodu u nekoliko vidova:

- Jedan od njih je: da li da se okrenem ka kibli ili prema kaburu Božijeg Poslanika, s.a.v.s.? Na što je Malik odgovorio –Zašto da se okrećeš od njega kad je on posrednik tebi i tvom praocu Ademu kod Allaha na Sudnjem danu?! Poznato je da Malik i ostali veliki imami, svi prethodnici iz reda ashaba i tabi'ina smatraju da osoba koja donese selam na Poslanika, s.a.v.s., i hoće da čini dovu za sebe, tada treba da se okrene prema kibli i da dovi na mjestu gdje je klanjao, te da se pri tome ne okreće prema Poslanikovom kaburu i tako uči dovu za sebe. Kaburu se okreće kada donosi selam na Poslanika, s.a.v.s., i kada uči dovu za njega. Ovo je stav većine učenjaka, poput Malika, po jednom rivajetu, Šafije, Ahmeda i dr.

Po mišljenju Ebu Hanifinih istomišljenika, ne okreće se prema Poslanikovom kaburu čak ni prilikom donošenja selama na njega.

Među njima ima onih koji kažu da Poslanikova soba (u kojoj je ukopan - op. prev.) prilikom donošenja selama na njega treba biti sa desne strane onoga ko donosi selam na Vjerovjesnika, što i Ibn Vehb prenosi od Malika.

Ima i onih koji kažu da treba okrenuti leđa Poslanikovoj sobi prilikom donošenja selama, što je opće poznat stav među njima. Pored svega ovoga, Malik je smatrao pokudenim da se zbog toga dugo stoji pokraj Poslanikovog kabura. Kadi Ijad u *Mebsutu* bilježi da je Malik rekao: "Mislim da se ne treba stajati pokraj Poslanikovog, s.a.v.s., kabura zbog dove, nego treba donijeti selam i proći". Malik prenosi da je Nafi' rekao: "Ibn Omer bi selamio Poslanikov kabur. Vidio sam ga stotinu ili više puta kako dolazi do kabura i kaže: 'Selam neka je na

Poslanika, s.a.v.s., selam neka je na Ebu Bekra, i selam neka je na mog oca', a zatim bi otišao. Viđen je kako stavlja svoju ruku na minberu na mjesto gdje bi Poslanik, s.a.v.s., sjedio, a zatim bi je stavljao na svoje lice". Zatim kaže: Od Ibn Ebu Kusajta i el-Ka'nebija se prenosi da su ashabi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., kada bi se ispraznila džamija doticali svojim desnim stranama minber koji je bio naspram Poslanikovog kabura, a zatim bi se okrenuli prema kibli i učili bi dovu. Bilježi se u *Muvetti*, u verziji Jahjaa ibn Jahjaa el-Lejsija da bi Ibn Omer stajao pored Poslanikovog, s.a.v.s., kabura, gdje je donosio salavat na njega, na Ebu Bekra i Omera. Od Ibn el-Kasima i el-Ka'nebija prenosi se da bi on tu učio dovu za Ebu Bekra i Omera. U predaji koju bilježi Ibn Vehb stoji da je Malik rekao: "Treba se reći: Esselamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu". U *El-Mebsutu* stoji da je još rekao: "I donijeti selam na Ebu Bekra i Omera."

Ebul-Velid el-Badži je rekao: "Smatram da bi trebalo da se na Poslanika donosi salavat, a na Ebu Bekra i Omera selam, zbog različitosti predaja koje se bilježe od Ibn Omera." Ova vrsta pozdrava pojašnjava o kojoj vrsti pozdrava se radilo u Ibn Vehbovoj predaji. U Ibn Vehbovoj predaji stoji da je Malik rekao: Kada se donosi selam na Poslanika, s.a.v.s., i uči dova, lice treba okrenuti prema kaburu, a ne prema kibli, i treba se približiti i donijeti selam, ali ne treba potirati kabur. Na ovaj se način upućuje selam Vjerovjesniku i uči dova uz donošenje salavata na njega, kao što je prethodno pojašnjeno.

Ovo je slučaj sa svakom dovom koju spominju njegovi sljedbenici, kao što je spomenuo Ibn Habib u *El-Vadihi* i drugi, gdje kaže: Malik u *El-Mebsutu* je pojasnio: "Stanovnici Medine kada ulaze i izlaze iz džamije ne moraju da stoje kod kabura, jer je to za one koji ne stanuju u Medini." Tu je isto tako rekao: "Dobro je da kada se dođe sa

putovanja ili krene na putovanje da stane pored Poslanikovog, s.a.v.s., kabura da se donese na njega salavat, te da prouči dova njemu, Ebu Bekru i Omeru." Neko ga je pitao: "Ima Medinelija koji ne dolaze sa puta niti kane putovati a to čine jednom ili nekoliko puta dnevno, čak se zna desiti da petkom ili nekim drugim danima stanu duže vremena jednom ili dva puta kod kabura, učeći dovu i donoseći selam." Na to je Malik rekao: "Za ovo nisam čuo od islamskih pravnika ovoga grada, a općepoznato je da se tako ne postupa. Ovom današnjem ummetu će koristiti ono što je koristilo prvim prethodnicima, a od njih se ne prenosi da su to činili, te je pokuđeno da se to čini, osim onome ko dolazi sa puta ili odlazi na put."

Ibn el-Kasim je rekao: "Vidio sam kako Medinelije kada hoće da izađu van grada ili vrate se u njega dolaze da donesu selam na Poslanika, zbog čega je Malik zastupao ovo mišljenje."

Ebul-Velid el-Badži je rekao: Napravio je razliku između Medinelija i ostalih, jer ostali dolaze s tim ciljem, dok Medinelije tu žive i ne dolaze u Poslanikovu džamiju s ciljem posjete kaburu i donošenja selama.

On veli da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Bože, nemoj dozvoliti da moj kabur bude idol koji se obožava.*[753] Također je rekao: *Allahova srdžba je velika prema onima koji su grobove svojih poslanika pretvorili u bogomolje.*[754] Isto tako Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Nemoj da od mog kabura pravite svetkovinu.*[755] Također, on navodi da u knjizi Ahmeda ibn Šejbe stoji da onaj ko stane pokraj Poslanikovog kabura da se ne prislanja uz njega, da ga ne dotiče i da dugo ne stoji pokraj njega.

---

[753] Hadis navode Ahmed ibn Hanbel i Malik ibn Enes.

[754] Ovo je dio gore spomenutog hadisa, a bilježi ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ebu Davud.

[755] Ovo je dio hadisa kojeg bilježe Ebu Ja'la u svome *Musnedu* i el-Makdisi.

Bilježi se u *El-Atebijji*, tj. od Malika, da kada se stigne u Poslanikovu džamiju prvo treba klanjati namaz, pa tek onda donijeti selam na Poslanika, s.a.v.s.[756] Najbolje mjesto za klanjanje nafile namaza u džamiji Božijeg Poslanika, s.a.v.s., jeste mjesto klanjanja Božijeg Poslanika, s.a.v.s., na mjestu nazidanog stuba, a najbolje mjesto za obavljanje farz-namaza je da se što više pomjeri naprijed. Zatim je rekao: "Klanjanje nafile na tom mjestu za oni koji nisu stanovnici Medine, po mom mišljenju, bolje je od klanjanja nafile u kući."

Ovo je mišljenje Malika i njegovih istomišljenika, a ono što prenose od ashaba pokazuje da su oni dolazili kaburu zbog donošenja selama na Poslanika, s.a.v.s., i dove za njega. Malik je smatrao pokuđenim da se s tim ciljem duže stoji pokraj kabura, a također je smatrao da je Medinelijama pokuđeno da to rade kad god ulaze ili izlaze iz džamije. To samo treba da čine oni koji su sa strane došli u Medinu ili Medinelije koji kreću na put ili se vraćaju sa puta, jer je to pozdrav Poslaniku, s.a.v.s.

Ako bi neko želio da čini dovu za sebe, onda treba da čini dovu na mjestu klanjanja, okrećući se prema kibli, kao što prenose od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba. Ne prenosi se da je neko od ashaba to radio pored kabura, štaviše ne bi dugo stajali pored Poslanikovog kabura s ciljem činjenja dove za Poslanika, a kamoli s ciljem činjenja dove za samog sebe!!

Činjenje dove za Poslanika i traženje raznih potreba od njega, ili traženje njegova zagovorništva (*šefa'ata*) kod njegova kabura ili nakon njegove smrti su stvari koje nije radio niko od prvih genera-

---

[756] Tj. prvo treba klanjati tehijjetul-mesdžid, pa tek onda donijeti selam na Božijeg Poslanika, s.a.v.s.

cija muslimana. Općepoznato je kada bi činjenje dove pored kabura bilo šerijatski validno, tada bi to činili ashabi i tabi'ini. Isti je slučaj sa pozivanjem u dovi na Poslanika - kako je takvo nešto, onda, dozvoljeno nakon smrti Poslanika.

To dokazuje da je događaj koji je prenesen u onoj predaji isprekidanog niza, gdje se kaže: Okreni se prema njemu i traži od njega zagovorništvo (*šefa'at*), da je to potvora na Malika i nešto što je oprečno stavovima i praksi ashaba i tabi'ina, te stavovima i praksi samog Malika i Malikovih istomišljenika, kako od njih bilježe svi učenjaci. Niko od njih se nije okretao prema Poslanikovom kaburu prilikom dove za samog sebe, a kamoli da se okrene prema kaburu i zatraži zagovorništvo (*šefa'at*), govoreći: Božiji Poslaniče, budi mi zagovarač (šefa'adžija) i čini dovu za mene! Nisu mu se žalili za vjerske ili ovosvjetske nevolje, niti su tražili od njega ili bilo koje druge mrtve osobe, bila ona poslanik ili dobar čovjek, ili od nevidljivih meleka da mu budu zagovorači (šefa'adžije), niti su im se žalili na nedaće. Sve ovo su postupci kršćana, ostalih mnogobožaca i njima sličnim novotardžija islamskog ummeta. Ovo nije bila praksa prvih muslimana, muhadžira i ensarija i svih onih koji ih slijede dobra djela čineći, niti ju je naredio bilo ko od muslimanskih naučnih autoriteta, iako su donosili selam na njega, jer on čuje selam onih koji donose selam na njega iz blizine, i dostavlja mu se selam onih iz daljine.

Ahmed i drugi argumentiraju hadisom kojeg bilježe Ahmed i Ebu Davud sa dobrim nizom prenosioca od Hajvete ibn Šurejha el-Misrija, koga je obavjestio Ebu Sahr, a njega Jezid ibn Kusajt od Ebu Hurejre, r.a., da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada god neko donese na mene selam. Allah mi povrati dušu kako bih mu ozvratio na selam.*

Ovo je hadis na kojeg se imami oslanjaju vezano za donošenje selama na Božijeg Poslanika, s.a.v.s., kod njegovog kabura, jer su svi hadisi vezani za posjetu njegovu kaburu slabi, te se u vjeri ne oslanja na njih. Zbog toga autori *Sahiha* i *Sunena* nisu zabilježili nijedan hadis vezan za ovu temu, nego su ih bilježili oni koji inače bilježe slabe da'if hadise, poput Darekutnija, Bezzara i ostalih.

Najinteresantniji hadis o ovom pitanju je hadis kojeg prenosi Abdullah ibn Omer El-Omeri, koji je slab prenosilac i očegledni lažov, u kojem stoji: *Ko me posjeti nakon moje smrti, kao da me je posjetio tokom moga života.*[757] Ovaj hadis je jasno krivotvoren i oprečan muslimanskoj vjeri. Ako bi ga posjetio za njegova života, vjerujući u njegovo poslanstvo, ubrajao bi se u njegove drugove – ashabe, naročito oni koji su učinili Hidžru ka njemu i borili se uz njega. U utemeljenoj predaji stoji da je on, s.a.v.s., rekao: *Nemojte grditi moje drugove – ashabe, tako mi Allaha, kada bi neko od vas udijelio kao brdo Uhud zlata, ne bi dostigao pregršt šake ili pola od te pregršti koju su oni udjeljivali.* Bilježe Buhari i Muslim.

Niko nakon ashaba ne može biti poput njih, kada su posrijedi naređene stvari, poput hadždža, džihada, pet dnevnih namaza, donošenja salavata na Poslanika, s.a.v.s., a tako kada su u pitanju i stvari koje nisu farz? Dakle, ciljano putovanje s ciljem posjećivanja Poslanikova, s.a.v.s., kabura nije propisano, štaviše, zabranjeno je.

Što se tiče putovanja ka Poslanikovoj džamiji, radi obavljanja namaza u njoj, ili putovanja ka Mesdžidi-Aksau, radi obavljanja namaza u njemu, to je pohvalna stvar, a putovanje ka Kabi s ciljem obavljanja hadždža je obligatna dužnost. Prema tome, kada bi se neko zaputio da obavi obavezno ili pohvalno putovanje ne bi bio poput ashaba koji

[757] Predaju bilježe Et-Taberani, Ed-Darekutni i ibn Asakir.

su mu dolazili za vrijeme njegova života, a kamoli kada to putovanje bude od onih putovanja koja su zabranjena? Svi imami su složni da ako bi se neko zavjetovao da otputuje do Poslanikovog, s.a.v.s., kabura ili kabura nekoga drugog poslanika ili dobrih ljudi da ne bi bio obavezan da ispoštuje taj zavjet; štaviše, to bi mu bilo zabranjeno. U slučaju da se zavjetuje da putuje do Poslanikove džamije ili do Mesdžidi-Aksaa s ciljem obavljanja namaza u njemu, po tom mišljenju kod Imama Šafije imamo dva stava:

- Prihvatljiviji stav je da je izvršenje tog zavjeta obavezno, a to je stav malikijskog i hanbelijskog mezheba;

- drugi njegov stav kaže da to nije obavezno, što je stav hanefijskog mezheba, jer je osnova u zavjetovanju da je obavezan onaj zavjet koji je šerijatski obavezan, a putovanje ka ova dva mesdžida nije šerijatska obaveza, pa taj zavjet ne treba ispoštovati.

Ali, većina smatra da je to jedan vid pokornosti Allahu, jer u Buharijevom *Sahihu* stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko se zavjetuje da će biti pokoran Allahu, neka bude pokoran, a ko se zavjetuje da Mu bude nepokoran, neka ne bude nepokoran.*

Što se tiče putovanja s ciljem posjete kaburima ostalih poslanika i dobrih ljudi, ono ne postaje obavezno sa zavjetom, po mišljenju svih, jer to nije pokornost Allahu, pa kako onda da neko ko nešto poput ovoga učini bude kao jedan od ashaba? Sam Malik je smatrao pokudenim i velikim prijestupom da neko kaže: Posjetio sam kabur Božijeg Poslanika, s.a.v.s. Neki kažu da je to pokuđeno kao i posjećivanje ostalih kaburova, dok neki smatraju da je to pokuđeno jer se drži da je posjetilac odabraniji od onoga koga posjećuje, a oba ova mišljenja su slaba po Malikovim mezhebskim istomišljenicima.

Ispravno mišljenje je da je sam izraz "posjećivanje kabura" nedovoljno precizan, i da on obuhvata posjetu u smislu novotarije koja je jedan vid mnogoboštva, dok se posjeta kabura ostalih poslanika i vjernika, kao što je to prethodno spomenuto, dijeli na dvije vrste: legalnu (šerijatski ispravnu) i novotarijsku posjetu.

Pod legalnom (šerijatski ispravnom) posjetom se misli na donošenje selama na njih i dovu za njih, kao što je slučaj sa namazom koji se klanja nekome ko je umro, pa mu se klanja dženaza namaz. To je legalna (šerijatski ispravna) posjeta.

Druga vrsta posjete je da ih posjećuje kao što to rade mnogobošci i novatori, s ciljem upućivanja dove i traženja ispunjenja potreba od mrtvih, ili iz ubjeđenja da je dova kod kabura jednog od njih bolja nego ona dova koja se upućuje u kućama ili džamijama, ili zbog vjerovanja da je zaklinjanje nekoga njima ili obraćanje Allahu njihovim vrijednostima propisana stvar koja iziskuje ispunjenje molbe. Ovakva vrsta posjete je zabranjena novotarija.

Kada izraz "posjeta" ne bude dovoljno precizan, pod njim se može podrazumijevati i istina i laž. Tada se opredjeljujemo za značenje koje nije dvosmisleno, kao što je to slučaj sa izrazom "donošenja selama" na Poslanika, s.a.v.s. Niko nema pravo da argumentira protiv stava imama Malika onim što on prenosi po pitanju posjete Poslanikovog kabura ili njegove posjete nakon smrti, jer su to sve slabi ili apokrifni hadisi koji ne mogu poslužiti kao argument po šerijatskim pitanjima.

Potvrđeno je da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Između moje kuće i moga minbera je džennetska bašča.* Ovaj hadis je zabilježen u Buharijevom *Sahihu.* Ali, neko je ovaj hadis prenio po značenju i umjesto

riječi **kuća** stavio **kabur**. Kada je Poslanik, s.a.v.s., izrekao ovaj hadis nije bio ukopan (tj. mrtav), zbog čega niko od ashaba nije prihvatio ovaj hadis kao argument prilikom njihove medusobne podijeljenosti o pitanju njegova ukopa. Da su prihvatili ovaj hadis, onda bi on bio na stepenu Teksta koji je presudan za sve vrste razilaženja. Ali, Poslanik, s.a.v.s., je ukopan u Aišinoj sobi, na mjestu na kojem je umro, a meni je draži od oca i majke, neka je na njega Allahova milost i mir.

Kada se proširivala Poslanikova, s.a.v.s., džamija za vrijeme hilafeta El-Velida ibn Abdulmelika, Abdulmelik naredi svom namjesniku u Medini, Omeru ibn Abdulazizu, da kupi sve susjedne kuće i uvrsti ih u džamiju. Sobe (hudžer) koje su bile uz džamiju su bile sa istočne strane i sa strane kible, te su dodate džamiji. Od tada je Aišina soba postala dio džamije i sagrađen je vanjski zid zavrhljen i iskrivljen. U Muslimovom *Sahihu* stoji hadis koji prenosi Ebu Mersed El-Ganevi, u kojem je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nemojte sjediti na kaburima. i nemojte klanjati prema njima.* To je zato jer to sliči klanjanju njima, iako osoba koja klanja to radi u ime Uzvišenog Allaha. Isto tako je zabranjeno da se od kabura prave bogomolje i zabranjeno je da se klanja kod njih, makar osoba koja klanja to radi zbog Uzvišenog Allaha i tražeći da mu On ispuni dovu. Prema tome, ko se zaputi ka kaburima poslanika i dobrih ljudi s ciljem klanjanja i činjenja dove kod njih, ta osoba čini zabranjen čin čije puteve koji vode do njega su radi čuvanja zatvorili Allah i Njegov Poslanik. Ovo se razlikuje od dopuštenog donošenja selama, o čemu je prethodno bilo riječi.

Prenosi Sufjan es-Sevri od Abdullaha ibn Saiba, od Zazana, od Abdullaha ibn Mesuda koji je rekao: Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Allah*

ima meleke koji kruže po Zemlji i dostavljaju mi selame od moga ummeta. Bilježe Nesa'i i Ebu Hatem u svom *Sahihu*, a isto se prenosi od Ebu Hurejre, ali u ovome stoji da selame udaljenih dostavljaju meleki.

U mešhur (poznatom) hadisu kojeg prenosi Ebul-Eš'as es-San'ani od Evsa ibn Evsa stoji da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Što više donosite salavat na mene svakog petka, jer se tada salavati mog ummeta meni prikazuju, pa ko od njih više donese salavata, bit će na bližem stepenu do mene.*[758]

U *Musnedu* imama Ahmeda stoji: Obavijestio nas je Šurejh, a njega Abdullah ibn Nafi' od Ibn Ebi Zi'ba, on od Makburija, on od Ebu Hurejre da je rekao: Rekao je Božiji Poslanik, s.a.v.s.,: *Nemojte moj kabur učiniti svetkovinom, donosite salavat na mene, jer, zaista, vaš salavat dolazi do mene, ma gdje vi bili.* Bilježi Ebu Davud. Kadi Ijad je rekao: Prenosi Ebu Bekr ibn Ebi Šejbe od Ebu Hurejre, da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko donese na mene salavat kod moga kabura, ja ću ga čuti, a ko donese na mene salavat iz daljine meni će on biti dostavljen.* Ovo prenosi Muhammed ibn Mervan Es-Suddij od E'ameša, on od Ebu Saliha a ovaj od Ebu Hurejre. Ovaj Es-Suddij je onaj mlađi koji nije pouzdan prenosilac, a ovaj hadis nije od hadisa koje prenosi E'meš.

Ebu Ja'la el-Mevsili u svom *Musnedu* prenosi od Musaa ibn Muhammeda ibn Hibbana, a on od Ebu Bekra el-Hanefija, da ga je obavijestio Abdullah ibn Nafi', a njega 'Ala' ibn Abdurrahman da je čuo Hasana sina Alijinog gdje kaže da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Klanjajte u svojim kućama i ne pretvarajte ih u kabure. Nemojte moj kabur pretvarati u svetkovinu, a na mene donosite salavat i selam jer će stizati do mene.*

---

[758] Hadis navode Ebu Davud, En-Nesai i El-Bejheki u *Šu'abul-imanu* od Ebu Umame.

Seid ibn Mensur u svom *Sunenu* prenosi da je Abdullah ibn Hasan ibn Hasan ibn Ali ibn Ebi Talib vidio čovjeka koji često dolazi kaburu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: "Hej ti, Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Nemojte od moga kabura praviti svetkovinu, i donosite na mene salavat ma gdje bili, jer će mi vaši salavati stizati.* Tako ćeš ti i onaj ko je u Andaluziji biti isti kada je ovo posrijedi.

Ovaj smisao prenosi Alija ibn Husejn Zejnul-Abidin od svoga oca, on od Alije ibn Ebi Taliba, a bilježi ga Ebu Abdullah Muhammed ibn el-Vahid el-Makdisi el-Hafiz u svom *Sahihu*, koji je vjerodostojniji od Hakimovog *Sahiha*. Bilježi Kadi Ijad od Hasana sina Alijinog da je rekao: "Kada uđeš donesi selam na Božijeg Poslanika, s.a.v.s., jer je on rekao: "Nemojte od moga kabura praviti svetkovinu, niti od svojih kuća kabure, i donosite na mene salavat ma gdje bili, jer će oni do mene stizati."

Ono što ukazuje da je naprijed spomenuti slučaj slabe vjerodostojnosti jeste to što je rečeno: Zašto okrećeš lice od njega kad je on posrednik tvoj i tvog oca Adema ka Allahu na Sudnjem danu. To dokazuje da će ljudi na Sudnjem danu tražiti posredništvo njegovim zagovorništvom, što je istina koju spominju mutevatir hadisi. Ali, ako će ljudi tražiti posredništvo njegovom dovom i zagovorništvom, kao što su to radili ashabi za njegova života, to predstavlja traženje njegove dove i zagovorništva, a, ukoliko je događaj istinit, onda je tome identično da zatraže od njega dovu i zagovorništvo na dunjaluku kod njegova kabura.

Poznato je da nam Božiji Poslanik, s.a.v.s., to nije naredio niti prakticirao, niti je iko od ashaba, tabi'ina i njihovih dobrih nasljednika

uradio, niti je to smatrao pohvaljenim neko od muslimanskih autoriteta, bio to Malik ili neko drugi. Kako onda se može pripisati Maliku jedna ovakva izreka, koju može izreći samo neznalica koja ne poznaje šerijatske argumente ili propise čiji su argumenti opće poznati, uz Malikov visok ugled, položaj i autoritet, te potpuna opredjeljenost u slijeđenju sunneta i korenju svih novotarija i njihovih propagatora? Zar ovo može narediti ili dozvoliti neko osim novatora? Čak da nemamo od Malika mišljenje koje je oprečno ovom, znali bismo da on ne zastupa jedan ovakav stav.

Zatim, u navedenom slučaju spominje se slijedeće: Okreni se prema njemu i nek ti on bude zagovornik, Allah će primiti njegovo zagovorništvo... Zagovorništvo Poslanika, s.a.v.s., znači da se od njega traži da bude zagovornik, kao što će to ljudi od njega tražiti na Sudnjem danu, i kao što su to tražili od njega njegovi ashabi. U tom kontekstu je i hadis koji se bilježi u *Sunenima*, u kome stoji da je jedan beduin rekao: "Božiji Poslaniče, izmorili smo se, izgladnili i propali su nam imetci, pa zamoli Allaha za nas, jer Allaha kod tebe uzimamo kao zagovarnika, a tebe kod Njega uzimamo za zagovornika". Božiji Poslanik, s.a.v.s., poče subhanati toliko da se to dalo poznati u licima njegovih ashaba, i reče: *Teško tebi, znaš li šta si rekao? Allah je iznad toga, jer se ne može tražiti od Njega da bude zagovornik kod bilo koga od Njegovih robova....* [759]

Time je osudio njegove riječi: "Uzimamo Allaha kod tebe kao zagovornika", jer je poznato da Poslanik nije osudio da se neko moli Allahom ili zaklinje Njim, nego je osudio da Allah bude zagovornik kod stvorenja, zbog čega nije osudio njegove riječi u kojima kaže:

[759] Ovo je dio dužeg hadisa kojeg bilježi Ebu Davud i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru*.

"Molimo da nam ti budeš zagovornik kod Njega". Poslanik je zagovornik čije će zagovaranje koristiti.

Da je spomenuti događaj vjerodostojan, ashabi i tabi'ini bi dolazili do Poslanikovog kabura i tražili njegovo zagovorništvo, i zbog toga je na kraju događaja citirao ajet: **A da oni koji su se sami prema sebi ogriješili dođu tebi i zamole Allaha da im oprosti, i da i Poslanik zamoli za njih, vidjeli bi da Allah zaista prima pokajanje i da je milostiv.**[760] Ako je njima propisano da od njega traže zagovorništvo i da on moli za njihov oprost nakon njegove smrti, kada bi im on udovoljio onda bi im tražio oprost, a njegovo moljenje za njihov oprost je njegova dova i zagovorništvo da im Allah oprosti.

Ako se pod *istišfa'om* misli na traženje zagovorništva, onda se za to kaže: Zatraži njegovo zagovorništvo, da bi Allah prihvatio njegovo zagovorništvo; a ne kaže se: da bi Allah prihvatio tvoje zagovorništvo putem Poslanika. Ovo je jasan oblik izražavanja i ovako se izražavao Božiji Poslanik, s.a.v.s., njegovi ashabi i svi učenjaci. Kaže se: Taj i taj je činio zagovorništvo za tog i tog, pa mu je njegovo zagovorništvo prihvaćeno, tako da je osoba od koje onaj kome se čini zagovorništvo traži zagovorništvo zagovornik i objekat zagovorništva, a ne osoba koja traži od drugog da se zagovara za njega, jer, ustvari, nije on taj koji zagovara, jer je Muhammed, Božiji Poslanik, s.a.v.s., taj koji zagovara i čijem se zagovorništvu udovoljava, a ne koji to zagovorništvo (*šefa'at*) traži. Zbog toga je i rečeno: "Gospodaru, primi moje zagovorništvo, pa mu ga Allah primi". Znači, zatražio je od Uzvišenog Allaha da prihvati njegovo zagovorništvo, a ne zagovorništva onih koji su tražili njegovo zagovorništvo.

Također, traženje njegove dove, zagovorništva i molbe za oprost

---

[760] En-Nisa', 64.

nakon njegove smrti i pored njegova kabura nije propisano po mišljenju svih muslimanskih autoriteta, niti je to spomenuo bilo ko od četverice fakiha (islamskih pravnika) ili njihovih starijih učenika. Drugačiji stav spominju pojedinci iz narednih generacija gdje bilježe događaj sa El-Utbijem koji je vidio beduina kako dolazi do Poslanikovog kabura i uči ovaj ajet, nakon čega ga je vidio u snu kako mu je Allah oprostio grijehe. Ovo ne spominje niko od mudžtehida – osnivača islamskih pravaca koji se slijede i čija se mišljenja uzimaju za mjerodavna u davanju šerijatskih odluka (fetvi). Oni koji to spominju, ne spominju tim povodom šerijatski dokaz koji to potkrepljuje.

Poznato je da kad bi traženje od Poslanika njegove dove, zagovorništva ili da moli za naš oprost bilo propisano, kod njegova kabura bilo dopušteno, da bi ashabi i njihovi dobri sljedbenici to bolje poznavali i prije nas prakticirali, a muslimanski autoriteti bi to zabilježili. Lijepa li je Malikova izreka u kojoj kaže: "Za posljednje sljedbenike ovog ummeta dobro će biti jedino ono što je bilo dobro i za prve." Za navedeno pitanje on kaže: "nisam čuo da su prve generacije ovog ummeta to prakticirale".

Kako onda može jedan ovakav imam da propisuje nešto što se ne prenosi od prethodnika, ili da naredi ummetu da traže dovu, zagovorništvo ili da mole za oprost poslanike i dobre ljude kod njihovih kabura nakon njihove smrti, a to niko od prvih generacija ovog ummeta nije činio?

Ovaj izraz koji se koristi u ovoj priči sliči izazu mnogih neukih ljudi koji koriste izraz zagovorništvo (*šefa'at*) u značenju pozivanja na nekoga u dovi (*tevessul*). Tako kažu: "Bože, mi tražimo da prihvatiš zagovorništvo (*šefa'at*) tog i tog, to jeste molimo Te njime (*tevessul*)".

Isto tako kažu za osobu koja u svojoj dovi čini *tevessul*, tj. poziva se u dovi na nekog vjerovjesnika ili nekoga drugog: "Tražio je zauzimanje (*šefa'at*) toga i toga", iako ta osoba od koje se traži zauzimanje nije činila zagovorništvo ili dovu za njega, pa čak možda je bila i odsutna te nije ni čula za njegovo obraćanje. Ovako se nije izražavao Božiji Poslanik, s.a.v.s., niti njegovi ashabi i islamski učenjaci. Taj način izražavanja nije svojstven ni arapskom jeziku, jer se pod *istišfa'om* misli na traženje zagovorništva (*šefa'ata*), a zagovornik (*šafi'a*) je osoba koja se zauzima za onoga ko od njega to traži i traži za njega ono što dolići da se, inače, traži od Allaha, kome se obraća dovom i zagovorništvom.

Traženje zagovorništva (*šefa'ata*) od nekoga ko to neće uraditi ili tražiti da mu se udovolji potreba, čak možda ne zna da se to od njega traži, sa jezičke strane se ne smatra traženjem zagovorništva (*šefa'ata*). Ne smatraju se traženjem zagovorništva ni riječi onoga koji kaže: "Da, to je molba gdje se nekim moli," jer takva dova ne predstavlja traženje zagovorništva od nekoga. Ali, oni su preinačili jezik, nakon što su preinačili i vjeru, nazvavši ovo traženjem zagovorništva (*istišfa'*), tj. pozivanjem u dovi na zagovornika, pa zato i kažu za nekoga: "Traži od njega zagovorništvo, on će ti biti zagovornik, tj. odazvat će ti se. Ovo još više pojašnjava da je ovaj događaj izmislila osoba koja ne poznaje jezička pravila niti vjerske propise, a same riječi ovog događaja nisu riječi imama Malika.

Da, osnova ovog događaja možda jeste vjerodostojna, i moguće je da je Malik, slijedeći sunnet, zabranio podizanje glasa u Poslanikovoj, s.a.v.s., džamiji, kao što je to učinio Omer. Time je imam Malik naredio

poštovanje i uvažavanje Poslanika, s.a.v.s., što je i Allahova naredba, ili slične stvari koje priliče imamu Maliku da ih drugima naredi.

Ko ne poznaje jezik kojim su se ashabi međusobno jedni drugima obraćali i kojim su se obraćali Božijem Poslaniku, s.a.v.s., te njihove govorne navike, taj će zasigurno izmijeniti značenje riječi. Često ljudi stasaju uz termine i običaje svoga naroda u načinu izražavanja, a zatim pronađu iste te izraze u Božijem govoru ili izrekama Božijeg Poslanika, s.a.v.s., ili ashaba, pa pomisle da se pod tim izrekama misli na ono što se podrazumijeva iz termina i običaja izražavanja njihova naroda, a, ustvari, značenje dotičnog Božijeg govora ili poslaničkih izreka i izreka ashaba budu oprečne tome.

Ovo je slučaj sa mnoštvom onih koji se bave apologetikom (*kelamom*), fikhom, gramatikom arapskog jezika, te sa neukim ljudima i ostalim. Ima onih koji namjerno uzimaju izreke Božijih poslanika i njihovih sljedbenika i stavljaju ih u druga značenja koja su oprečna osnovnim, a zatim ih izgovaraju u onom kontekstu koji njima odgovara. Nakon toga govore: "Ovo što mi govorimo identično je onom što su govorili Božiji poslanici!" Ovo je slučaj sa mnogim ateistima, filozofima i isma'ilijama, i njima sličnim iz reda ateista, koji se bavi apologetikom (*kelamom*), te sufijama. Primjer toga je stavljanje termina *muhdes* (nastao), *mahluk* (stvoren) i *masnu'* (načinjen) za sve što je uzrokovano makar to smatrali i bespočetnim, što oni nazivaju "opstajanje po sebi samome". Nakon toga kažu: i mi kažemo da je ovaj svijet nastao, što je i islamski stav. Ali, poznato je da termin *muhdes* (nastao) u ovom kontekstu nije svojstven ničijem jeziku, nego se pod njim kod njih misli na ono što je nastalo, nakon što nije postojalo.

Isto tako koriste termin "meleki" za um, dušu i predispozicije duše, a termin "džinn" ili "šejtani" za pojedine predispozicije duše. Nakon toga govore: Mi potvrđujemo da postoje meleki, džinni i šejtani kao što su nas obavijestili Božiji poslanici i kao što je prihvatila većina ljudi.

Ko je spoznao suštinu onoga s čime su došli Božiji poslanici, nedvojbeno će shvatiti da prethodno spomenuto nije u skladu s njom. Oni, primjerice, Prvi Um izjednačavaju sa Gospodarem svjetova, jer smatraju da je on oduvijek i zauvijek, te da on stvara sve ostalo, odnosno da posredstvom njega nastaje sve ostalo. Po njihovom mišljenju, od Aktivnog Uma nastaje sve što postoji. Iz poslaničkih objava se nedvojbeno saznaje da među melekima nema nekoga koji je gospodar i koji gospodari nad svim, to jedino može Allah.

Ko je spoznao na šta su mislili Božiji poslanici, znat će da hadis koji se prenosi, a u kojem stoji da: *Prva stvar koju je Allah stvario je um (akl)*[761], da je to hadis pripisan Poslaniku, s.a.v.s., kojeg on nije izrekao. Čak kada bi bio vjerodostojan, bio bi argument protiv njih, jer bi izraz: *Prva stvar koju je Allah stvirio je um*[762] bio priloška odredba[763], jer se u njemu kaže: "Zatim mu je rekao: Dođi, i on dođe, a zatim mu reče: Idi, i on ode. Zatim je (tj. Allah, dž.š.) rekao: Tako mi Moje slave, nisam stvorio nijedno stvorenje tako plemenito poput tebe. Putem tebe uzimam, putem tebe dajem, putem tebe je nagrada i kazna". U drugoj predaji stoji: "Kada je Allah stvorio um". U slučaju da je ovaj hadis vjerodostojan, njegovo značenje bi bilo da se Allah obratio umu u prvim trenucima njegova stvaranja, te da ga je stvorio prije svega

[761] Hadis navode Et-Taberani u *El-Ensatu* od Emu Umame, a Ebu Nu'ajm od Aiše.

[762] Ovo je nastavak prethodnog hadisa.

[763] Tj. značenje bi bilo: *Čim je Allah stvorio razum...* (op. prev.)

ostalog, te da se putem njega događaju četiri spomenute stvari, a ne sva stvorenja.

U muslimanskoj terminologiji "um" (ar. *'akl*), infinitiv glagola: 'akale – ja'kilu – 'aklen, označava sposobnost kojom se dolazi do znanja i kojom se upravlja u djelovanju, a pod njim se ne misli na supstanciju (*dževher*) koja opstoji sama po sebi. Zbog ovoga je nemoguće da izraz "um" ima značenje koje mu oni pripisuju. Pored ovoga, mi smo na drugim mjestima pojasnili da je neodrživo njihovo razumijevanje Čistog uma (*'akl sarih*), te da iz paradoksa i apstraktnosti koje su spomenuli proizilazi da oni potvrđuju da postoji duša koja napušta tijelo prilikom smrti, i potvrđuju da postoje duši svojstvenih racionalnosti od kojih se duša odvaja. Ovo je krajnja granica istine koju su dokazali na ovom polju.

Cilj je pokazati kako ima mnogo ajeta i hadisa koje koriste oni koji postupaju kao i prethodno spomenuti, a koriste ih za svoje ciljeve, a ne za ono što su Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., htjeli da budu; kao što je to slučaj sa autorom djela *El-Kutub el-madnun biha* i dr. Uzmimo, primjerice, izraz *El-Levhu-l-mahfuz* ("Ploča pomno čuvana"), za koji spomenuti autor kaže da znači kosmička duša, te da izraz *El-Kalem* ("Pero") znači Prvi Um, a izrazi *El-Melekut* ("Carstvo Božije"), *El-Džeberut* ("Svijet očitovanja Božije moći") i *El-Mulk* ("Vlast") znače duša i um, te da pojam *eš-šefa'ah* ("zagovorništvo") označava emaniranje koje se odvija sa zagovarača na onoga koji traži zagovaranje, makar onaj od koga se zagovaranje traži to i ne znao. Ovim se on zaputio putem kojeg je koristio Ibn Sina, kao što je to pojašnjeno na drugom mjestu.

Ovdje nam je cilj spomenuti da se nešto ovakvo dešava i kao posljedica nedovoljne udubljenosti u način Poslanikovog, s.a.v.s., izražavanja. Takav je slučaj za izrazom *el-kadim* ("star, vječan"). Ovaj izraz se u Poslanikovom izražavanju, a to je jezik u kojem je objavljen Kur'an, koristi kao izraz oprečan nečemu novom, makar nešto postojalo prije njega. Uzvišeni Allah, tako, kaže: **On (mjesec) se uvijek ponovo kreće kao stari [*kadim*] savijeni palmin prut,**[764] i Uzvišeni Allah o Jusufovoj braći reče (gdje se Jusufova braća obraćaju svom ocu Jakubu, a.s.): **Tako nam Allaha, ti si u staroj [*kadim*] zabludi i dalje**[765], i reče : **A jeste li uočili da oni koji obožavate vi i pretci vaši najstariji**...[766]

Riječ *el-kadim* kod apologetika (učenjaka *ilmul-kelama*) je sve ono što uvijek postoji, ili sve ono čemu nije ništa drugo prethodilo. Ako bi ovaj izraz koristili na ovaj način, onda bi to bilo putem prenesenog – metaforičkog značenja, a izraz *el-muhdes* ("nastao, nov") u kur'anskoj terminologiji je suprotan izrazu *el-kadim* ("star, vječan").

Isti je slučaj sa izrazom *el-kelima* ("riječ") pod kojim se u Kur'anu, hadisu i arapskom jeziku misli na samodostatnu rečenicu. Primjer za to možemo naći u slijedećem Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu: *Postoje dvije riječi (kelimetani) koje su lahke za jezik (izgovor), teške na vagi, i drage Milostivom: Subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-azim – Neka je slavljen i hvaljen Uzvišeni Allah, neka je slavljen Allah Veličanstveni.*[767] Pogledajmo i slijedeće riječi: "Najistinitija **riječ** (**kelimeh**) koju je izrekao pjesnik su riječi Lebida: Sve osim Allaha je lažno." U tom kontekstu su i riječi Uzvišenog Allaha, gdje kaže: **Kako krupna riječ**

---

[764] Ja-Sin, 39.
[765] Jusuf, 95.
[766] Šu'ara', 75-76.
[767] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed.

(*kelimeh*) **izlazi iz usta njihovih!**,[768] zatim riječi: **Reci: "O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi** (*kelimeh*) **i nama i vama zajedničke**,[769] te riječi Uzvišenog: **Učinio je da riječ** (*kelimeh*) **nevjernika bude donja, a Allahova riječ** (*kelimeh*), **ona je gornja**,[770] itd. U arapskom jeziku se izraz *kelam* (*ar. govor*) koristi samo u ovom kontekstu.

Arapski gramatičari su za ime, glagol i česticu uzeli termin *kelima*. Neki od njih kažu: Ponekad se pod *kelimom* (riječ) misli na *kelam* (govor). Zbog toga će neko ko to vidi uobičajenim pomisliti da je takva upotreba uobičajena u arapskom jeziku. Isti je slučaj sa izrazom rođaci (*zevul-erham*), koji se koristi u Kur'anu i sunnetu, a pod njim se misli na rođake sa strane oba roditelja, u što ulaze oni kojima nasljedstvo nije fiksno određeno (*'asaba*) i oni kojima je dio nasljedstva fiksno određen (*ashabul-furud*), makar to obuhvatalo one koji nemaju udjela u nasljedstvu fiksno ili ne. Nakon toga je ovaj termin (tj. *zevul-erham*) u fikhskoj terminologiji postao ime samo za jedne od njih, ne obuhvativši druge, nakon čega onaj koji poznaje samo prvo značenje pomisli da se pod tim terminom u kur'anskom i Poslanikovom izražavanju i izražavanju ashaba, misli na opće značenje. Primjeri ove vrste su mnogobrojni.

Izrazi poput *tevessula* i *istišfa'a* i njima slični doživjeli su promjenu u odnosu na značenje koje su imali u Poslaničkom izražavanju i izražavanju ashaba, što je kod onih koji nisu svjesni te promjene dovelo do pogrešnog jezičkog i vjerskog tumačenja tih izraza.

Nauka iziskuje verifikovano prenošenje i ispravno, utemeljeno, mišljenje.

[768] El-Kehf, 5.
[769] Alu-Imran, 64.
[770] Et-Tevbe, 40.

Neizostavno je da ono što se prenosi od prvih generacija i naučnika iziskuje precizno izražavanje i upućenost u značenje riječi koje se koriste, kao što to iziskuje sve ono što se prenosi od Allaha i Njegova Poslanika.

Tekstovi Kur'ana i sunneta jasno kazuju da nam je Allah naredio da donosimo salavat i selam na Poslanika, s.a.v.s., na svakom mjestu, o čemu se slažu svi muslimani. Isto tako nas je podstakao Poslanik, s.a.v.s., da od Allaha za njega tražimo *el-vesile* i *el-fadile*, i da ga Allah proživi na mjestu dostojnom hvale koje mu je obećao.

Spomenuta *el-vesila* koju nam je propisano tražiti od Uzvišenog Allaha, kao što nam je propisano da donosimo salavat i selam na Poslanika, Poslanikovo je pravo, kao što je i donošenje salavata i selama na njega njegovo pravo, s.a.v.s.

Vesile ("moljenje", "umiljavanje") koje nam je Allah naredio da činimo[771] jeste približavanje i pokornost Allahu, u što spada sve što nam je naredio Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s.

Put do tog *vesileta* može biti samo da se slijedi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., vjerujući u njega i pokoravajući mu se. Ovakvo posredništvo ili umiljavanje je obligatna obaveza za svakoga.

Tevessul ("pozivanje na nekoga u dovi") ili traženje zagovorništva (*šefa'at*) je treći način poimanja ovih termina gdje se u obzir uzima da Allah prima Poslanikove dove i zagovorništva zbog visine njegovog stepena kod Allaha, jer nisu isti onaj za koga je učio dovu i zagovornik bio Božiji Poslanik, s.a.v.s., i onaj kome to nije učinio. Poslanikovo zagovorništvo se ogleda u tome što će ljudi na Sudnjem danu tražiti da im bude zagovornik, kao što se ogleda i u tome što su se ashabi

[771] Aludira se na ajet: *ebtegi ilejhil-vesilete* **(Nastojte da Mu se umilite)**, El-Ma'ide, 35.

pozivali na njega u dovi za kišu, itd., te slučaj slijepca i Poslanikove dove i zagovorništva nakon čega mu je Allah povratio njegov vid.

Ali, neki ljudi misle da su ashabi činili *tevessul* na način da su se općenito pozivali na Vjerovjesnika u dovama, - otuda kod takvih ljudi prevladava stav da je to neograničeno dozvoljeno svakome za vrijeme Poslanikova života i nakon njegove smrti. Oni misle da je to dozvoljeno kad su u pitanju i ostali poslanici, meleki, pa čak i pobožni ljudi i oni za koje se misli da su pobožni, makar oni to i ne bili.

Ništa od toga se ne prenosi u Poslanikovim vjerodostojnim hadisima koje bilježe mjerodavne zbirke, - poput *Sahiha* Buharije i Muslima, *Sunena*, prihvatljivih *Musneda*, kakav je *Musned* imama Ahmeda, i dr. Naprotiv, takvo nešto se nalazi u djelima u kojima ima mnogo krivotvorenih i apokrifnih hadisa koje su izmislili lažljivci. Od njih se razlikuju oni koji griješe u prenošenju hadisa, ali ne lažu namjerno, a njihove predaje se mogu naći u *Sunenima*, *Musnedu* imama Ahmeda i dr., za razliku od onih koji namjerno izmišljaju laži, od kojih imam Ahmed ne prenosi u svom *Musnedu* nijedan hadis.

Odavde su se razišli hafiz Ebul-'Ala' el-Hemedani i šejh Ebul-Feredž ibn el-Dževzi o pitanju: da li u *Musnedu* imama Ahmeda ima apokrifnih hadisa? Hafiz Ebul-'Ala' je negirao da ima apokrifnih hadisa u *Musnedu*, dok Ebul-Feredž smatra da ima i pojasnio je da u *Musnedu* ima hadisa za koje se zna da su apokrifni. Između ova dva mišljenja nema kontradiktornosti.

Apokrifan hadis, u terminologiji Ebul-Feredža, je onaj hadis za koji postoji dokaz da je to apokrifan hadis, makar to promaklo muhaddisu i nenamjerno ga uvrstio. Zbog toga je Ebul-Feredž u svoje djelo,

El-Mevdu'at, o apokrifnim hadisima uvrstio mnogobrojne hadise koji spadaju u ovu vrstu. Njemu se usprotivio određeni broj učenjaka u mnogočemu, i rekli su da ti hadisi nisu od onih za koje postoji argument da su apokrifni, čak su pojasnili da su neki od tih hadisa vjerodostojni, mada su većina njih apokrifni, o čemu se slaže većina muslimana.

Hafiz Ebul-'Ala' i njemu slični pod apokrifnim hadisom misle na izmišljeni i krivotvoreni hadis kojeg je prenosilac namjerno izmislio, a laž je bila rijedak slučaj kod prvih muslimanskih generacija.

Nije poznato da je za vrijeme ashaba bio neko ko je izmišljao Poslanikove, s.a.v.s., hadise, kao što među njima nije bilo onih koji su uvodili u vjeru novotarije, poput novotarija koje su uvodili haridžije, rafidije, kaderije i murdžije. Nijedna od ideja ovih sekti nije bila poznata kod ashaba.

Niko od njih nije govorio da mu je došao Hidr, jer je Hidr, Musaov saputnik, umro; kao što smo pojasnili na drugom mjestu. Hidr koji dolazi kod mnoštva ljudi je, zapravo, džinn koji se pojavljuje u liku čovjeka ili lažljivog čovjeka. Nije moguće da to bude melek, jer za sebe kaže da je Hidr, a meleki ne lažu, jer laž je svojstvena samo ljudima i džinnima. Ja lično poznajem osobu kojoj je došao Hidr u liku džinna, a to je previše opširno da bi se ovim povodom spomenulo. Ashabi su bili dovoljno znani da im se ne desi jedna ovakva podvala.

Također, među njima nije bilo onih koje su nosili džinni do Mekke, a zatim da stoje na Arefatu, kao što se desilo mnogim neznalicama, pobožnjacima i dr. Među njima nije bilo ni onih za koje džinni kradu tude imetke i hranu, a zatim ih donose njima, dok on misli da

je to jedan vid Božijeg počašćenja (*kerameta*), kao što je to pojašnjeno na nekoliko mjesta.

Namjerno laganje nije bilo poznato ni kod tabi'ina u Mekki, Medini, Šamu i Basri, izuzev kod ši'ija, jer je poznato da među njima ima onih koji su skloni lažima. Nakon ove generacije se raširila laž kod mnogih skupina.

Većini ljudi se prokradaju nenamjerne greške, pa čak su pojedini ashabi i oni nakon njih ponekad nenamjerno griješili.

Iz ovoga proizilazi da u nekim vjerodostojnim zbirkama ima hadisa za koje se zna da su pogrešno preneseni, iako se zna da je ogromna većina tekstova u *Sahihima* Buharije i Muslima vjerodostojna.

Hafiz Ebul-'Ala' zna da su to nenamjerne greške, a sam imam Ahmed je to objasnio i pojasnio je da ih on prenosi da bi ukazao na tu grešku, što se razlikuje od onih hadisa koje prenosilac svjesno izmišlja. Zbog ovoga, imam Ahmed nije uvrstio u svoj *Musned* hadise koje prenosi skupina od kojih hadise bilježe autori *Sunena*, poput Ebu Davuda i Tirmizija, kao što je slučaj sa nizom Kesira ibn Abdullaha ibn Amra ibn Avfa el-Muzenija koji prenosi od svog oca, od svoga djeda; iako Ebu Davud u svom *Sunenu* bilježi ovaj niz. Time je uslov imama Ahmeda u *Musnedu* precizniji od Ebu Davudovog uslova u njegovom *Sunenu*.

Hoće se reći da su takvi hadisi slični čudnim i neprihvatljivim, pa čak i apokrifnim, hadisima koje prenose osobe koje prilikom sakupljanja materije iz oblasti *vrlina* i *odlika* sakupljaju i ono što je utemeljeno i ono što je neutemeljeno. Isti je slučaj sa onima koji pišu o vrijednostima određenih vremena, ibadeta, poslanika, ashaba, krajeva

itd. Po svim ovim temama ima vjerodostojnih (sahih), hasen, slabih i izmišljnih apokrifnih hadisa. Nije dozvoljeno da se u Šerijatu oslanja na slabe hadise koji ne dosežu stepen sahih ili hasen hadisa. Ali, imam Ahmed i drugi učenjaci smatraju da je dozvoljeno da se kada je u pitanju isticanje vrijednosti nekoga ili nečega prenose hadisi za koje se ne zna da li su utemeljeni, pod uslovom da se zna da nisu izmišljeni.

To je zato što se za djelo, za koje se zna da je propisano šerijatskim dokazom i za koje se prenosi hadis za koji se ne zna da je izmisljen, može reći da za njega doista slijedi nagrada. Niko od islamskih naučnih autoriteta ne smatra da se određena stvar utemeljena na slabom (*da'if*) hadisu može smatrati obaveznom ili preporučenom. Ko zastupa ovakvo mišljenje, dolazi u suprotnost sa konsenzusom islamskih učenjaka.

Isto tako, nije dozvoljeno smatrati nešto zabranjenim ako za to ne postoji šerijatski argument. Ali, ako se zna da je određena stvar zabranjena i ako postoji prenesen hadis koji sadrži prijetnju za prijestupnika, te da se zna da taj hadis nije apokrifan, u tom slučaju je dozvoljeno prenositi ga. Isto tako, dozvoljeno je da se prenose hadisi na polju poticaja (*tergib*) i upozorenja (*terhib*) za koje se ne zna da su izmišljeni, ali samo kada su u pitanju ona djela za koja je poznato da Allah podstiče da se čine ili upozoriava da se toga treba kloniti, i to na osnovu nekog drugog dokaza, a ne putem ovog hadisa čiji stepen vjerodostojnosti nam nije poznat.

Ovo je poput isra'ilijata koje je dozvoljeno prenositi ukoliko se ne zna da su izmišljeni s ciljem poticaja i upozorenja, a za koje se zna da ih je Uzvišeni Allah naredio ili zabranio u našem vjerozakonu. Niko od islamskih autoriteta ne smatra da se putem isra'ilijata koji nisu

vjerodostojni može utemeljiti vjerski propis. Ni Ahmed ibn Hanbel, ni ostali njemu slični islamski naučni autoriteti (imami) se nisu oslanjali u vezi s vjerskim pitanjima na ovakve hadise.

Ko je prenio da je Ahmed smatrao da je slab (da'if) hadis, koji ne doseže stepen sahih ili hasen hadisa, validan argument je pogrešno prenio njegovo mišljenje. Ahmed ibn Hanbel i ulema prije njega su uobičavali da hadis dijele na dvije vrste: *sahih* (vjerodostojan) i *da'if* (slab) hadis. *Da'if* (slab) hadis, po njihovom mišljenju, se dijeli na *da'if* koji je odbačen, koji se ne može koristiti kao argument, i *da'if hasen* hadis; kao što se i ljudska bolest dijeli na: bolest prilikom koje nije dozvoljeno da se novac osnovice dijeli u dobrovoljne svrhe, i lagahnu bolest koja to ne sprječava.

Prvi za koga se zna da je izvršio podjelu hadisa na *sahih*, *hasen* i *da'if* jeste Ebu Isa Et-Tirmizi u svom djelu *El-Džami'*. Hadis hasen, po njemu, je onaj hadis koji ima više nizova prenosilaca, a među njegovim prenosiocima nema nikoga da je optužen, i da sam hadis nije *šazz*[772]. Ovakav hadis i njemu slične imam Ahmed naziva da'if hadisima koji mogu poslužiti kao argument. Zbog ovoga je imam Ahmed kao primjer da'if hadisa koji može poslužiti kao argument naveo hadis Amra ibn Šu'ajba, Ibrahima el-Hedžerija, itd. Ovo je pojašnjeno na odgovarajućem mjestu.

Hadisi koji se prenose o ovom pitanju – tj. vezano za pozivanje na stvorenja u dovi – su slabi i krhki, čak i apokrifni hadisi. Niko od islamskih naučnih autoriteta (imama) ih nije uzimao kao argument, niti se oslanjao na njih. Takav je hadis koji se prenosi od Abdulmelik ibn

[772] *Šazz* hadis je onaj hadis koji prenosi jedan dosta pouzdan prenosilac, ali se njegova predaja protivi i sukobljava sa predajom pouzdanijeg prenosioca ili predajama više broja prenosilaca (Handžić, *Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*, str. 101.).

Harun ibn Antere od njegova oca, od njegova djeda da je Ebu Bekr es-Siddik došao Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Ja učim Kur'an, ali on mi se otima." Božiji Poslanik, s.a.v.s., mu reče: Reci: *Gospodaru moj, molim te Tvojim poslanikom Muhammedom, Tvojim prijateljem Ibrahimom, Tvojim sagovornikom Musaom, Tvojom Riječju i Duhom od Tebe - Isaom, Musaovim Tevratom, Isaovim Indžilom, Davudovim Zeburom, Muhammedovim El-Furkanom*[773], *svakom objavom koju Si objavio i svakom odredbom koju Si odredio*....i spomenu hadis u cjelosti.

Ovaj hadis je spomenuo Rezin ibn Muavija El-Abderi u svom *El-Džami'u*, a također i Ibn El-Esir u djelu *Džami'ul-usul*. Nijedan od njih ga nije pripisao jednom izvornom islamskom djelu, iako ga prenose oni koji su pisali na temu „Svakodnevna djela" (*Amelul-jevmi vel-lejleh*), poput Ibn Sunnija i Ebu Nu'ajma. U knjigama poput ovih ima veliki broj apokrifnih hadisa na kojih se nije dozvoljeno oslanjati, shodno konsenzusu sve uleme.

Prenosi ga i Ebuš-Šejh El-Asbahani u djelu pod naslovom "Vrijednosti djela" (*Fada'ilul-e'amal*) koje sadrži mnogobrojne izmišljene i apokrifne hadise. Bilježi ga i Ebu Musa El-Medini u predaji Zejd ibn El-Habbaba od Abdulmelik ibn Haruna ibn Antere, i kaže: "Ovo je hadis hasen, iako niz njegovih prenosilaca nije povezan." Ebu Musa veli: "Prenosi ga Muhriz ibn Hišam od Abdulmelika, on od svoga oca, otac od djeda, a on od Es-Siddika, r.a.[774] Abdulmelik je bio u Rejju, i nije pouzdan prenosilac, dok su njegov otac i djed pouzdani prenosioci".

Evo šta ću ja kazati: Abdulmelik ibn Harun ibn Antere jedan je od poznatih lažova. Jahja ibn Me'in je rekao: "On je lažov." Sa'di

---

[773] Jer je jedno od imena Kur'ana *El-Furkan*, tj. onaj koji rastavlja istinu od laži (op. prev.).
[774] Tj. od Ebu Bekra (op. prev.).

veli: "Varalica je i lažov." Ebu Hatim ibn Hibban veli: 'Izmišlja hadise." Nesa'i veli: "Neprihvatljiv." Buhari veli: "Prenosi čudne hadise." Ahmed ibn Hanbel za njega kaže: "Slab prenosilac." Ibn Adijj kaže: "Prenosi hadise koje niko osim njega ne prenosi." Darekutni veli: "On i njegov otac su slabi prenosioci." Hakim u djelu *Kitabul-medhal* kaže: "Abdulmelik ibn Harun ibn Antere Eš-Šejbani prenosi od svog oca apokrifne hadise."

Bilježi ga i Ebul-Feredž ibn Dževzi u djelu *El-Mevdu'at*, gdje navodi šta je kazao hafiz Ebu Musa: "Ovo je isprekidan niz", misleći pod tim da i kada bi njegovi prenosioci bili pouzdani da mu je niz prenosilaca isprekidan.

Abdulmelik prenosi ovakve i druge hadise u istom kontekstu vezano za Ehlu-kitabije, kao što ćemo to spomenuti, dolazeći time u kontradikciju sa svim što prenose mufessiri, biografi i onim što potvrđuje Kur'an. Ovo potvrđuje ono što je za njega rekla ulema da je neprihvatljiv prenosilac, bilo to zbog namjernog izmišljanja hadisa ili zbog slabog pamćenja, a i jedno i drugo je dokaz da je neprihvatljiv.

Poput ovoga hadisa je hadis kojeg prenosi Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem od svoga oca, od svoga djeda, od Omera ibn Hattaba u *merfu'* i *mevkuf* formi, da je Adem, kada je učinio grijeh, rekao: *Gospodaru moj, molim te Muhammedovim hakkom da mi oprostiš! –Kako znaš za Muhammeda?, upita ga Allah, dž.š., –Kada Si me Svojom Rukom stvorio i u mene Svoju dušu udahnuo, podigao sam glavu i vidio kako na stubovima Arša piše: Nema drugog boga osim Allaha, Muhammed je Allahov Poslanik (La ilahe illellah Muhammedun resulullah), pa sam shvatio*

da Si uz Svoje ime stavio samo ime Tebi najdražeg stvorenja, odgovori Adem. – Istinu si rekao Ademe, reče Allah i dodade: jer da nije Muhammeda, Ja tebe ne bih stvorio. Ovaj hadis prenosi Hakim u svom *Mustedreku* od Abdullah ibn Muslima El-Fihrija od Ismaila ibn Seleme. Hakim veli: "Ovo je prvi hadis u ovoj knjizi kojeg bilježim od Abdurrahmana." Zatim Hakim dodaje: "On je vjerodostojan."

Ovaj hadis bilježi i šejh Ebu Bekr el-Adžuri u djelu *Eš-Šeri'ah* kao *mevkuf* od Omera, a kojeg prenosi Abdullah ibn Ebu Merjem od Abdurrahman ibn Zejd ibn Esleme kao *mevkuf*. Bilježi ga El-Adžuri, također, s drugim nizom od Abdurrahmana ibn Ebu Zinada, od njegovog oca, kao *mevkuf*, a on veli: "Kazao mi je Harun ibn Jusuf et-Tadžir, prenio nam je Ebu Mervan el-Osmani, obavijestio me je Ebu Osman ibn Halid, od Abdurrahmana ibn Ebu Zinada, on od njegova oca, da je rekao: "Riječi zbog kojih je Allah oprostio Ademu su: Gospodaru moj, ja te molim Muhammedovim hakkom koji on ima kod Tebe. – Otkud ti znaš ko je Muhammed - upita ga Uzvišeni Allah. – Gospodaru, kada sam podigao glavu vidio sam kako na Tvom Aršu piše: Nema drugog boga osim Allaha, Muhammed je Allahov Poslanik (La ilahe illellah Muhammedun resulullah), pa sam shvatio da je on Tvoje najplemenitije stvorenje.

Evo moga mišljenja: Hakima kritikuju zbog toga što navodi ovaj hadis, jer i sam on je u djelu *Kitabul-medhal ila ma'rifetis-sahihi mines-sekim* rekao: Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem od svog oca prenosi apokrifne hadise, za koje je uočljivo svakome muhaddisu, kada ih pažljivo posmatra, da ih je on izmislio.

Reći ću i ovo: Abdurrahman ibn Zejd ibn Eslem je slab prenosilac koji često griješi. Slabim ga smatraju Ahmed ibn Hanbel, Ebu

Zur'ah, Ebu Hatem, Nesa'i, Darekutni i dr. Ebu Hatem ibn Hibban za njega je rekao: On je nesvjesno preokretao predaje, sve dok nije postalo učestalo u njegovom prenošenju da *mursel* hadise prenosi kao *muttesil*, a *mevkuf* hadise kao *musned*, zbog čega je zaslužio da njegovo prenošenje bude odbačeno.

Hakimovo ocjenjivanje vjerodostojnosti ovog i sličnih hadisa je stvar zbog koje su ga hadiski stručnjaci kritikovali. Tako oni kažu: Hakim pojedine hadise ocjenjuje vjerodostojnim, dok ih ostali hadiski stručnjaci smatraju izmišljenim i apokrifnim. Ocjenio je vjerodostojnim hadis Zerib ibn Bersemlija, u kojem se spominje Isaov opunomoćenik, što je izmišljotina shodno konsenzusu svih učenjaka, kao što je to pojasnio Bejheki, Ibn Dževzi i dr. Isti je slučaj sa mnogobrojnim hadisima u njegovom *Mustedreku* koje smatra vjerodostojnim, dok su isti hadisi po mišljenju hadiskih stručnjaka apokrifni, dok neke *mevkuf* hadise tretira kao *merfu'*.

Zbog ovoga se hadiski stručnjaci nisu oslanjali samo na Hakimovu ocjenu vjerodostojnosti hadisa, iako je većina tih hadisa vjerodostojna. Hakim kod učenjaka koji ocjenjuju vjerodostojnost važi za pouzdanog prenosioca koji ima dosta pogrešaka, iako je njegova ocjena u većini slučajeva ispravna. Ocjena većine učenjaka koji ocjenjuju stepen vjerodostojnosti hadisa je pouzdanija od Hakimove, poput Ebu Hatema ibn Hibban el-Bustija čija je ocjena vjerodostojnosti hadisa vrjednija i prihvatljivija od Hakimove. Isti je slučaj sa ocjenama Tirmizija, Darekutnija, Ibn Huzejme, Ibn Mende i njima sličnih, koji ocjenjuju stepen vjerodostojnosti hadisa.

Oni su, iako su pojedine stvari koje prenose sporne, o ovom pitanju precizniji od Hakima. Njihovo ocjenjivanje vjerodostojnosti

hadisa ne može dostići Muslimovu ocjenu, a Muslimova ocjena nije poput Buharijeve. Štaviše, Buharijeva zbirka je najvrijednije djelo napisano u ovom domenu, jer je Buhari jedan od najučenijih Allahovih robova, kada je posrijedi poznavanje hadisa, skrivenih hadiskih mahana i shvatanja hadiskih tekstova. Tirmizi spominje da nije vidio njemu ravnog kada je u pitanju poznavanje skrivenih mahana hadiskih nizova. Zbog toga je Buhari uobičavao, kada bi prenio neki hadis o kojem postoji razilaženje u pogledu prenosilaca ili teksa hadisa, spomenuti razilaženje o tom pitanju da se ne bi oslonilo na činjenicu da ga on spominje. Zbog toga ga je spominjao zajedno sa razilaženjem vezanim za njega.

Zbog ovoga je Buharijev stav o većini pitanja koja mu se predbacuju ispravniji od stava onih koji mu proturječe, što nije slučaj sa Muslim ibn Hadždžadžom. Muslim je kritikovan vezano za nekoliko hadisa koje je zabilježio u svojoj zbirci, a istina je bila na strani kritičara. Primjer za to je hadis o pomračenju Sunca, u kojem se spominje da je Poslanik, s.a.v.s., klanjao sa tri i sa četiri rukua, a isto tako se prenosi da ga je klanjao sa dva rukua.

Ispravno je da Poslanik nije klanjao (tj. namaz prilikom pomračenja Sunca) osim sa dva rukua, te da je taj namaz klanjao samo jedanput, kada je umro njegov sin Ibrahim, kao što je pojasnio imam Šafija. Ovo je stav Buharija i Ahmed ibn Hanbela u jednoj od dvije predaje.

U hadisima u kojima se spominju tri i četiri rukua (tj. prilikom pomračenja sunca) stoji da ga je on klanjao na dan kada je umro Ibrahim, a poznato je da on nije preselio u dva dana kada je bilo pomračenje, niti su bila dva Ibrahima. Ko prenosi da je on (tj. Ibrahim) umro desetog dana u mjesecu, taj je pogriješio. Također, Muslim bilježi hadis: *Allah je stvorio Zemlju u subotu.* Potom su mu proturječili

autoriteti učeniji od njega, poput Jahja ibn Me'ina, Buharije i dr., koji su pojasnili da je to greška, i da to nisu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Argument je na njihovoj strani jer je utemeljeno Kur'anom, sunnetom i konsenzusom (*idžmaom*) da je Uzvišeni Allah stvorio nebesa i Zemlju u šest dana, da je zadnjeg stvorio Adema, te da je to bilo u petak. Ovaj diskutabilni hadis iziskuje da je Allah to stvorio u sedam dana. U predaji koja je vjerodostojnija od ove stoji da je prvo stvaranje bilo u nedjelju. Isto tako, Muslim prenosi predaju u kojoj stoji da je Ebu Sufjan kada je primio islam zatražio od Poslanika, s.a.v.s., da oženi Ummu Habibu i da uzme Muaviju sebi za pisara. Ovo mu je skupina hadiskih stručnjaka (hafiza) ubrojala u greške.

Ali, većina hadiskih tekstova u dvije hadiske zbrike (Buharijevoj i Muslimovoj) su općeprihvatljive, o čemu se slažu svi hadiski stručnjaci. Svi oni su ubijeđeni da ih je Poslanik, s.a.v.s., izrekao. O ovome se govori u drugim prigodama.

Hadis u kojem se govori o Ademu spominje određeni broj autora, bez niz prenosilaca ili na sličan način sa ponekim dodacima. Spominje ga i Kadi Ijad i kaže: Ebu Muhammed El-Mekki, Ebu Lejs Es-Semerkandi i drugi spominju da je Adem nakon počinjenog grijeha rekao: *Bože. Muhammedovim hakkom te molim, oprosti mi moj grijeh*, ili kako stoji u drugoj predaji da je rekao: *Primi moje pokajanje. Allah mu je rekao: Odkud znaš za Muhammeda? - Na svakom mjestu u Džennetu sam vidio kako piše: La ilahe illallahu Muhammedun resulullah, ili kako stoji u drugoj predaji: Muhammed je Allahov rob i poslanik, pa sam znao da je on Tvoje najplemenitije stvorenje. - i zbog toga Allah prihvati pokajanje i oprosti mu.*

Ovakve i slične predaje ne smiju služiti kao osnova islamskim propisima, niti mogu poslužiti kao argument u vjeri, o čemu se slažu svi muslimani. One su poput israilijata i njima sličnih stvari čija se vjerodostojnost mjeri samo utemeljenim predajama prenesenim od Poslanika, s.a.v.s. Čak da kojim slučajem ovo prenosi Ka'b el-Ahbar, Vehb ibn Munebbih ili njima slični koji inače od Ehlul-kitabija prenose stvari vezane za nastanak svijeta ili kazivanje o drevnim narodima, ni tada ne bi bilo dozvoljeno da služi kao argument u islamskojj vjeri, o čemu se služu svi muslimani. Šta reći onda za onoga koji ovakve stvari ne prenosi od Ehlu-kitabija ili pouzdanih islamskih učenjaka? Naprotiv, oni ovakve stvari prenose od osoba koje su, po stavu islama, slabi i nepouzdani prenosioci, čije riječi ne mogu poslužiti kao argument. U samoj predaji postoji neujednačenost koja dokazuje da ta predaja nije vjerodostojno zapamćena.

To ili nešto slično ne prenosi niko od pouzdanih islamskih učenjaka čije su predaje mjerodavne. Spomenuta predaja sliči onome što spominje Ishak ibn Bišr i njemu slični u djelima koja govore o nastanku svijeta. Kada bi ove stvari bile utemeljene, mogle bi za poslanike biti obavezujući zakon. U tom slučaju argumentiranje ovim stvarima se zasniva na tome da li je to vjerski zakon prije nas ili ne? Poznato je na koji način su se razišli islamski učenjaci o tom pitanju. Mišljenje koje zastupa većina učenjaka glasi da je to i za nas propis, ukoliko naši propisi ne sadrže suprotan stav. Ovo se odnosi na stvari koje su utemeljene da su bile zakon onima prije nas putem vjerodostojnih predaja od našeg Poslanika, s.a.v.s., ili su *tevatur* predajom prenošene od njih, a ne na ovakav način, jer to niko od muslimana

ne smije koristiti kao argument u islamu. U ovom kontekstu je i hadis kojeg bilježi Musa ibn Abdurrahman es-San'ani, autor tefsira, sa nizom prenosilaca do Ibn Abbasa u mefru' formi, gdje stoji da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Ko želi da mu Allah olakša pamćenje Kur'ana i raznih nauka, onda neka napiše ovu dovu u čistoj posudi ili na vanjskoj strani boce medom, zafranom i kišnicom i neka to popije kada jako ožedni, neka posti tri dana i neka time iftari, te neka slijedeću dovu uči na kraju namaza, a ona glasi: Gospodaru, ja te molim, jer si Ti Jedini kojeg se treba moliti i pored Koga se drugi ne moli. Ja Te molim hakkom Tvoga poslanika Muhammeda, hakkom Tvoga prijatelja Ibrahima, hakkom Tvoga spasenika Musaa i Tvoje Riječi i Duha od Tebe i Tvoga uglednika Isaa...* te spomenu dovu u cjelosti.

Spomenuti Musa ibn Abdurrahman izmišlja hadise. O njemu je Ebu Ahmed ibn Adijj rekao: "Prenosi čudne hadise." Ebu Hatem ibn Hibban veli: "To je varalica koja izmišlja hadise. Izmislio je i pripisao Ibn Džurejdžu od Ala-a, od Ibn Abbasa čitavo djelo iz tefsira, kojeg je sakupio od El-Kelbijevih i Mukatilovih izreka."

Nešto slično se prenosi, bez spominjanja posta, od Ibn Mesuda, sa nizom od Musaa ibn Ibrahima El-Mirvezija koji je rekao: Prenio mi je Veki' od Ubejde, on od Šekika, on od Ibn Mesuda... O spomenutom Musa ibn Ibrahimu, Jahja ibn Me'in je rekao da je lažov. Darekutni smatra da njegove predaje treba odbaciti, dok za njega Ibn Hibban kaže da je bio nehajan, sufliralo bi mu se i on bi kazivao, pa je zaslužio da se njegove predaje odbace.

Prenosi se da je isto prenio Omer ibn Abdulaziz od Mudžahida ibn Džebra, on od Ibn Mesuda, sa nizom prenosilaca koji je slabiji od prethodnog.

Prenosi ga i Ebuš-Šejh el-Asbahani od Ahmed ibn Ishaka el-Dževherija kojeg je obavijestio Ebul-Eš'as, a kojeg je obavijestio Zuhejr ibn 'Ala' El-Utbi, da mu je Jusuf ibn Jezid prenio od Zuhrija slijedeći merfu' hadis: *Ko bude želio da nešto nauči napamet, neka posti sedam dana, i neka prilikom iftarenja sedmoga dana kaže slijedeće riječi.....*

Moje mišljenje je da su svi ovi nizovi prenosilaca prepuni nejasnoća i na osnovu njih ništa se ne može utvrditi.

Prenosi ga i Ebu Musa el-Medini u svom djelu *El-Emali*. Isti je slučaj sa Ebu Abdullah El-Makdisijem i njemu sličnim koji uobičavaju da prenose sve vezano za određenu temu, bilo ono vjerodostojno ili slabo. Isti je slučaj i sa kasnijom generacijom muhaddisa koji prenose sve što se navodi o iskazivanju posebne vrijednosti nečeg, ostavljajući pri tome odgovornost na prenosiocu, što je praksa autora koji su pisali o vrijednostima određenih vremena, mjesta, osoba i ibadeta.

Bilježe ih i Ebuš-Šejh el-Asfahani u *Fada'ilul-e'amal* i drugi autori gdje objedinjuju mnogobrojne hadise zbog mnoštva predaja, među kojima ima mnogo pouzdanih, vjerodostojnih i dobrih (*hasen*) predaja, i veliki broj slabih, apokrifnih i krhkih hadisa.

Bilježe ih i Hajseme ibn Sulejman u djelu *Fada'ilus-sahabe* ("Vrline ashaba"), te Ebu Nu'ajm El-Asbahani u djelu *Fada'ilul-hulefa'* ("Vrline halifa"), na početku njegova djela *Hil-jetul-evlija'* ("Ukras dobrih robova"). Bilježe ih i Ebul-Lejs Es-Semerkandi, Abdulaziz El-Kinani, Ebu Alijj ibn El-Benna i njima slični. Bilježe ih i Ebu Bekr El-Hatib, Ebul-Fadl ibn Nasir, Ebu Musa El-Medini, Ebul-Kasim ibn Asakir, hafiz Abdul-Ganijj i njima slični koji su stručnjaci za hadisku nauku. Oni često u svojim djelima uobičavaju da bilježe sve ono što se prenosi iz razloga da se spomene sve ono što je vezano za tu temu,

a ne da sve ono što se prenosi posluži prilikom argumentovanja. Neki od njih govore o navedenom hadisu i kažu: "Čudan, munker, slab"; a ponekad se ne osvrću na navedene hadise.

To nije slučaj sa hadiskim stručnjacima koji koriste hadise prilikom argumentovanja, i na osnovu njih temelje vjerske propise, kao što su Malik ibn Enes, Šu'be ibn Hadždžadž, Jahja ibn Se'id el-Kattan, Abdurrahman ibn Mehdi, Sufjan ibn Ujejne, Abdullah ibn Mubarek, Veki' ibn el-Džerrah, Šafi'i, Ahmed ibn Hanbel, Ishak ibn Rahevejh, Ali ibn el-Medini, El-Buhari, Ebu Zur'a, Ebu Hatem, Ebu Davud, Muhammed ibn Nasr el-Mervuzi, Ibn Huzejme, Ibn el-Munzir, Davud ibn Alijj, Muhammed ibn Džerir et-Taberi, i drugi. Svi spomenuti koji argumentuju hadisima prilikom definiranja propisa treba da ulože trud da bi razlučili vjerodostojne od slabih hadisa i da raspoznaju njihove prenosioce.

Isti je slučaj sa onim koji govore o hadisu i njegovim prenosiocima, gdje prave razliku između prenosioca radi boljeg poznavanja hadisa, kao što to čine Ebu Ahmed ibn Adijj, Ebu Hatem el-Busti, Ebul-Hasen ed-Darekutni, Ebu Bekr El-Isma'ili. Isti je slučaj i sa Ebu Bekrom el-Bejhekijem, Ebu Ismailom El-Ensarijem, Ebul-Kasimom Ez-Zendžanijem, Ebu Omerom ibn Abdulberrom, Ebu Muhammedom ibn Hazmom i njima sličnim. O ovim stvarima smo opširno govorili na za to predviđenom mjestu. Nismo spomenuli one koji prenose hadise bez niza prenosilaca, poput djela *Vesiletul-mute'abbidin*, Omera Mulle El-Mevsilija i djela *El-Firdevs*, Šehrijar Ed-Dejlemija i ostale koji su slabiji od prethodnih kategorija. Spominjanje lažnih predaja kod njih je dosta raširena pojava.

Poenta svega ovoga je da se hadiski stručnjaci slažu da o ovom pitanju nema nijedan merfu' hadis na kojeg bi se moglo osloniti kada su posrijedi vjerska pitanja. Štaviše, hadiski stručnjaci smatraju da je sve što se prenosi o ovom pitanju apokrifno, bilo da je izmišljeno ili pogrešno preneseno.

U vezi s ovim pitanjem postoje predaje od ranijih generacija od kojih su većina da'if (slabe) predaje.

U tom kontekstu je i hadis o četverici koji su se sakupili kod Kabe i činili dovu. To su Abdullah ibn Zubejr, Mus'ab ibn Zubejr, Abdullah ibn Omer i Abdulmelik ibn Mervan. Ovaj događaj bilježi Ibn Ebud-Dun-ja u djelu *Mudžabud-du'a'*, Ismaila ibn Eban El-Ganevija, od Sufjana es-Sevrija, od Tarik ibn Abdulaziza od Ša'bija da je rekao: "Vidio sam nešto čudno! Kada smo Abdullah ibn Omer, Abdullah ibn Zubejr, Mus'ab ibn Zubejr, Abdulmelik ibn Mervan i ja bili ispred Kabe i kada smo završili razgovor rekoše: 'Hajde da svako od nas ustane i prisloni se uz jemanski ćošak Kabe i neka zamoli Allaha za neku želju, jer On daje iz izobilja.' Zatim rekoše: 'Ustani Abdullah ibn Zubejre, ti si prvo novorođenče u islamu nakon Hidžre'; pa on ustade, dohvati se jemanskog ćoška i reče: 'Gospodaru moj, Ti si Velik i samo se Tebi moli za velike stvari. Molim Te svetostima Tvoga Lica, Tvoga Arša i Poslanika da ne dozvoliš da umrem, a da mi ne podariš namjesništvo Hidžaza, a zatim mi predaš hilafet'- nakon čega dođe i sjede.

Zatim priđe Mus'ab, uze za jemanski ćošak i reče: 'Gospodaru moj, Ti si Gospodar svega, Tebi se sve vraća. Molim Te Tvojom sposobnošću da učiniš sve da ne dozvoliš da umrem sve dok ne budem namjesnik Iraka, i oženim Sukejnu kćerku Husejna.'

Zatim priđe Abdulmelik ibn Mervan, uze za jemanski ćošak i reče: 'Gospodaru moj, Gospodaru sedam nebesa i Zemlje koja oživi nakon mrtvila, molim Te onim što Te mole robovi koji se pokoravaju Tvojoj naredbi, molim Te Tvojim hakkom kod Tvojih stvorenja i hakkom onih koji kruže oko Tvoga Arša....itd.'"

Moje mišljenje je da je Ismail ibn Eban koji prenosi ovo od Sufjana Es-Sevrija lažljivac. Za njega Ahmed ibn Hanbel kaže: "Bilježio sam njegove hadise, ali nakon što je počeo prenositi apokrifne hadise, odbacili smo ga". Jahja ibn Me'in veli: "Izmislio je hadis za sedmog Abbasovog potomka obučenog u zeleno, tj. Me'muna". Buhari, Muslim, Ebu Zur'a i Darekutni ga smatraju odbačenim. El-Dževzedžani veli da je otkrio da laže. Ebu Hatem za njega kaže: "Lažov". Ibn Hibban veli: "Izmišlja hadise, a zatim ih pripisuje pouzdanim prenosiocima." Tarik ibn Abdulaziz, za kojeg tvrdi da Sevri prenosi od njega, je nepoznata osoba. Veli: "Poznati Tarik ibn Abdulaziz od kojeg prenosi Ibn Adžlan nije njihova kategorija."

Ovoj verziji proturječi druga verzija koju prenosi Ebu Nu'ajm od Taberanija, gdje stoji da ga je obavijestio Ahmed ibn Zejd ibn el-Džurejš, a njega Ebu Hatem es-Sidžistani, a njega El-Asme'i koji kaže da ga je Abdurrahman ibn Ebu Zinad obavijestio da je njegov otac rekao: "U hidžru Kabe sastaše se Mus'ab, Urve i Abdullah (sve trojica sinovi Zubejra) i Abdullah ibn Omer i jedni drugima rekoše: "I hajde da svako od nas nešto zaželi!" Abdullah ibn Zubejr reče: "Želim da postanem halifa." Urve reče: "Ja želim da ljudi od mene uzimaju nauku. Mus'ab reče: Ja želim da postanem namjesnik Iraka, i da oženim Aišu kćerku Talhinu i Sukejnu kćerku Husejnovu"; dok Abdullah ibn Omer

zaželi Allahov oprost (magfiret). Veli prenosilac: "Svaki od njih postiže ono što zaželi, a valjda je i Ibn Omeru oprošteno."

Moje mišljenje je da je niz prenosilaca ovog događaja, po mišljenju svih učenjaka, je bolji od prethodnog, s tim da u njemu nema zaklinjanja stvorenjima.

O ovom pitanju se prenose priče od nekih ljudi da im se u snu reklo: "Spomeni u dovi to i to", što se ne može uzeti kao dokaz, shodno konsenzusu svih učenjaka. Neke od ovih snova spominju oni koji u svojim djelima sabiru dove. Tako se navode predaje od pojedinaca ranijih generacija, poput one koju bilježi Ibn Ebu Dun-ja u djelu *Mudžabud-du'a*, gdje kaže: "Prenio nam je Ebu Hašim da je čuo Kesir ibn Muhammed ibn Kesir ibn Rifa'ata kako kaže: 'Došao je neki čovjek do Abdulmelik ibn Seid ibn Abdžura i pregledao njegov stomak, a zatim rekao: 'Ti imaš bolest koja se ne može izliječiti!' –A koja je to bolest, zapita ga. –Unutrašnji čir (dubejle), reče mu. Zatim se čovjek okrenu i reče: 'Allah, Allah, Allah je moj Gospodar, ja Mu ne pripisujem druga. Gospodaru moj, ja Ti se obraćam Tvojim poslanikom, Muhammedom, poslanikom milosti, s.a.v.s. O Muhammede, ja se tobom obraćam tvom Gospodaru da mi se On smiluje nad onim od čega bolujem.' Zatim mu - veli prenosilac - pogleda stomak i reče: 'Ozdravio si, nisi više bolestan!.'"

Ističem da se prenosi da su pojedinci iz ranijih generacija učili ovu dovu i njoj slične. Od Ahmed ibn Hanbela se prenosi u djelu *Mensek* od Merruzijja da je činio *tevessul* (pozivao se u dovi na Poslanika, s.a.v.s.,), dok su to drugi smatrali zabranjenim. Ako osobe koje čine tevessul, čine ga putem vjere u poslanikovo poslanstvo, ljubavi prema njemu, slijeđenja i pokornosti njemu, u tom slučaju nema razloga za

razilaženje. Ali, ako se pod tevessulom misli na tevessul njegovim bićem, to je onda tačka razilaženja. A za sve o čemu se ljudi razilaze treba se obratiti Allahu i Poslaniku.

Nije sama činjenica da je dova uslišena dovoljan dokaz da je ona sa šerijatskog stanovišta dozvoljena, jer mnogo je onih koji mimo Allaha mole zvijezde i stvorenja, pa bude uslišeno njihovim molbama. Ima i onih koji se mole kod idola i u crkvama, pa i njihovim molitvama bude udovoljeno. Ima i onih koji upućuju dove koje su po mišljenju svih muslimana zabranjene (haram), pa bude uslišeno njihovim željama.

Samo ispunjenje želje ne znači da je ta stvar dozvoljena. Pojedine stvari mogu biti dozvoljene (mubah), ali šteta od istog može nadvladati korist koja proizilazi iz njega. Islamski vjerozakon je propisan s ciljem postizanja i ostvarenja ljudskih interesa, te s ciljem uklanjanja i umanjivanja stvari koje štete čovječanstvu. Ustvari, sve zabranjene stvari, poput mnogoboštva, alkohola, kockanja, razvrata i nepravde mogu ponekad biti od koristi i služiti interesu čovjeka. Ali, pošto su štete koje one prouzrokuju veće nego koristi koje se njima postižu, Allah i Njegov Poslanik ih zabranjuju. Isto tako, mnoge stvari, poput ibadeta, džihada i udjeljivanja imetka mogu biti štetne, ali pošto uvijek prevagnjuje korist koju spomenuto donosi, tako ih je Allah i propisao kao obavezne.

Ovo je osnova koju moramo uzimati u obzir. Nijedna stvar ne može biti obavezna ili preporučljiva bez vjerskog dokaza koji nalaže tu obaveznost ili preporučljivost. Ibadeti mogu biti samo obavezan ili preporučljiv čin, a sve što nije obavezno ili preporučljivo ne smatra se

ibadetom. Samo obraćanje Uzvišenom Allahu dovom je vid ibadeta, ukoliko stvar za koju se moli bude dozvoljena (mubah).

Okvirno gledano, prenosi se da su se pojedinci iz prvih generacija i pojedini učenjaci pozivali u dovi na Vjerovjesnika, ali to nije bilo traženje pomoći, upućivanje žalbe ili upućivanje molbe mrtvacima ili odsutnim iz reda poslanika, meleka ili dobrih ljudi. Takvo nešto nije radio niko iz ranijih generacija iz reda ashaba ili onih koji ih slijediše na najbolji način, niti je to dozvoljenim smatrao ijedan od muslimanskih naučnih autoriteta.

Hadis o slijepcu kojeg bilježe Tirmizi i Nesa'i spada u drugu vrstu, tj. tevessul njegovom dovom, jer je slijepac zatražio od Poslanika, s.a.v.s., da zamoli Allaha da mu On povrati njegov vid. Poslanik mu reče: *Ako hoćeš osaburi, a ako hoćeš učinit ću dovu za tebe!* – Ipak proruči dovu, reče slijepac. Poslanik mu naredi da uzme abdest, da klanja dva rekata i da kaže: *Gospodaru moj, ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, o Božiji Poslaniče, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da udovolji mojoj potrebi. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo.* Ovo je tevessul Poslanikovom, s.a.v.s., dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*), pa mu je Poslanik pružio dovu. Zbog toga je i rekao: "Primi mi njegovo zagovorništvo" - čime je zamolio Allaha da usliša Poslanikovo zagovorništvo njemu, a Poslanikovo zagovorništvo je, ustvari, njegova dova.

Ovaj hadis učenjaci bilježe u kontekstu Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza, uslišanih dova, natprirodnih stvari i liječenja od bolesti. Berićetom Poslanikove, s.a.v.s., dove, Allah je ovom slijepcu povratio vid.

Ovaj hadis (hadis o slijepcu) bilježe autori na temu znakovi poslanstva (*dela'ilun-nubuweh*), poput Bejhekija i drugih. Bilježi ga Bejheki od Osman ibn Omera od Šu'be, on od Ebu Dža'fer el-Hatmija da je rekao: "Čuo sam Ammaru ibn Huzejme ibn Sabita gdje pripovijeda od Osmana ibn Hunejfa kako je slijepac došao Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Zamoli Allaha da mi da ozdravljenje". Poslanik mu reče: *Ako hoćeš da to odložimo, bit će bolje za tebe, a ako hoćeš da za tebe učinim dovu, učinit ću. Ipak zamoli Allaha, reče slijepac. Poslanik mu naredi da upotpuni uzimanje abdesta, da klanja dva rekata i da kaže: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi udovolji mojoj potrebi. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu.* "Nakon toga - veli prenosilac - vrati mu se vid". Sa ovim nizom prenosilaca bilježi ga Tirmizi putem Osman ibn Omera.

U tom kontekstu je i hadis kojeg bilježe Nesa'i i Ibn Madže, a Tirmizi za njega veli da je to hadis *hasen sahih garib* koji mu nije poznat osim sa ovim nizom prenosilaca od Ebu Dža'fera, a to nije onaj Ebu Dža'fer el-Hatmi. Ovako stoji kod Tirmizija, a svi ostali naučnici kažu da je to Ebu Dža'fer el-Hatmi, što je ispravno. Tirmizi i njemu slični ne prenose ovaj hadis u potpunosti, kao što je to slučaj kod ostalih učenjaka, nego bilježe samo do riječi *Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo.*

Tirmizi veli: Obavijestio nas je Mahmud ibn Gajlan, obavijestio nas je Osman ibn Omer, obavijestio nas je Šu'be od Ebu Dža'fera od Ammare ibn Huzejme ibn Sabita od Osman ibn Hunejfa da je

jedan slijepac došao Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Zamoli Allaha da mi da ozdravljenje". Poslanik mu reče: *Ako hoćeš da se strpiš, bit će bolje za tebe. Ipak zamoli Allaha, reče slijepac. Poslanik mu naredi da temeljito uzme abdest, da klanja dva rekata i da kaže: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi se udovolji ovoj mojoj potrebi. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo.* Bejheki veli: "Prenio sam ovaj hadis u *Knjizi o dovama*, sa vjerodostojnim senedom od Revh ibn Ubade, od Šu'be, gdje stoji: To uradi slijepac i vrati mu se vid. Prenosi ga, također, Hammad ibn Seleme od Ebu Dža'fera El-Hatmija.

Moje mišljenje jeste da ovaj hadis bilježi i imam Ahmed u svom *Musnedu* od Revh ibn Ubade, kao što spominje Bejheki. Imam Ahmed veli da mu je prenio Revh ibn Ubade da ga je obavijestio Šu'be od Ebu Dža'fera El-Medinija kako je rekao: "Čuo sam Ammaru ibn Huzejmu ibn Sabita kako pripovijeda od Osman ibn Hunejfa da je slijepac došao Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: *Božiji Poslaniče, zamoli Allaha da mi da ozdravljenje. Poslanik mu reče: Ako hoćeš da to odgodimo, biće bolje za tvoj ahiret. —Ne, ipak zamoli Allaha, reče slijepac. Poslanik mu naredi da uzme abdest, da klanja dva rekata i da kaže: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam Allahu da udovolji ovoj mojoj potrebi. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu.* "Zatim - veli - čovjek to uradi i ozdravi".

Hadis o kome je riječ, također, prenosi Bejheki od Šebib ibn Seida el-Habetija od Revh ibn Kasima od Ebu Dža'fera el-Medinija (tj.

el-Hatmija) od Ebu Umame, on od Sehl ibn Hunejfa, a on od Osmana ibn Hunejfa da je rekao: Čuo sam Allahova Poslanika kada mu je došao slijepac i požalio mu se na gubljenje vida, i rekao: *Božiji Poslaniče, ja nemam vodiča i slijepilo me mnogo opterećuje, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: Idi do mjesta gdje se abdesti i abdesti se, a zatim klanjaj dva rekata i reci: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim Poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi izbistri moj vid. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo samom sebi.* "Tako mi Allaha, - kazao je Osman ibn Hunejf - "nismo se bili razišli niti smo duže razgovarali, kad taj čovjek dođe kao da mu nikada ništa nije bilo."

Šebibova predaja od Revha od Ebu Dža'fera El-Hatmija je proturječna predaji koju prenosi Šu'be i Hammad ibn Seleme u samom tekstu i nizu prenosilaca. U toj predaji stoji da je prenosi Ebu Dža'fer od Umare ibn Huzejme, dok ovu prenosi od Ebu Umame, Sehl. U toj predaji stoji da je rekao: "Primi njegovo zagovorništvo za mene i moje zagovorništvo za njega", dok u ovoj stoji: "...i primi moje zagovorništvo za samog sebe". Ali, ovaj niz prenosilaca ima drugu potporu u predaji Hišama Ed-Dustiva'ija od Ebu Dža'fera.

Ovu predaju bilježi Bejheki i ona sadrži primjer koji može poslužiti kao dokaz, ukoliko je vjerodostojna, onima koji se pozivaju u dovi na Poslanika nakon njegove smrti. On tu predaju bilježi od Ismaila ibn Šebib ibn Seid el-Habetija, on od Šebib ibn Seida od Revh ibn Kasima, on od od Ebu Dža'fera el-Medinija, on od Ebu Umame Sehl ibn Hunejfa da je neki čovjek dolazio kod Osmana ibn Affana zbog određenog problema, a Osman ibn Affan se ne bi obazirao na njega

i ne bi razmatrao njegov problem. Nakon toga taj čovjek susretne Osmana ibn Hunejfa pa mu se požali na to, a Osman ibn Hunejf mu reče: "Idi do abdesthane i abdesti se, zatim idi u džamiju i klanjaj dva rekata i reci: 'Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim Poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi udovolji ovoj mojoj molbi', a zatim spomeni svoj problem, nakon toga idi i ja ću ići sa tobom." Ode taj čovjek i tako postupi, zatim ode kod Osmana ibn Affana. Osmanov vratar ga uze za ruku, uvede kod Osmana i posadi ga pored njega na ćilim, a Osman reče: "Reci šta ti treba?" Čovjek mu reče, a on udovolji njegovoj potrebi.

Kada je taj čovjek izašao od Osmana ibn Affana nađe se sa Osmanom ibn Hunejfom i reče mu: "Allah te nagradio svakim dobrom, on ne htjede da razmotri moj problem niti da se osvrne na mene, sve dok ga ti nisi na to nagovorio!" Na to Osman ibn Hunejf reče: "Nisam ja s njim uopće govorio, nego sam čuo da je slijep čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., požalio mu se na gubljenje vida, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: *Kako bi bilo da osaburiš? – Božiji Poslaniče, ja nemam vodiča, a slijepilo me mnogo opterećuje. Poslanik mu reče: Idi do mjesta gdje se uzima abdest, uzmi abdest i klanjaj dva rekata i reci: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi Allah izbistri moj vid. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo samom sebi.* "Tako mi Allaha, nismo se bili razišli niti smo se napričali kad dođe taj čovjek kao da mu nikada ništa nije bilo".

Bejheki veli: "U potpunosti ga prenosi Ahmed ibn Šebib ibn Seid od svog oca i prenosi ga od Jakuba ibn Sufjana od Ahmed ibn Šebiba ibn Seida. Veli da ga, također, prenosi Hišam ed-Dustiva'i od Ebu Dža'fera, on od Ebu Umame ibn Sehla, on od njegova amidže, tj. Osmana ibn Hunejfa, ali ne spomenuvši niz ovih predaja.

Ja ću kazati slijedeće: Ovu predaju bilježi Nesa'i u knjizi "Svakodnevna djela" (*Amelul-jevmi vel-lejleh*) sa ovim nizom prenosilaca od Muaza ibn Hišama, on od njegova oca, on od Ebu Dža'fera, on od Ebu Umame ibn Sehla ibn Hunejfa, a on od njegova amidže, Osmana ibn Hunejfa. Prenosi ga i od Šu'be i Hammad ibn Seleme, a njih dvojica od Ebu Dža'fera, on od Umare ibn Huzejme. Niko od autora hadiskih zbirki, poput Tirmizija, Nesa'ija i Ibn Madže ga ne prenosi sa ovim čudnim nizom koji sadrži dodatak, a to je niz u kojem se spominje da Šebib ibn Seid prenosi od Revh ibn Kasima.

Bilježi ga i Hakim putem dva niza prenosilaca. U prvom nizu ga prenosi od Osmana ibn Omera, koji veli da mu je prenio Šu'be od Ebu Dža'fera El-Medenija, koji kaže da je čuo Umaru ibn Huzejmu kako pripovijeda od Osman ibn Hunejfa da je neki slijep čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: *Zamoli Allaha da mi da ozdravljenje. Poslanik mu reče: Ako hoćeš da to odložimo, biće bolje za tebe, a ako hoćeš da ti učinim dovu, učinit ću. –Ipak zamoli Allaha, reče slijepac. Poslanik mu naredi da lijepo uzime abdest, da klanja dva rekata i da prouči slijedeću dovu: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim Poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi udovolji ovoj mojoj molbi. Gospodaru, primi mi njegovo*

zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu. Hakim veli da je ovaj hadis ispravan u skladu sa uslovima Buharije i Muslima.

U drugom nizu ga bilježi od Šebib ibn Seid el-Habetija, preko Avn ibn Umare, a on od Revh ibn Kasima, ovaj od Ebu Dža'fera el-Hatmija El-Medenija, on od Ebu Umame ibn Sehl ibn Hunejfa, on od svog amidže Osmana ibn Hunejfa da je čuo kako je došao slijepac Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i požalio mu se na gubljenje vida, te rekao: *Božiji Poslaniče, ja nemam vodiča i slijepilo me mnogo opterećuje! Pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: Idi do mjesta za abdest i abdesti se, a zatim klanjaj dva rekata i reci: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim Poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi izbistri moj vid. Gospodaru, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu.* Veli Osman: "Tako mi Allaha, nismo se bili razišli niti smo se napričali kada je taj čovjek došao kao da mu nikada ništa nije bilo". Hakim kaže: "Ovaj hadis je vjerodostojan u skladu sa Buharijevim uslovima."

Pomenuti Šebib spada u kategoriju *saduk* (pouzdanih) prenosilaca, a od njega bilježi Buharija. Ali, njegove predaje kada prenosi od Revh ibn el-Feredža su munker (oborive) koje bilježi Ibn Vehb, iako se mislilo da mu je to pogrešno pripisano. Ali, ovo se može reći u slučaju kada prenosi dodatak hadisa koji se razlikuje od predaja koje bilježe pouzdani prenosioci koji su jačeg pamćenja od njega, poput Šu'be, Hammada ibn Seleme i Hišama ed-Dustiva'ija, naročito jer u ovoj predaji stoji da je slijepac rekao: *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo samom sebi*; dok ostali prenose predaju u kojoj stoji: *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu.* Značenje njegovih

riječi u kojima kaže: *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu* bi bilo: *primi moje zagovorništvo njemu*; tj. u njegovoj dovi i molbi za mene; što se slaže sa riječima: *primi mi njegovo zagovorništvo*.

Ebu Ahmed ibn Adijj u svom djelu *El-Kamil fi esma'ir-ridžal*, kojem u tom domenu nema premca, veli: Od Šebib ibn Se'id el-Habetija, tj. Ebu Se'id el-Basrija et-Temimija prenosi Ibn Vehb munker predaje, a Šebib od Junusa od Zuhrija (Zuhrijev primjerak) ispravne hadise. Bilježi od Ali ibn Medinija da je rekao: Šebib je iz Basre, pouzdan je prenosilac i prenosi od Junusa. Putovao je u Egipat i donio sa sobom vjerodostojnu knjigu. Veli: Od njega je njegov sin Ahmed ibn Šebib prepisao tu knjigu. Prenosi od Adijja dva hadisa kojeg prenosi Ibn Vehb od spomenutog Šebiba od Revh ibn el-Feredža:

Prvi: od Ibn Akila, a on od Sabik ibn Nadžija, on od Ibn Selama da je rekao: Prođe pored nas neki čovjek, pa rekoše: Ovaj je služio Božijeg Poslanika, s.a.v.s.

Drugi: od njega od Revh ibn el-Feredža od Abdullah ibn Husejna od njegove majke Fatime hadis vezan za ulazak u džamiju. Ibn Adijj veli: "Isto je rečeno za hadis od Abdullah ibn Husejna, od njegove majke Fatime, Husejnove kćerke, od Fatime, kćerke Božijeg Poslanika, s.a.v.s." Veli Ibn Adijj: "Šebib ibn Seid posjeduje primjerak Zuhrijeve knjige od Junusa, od Zuhrija, a to su ispravni hadisi. Od njega prenosi Ibn Vehb munker hadise."

Veli: "Obavijestio me je Revh ibn el-Feredž o dva hadisa koja sam izdiktirao, a prenosi ih Ibn Vehb od Šebiba. Kada Ahmed ibn Šebib prenosi Zuhrijevu verziju knjige od Šebib ibn Seida, onda to nije onaj Šebib ibn Seid od kojeg Ibn Vehb prenosi munker hadise, jer mislim da kada je Šebib bio u Egiptu da je Ibn Vehb bilježio ono što

je Šebib znao napamet, zbog čega je pravio greške i lapsuse. Nadam se da Šebib nije namjerno prenosio ove neistine."

Moj stav je da ova dva hadisa zbog kojih ga Ibn Adijj osuđuje, on prenosi od Revh ibn Kasima, što je slučaj i sa hadisom o slijepcu kojeg, također, prenosi od Revh ibn Kasima. Ovaj hadis spada u one hadise koje od njega bilježe Ibn Vehb i njegova dva sina, s tim da Ibn Vehb ne prenosi precizno izraze spomenute u hadisu, kao što to rade njegova dva sina.

Ovo podupire ono što spominje Ibn Adijj, što znači da je to vjerodostojno zabilježeno od njega. Ibn Adijj grešku predbacuje njemu, a ne Ibn Vehbu, što je ispravno, ako je zbilja pogriješio. Ako bi greška bila kod Revh ibn Kasima u dva spomenuta hadisa, onda bi bilo moguće da greška bude kod Revha i po pitanju ovog hadisa. Ali, Revh ibn Kasim je pouzdan prenosilac. Od njega prenosi velik broj prenosilaca, zbog čega greška nije predbačena njemu.

Čovjek može da bude potpuno siguran u ono što prenosi od jednog, a da ne bude potpuno siguran u ono što prenosi od drugog šejha. Primjer za to je Ismail ibn Ajjaš u onome što prenosi od učenjaka Hidžaza, jer u tome griješi, što nije slučaj sa onim što prenosi od učenjaka Šama. Isti je slučaj sa Sufjan ibn Husejnom u onome što prenosi od Zuhrija. Takvih primjera je mnogo. Prema tome, ima mogućnosti da on griješi u onome što prenosi od Revh ibn Kasima, ukoliko bi Ibn Adijjeva konstatacija bila tačna, što je diskutabilno.

Taberani ovaj hadis bilježi u *Mu'džemu* od Ibn Vehba, a on ga prenosi od Šebib ibn Seida, a on od Asbaga ibn el-Feredža da mu je prenio Abdullah ibn Vehb od Šebib ibn Seida El-Mekkija, ovaj od Revh ibn Kasima, on od Ebu Dža'fera el-Hatmija el-Medenija, on

od Ebu Umame ibn Sehl ibn Hunejfa, a ovaj od svog amidže Osman ibn Hunejfa da je neki čovjek dolazio kod Osmana ibn Affana zbog odredenog problema, a Osman ibn Affan se ne bi obazirao na njega i ne bi razmatrao njegov problem. Nakon toga taj čovjek susretne Osmana ibn Hunejfa pa mu se požali na to, a Osman ibn Hunejf mu reče: "Idi do mjesta gdje se uzima abdest i abdesti se, zatim idi u džamiju i klanjaj dva rekata i reci: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim poslanikom, poslanikom milosti. O Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Uzvišenom Gospodaru da mi udovolji ovoj mojoj molbi, a zatim spomeni svoj problem, nakon toga idi, i ja ću ići sa tobom. Ode taj čovjek i tako postupi, zatim ode kod Osmana ibn Affana, pa ga on posadi pored sebe na ćilim i reče: 'Reci šta ti treba', te čovjek reče, a on mu udovolji. Zatim mu Osman ibn Affan reče: "Nisi do sada spominjao šta ti treba" - i doda - : "kada god ti nešto zatreba, obrati nam se!"

Kada je čovjek izašao od Osmana ibn Affana susrete se sa Osmanom ibn Hunejfom i reče mu: "Allah te nagradio svakim dobrom, on ne htjede da razmotri moj problem niti da se osvrne na mene sve dok ga ti nisi na to nagovorio!" Na to Osman ibn Hunejf reče: *Tako mi Allaha, nisam ja sa njim uopće govorio, nego sam bio svjedok kada je slijep čovijek došao Poslaniku, s.a.v.s., požalio mu se na gubljenje vida, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: Kako bi bilo da se strpiš? –Božiji Poslaniče, ja nemam vodiča, a slijepilo me mnogo opterećuje, reče čovjek. Poslanik mu reče: Idi do mjesta gdje se uzima abdest, uzmi abdest i klanjaj dva rekata i uči ovu dovu.....* Osman ibn Hunejf kaže: "Tako mi Allaha, nismo se bili razišli niti smo dugo pričali, kad taj čovjek dođe kao da mu nikada ništa nije bilo".

Taberani veli: "Ovaj hadis prenosi Šu'be od Ebu Dža'fera (ime mu je Amr ibn Jezid, pouzdan prenosilac), a Osman ibn Omer jedini prenosi dodatak od Šu'be". Ebu Abdullah El-Makdisi veli: "Ovaj hadis je vjerodostojan".

Naglašavam da Taberani, pored svog visokog naučnog stepena, spominje da Osman ibn Omer jedini prenosi dodatak, a ne zna za predaju Revh ibn Ubade od Šu'be, koja je vjerodostojna. To pokazuje da Osman ibn Omer nije jedini koji prenosi taj dodatak, a ovaj Ibn Vehbov niz ide u prilog onome što je spomenuo Ibn Adijj, jer on nije precizirao koji se izrazi spominju u predaji, kao što su to precizirala njegova dva sina. Štaviše, on spominje da je slijepac učio dovu istim riječima koje spominje Osman ibn Hunejf, a to nije tačno. Naprotiv, u hadisu o slijepcu stoji da je rekao: *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu* ili je rekao *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo samom sebi.*

Ovo Ibn Vehb u svojoj predaji nije spomenuo, pa sve liči na to da je pripovijedao Ibn Vehbu onako kako se sjeća, kako kaže Ibn Adijj, jer nije potpuno precizno zapamtio predaju.

Ebu Bekr ibn Ebu Hajseme u svojoj historiji bilježi hadis Hammad ibn Seleme i veli: Prenio nam je Muslim ibn Ibrahim, obavijestio nas je Hammad ibn Seleme, obavijestio nas je Ebu Dža'fer el-Hatmi od Umare ibn Huzejme, on od Osmana ibn Hunejfa da je neki slijep čovjek došao Božijem Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: *Izgubio sam vid, pa zamoli Allaha za mene, pa mu Poslanik, s.a.v.s., reče: Idi, abdesti se i klanjaj dva rekata, zatim reci: Gospodaru moj, ja Ti se obraćam i ja Te molim Tvojim Poslanikom Muhammedom, poslanikom milosti. O*

Muhammede, ja se putem tebe obraćam svom Gospodaru da mi Allah povrati moj vid. Gospodaru, primi moje zagovorništvo za samog sebe i njegovo zagovorništvo da mi povratiš vid, a ako budeš imao još kakvu potrebu uradi istu stvar. I Allah mu povrati vid.

Ibn Ebu Hajseme veli: Spomenuti Ebu Dža'fer, od kojeg prenosi Hammad ibn Seleme, je Umejr ibn Jezid. To je isti Ebu Dža'fer od kojeg prenosi Šu'be, a zatim navede hadis sa nizom u kojem je Osman ibn Omer od Šu'be.

Ja ću kazati slijedeće: U ovoj predaji stoji: *primi moje zagovorništvo za samog sebe*, što je poput verzije u kojoj je Revh ibn Kasim koja sadrži još jedan dodatak, a to su riječi: *Ako budeš imao još kakvih potreba uradi istu stvar*, ili reče: *Ovako postupi.*

Za ovu bi se moglo reći da je identična tekstu koji prenosi Osman ibn Hunejf, ali su Šu'be i Revh ibn Kasim pouzdaniji i precizniji prenosioci od Hammad ibn Seleme, a sama razlika u tekstu može značiti da je ova predaja prenesena po značenju.

Riječi: *Ako budeš imao još kakvih potreba uradi istu stvar* mogu biti umetnute (*mudredž*) od strane Osmana, jer to nisu riječi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., jer on nije rekao: *Ako budeš imao još kakvih potreba uradi istu stvar*, nego je rekao: *Ovako postupi.*

U svakom slučaju, ovaj dodatak, makar bio pouzdan, ne bi mogao poslužiti kao argument. Najviše što se iz njega da zaključiti, jeste da je Osman ibn Hunejf mislio da se može učiti samo jedan dio ove dove, zbog čega mu nije naredio da uči čitavu propisanu dovu, nego samo jedan njen dio, misleći da je samo taj dio propisan da se kao dova uči nakon smrti Božijeg Poslanika, s.a.v.s. Tekst hadisa to pobija, jer u hadisu o slijepcu stoji da je slijepac pitao Božijeg Poslanika, s.a.v.s.,

da uči dovu za njega, te da je on poučio slijepca kako da uči dovu i da u dovi kaže: "Gospodaru moj, primi mi njegovo zagovorništvo". Ovako se uči dova u slučaju da Poslanik, s.a.v.s., bude zagovornik i da on uči dovu, a ne kad to nije slučaj. Ovo se odnosi na njegovo zagovorništvo i činjenje dove za vrijeme njegova života na dunjaluku i na ahiretu kada se bude za vjernike zauzimao.

U ovoj predaji, također, stoji: *Primi moje zagovorništvo njemu.* Pod ovim se ne misli da se on zauzima za Poslanika, s.a.v.s., za nešto što je potrebno Poslaniku, s.a.v.s., iako nam je naređeno da donosimo na njega salavat i selam i da mu činimo dovu da postigne *el-vesile.* Buhari u svom *Sahihu* od Džabira ibn Abdullaha bilježi da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko kaže kada čuje ezan: Allahu, Gospodaru ovog poziva savršenog i namaza uspostavljenog, podari Muhammedu el-vesile i el-fadile i proživi ga na hvale dostojnom mjestu koje si mu obećao, zaslužio je šefa'at na Sudnjem danu.*

Muslim u svom *Sahihu* bilježi od Abdullaha ibn Amra da je rekao: Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Kada čujete mujezina, ponavljajte ono što on govori, a zatim donesite na mene salavat, jer ko na mene donese jedan salavat, Allah će donijeti na njega deset salavata. Zatim molite Allaha da mi podari el-vesile, jer je to stepen u Džennetu kojeg zaslužuje samo jedan od Allahovih robova, a nadam se da sam ja taj rob. Pa ko bude molio Allaha da mi podari el-vesile zaslužio je moje zagovorništvo (šefa'at) na Sudnjem danu.*

Samo traženje *el-vesile* za Božijeg Poslanika od strane ummeta je dova za njega i jedan vid zagovorništva (*šefa'ata*). Nagrada je u skladu sa djelom, tako da ko donese salavat na Božijeg Poslanika, Allah će

donijeti na njega salavat, a ko bude učio dovu da Vjerovjesnik dobije stepen *el-vesile*, koja u sebi sadrži zagovorništvo, onda će Poslanik, s.a.v.s., biti njemu zagovornik. Isti je slučaj sa slijepcem koji je od Poslanika, s.a.v.s., zatražio zagovorništvo, pa mu je Poslanik naredio da zamoli Allaha da prihvati ovo zagovorništvo (šefa'at); tako da je to zagovorništvo s ciljem da se prihvati prvo zagovorništvo. Zbog toga je slijepcu rekao da kaže: "Gospodaru moj, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo za njega."

To je zato što je prihvatanje Poslanikove, s.a.v.s., dove jedan vid Allahove počasti prema Poslaniku, zbog čega se ubraja u znakove i dokaze njegova poslanstva, te je poput zagovorništva za ljude na Sudnjem danu. Zbog toga je naredio osobi koja traži od njega dovu da kaže: *primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu*, što je različito od: *primi moje zagovorništvo samom sebi*, zbog čega se ova druga verzija prenosi samo putem ovog usamljenoga niza.

Verziju u kojoj stoji: *Primi moje zagovorništvo njemu* prenose dvojica časnih ljudi, Osman ibn Omer i Revh ibn Ubade od Šu'be, a Šu'be je najodabranija osoba koja prenosi ovaj hadis. Niz u kojem Osman prenosi od Šu'be bilježe trojica: Tirmizi, Nesa'i i Ibn Madže.

Tirmizi ga prenosi od Mahmuda ibn Gajlana, preko Osman ibn Omera i Šu'be.

Bilježi ga i Ibn Madže od Ahmeda ibn Jesara od Osmana ibn Omera, a Ahmed ga bilježi u *Musnedu* od Revh ibn Ubade koji ga prenosi od Šu'be, a oni najbolje poznaju verziju koja je korištena u hadisu, iako verzija: *primi moje zagovorništvo za mene*, ukoliko bude ispravno prenesena kao što se to spominje, to bi značilo da je on tražio da bude zagovarač samom sebi, uz Poslanikovu, s.a.v.s., dovu. Da mu

Božiji Poslanik, s.a.v.s., nije učio dovu, on se ne bi ništa razlikovao od ostalih osoba koje upućuju dovu Allahu.

To se ne naziva zagovorništvom (šefa'atom), jer zagovorništvo se ogleda u tome da postoje dvije osobe i zatraže nešto na način da jedna od njih bude zagovarač drugoj, što nije slučaj kada jedna osoba nešto traži ne tražeći zagovorništvo druge.

U ovom dodatku hadisa ima nekoliko nedostataka:

- prenosi ga samo jedna osoba, dok ga ne prenose oni koji su poznatiji i jačeg pamćenja od nje;

- autori *Sunena* ga ne bilježe;

- tekst hadisa je neujednačen;

- ima primjera da prenosilac ovog dodatka prenosi od Revha munker hadise.

Sve ovo iziskuje da se pojavi sumnja u autentičnost ovog dodatka, pa se ne može uzeti kao argumenat, jer je poenta u onome što prenosi ashab, a ne u onome što je on shvatio, ukoliko izraz kojeg prenosi ukazuje na suprotno njegovom shvatanju.

Poznato je da ako bi neko nakon što je Poslanik umro rekao: "Gospodaru moj, primi mi njegovo zagovorništvo i moje zagovorništvo njemu", a da Božiji Poslanik, s.a.v.s., nije za njega dovu činio, to će biti ništavan govor, iako Osman ibn Hunejf nije naredio čovjeku da zatraži bilo šta od Božijeg Poslanika, s.a.v.s., niti da doda: "Primi mi njegovo zagovorništvo", niti mu je naredio prenesenu dovu u potpunosti, nego jedan njen dio. U ovom slučaju nema od strane Božijeg Poslanika, s.a.v.s., zagovorništva ili nečega što njemu sliči. Ako bi, nakon smrti Božijeg Poslanika, s.a.v.s., rekao: "Primi mi njegovo zagovorništvo", to ne bi imalo smisla, a zbog toga ni Osman nije preporučio da se to kaže.

Sama dova koja se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne nalaže da se to kaže, a ni stvar koju je naredio se ne prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

Ovo ne može biti argument za utemeljenje nečega u islamu, poput onoga što se prenosi od pojedinih ashaba na polju ibadeta, dozvoljenih, naređenih ili zabranjenih stvari, ukoliko se sa njim ne slažu ostali ashabi, a proturječi mu ono što se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Takav čin se ne smatra sunnetom kojeg bi muslimani trebali slijediti. Naprotiv, najviše što može da bude jeste da se uzme kao pitanje o kojem se dozvoljava idžtihad ili o kojem se muslimanski ummet razilazi, pa ga treba izložiti sudu Allaha i Njegova Poslanika.

Za ovo postoje mnogobrojni primjeri:

Primjer za to je praksa Ibn Omera koji je prilikom abdesta ispirao oči, a za ispiranje ušiju uzimao novu vodu. Ebu Hurejre je prilikom uzimanja abdesta prao ruke visoko iznad laktova i govorio: "Ko od vas može da uveća tu blještavilost – neka to i učini." Prenosi se da je potirao svoj vrat i govorio: "On je mjesto stavljanja okova." Iako ovakve stvari skupina uleme smatraju pohvalnim činovima, s ciljem njihova slijeđenja, ostali im se suprotstavljaju i kažu: "Ostali ashabi nisu tako abdestili."

Forma abdesta koja je utemeljena od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a nalazi se u Buharijevom *Sahihu*, Muslimovom *Sahihu* i drugim zbirkama, a prenosi se drugim predajama, ne sadrži u sebi uzimanje nove vode za pranje ušiju, niti pranje ruku visoko iznad laktova ili nogu visoko iznad članaka, kao ni potiranje vrata. Riječi: "Ko od vas može da uveća tu blještavilost, neka to i učini", kazao je Ebu Hurejre, a ne

Božiji Poslanik, s.a.v.s., koja u pojedinim hadisima dolazi u *mudredž* formi. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Vi ćete doći na Sudnjem danu blještavih čela i udova od tragova abdesta.*[775] On, kada bi abdestio, prao bi ruke do mjesta gdje počinju mišice i noge do mjesta gdje počinje potkoljenica. Ebu Hurejre je rekao: "Ko od vas može da uveća tu blještavilost – neka to i učini", pa su neki pomislili da je pranje nadlaktica jedan vid uvećavanja tog blještavila, što je besmisleno, jer blještavilo lica (*gurre*) može biti samo na licu, a ne na ruci ili nozi, jer na ruci i nozi biva blještavilo ruke i noge (*hadžle*). Samo blještavilo lica se ne može povećavati, jer se pere samo dokle seže lice, a ne i glava, jer na njoj nema blještavila lica. Dok blještavilo ruku i nogu ne treba povećavati, jer bi onda i drugi počeli to raditi.

Također se Ibn Omer trudio da hodi stopama kojim je hodio Allahov Poslanik, s.a.v.s., da se odmara na mjestu na kojem se Allahov Poslanik, s.a.v.s., odmarao, da abdesti u putovanju na mjestu gdje se on abdestio, te da ostatak svoje vode pospe na drvo na koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., sipao svoj ostatak vode. Dosta je takvih primjera koje pojedini učenjaci smatraju pohvalnim činom (ubrajaju u mustehabe), dok ga većina uleme tako ne smatra, kao što to tako nisu smatrali ili praktikovali ugledni ashabi, poput Ebu Bekra, Omera, Osmana, Alije, Ibn Mesuda, Muaza ibn Džebela i drugih. Niko od njih nije uradio ovo što je radio Ibn Omer, a da su to smatrali mustehabom, oni bi to i praktikovali, kao što su se trudili da slijede i oponašaju Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

To je zato jer slijeđenje, ustvari, znači da uradiš nešto na onakav način kako je to urađeno. Prema tome, ako bi on nešto uradio s

[775] Ove riječi Božijeg Poslanika, s.a.v.s., bilježe: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Malik.

namjerom činjenja ibadeta, onda bi nama bilo propisano da ga činimo s namjerom činjenja ibadeta, a ako bi namjerno odabrao određeno mjesto ili vrijeme za ibadet, onda bi to i mi morali učiniti, kao što je slučaj sa namjerom činjenja tavafa oko Kabe, dohvatanja Hadžerul-esveda, klanjanje iza Mekami-Ibrahima, njegova praksa da klanja kod stuba u svojoj džamiji, penjanje na Safu i Mervu, činjenje dove i zikra na tim mjestima, te odlazak na Arefat, Muzdelifu itd.

Što se tiče njegove prakse koja se desila podudarno, bez njegove namjere, kao što je slučaj kada dođe u određeno mjesto i tu obavi namaz. To obavljanje namaza je zbog toga što je odsjeo u tom mjestu, a ne zbog posebnosti toga mjesta ili posebnosti odsjedanja u njemu. U slučaju da ciljano odaberemo to mjesto zbog obavljanja namaza ili odsjedanja, to se ne bi smatralo činom slijeđenja. Naprotiv, to je jedan vid novotarije koju je zabranjivao Omer ibn Hattab, kao što se prenosi sa vjerodostojnim nizom prenosilaca od Šu'be, preko Sulejmana Et-Temimija, koji prenosi od Ma'rufa ibn Suvejda koji veli: "Kada je Omer ibn Hattab bio na jednom od putovanja klanjao je sabah, a zatim dođe do mjesta za kojeg mu ljudi počeše govoriti da je tu klanjao Allahov Poslanik, s.a.v.s., na što Omer reče: 'Oni kojima je data Knjiga su propali, jer su tragali za ostacima svojih poslanika i pretvorili ih u crkve i manastire. Kada vas negdje zadesi namaz tu klanjajte, a ako ne, onda nek nastavi svoj put.'"

S obzirom da Božiji Poslanik, s.a.v.s., nije imao cilj da određeno mjesto ciljano odabere za obavljanje namaza, jer bi klanjao na tom i tom mjestu zato što je tu odsjeo, Omer smatra da sudaranje prakse sa Poslanikovom praksom u formi, bez poistovjećivanja u smislu ne spada u slijeđenje Poslanika, s.a.v.s. Štaviše, posebno određivanje tog

mjesta za namaz je jedna od novotarija Ehlu-kitabija zbog kojih su propali. Zbog toga je zabranio muslimanima da ih oponašaju u vezi sličnih stvari. To je zato jer osoba koja nešto takvo radi oponaša Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u formi, dok u namjeri, koja je stvar srca, oponaša jevreje i kršćane.

Ovo je osnova. Slijeđenje prakse izrazitije je od slijeđenja same forme djela. Zbog toga su se učenjaci razišli o pitanju odmaranja nakon druge sedžde: da li ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., činio s ciljem preporuke ili zbog određene lične potrebe? Ista je stvar odsjedanje kod Muhassaba prilikom izlaska sa Mine: da li je to učinio zbog toga što je to bilo lakše ili zbog sunneta? Oko toga su se učenjaci razišli.

U ovo se može ubrojati Ibn Omerovo stavljanje ruku na mjestu gdje je sjedio Allahov Poslanik, s.a.v.s., upoznavanje Ibn Abbasa sa Basrom ili Amr ibn Hurejsa sa Kufom. Ništa od ovoga se ne može smatrati preporučenom praksom, s obzirom da to nisu praktikovali ostali ashabi i da to Allahov Poslanik, s.a.v.s., nije propisao svom ummetu. Najviše što se može za to reći, jeste da su to pitanja o kojima je ashabima bilo dopušteno da imaju vlastiti idžtihad (stav), ili da su to pitanja za koja se ne smije neko drugi osuditi, jer su ona podložna idžtihadu, a ne zbog toga što je to preporučena praksa koju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., preporučio svom ummetu. U njihovom definiranju bi se moglo reći: To je, ponekad, iz određenog razloga, dozvoljeno činiti, ukoliko ne preraste u redovnu praksu.

Na ovakav način islamski učenjaci gledaju na ove i slične stvari: ponekad ih ubrajaju u pokuđene stvari, a ponekad u stvari koje podliježu idžtihadu, dok ih ponekad dozvoljavaju ukoliko se ne ustale u

praksi. Niko od poznavalaca sunneta neće reći: Ovo je praksa koja je muslimanima propisana. To se može reći samo za ono što je propisao Allahov Poslanik, s.a.v.s., jer niko osim njega nema pravo propisivanja i ozakonjavanja. Ono što su propisali njegovi pravedni nasljednici su propisali po njegovoj zapovijedi, pa se prema tome ubraja u praksu Allahova Poslanika, s.a.v.s. U vjeri nijedna stvar ne može biti obavezna, zabranjena, pohvalna, pokuđena ili dozvoljena, osim ako ju je on tako definisao.

Tako, o pitanju dozvoljenih stvari stoji da je Ebu Talha smatrao dozvoljenim da se pojede komadiće grada prilikom posta, Huzejfe je smatrao dozvoljenim da sehuri nakon pojave raširenog svjetla, sve dok mu se ne kaže da je nastao dan, ili sve dok ne bi izašlo sunce, dok ostali ashabi nisu zastupali takva mišljenja. U tom slučaju se mora obratiti Kur'anu i sunnetu.

Tako po pitanju pokuđenih i zabranjenih stvari stoji da su Omer i njegov sin smatrali pokuđenim da se koristi miris prije činjenja tavafa oko Kabe, ili kao što su pojedini ashabi smatrali da je pokuđeno da se hadždž transformira u temettu' hadždž, ili su smatrali, uopće, formu temettu' hadždža pokuđenom. Isti je slučaj sa određivanjem dužine puta na kojoj je dozvoljeno skraćivati namaz, te da se ispod toga ne smije skraćivati, ili pitanjem da li putnik (musafir) treba ili ne postiti na putovanju.

U to spada Selmanova izreka: "Pljuvačka je nečista", ili izreka Ibn Omera: "Nije dozvoljeno ženiti se s ehlu-kitabijkama", ili stav Muaza i Muavije spram mogućnosti nasljeđivanja muslimana od kjafira. U to spada Omerova i Ibn Mesudova zabrana džunubu da uzme tejemmum,

ili stava Alije, Zejda i Ibn Omera po pitanju *mufevvede* (žene kojoj je njen muž dao pravo razvoda braka, op. prev.) da kada joj muž umre da ona nema pravo naslijediti ga. Isti je slučaj sa stavom Alije i Ibn Abbasa o pitanju trudnice čiji je muž umro da će se za mjerenje njenog iddeta uzeti duži od moguća dva roka, ili stav Ibn Omera i drugih da kada umre osoba u ihramu (muhrim) da je njegov ihram ništavan, te da potpada pod propis ostalih koji nisu u ihramu. Isti je slučaj i sa stavom Ibn Omera i drugih da nije dozvoljeno uslovljavanje u hadždžu, ili sa stavom Ibn Abbasa i ostalih da ženi kojoj umre muž nije obavezno da ostane u bračnoj kući, ili sa stavom Omera i Ibn Mesuda da žena neopozivo razvedena (*mebtuti*) ima pravo na smještaj i izdržavanje, i sa ostalim stvarima o kojima su se ashabi razišli. U vezi sa svim takvim pitanjima treba se obratiti Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Ovakvi primjeri su mnogobrojni. Islamskom ummetu je zakon samo ono što je propisao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

To što pojedini naučnici kažu da je "ono što su ashabi kazali argument" dolazi u obzir ukoliko mu ne proturječi neko drugi od ashaba ili ukoliko nema islamskog tradicionalnog dokaza koji mu proturječi. Ukoliko bi se nešto što je neki od njih kazao pročulo i niko ne bi proturiječio, značilo bi da se to prihvata. Moglo bi se reći da je ovo konsenzus o prihvatanju, ukoliko se zna da su svi prihvatili i niko nije proturiječio, jer ashabi ne bi prihvatili ništa pogrešno.

Ukoliko se jedan takav stav ne pročuje, ali se zna da mu drugi ne proturječe, za takvo nešto bi se moglo reći da je argument. Ukoliko se zna da mu neko proturječi, onda se, po mišljenju svih, ne smatra argumentom. Ukoliko se ne zna da li neko proturječi ili ne, onda se ništa od

toga neće smatrati konačnim sudom. Ukoliko je sunnet oprečan toj izreci, onda je, po mišljenju islamskih učenjaka, sam sunnet Allahova Poslanika, s.a.v.s., bez imalo sumnje, argument, a ne ono što mu proturječi.

Prema tome, zna se, da ukoliko se sa sigurnošću prenosi od Osman ibn Hunejfa ili nekog drugog da smatra da je tevessul (pozivanje u dovi na nekoga) Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., nakon njegove smrti propisan i pohvalan čin, makar Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne činio za njega dovu ili zauzimao se za njega, da Omer i velikani ashaba ne smatraju da je taj čin dozvoljen nakon njegove smrti, kao što je to bilo za njegova života. Štaviše, u samoj dovi za kišu su činili tevessul njim za vrijeme njegova života, dok to nisu činili nakon njegove smrti.

Omer je u svojoj poznatoj i vjerodostojnoj dovi, o čijoj utemeljenosti se slažu svi učenjaci, a u prisustvu muhadžira i ensarija kada je zavladala suša i kada se Omer zakleo da neće jesti ništa masno sve dok ne prođe suša, i kada je učio dovu za kišu čineći tevessul Abbasom, rekao: "Gospodaru naš, mi smo kada bi nas zadesila suša, činili tevessul našim Poslanikom, pa bi nam Ti darivao kišu. Sada Ti činimo tevessul Poslanikovim amidžom, pa nam podari kišu," nakon čega je pala kiša. Ovu dovu su prihvatili svi ashabi i niko od njih, iako je bila jako poznata, joj se nije usprotstavio. Ovo je jedan od najpoznatijih primjera konsenzusa o prihvatanju.

Istu dovu je koristio Muavija ibn Ebu Sufjan kada je činio dovu za kišu za vrijeme svoga hilafeta.

Da je tevessul Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., nakon njegove smrti punovažan kao što je bio za njegova života, tada bi ashabi kazali: Zašto da činimo tevessul Abbasom ili Jezid ibn El-Esvedom i dr., a da

zapostavljamo tevessul Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., koji je najbolje stvorenje i neko preko koga se najprije stiže do Allaha? Ako niko od njih to nije rekao, a zna se da su za njegova života činili tevessul njegovom dovom i zagovorništvom (*šefa'atom*), a nakon njegove smrti dovom i zagovorništvom nekoga drugog, onda postaje jasno da je ispravni tevessul onaj koji se čini dovom zagovornika, a ne njegovom ličnošću.

Hadis o slijepcu je dokaz za Omerov stav i stav ashaba, neka je na sve njih Allahovo zadovoljstvo, jer je on naredio slijepcu da Allahu čini tevessul Poslanikovom, s.a.v.s., dovom i zagovorništvom, a nije njegovom osobom. U dovi mu je rekao da kaže: "Gospodaru moj, primi njegovo zagovorništvo za mene."

Ako bi pretpostavili da su pojedini ashabi naređivali drugima da čine tevessul Poslanikovom osobom, a ne njegovim zagovorništvom, i nisu naređivali onu propisanu dovu nego njen dio, ostavivši ostatak koji sadrži tevessul njegovim zagovorništvom, u tom slučaju će onaj koji postupa oprečno Omerovom stavu, postupati oprečno Poslanikovoj, s.a.v.s., praksi, a hadis koji se prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., će biti dokaz protiv njega, a ne u njegovu korist. A Allah najbolje zna.

Što se tiče trećeg dijela koji se zove *tevessul* (pozivanje na nekoga u dovi), niko, o tom pitanju, ne može da navede neki hadis od Poslanika, a.s., koji bi podržao posredništvo, kao što smo to već ranije i podrobnije naveli. Posredništvo je zaklinjanje vjerovjesnicima i dobrim ljudima, ili upućivanje dova Allahu putem vjerovjesnika i dobrih ljudi. Znači, niko ne može da navede vjerodostojan hadis od Poslanika,

a.s., koji bi potkrijepio prvi dio (zaklinjanje) ili drugi (posredništvo u dovama), kao i zaklinjanje ili upućivanje dova posredstvom nekog drugog od ljudi. Pored toga što neki učenjaci odobravaju nešto ovakvo, postoji nekolicina drugih od kojih se prenosi da je zabranjeno. Dakle, postoji razilaženje o ovom pitanju kao što smo spomenuli. Ono oko čega postoji razilaženje prepustit ćemo Allahu i Njegovom Poslaniku. Svi će iznijeti svoj dokaz, kao što se čini u vezi sa svakim pitanjem u slučaju razilaženja. Ovo nije slučaj koji poteže pitanje kazne i o tome postoji konsensuz svih muslimana. Kaznu zaslužuje onaj ko u tome prelazi granice. Onaj ko naše mišljenje podržava, podržava ono što su učenjaci već kazali, a ko to ne prihvata, nema dokaza u hadisu Božijeg Poslanika, a.s., ili predaji nekog od ashaba. Dokazano je da nije dozvoljeno zaklinjati se poslanikom ili nekim drugim osim Allahom, kao što smo ranije utvrdili.

Ulema se složila da nije dozvoljeno zavjetovati se vjerovjesniku niti bilo kome do Allahu i da je to zavjetovanje širk koji se ne smije ispoštovati.

Također, zaklinjanje nekim od stvorenja se ne prihvata, a neizvršavanje takve zakletve ne povlači *kefferet* (iskup), pa čak ako bi se radilo i o zakletvi Poslanikom, s.a.v.s., ta zakletva se ne bi prihvatila, kao što smo spomenuli. I ta zakletva ne uslovljava obavezu *kefferete* po mišljenju većine uleme kao što su Malik, Šafija, Ebu Hanifa i Ahmed, po jednom mišljenju. Štaviše, ovakvu zakletvu oni smatraju zabranjenom.

Ako nije dozvoljeno da se čovjek na ovakav način zakune čovjeku, kako bi onda bilo dozvoljeno da se zakune Stvoritelju?!

Što se tiče upućivanja molbe preko nečega stvorenog, bez zaklinjanja njime, a što je također dio uleme zabranio, autentični hadisi Allahovog Poslanika, a.s., i predaje njegovih vjernih i pravednih ashaba potvrđuju tu mogućnost, jer su to stvari koje se čine samo s ciljem približavanja Allahu i iskazivanja pokornosti Njemu, i jer spadaju u stvari koje pomažu da dova bude primljena. Takve stvari mogu biti obavezne, ili pohvalne, a sve što je obavezno ili pohvalno u obredoslovlju i dovama, to je Allahov Poslanik, a.s., propisao svome ummetu, u protivnom, to ne može biti obavezno niti pohvalno, i takvim djelom se ne možemo približavati Allahu, kao što ne možemo preko toga postići želju. Sve ovo smo ranije podrobno obradili.

Stoga, onaj ko ovaj postupak primjenjuje po svom nahođenju čini ružnu novotariju. Jasno se vidi iz vjerodostojnih hadisa, izučavanja prakse Allahova Poslanika, a.s., i prakse njegovih pravovjernih halifa da nisu tako postupali.

Također je jasno da spomenuti način upućivanja dove Allahu predstavlja upućivanje dove posredstvom nečega što nije prikladno. To je poput dove u kojoj se poziva na Kabu, Sinajsku goru, Kurs, džamiju i druge stvorene stvari. A opšte je poznato da molitva upućena Allahu preko nečega stvorenog nije propisana, kao što nije propisana ni zakletva stvorenjima; naprotiv, zabranjena je.

Ne priliči nikom da se zakune stvorenjem, pa se Allahu neće zakleti stvorenjem niti će Ga moliti za nešto preko stvorenja.

Međutim, prenosi se od neke uleme da je to dozvoljeno, ali ne postoji niti jedan vjerodostojan iskaz Allahovog Poslanika, a.s., koji to mišljenje podupire, sve su to samo izmišljeni hadisi. Neka mišljenja

koja u vezi s ovim pitanjem su vjerodostojno prenesena, a neka ne. Hadis kojeg bilježi imam Ahmed i Ibn Madža, a koji glasi: ... *Ugledom onih koji Ti se obraćaju i pravom ovoga moga puta.* Bilježi Ahmed od Veki'a, on od Fudajla ibn Merzuka, a ovaj od Atijja, te on od Ebu Se'ida el-Hudrija, a on od Poslanika, a.s., da je rekao: *Ko nakon što izađe iz kuće izgovori: Allahumme, innī es'eluke bihakkis-sa'iline 'alejke, ve bihakki memšaje hāza, fe innīlem ahrudžhu eširen ve la betaren, ve la rijāen, ve la sum'aten. Haredžtu ittikā'e sehatike vebtigā'e merdātike. Es'eluke en tunkizenī minen-nari ve en tudhilenil-džennete ve en tagfire lī zunubī, innehū lā jagfiruzzunube illā ente.* (*Moj Bože, tražim od Tebe ugledom i pravom onih koji Ti se obraćaju i pravom ovoga moga puta, jer nisam krenuo na put uobražen i ohol, niti da bih se pretvarao ili stekao ugled. Izašao sam strahujući od Tvoje srdžbe i nadajući se Tvome zadovoljstvu. Molim Te, spasi me od vatre i uvedi me u Džennet. Oprosti mi grijehe, jer ih doista ne može niko oprostiti do Ti.*) - *sa takvim će krenuti još sedamdeset hiljada meleka koji će moliti za njegov oprost i Allah će se prema njemu okrenuti Svojim licem sve dok ne završi svoj namaz.*

Ovaj hadis prenosi Atija el-Avfi od Ebu Se'ida, i on je shodno konsenzusu uleme slab. Hadis se prenosi i drugim senedom, nizom prenosilaca, ali je i on, također, slab. Međutim, čak i unutar samog hadisa nema dokaza (za ispravnost ovakve vrste *tevessula*), jer ugled i pravo onih koji Allaha mole i koji Mu se obraćaju jeste da im se odazove, kao i pravo pobožnjaka jeste da budu nagrađeni. To je pravo koje je Allah obećao ispuniti i nešto čime se On obavezao, i u tome su se složili svi učenjaci. Neki su mišljenja da se Allah obavezao da im to ispuni, a o tome smo još ranije govorili.

Ovaj slučaj može se usporediti sa onom trojicom zatočenih u pećini kada su molili za pomoć. Jedan od njih molio je svojom poslušnošću prema roditeljima. Drugi je molio svojom čistom i potpunom čednošću, a treći je molio povjerljivošću u čuvanju emaneta. U svojim molitvama su to navodili, jer Svevišnji naredio je da se ova djela izvršavaju i obećao je nagraditi one koji tako postupe. To bi bilo poput ajeta u kojem Svevišnji prepričava dovu vjernika: **Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru; 'Vjerujte u Gospodara vašeg!' – i mi smo mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi preko hrđavih postupaka naših, i učini da poslije smrti budemo s onima dobrima.**[776] Uzvišeni je rekao: **Kad su neki robovi Moji govorili; 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji!**[777] Na drugom mjestu se kaže: **Reci: 'Hoćete li da vam kažem šta je bolje od toga? Oni koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili imat će u Gospodara svoga džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će vječno boraviti, i čiste žene, i Allahovu naklonost' – a Allah dobro poznaje robove Svoje. Oni koji budu govorili: 'Gospodaru naš, mi, zaista, vjerujemo; zato nam oprosti grijehe naše i sačuvaj nas patnje u ognju!**[778]

Ibn Mesud, r.a., u praskozorje bi učio dovu: "Rabbena, amennā fagfir lenā zunūbenā ve kinā azāben-nār!" ("Bože, mi u Tebe vjerujemo, oprosti nam grijehe i sačuvaj nas kazne!")

U zaključku ovog poglavlja možemo reći: Zaklinjanje stvorenjima u obraćanju Allahu, ili traženje od Allaha njihovim posredstvom

[776] Ālu-'Imran, 193.
[777] El-Mu'minūn, 109.
[778] Ālu-'Imran, 15-16.

može biti obavezno ili pohvalno, zabranjeno ili pokuđeno, ili pak mubah – dozvoljeno, tj. niti zabranjeno niti naređeno.

Ako kažemo da je to naređeno ili mubah, u tom slučaju možemo praviti razliku među stvorenjima, ili zaklinjanje ograničiti na uzvišene stvari ili na neke od njih. Onaj ko smatra da je zaklinjanje svim stvorenjima u obraćanju Allahu naređeno ili dozvoljeno, u tom slučaju bi se moglo tražiti od Allaha u ime ljudskih šejtana i džina, a to musliman ne može reći.

Ako kažemo da se može zaklinjati uzvišenim stvarima u pojavnom svijetu, poput onih kojima se u Kur'anu zaklinje, to znači da bi se mogli zaklinjati noću kada tmine razastre, i danom kad svane, i muškom i ženskom, Suncem i svjetlom njegovim, i Mjesecom kada ga prati, i danom kada ga vidljivim učini, i noću kada ga zaklone, i nebom i Onim što ga sazda, i Zemljom i Onim koji je ravnom učini, i dušom i Onim koji je stvori.

Allah se zakleo tim stvarima, jer su to Njegovi znakovi i stvorenja. Ta stvorenja dokazuju da je samo On Gospodar (*tevhid rububijje*) i da je samo On Bog (*tevhid uluhijje*), dokazuju da je On jedan, da sve zna i sve može. Dokazuju da se sve odvija Njegovom voljom, da je Milostiv, Mudar, Silan, Moćan, i On se zaklinje tim stvarima, jer to dokazuje Njegovu veličanstvenost. Kur'an i Sunnet, kao i konsenzus islamske uleme dokazuju da nama nije dozvoljeno da se tim stvarima zaklinjemo. Jedan broj učenjaka spominje da islamska ulema jednoglasno zabranjuje zaklinjanje bilo kojim stvorenjem. Također su spomenuli da su se i ashabi složili o tome, štaviše, to je širk.

Ako bi neko odlučio moliti Allaha putem tih stvari, trebao bi da Ga moli u ime svakog muška i ženska, i svake duše kojoj je put dobra i zla shvatljiv, zatim da se poziva na vjetrove, planete, Sunce i Mjesec, noć i dan, smokvu i maslinu, Sinajsku goru, sigurni grad Mekku, te Bejtullah, Saffu i Mervu, Arefat, Muzdelifu, Minu i druge stvorene stvari u pojavnom svijetu. Shodno tome, trebao bi se pozivati i na stvorenja koja su obožavana mimo Allaha, kao što su Sunce, Mjesec, planete, meleki, Isa, Uzejr i druga stvorenja koja su ljudi obožavali mimo Allaha, kao i sva ostala.

Poznato je da je upućivanje dova Allahu uz pozivanje na ova stvorenja ili zaklinjanje tim stvorenjima u obraćanju Allahu jedna od najvećih zabranjenih novotarija u islamu, a to može uočiti svako, tj. i osoba koja je više upućena u vjeru, pa čak i ona koja površno zna o vjeri.

Ako bi se ovakav način upućivanja dova prihvatio, onda bi proizilazilo da se Allaha može zaklinjati zapisima, hamajlijama, talismanima i sl. koje pišu pripadnici (sumnjivih) tarikata i džinhodže. Moglo bi se kazati da ako je dozvoljeno moliti i zaklinjati Allaha ovim stvarima, onda je to još i prije dozvoljeno kada su u pitanju molbe upućene ljudima. U tom slučaju bi i hamajlije, talismani i zaklinjanje džinima bili dozvoljeni u islamu, a takvo mišljenje je kufr i ono izvodi iz vjere islama.

Ako bi neko upitao šta ako se traži od Allaha, ili se zaklinje Allaha pozivajući se samo na neka stvorenja, bilo da se samo radi o vjerovjesnicima, ili o jednom vjerovjesniku, kao što neki smatraju da je dozvoljeno njima se zakleti.

Odgovor na ovu pretpostavku bio bi da pored toga što su neka stvorenja odlikovanija nad drugim, nijedno stvorenje se ne može porediti sa Allahom Uzvišenim! To znači da se nijedno stvorenje ne može obožavati, niti se možemo osloniti na njega. Ne strahujemo od stvorenja, ne bojimo ih se, ne postimo u njihovo ime, ne klanjamo im se niti žudimo za njima. Ne zaklinjemo se stvorenjima, kao što se prenosi u autentičnom iskazu Allahovog Vjerovjesnika koji je rekao: *Ako neko želi da se zakune, neka se zakune Allahom, ili neka prećuti.*[779] U drugom hadisu kaže: *Ne zaklinjite se osim Allahom!*[780] Također se prenosi da je, a.s., rekao: *Ko se zakune nečim mimo Allaha, počinio je širk!*[781]

Kao što vidimo, u vjerodostojnim i jasnim hadisima Allahovog Poslanika stoji da se nije dozvoljeno zaklinjati nekim stvorenjem. U tom slučaju nema razlike između meleka, vjerovjesnika, dobrih ljudi i drugih, niti se (kada je u pitanju zakletva) pravi razlika među vjerovjesnicima.

Također Allah nije pravio razliku među stvorenjima kada je kudio širk, (tj. pripisivanje božanskih svojstava tim stvorenjima), pa makar ona bila odlikovana nad drugim stvorenjima. Kaže Svevišnji: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo – poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' – nego: 'Budite Božji jer vi Knjigu znate i nju proučavate. On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?**[782] Na

---

[779] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, En-Nesai i Ahmed.
[780] Doslovni tekst hadisa bilježi En-Nesai.
[781] Spominju ga Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i El-Hakim.
[782] Ālu 'Imrān, 79-80.

drugom mjestu je rekao: **Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.**[783]

Neki dobri prethodnici su rekli: "Ljudi su se molili Isau, Uzejru i melekima, te je Allah rekao: 'Oni kojima se molite su robovi Moji. Oni priželjkuju moju milost kao i vi, a strahuju od kazne kao i vi i nastoje Mi se približiti kao što to i vi želite.'"

Svevišnji je rekao: **Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali – oni će postići ono što budu željeli.**[784] Allah je pojasnio da se moramo Allahu i Njegovu Poslaniku pokoravati, jer ko se pokori Poslaniku, pokorio se i Allahu. Strah i takvaluk osjećamo samo prema Allahu, jer On nije naredio da se plašimo ili strahujemo od stvorenja.

Allah je rekao: **A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo.'**[785] Također je rekao: **A kad završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!**[786]

Gospodar je pojasnio da su se oni trebali zadovoljiti onim što su im Allah i Njegov Poslanik dali i da kažu da im je Allah dovoljan, da će im On podariti iz obilja Svoga, a i Njegov Poslanik i da žele

---

[783] El-Isra', 56-57.
[784] En-Nur, 52.
[785] Et-Tevbe, 59.
[786] El-Inširäh, 7-8.

samo Allaha. Znači, naveo je zadovoljstvo onim što je Allah podario i Njegov Poslanik, jer je Poslanik upravo ta spona i veza između nas i Allaha u dostavljanju Njegovih naredenja i zabrana, halala i harama, obećanja i prijetnji.

Halal je ono što je Allah dozvolio i Njegov Poslanik, a haram je ono što su Gospodar i Njegov Poslanik zabranili. Din – vjera je ono što su Allah i Njegov Poslanik propisali. Zbog toga Svevišnji je rekao: **...Ono što vam Poslanik kao nagradu da to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite...**[787] Nikome nije dozvoljeno da uzima osim onog što su Allah i Njegov Poslanik dozvolili, od imovine u kojima ima udjela kao što je ratni plijen i zekat čovjek se mora zadovoljiti onim što su mu Allah i Njegov Poslanik, od toga, odredili i da ne očekuje ništa preko toga.

U drugom ajetu Svevišnji kaže: **...I kažu: 'Dovoljan nam je Allah...,**[788] a nije dodao: "...i Njegov Poslanik...", jer je On, Allah, dovoljan vjernicima, kao što stoji u slijedećem ajetu: **O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede.**[789] Tj. On jedini ti je dovoljan, kako tebi tako i onima koji te slijede, i ovo je ispravno stanovište na kojem je većina uleme prvih generacija i onih poslije njih. To smo detaljnije pojasnili na drugom mjestu.

Iz prethodnog zaključujemo da je Allah dovoljan Poslaniku i svima onima koji ga slijede. Znači, svako onaj ko bude slijedio Poslanika, Allah je uz njega, On će ga uputiti, pomoći će mu i opskrbit će ga. Dalje Svevišnji veli: **Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov**. Spomenuo je da i Allah i Njegov Poslanik daju, medutim,

[787] El-Hašr, 7.
[788] Et-Tevbe, 59.
[789] El-Enfal, 64.

izobilje navodi neposredno poslije riječi "Allah", a prije "Njegov Poslanik", što znači da je svo izobilje kod Allaha. I kraj ajeta glasi: **Mi samo Allaha hoćemo**. Znači, vjernici samo Allaha žele i samo Njemu žude, a ne Poslaniku ili bilo kom drugom stvorenju.

Iz sveg navedenog vidimo da, kada su u pitanju spomenuti propisi, Allah nije pravio razliku među stvorenjima. Što znači da On ne dozvoljava da se zaklinjemo poslanikom ili melekom, da se zaklinjemo njima, da se oslanjamo na njih, da težimo za njima, ili da ih se plašimo. Kaže Svevišnji: **Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.' Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.**[790]

Svevišnji je zaprijetio svakom ko se stvorenju klanja pored Allaha. Potom je pojasnio da oni nemaju učešća s Allahom u vlasti i moći, da Njemu ne treba pomoć od stvorenja. Zbog toga On ne prihvata da se duhovno vežemo za stvorenja, da žudimo za njima, da ih se plašimo, da ih obožavamo ili tražimo pomoć od njih. Jedino što nam je dozvolio, kada su u pitanju stvorenja, jeste *šefa'at* (zauzimanje), ali čak i za to Svevišnji veli: **Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.**[791]

Putem autentičnih hadisa znamo da će se na Sudnjem danu neki ljudi imati pravo zauzimati za druge. Tako će ljudi tražiti od Adema, a.s., da se zauzme za njih, potom kod ulul-azma.[792] Svaki od njih će

---

[790] Seba', 22-23.

[791] Seba', 23.

[792] Ulul-azm su najodabraniji poslanici. Ima ih pet, a oni su: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s. (op.prev.)

ih slati kod drugog, dok ne dođu do Isaa koji će im reći: "Idite kod Muhammeda, to je rob kojem je Allah sve grijehe oprostio." Allahov Poslanik, a.s., kaže: *Potom će od mene tražiti da odem kod Gospodara. Otići ću kod Njega i u trenu kad Ga vidim past ću na sedždu. Iskazivat ću Mu zahvalnost punim srcem riječima koje sada ne znam. U tom momentu će mi se reći: 'O Muhammede, podigni glavu! Traži, bit će ti uslišano, zaželi, bit će ti ispunjeno, zauzimaj se, bit će udovoljeno.'* Poslanik, a.s., nastavlja: *Zatim će iz te mase odrediti jednu grupu, te ću ih uvesti u Džennet...*[793] (Potom slijedi hadis u cjelini.)

Znači, Muhammed, s.a.v.s., će se najviše zauzimati, kao što je to Isa, a.s., rekao, zato što su Poslaniku svi grijesi oprošteni. Također iz navedenog hadisa shvatamo da je Muhammed, s.a.v.s., najbolje stvorenje, najdostojniji *šefa'ata* i najdraži Allahu. On prvo odlazi na sedždu i zahvaljuje se Allahu sve dok mu se ne dozvoli da čini *šefa'at*. Nakon toga će mu se reći: *Podigni glavu, traži, bit će ti uslišano, zaželi, bit će ti ispunjeno, zauzimaj se, bit će ti udovoljeno...* Zatim se navodi kako će iz te mase, za koju je činio *šefa'at*, biti izdvojena jedna grupa koju će uvesti u Džennet.

Iz sveg navedenog zaključujemo da se sve zbiva i događa voljom Uzvišenog. On je taj koji počasti šefadžiju dozvolom da čini *šefa'at*. Međutim, on se može zauzimati samo za one kojima Allah odobri, te će se od njih izabrati jedna grupa koja će biti uvedena u Džennet.

Sve se odvija Njegovom voljom, moći i određenjem. Najodabraniji i najbolji šefadžija kod Allaha je onaj kojeg je On odabrao i uzdigao iznad drugih zbog pobožnosti i pokornosti.

---

[793] Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

Ako bi se prihvatilo zaklinjanje stvorenjem, a ne Allahom, dž.š., žudnja za nekim stvorenjem, osjećaj straha prema njemu i sl., a svjesni smo činjenice da to može biti bilo koje stvorenje, onda se ne mogu ostala stvorenja zaklinjati njime, niti ga se plašiti, ili oslanjati na njega, pa makar to bilo najodabranije stvorenje. To ne zaslužuje niko od meleka i vjerovjesnika, da ne govorimo o pobožnim ljudima.

Možemo tražiti od Allaha, dž.š., pozivajući se na nešto stvoreno samo u slučaju da su to stvorenja kojima se Allah zakleo, i to doslovno na način kako je to On kazao, u svakom drugom slučaju je zabranjeno. Onaj ko pravi razliku među stvorenjima, u smislu da su jedna odlikovana nad drugima, i kaže da je dozvoljeno tražiti posredstvom odlikovanih i plemenitih stvorenja, treba znati da je to kao i pravljenje razlike među tim stvorenjima po pitanju zakletve. Stoga, ako smo rekli da je pravljenje te razlike neprihvatljivo, isto ćemo reći i u ovom slučaju.

Ako bi neko, vezano za ovo, pokušao povući razliku između nečega u šta se vjeruje i drugoga u šta se ne vjeruje, može mu se odgovoriti ovako: mi moramo vjerovati u meleke i vjerovjesnike, kao i u sve ono o čemu nas je Poslanik, a.s., obavijestio, kao što je Munkir i Nekir, hurije, sluge u Džennetu i sl. Ako u sve to moramo vjerovati, zar je to razlog da se zaklinjemo tim stvarima u obraćanju Allahu?! Ili, da li nam je dozvoljeno da tražimo i molimo Allaha putem tih stvari?!

Jasno je, dakle, da pozivanje u dovama na nekoga ili nešto da bi dova bila uslišana nije djelotvorno ako Onaj kome se molba upućuje ne udovolji. Stoga, nema razlike da li se poziva na jedno ili drugo stvorenje, kao što nema razlike da li se Allaha zaklinje u dovama jednim ili drugim stvorenjem - jer je svaki takav postupak nedozvoljen.

Bjelodano je da takve stvari nisu dozvoljene, kako kažu učenjaci. Allah najbolje zna.

Što se tiče ajeta: ... **A još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili**... Židovi su mnogobošcima govorili: Uskoro će se poslanik pojaviti. S njime ćemo se boriti protiv vas i savladat ćemo vas. Znači, Židovi se nisu tim poslanikom zaklinjali Allah, niti su Ga molili pozivajući se na njega, niti su govorili: "Bože, pošalji nam tog poslanika kako bi ga slijedili i uz njega savladali mnogobošce."

Ovo je ispravna predaja tumačenja ovog ajeta kod mufessira, a na to nam ukazuje i sam ajet: ... **A još ranije su pomoć molili**..., znači tražili su da pobijede mnogobošce, a pobjeda nad njima se ogleda u slanju poslanika koji će se boriti sa njima protiv mušrika. Na taj način će pobijediti, a ne zaklinjanjem tim poslanikom u obraćanju Allahu ili upućivanjem molbi Allahu za pobjedu pri čemu bi se pozivali na tog poslanika. Da je tumačenje suprotno, kao što neki kažu, u tom slučaju bi pobijedili na taj način što bi zakleli Allaha Poslanikom ili uputili dovu pozivajući se na njega, međutim, to se nije desilo. Kada je Allah, dž.š., poslao Vjerovjesnika, a.s., Allah je pomogao onog ko je povjerovao i borio se sa Poslanikom protiv onog ko mu se suprotstavljao.

Neki mufessiri su naveli da su se ljudi zaklinjali Poslanikom i molili Allaha posredstvom Poslanika, međutim, to mišljenje je neispravno i kosi se sa mnoštvom drugih predaja. Dio tog smo naveli u djelima *Dela'il en-nubuvve*, *El-Istigasetu el-kebir*, *Kutub es-sijer*..., a u djelu *Dela'ilun-nubuvve* i *Et-Tefsir* to smo detaljno obradili.

Ebu el-Alije i drugi su rekli: "Židovi su tražili pomoć (od Allaha) slanjem Muhammeda, s.a.v.s., protiv arapskih mnogobožaca moleći:

'Bože, pošalji nam poslanika čije se ime nalazi u našim knjigama kako bi pobijedili mušrike i pobili ih.'" Međutim, kada im je Muhammed, a.s., poslan i kada su se uvjerili da nije od njih (nije Židov), nisu htjeli povjerovati u njega iz zavisti prema Arapima, a dobro su znali da je on Božiji Poslanik. Tim povodom je Svevišnji objavio: **...Kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo!**[794]

Muhammed ibn Ishak prenosi od Asim ibn Omer ibn Katada el-Ensarija, a on od nekih ljudi iz svoga plemena da su rekli: "Među stvarima koje su nas potakle da primimo islam, poslije Allahovog rahmeta i Upute, je i ono što smo čuli da govore Židovi. Bili smo mnogobošci i idolopoklonici, a oni Sljedbenici Knjige. Imali su Knjigu, a samim time i znanje, dok smo mi bili neznalice. Medu nama je vladala mržnja. Kada bi im naudili na bilo koji način govorili bi nam: 'Uskoro će se pojaviti poslanik sa kojim ćemo se boriti protiv vas. Uništit ćemo vas kao što je uništen Ad i stanovnici Irema.' Često bi ih čuli kako nam to govore. Međutim, kada je Muhammed poslan od Allaha kao poslanik, mi smo se odazvali njegovom pozivu znajući čime su nam prijetili. Za razliku od njih, mi smo povjerovali u njega." Ovim povodom su objavljeni ajeti iz sure el-Bekara: **A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo!**[795]

---

[794] El-Bekare, 89.
[795] El-Bekare, 89.

Ibn ebu Hatim i drugi, koji su sakupljali tumačenja mufessira, pored navedenog nisu naveli drugo tumačenje ovog ajeta. Također, niko od dobrih prethodnika u tumačenju ovog ajeta nije naveo da su oni tražili pobjedu od Allaha u ime Poslanika, već su oni samo spomenuli šta piše u njihovim knjigama i molili su Allaha da im pošalje poslanika. Ibn ebu Hatim prenosi od Ebu Rezina, a ovaj od Ed-Dahhaka od Ibn Abbasa da je u tumačenju ajeta: **...A još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili...** rekao: "Pretvarali su se, govorili su: 'Mi ćemo pomoći Muhammeda protiv neprijatelja', a ustvari to nisu ni planirali, lagali su."

Mua'mmer prenosi od Katade da je tumačeći ajet: **...A još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili...** rekao: "Oni su govorili: 'Pojavit će se vjerovjesnik,' a kada im je došlo ono što im je bilo poznato, nisu htjeli povjerovati u to."

U prilog navedenom je i sljedeća predaja Ibn Ishaka: Muhammed ibn Ebi Muhammed prenosi od Ikrime, ili Se'ida ibn Džubejra,[796] od Ibn Abbasa da su Židovi tražili da budu potpomognuti Poslanikom, s.a.v.s., protiv plemena Evs i Hazredž, i to prije Poslanikovog poslanstva. Kada su vidjeli da je Poslanik iz reda Arapa, nisu htjeli povjerovati u njega i sve što su rekli zanijekali su. Tada su Muaz ibn Džebel, Bišr ibn el-Bera' ibn Ma'rur i Davud ibn Selame rekli: "O Židovi, bojte se Allaha, primite islam! Tražili ste pomoć u Poslaniku protiv nas dok smo bili mušrici. Pričali ste nam kako će biti poslan, opisivali ste ga upravo onako kakav i jest. Na to im je Selam ibn Muškim, jedan iz plemena Benu en-Nedir (židovsko pleme) rekao: 'Nije nam došao ni sa čim nama poznatim i on nije onaj o kome smo vam pričali.'" Tim povodom Svevišnji je objavio sljedeći ajet: **A kada im Knjiga od**

[796] Prenosilac nije siguran da li se radi o Ikrimi ili o Seidu ibn Džubejru.

Allaha dolazi, koja priznaje kao istinu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo![797]

Er-Rebi' ibn Enes prenosi od Ebu el-Alije: "Židovi su tražili da budu potpomognuti Poslanikom, a.s., protiv Arapa mušrika. Molili su: 'Bože, pošalji nam vjerovjesnika čiji opis nalazimo u našim knjigama kako bi kaznili i uništili mušrike.' Allah, dž.š., je poslao Muhammeda kao poslanika, a kada su se Židovi uvjerili da on nije od njih, nisu htjeli povjerovati u njegovo poslanstvo iz zavisti prema Arapima, a znali su da je on Allahov Poslanik, a.s." Povodom toga je Allah, dž.š., rekao: **...i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo!**

Što se tiče hadisa koji se prenosi od Abdulmelika ibn Haruna ibn Antare, a koji on prenosi od svoga oca, a ovaj od Se'id ibn Džubejra, pa od Ibn Abbasa koji je rekao: "Židovi iz Hajbera su ratovali sa Arapima iz plemena Gatafan. Međutim, kadgod bi se sukobili, Židovi bi bili poraženi. Zbog toga su tražili utočište kod Allaha riječima: 'Bože, molimo te pravom Muhammeda, vjerovjesnika koji neće znati ni da čita ni da piše, a obećao si nam ga poslati pred Sudnji dan, da nam pomogneš protiv njih.' Kadgod bi molili ovom dovom, porazili bi Gatafan. Nakon što je Allah poslao Poslanika, a.s., oni nisu htjeli povjerovati u njega. Zbog toga je Svevišnji objavio: **...a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju...**" Ovaj hadis je zabilježio Hakim u svome *Mustedreku*, dodajući: "Nužda je iziskivala da ovaj hadis zabilježim."

---

[797] El-Bekare, 89.

Učenjaci su mu ovo zamjerili, jer je prenosilac Abdulmelik ibn Harun jedan od najslabijih prenosilaca. On se kod učenjaka, koji se bave izučavanjem hadisa, ne ubraja u raviju čiji se hadis prihvata, štaviše, lažac je! Ranije smo naveli šta su Jahja ibn Me'in i drugi učenjaci rekli o njemu.

Smatram da je ovaj hadis upravo jedan od tih koji se ne prihvataju, kao i onaj kojeg prenosi Ebu Bekr, kako smo još ranije utvrdili.

U prilog našoj tvrdnji je i značenje ajeta: **...a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili**... Učenjaci čija je tematika tefsir i životopis Allahovog Poslanika, a.s., su mišljenja da je ovaj ajet objavljen povodom Židova koji su ranije živjeli u okolini Medine, poput plemena Benu Kajnuka, Kurejza i Nedir. Ta plemena su bila u savezu sa plemenima Evs i Hazredž, a po dolasku u Medinu, Allahov Poslanik je sa njima potpisao mirovni ugovor. Kada su ta plemena prekršila ugovor, Allahov Poslanik se borio protiv njih počevši sa Benu Kajnukaom, a potom Nedirom i tim povodom je objavljena sura Hašr. Nakon toga se borio protiv plemena Kurejze godine u kojoj se odigrala Bitka na Hendeku. Na osnovu toga, kako neko može reći da je sura objavljena povodom Židova iz Hajbera i Gatafana? To može samo lažov i neznalica koji ne zna ni lagati. Ono što potvrđuje ovu laž je i činjenica da on spominje pobjedu Židova nad Gatafanom kada god bi učili dovu, međutim, ovo nije niko naveo osim ovog lažca. Da se to stvarno tako odigralo, pera iskrenih bi taj događaj pribilježila.

Kada bismo prihvatili činjenicu da iz konteksta ajeta možemo zaključiti kako je dozvoljeno da tražimo od Allaha pozivajući se na stvorenja, ili se zaklinjemo stvorenjem dok se obraćamo Allahu, čak ni tada nam to ne bi moglo služiti kao osnova u Zakonodavstvu; jer,

prije svega: tumačenje ajeta na taj način nije dokazano, niti u ajetu postoji nešto što na to ukazuje, čak da je to i dokazano, to ne znači da je takvo nešto nama propisano, pa Svevišnji nas je obavijestio i o tome da su Jusufu, a.s., njegova braća i roditelji učinili sedždu? Također nam je Allah spomenuo slučaj sa stanovnicima pećine, kada su starješine tog mjesta rekli: Nad njima ćemo sagraditi bogomolju, a u našem Šerijatu je zabranjeno graditi džamije na kaburima. Međutim, u ajetu o kojem govorimo stoji da su oni ranije pomoć protiv mnogobožaca molili, a kada im je došlo ono što im je poznato (tj. Poslanik, a.s.), oni u to nisu htjeli da vjeruju.

Isti je slučaj i sa ajetom: **Ako ste se molili da pobijedite, - pa, došla vam je, eto, pobjeda.**[798] Sličan ovom ajetu je i hadis u kome se prenosi da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., molio za pobjedu u ime siromašnih muhadžira, tj. u ime njihovih dova. To značenje nam potvrđuje hadis Poslanika, a.s.: *Opskrbu i pobjedu dobijate u ime onih koji su slabi, zbog njihovog namaza, dove i iskrenosti.*[799]

Židovi su mogli moliti tako što su tražili od Allaha da ih potpomogne vjerovjesnikom koji će se pojaviti pred Sudnji dan, kako bi im on pomogao da pobijede nevjernike. Ali, treba imati na umu da oni nisu zaklinjali Allaha tim poslanikom niti su se u svojim molitvama pozivali na njega. Zbog toga je objavljen ajet: ...**i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo**! Čak i da nema ovih predaja koje pokazuju ispravno tumačenje ovog ajeta, ne bi ga bilo dozvoljeno tumačiti na spomenuti diskutabilan način bez dokaza. U samom ajetu

[798] El-Enfal, 19.

[799] Hadis identičan po značenju bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ahmed ibn Hanbel, El-Hakim i Ebu Nu'ajm.

nema ništa što ukazuje na to tumačenje. Pored toga, kako mogu da tumače ajet na taj način kad postoje predaje koje se kose sa takvim tumačenjem?

Što se tiče predaje koja govori o tome da su Židovi pobjeđivali (Arape mušrike), to se ne prihvata, jer ta predaja nije toliko poznata u ovoj temi. Nije nam poznato da su Židovi ikada pobijedili Arape, naprotiv uvijek su bili poraženi. Zbog toga su bili u savezu sa Arapima. Svako židovsko pleme je bilo u savezu sa nekim arapskim. Naprimjer, Kurejza (židovsko pleme) je bilo u savezu sa Evsom (arapsko pleme), a Nedir sa Hazredžom.

Znači, činjenica da su Židovi pobjeđivali Arape, nam nije poznata, naprotiv, poznate su nam suprotne činjenice. Allah, dž. š., nam ukazuje na to riječima: **Ma gdje se našli, bit će poniženi, ako se ne stave pod Allahovu zaštitu i zaštitu muslimana, i zaslužit će Allahovu srdžbu i snaći će ih bijeda, zato što u Allahove dokaze ne vjeruju i što su, ni krive ni dužne, vjerovjesnike ubijali, i zato što protiv Boga ustaju i što u zlu svaku mjeru prekoračuju.**[800]

Židovi, od vremena kada su bili ponižavani, nisu nikad sami pobjeđivali, kako Arape, tako ni druge. Oni su se, prije islama, borili pod zastavom svojih saveznika. Poniženi su za vrijeme poslanstva Isa-a, a.s., jer nisu htjeli vjerovati u njega. Kaže Svevišnji: **O Isa, dušu ću ti uzeti i k Sebi te uzdignuti i spasit ću te od nevjernika i učinit ću da tvoji sljedbenici budu iznad nevjernika sve do Smaka svijeta**[801] U drugom ajetu stoji: **O vjernici, pomozite Allahovu vjeru, kao što su učenici rekli: 'Mi ćemo pomoći Allahovu vjeru!' – kad ih je Isa, sin**

---

[800] Alu 'Imran, 112.

[801] Alu 'Imran, 55.

Merjemin, upitao: 'Hoćete li me pomoći Allaha radi?' I neki od sinova Israilovih su povjerovali, a drugi nisu, pa smo Mi one koji su povjerovali – protiv neprijatelja njihova pomogli, i oni su pobijedili.[802] Prije toga su ubili Jahjaa, sina Zekerijjaovog i druge poslanike, neka je na njih Allahov spas i mir, zato Allah, dž.š., kaže: ...**Snaći će ih bijeda i zaslužit će Allahovu srdžbu, zato što u Allahove dokaze ne vjeruju i što su, ni krive ni dužne, vjerovjesnike ubijali, i zato što protiv Boga ustaju i što u zlu svaku mjeru prekoračuju.**[803]

Stoga, ako se ashabi, poput Omera ibn Hattaba i drugih, za vrijeme Allahovog Poslanika, a.s., i nakon njegove smrti, nisu zaklinjali Allaha Poslanikom, već su se molili putem njegove pokornosti i šefa'ata, šta onda reći za dove ostalih ljudi koji se mole onima koji nisu prisutni, ili onima koji su umrli?! Šta reći za one koji svoje molbe upućuju vjerovjesnicima, melekima i drugima, a dobro znamo da je Allah, dž. š., rekao: **Reci: 'Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.' Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.**[804]

Grupa dobrih prethodnika su rekli: Neki narodi su se molili melekima i vjerovjesnicima, kao što su Isa, Uzejr i drugi. To im je Allah zabranio, pojasnivši im kako se i oni kojima se mole nadaju Allahovoj milosti, plaše se Njegove kazne i nastoje Mu se što više približiti. Također im je rekao kako ih oni neće moći osloboditi nevolje, niti

[802] Saff, 14.
[803] Alu 'Imran, 112.
[804] El-Isra', 56-57.

je izmijeniti, a kako bi i mogli kad je Svevišnji rekao: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo – poslije rekne ljudima: 'Klanjajte se meni, a ne Allahu!' – nego: 'Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate!' On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?**[805]

Zbog toga je Poslanik, a.s., zabranio da se od njegovog kabura pravi džamija, ili da se na njemu svetkuje. Na samrtnoj postelji je rekao: *Neka je Allahovo prokletstvo na Židove i kršćane! Od kabura svojih vjerovjesnika su napravili bogomolje.* Ovim hadisom je upozorio na opasnost onog što su oni učinili, a hadis bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*. U drugom hadisu stoji: *Bože, ne dozvoli da moj kabur bude idol kojeg će obožavati! Allah, dž. š., je bio gnjevan na narod koji od kabura svojih vjerovjesnika napravio bogomolje.* Ovaj hadis prenosi Malik u svojoj zbirci *Muvetta'*. Također je Poslanik, a.s., rekao: *Ne uzdižite me kao što su kršćani uzdigli Isaa, sina Merjeminog. Ja sam rob! Stoga recite: "Allahov rob i Njegov Poslanik."*[806] Allahov Poslanik, a.s., je rekao i: *Nemojte govoriti: Kako Allah hoće i kako Muhammed hoće, već recite: Kako Allah hoće, a onda kako Muhammed hoće.* Neki beduin mu je rekao: *Kako hoće Allah i ti.* Na to mu Poslanik, a.s., odgovori: *Zar me stavljaš na isti stepen sa Allahom?! Treba da kažeš: Samo kako Allah želi.*[807] Allah, dž. š., je rekao: **Reci: 'Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra,**

---

[805] Alu 'Imran, 79-80.
[806] Muttefekun alejhi.
[807] Hadis navode El-Bejheki u *Šu'abul-imana*, El-Bagdadi, Ibn en-Nedždžar i Ebu Ja'la.

a zlo bi bilo daleko od mene."[808] U drugom ajetu stoji: **Ti, doista, ne možeš uputiti na pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, - Allah ukazuje na pravi put onome kome On hoće.**[809] Svevišnji je rekao i slijedeće: **Od tebe ne zavisi.**[810] Ovo govori u prilog *tevhida* (Allahove jednoće), i pored toga što je Allahov Poslanik, a.s., najbolje stvorenje sa najvećim stepenom kod Allaha.

Taberani prenosi u svome djelu *El-Mu'džem el-kebir* da je neki licemjer uznemiravao vjernike, pa je Ebu Bekr rekao: "Ustanite da se molimo za pomoć od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., protiv ovog licemjera!" Kada je to Allahov Poslanik, a.s., čuo, on reče: *Od mene ne traži pomoć. Allah je taj koji pomaže!*

Muslim u svome *Sahihu* prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., neposredno prije smrti rekao: *Doista je među onima koji su bili prije vas bilo ljudi koji su od kabura pravili bogomolje, vi to ne činite. Ja vam to zabranjujem.*

Buharija i Muslim prenose hadis od Ebu Se'ida i Ebu Hurejre, a postoje i drugi nizovi prenosilaca ovog hadisa, da je Poslanik, a.s., rekao: *Na put se kreće da bi se posjetile tri džamije: moja džamija, Mesdžidul-haram i Mesdžidul aksa.*[811]

Malika su pitali o čovjeku koji se zavjetovao da će posjetiti kabur Allahovog Poslanika, a.s., na što je odgovorio: "Ako želi posjetiti samo kabur, neka ne dolazi, a džamiju može posjetiti." Zatim je

---

[808] El-E'raf, 188.

[809] El-Kasas, 56.

[810] Alu 'Imran, 128.

[811] Ovaj hadis ukazuje kako posebnu vrijednost imaju samo ove tri džamije i da samo one zaslužuju da u njih putujemo radi sticanja tih fedileta. Međutim, ovo svakako ne znači da nije dozvoljeno putovanje u druge džamije, sa namjerom da ih vidimo, nešto o njima naučimo, posjetimo nekog alima i sl.

naveo hadis: *Put se poduzima da bi se posjetile tri džamije...* Ovaj hadis bilježi Ismail u svome djelu *Mebsut*.

Ako se neko zakune pravom (*hakk*) koje neki čovjek uživa kod Allaha, njegova zakletva se ne treba prihvatiti, bez razlike da li se zakleo hakkom vjerovjesnika, meleka ili nekoga drugog. Istinsko pravo (*hakk*) pripada Allahu, dž.š., i u tome mu niko nije ravan, bio to poslanik ili neko drugi. Vjerovjesnici također imaju svoje pravo, te vjernici, kako individualno tako i jedni prema drugima.

Allahovo, dž.š., pravo je da Ga obožavamo, da Mu ne pripisujemo sudruga, kao što smo već ranije naveli u hadisu kojeg prenosi Muaz. Ibadet Allahu iskazujemo vjerujući u Njega, oslanjajući se na Njega, žudeći za Njim, ne pripisivajući Mu sudruga, tako što nećemo nikog voljeti kao Njega, niti ćemo se ikog plašiti kao što strahujemo od Njega, tako što nećemo dove upućivati nikome do Njemu, niti ćemo tražiti od bilo koga pomoć do od Njega. Hadis Allahovog Poslanika, a.s., koji se navodi u oba *Sahiha* nam ukazuje na to: *Ko umre molećі nekog drugog mimo Allaha, ući će u vatru!* U drugom hadisu stoji da je Allahov Poslanik upitan koji je najveći grijeh, na što je on odgovorio: *Da Allahu, Koji te je stvorio, pripišeš sudruga.*[812] Jedne prilike neko je Poslaniku rekao: *Kako hoće Allah i ti.* Na to je on odgovorio: *Zar me stavljaš na isti stepen sa Allahom?! Treba da kažeš: Samo kako Allah želi.*[813]

Allah, dž.š., je rekao: **Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga, kome On hoće.**[814] **Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!**[815] Allah kaže:

---

[812] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu-Davud i Ahmed.
[813] Bilježe ga Ahmed i Et-Taberani u *Mu'džemul-kebiru*.
[814] En-Nisa', 48 i 116.
[815] El-Bekare, 22.

Dvojici bogova se ne klanjajte! – samo je jedan Bog –, i samo se Mene bojte![816] **Zato se samo Meni klanjajte!**[817] **A kad završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!**[818] Također Svevišnji u El-Fatihi, koja se naziva *Ummul-Kur'an* (Glavnina i osnov Kur'ana) kaže: **Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo.**[819] Na drugim mjestima je Svevišnji kazao: **Ima ljudi koji su umjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha.**[820] **Ne bojte se ljudi, već se bojte Mene!**[821] **Oni koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali.**[822] **I narod njegov se s njim raspravljao. Zar da se sa mnom raspravljate o Allahu, a On je mene uputio? – reče on. Ja se ne bojim onih koje vi Njemu ravnim smatrate, bit će samo ono što Gospodar moj bude htio. Gospodar moj znanjem Svojim obuhvata sve. Zašto se ne urazumite? A kako bih se ja bojao onih koje s Njim izjednačujete, kada se vi ne bojite što Allahu druge ravnim smatrate, iako vam On za to nije nikakav dokaz dao? I znate li vi ko će, mi ili vi, biti siguran? Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogoboštvom (*zulmom*) ne miješaju; oni će biti na pravom putu.**[823]

Buharija i Muslim prenose slijedeći hadis od Ibn Mesuda: Kada je objavljen ajet: "**...Oni koji vjeruju i vjerovanje svoje sa zulmom ne miješaju**", to su ashabi teško doživjeli, te rekoše: "A ko to od nas

[816] En-Nahl, 51.
[817] El-Ankebut, 56.
[818] El-Inširah, 7-8.
[819] El-Fatiha, 4.
[820] El-Bekara, 165.
[821] El-Ma'ida, 44.
[822] El-Ahzab, 39.
[823] El-En'am, 80-82.

nije učinio neki zulum (nepravdu)?!" Na to im je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *'Zulum' u tom ajetu znači širk (mnogoboštvo), kao što je dobri rob (Lukman) rekao: "O sinko moj, ne smatraj druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, veliki zulum (nepravda).*[824]

Allah, dž.š., je rekao: **Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali – oni će postići ono što budu željeli.**[825]

Allah, dž.š., kaže da se pokoravamo i Njemu i Poslaniku, ali da strah osjećamo samo prema Njemu i da se samo Njega bojimo. Uzvišeni kaže: **Zato se ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi!**[826] Na drugom mjestu je rekao: **...I ne bojte ih se, a bojte se Mene, ako ste vjernici!**[827] Također je Svevišnji rekao: **A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov i da kažu: Dovoljan nam je Allah, Allah će nam dati iz obilja Svoga, a i Poslanik Njegov, mi samo Allaha hoćemo.**[828] Allah je, na početku a i na kraju ajeta, spomenuo da i On, a i Njegov Poslanik daju. Ovaj ajet je sličan drugom koji glasi: **Ono što vam Poslanik kao nagradu da to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite.**[829] Međutim, izobilje je samo kod Allaha, kao što stoji u ajetu. Allah, dž.š., jedini je dovoljan vjernicima. Buharija prenosi od Ibn Abbasa da je u tumačenju ajeta: **Dovoljan je nama Allah i divan je On pomoćnik,**[830] rekao: "Ove riječi je Ibrahim izgovorio kada je bačen u vatru, a i

---

[824] Lukman, 13.
[825] En-Nur, 52.
[826] El-Ma'ida, 44.
[827] Alu 'Imran, 175.
[828] Et-Tevba, 59.
[829] El-Hašr, 7.
[830] Alu 'Imran, 173.

Muhammed, a.s., ih je izgovorio **Kada su im ljudi rekli: Neprijatelji se okupljaju zbog vas, treba da ih se pričuvate! – to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: Dovoljan je nama Allah i divan je On pomoćnik!**[831] Allah, dž.š., kazao je i: **O vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede.**[832]

Svi učenjaci iz prvih generacija, a i onih poslije njih, su stanovišta da je Allah jedini dovoljan Poslaniku, a i vjernicima koji ga slijede, kao što smo to detaljno pojasnili. Vjerovjesnici, neka je Allahov mir i spas na njih, su veza između nas i Allaha i oni nam prenose Njegova naređenja i zabrane kao i Njegova obećanja i prijetnje. Stoga, halal je ono što su Allah i Njegov Poslanik dozvolili, haram je ono što su oni zabranili i vjera je ono što su Allah i Njegov Poslanik propisali.

Dužnost nam je da volimo Allaha i Njegovog Poslanika, da im se pokoravamo i da budemo zadovoljni njima. Allah, dž.š., kaže: **...A preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici.**[833]

Enes, kako bilježe Buharija i Muslim, prenosi od Allahovog Poslanika, a.s., da je rekao: *U tri slučaja vjernik će osjetiti slast svoga imana: Ako Allaha i Njegovog Poslanika bude volio više od drugih, ako bude volio drugog čovjeka samo u ime Allaha i ako bude volio biti bačen u vatru više nego da se vrati u nevjerstvo, nakon što ga je Allah izbavio iz toga.* Allah, dž.š., kaže: **Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onog koji treba da opominje da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomogneete, i da ga veličate i da Ga ujutro i naveče hvalite.**[834]

---

[831] Alu 'Imran, 173.
[832] El-Enfal, 64.
[833] Et-Tevba, 62.
[834] El-Feth, 8-9.

U Allaha i Njegova Poslanika moramo vjerovati, potpomagati i poštovati Poslanika, a veličati ujutro i naveče moramo samo Allaha, jer je to ibadet, a on se čini samo Allahu. Znači, ne klanjamo se nikom drugom mimo Allaha, ne postimo ni u čije ime do Allahovo, ne putujemo na hadždž osim kod Bejtullaha (Allahova kuća), put se poduzima samo da bi se posjetile tri džamije, jer su upravo te džamije, Allahovom dozvolom, sagradili vjerovjesnici, ne zavjetujemo se ni u čije ime do Allahovo, ne zaklinjemo se ničim do Allahom, ne molimo nikog do Allaha i ne traži se pomoć ni od koga osim od Allaha.

Prilikom stvaranja životinja, biljaka, kiše, oblaka i drugih, nijedno od njih nije posredovalo između Allaha i njihovog stvaranja, kao što su poslanici posredovali prilikom dostavljanja vjere. Allah stvara šta On želi i povodom kojeg On hoće i svako stvorenje je ovisno o drugom koje će ga čuvati i potpomagati. To niko ne može do Allah, stoga, ono što On želi, to i biva, a što ne želi, to se neće ni desiti. Jedino su poslanici posredovali između Allaha i ljudi u dostavljanju vjere.

Ulijevanje upute i ljubavi ka vjeri u srca robova jedino je u Allahovoj ruci i to ne može Poslanik, kao što kaže Svevišnji: **Ti, doista, ne možeš uputiti na pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, - Allah ukazuje na pravi put onome kome On hoće.**[835] Na drugom mjestu je rekao: **Ma koliko ti želio da oni budu na pravom putu, Allah neće ukazati na pravi put onome koga je u zabludi ostavio.**[836] Isto je i sa dovom poslanika, neka je Allahov mir i spas na njih, njihovo traženje oprosta i zauzimanje za druge može biti korisno samo ako to Allah dozvoli, u protivnom njihove dove i traženje oprosta ne bi koristilo.

---

[835] El-Kasas, 56.
[836] En-Nahl, 37.

Allah, dž.š., kaže: **Isto im je – molio ti oprosta za njih ili ne molio, Allah im, zaista, neće oprostiti.**[837]

Poslanici su, kao što smo spomenuli, naša veza sa Allahom. Oni nam dostavljaju Njegove naredbe, zabrane, obećanja, upozorenja i prijetnje. Na nama je da im vjerujemo i da ne pravimo razliku među njima, a onaj ko nekog od njih bude vrijeđao i omalovažavao postaje nevjernik. Kada smo govorili o Allahovim pravima, pojasnili smo da vjerovjesnici ili bilo koja druga stvorenja nemaju ta prava. Znači, oni ne mogu biti na istom stepenu sa Allahom, ne možemo se na njih oslanjati kao na Allaha, nećemo od njih tražiti pomoć kao od Allaha, nećemo se njima zaklinjati pred Allahom, nećemo se u ime njih moliti Allahu, već u ime našeg vjerovanja u njih, naše ljubavi prema njima, pokornosti, mržnje onih koji njih mrze, prihvatanja onog što su naredili, vjerovanja u to, dozvoljavanja onog što su oni dozvolili i zabranjivanja onog što su zabranili.

Pozivanje na nekoga ili nešto u dovi (*tevessul*) na taj način možemo podijeliti na dvije vrste:

Prvo: Da to navodimo kako bi nam bila uslišana dova. Kao primjer možemo navesti hadis koji govori o trojici zatočenih u pećini. Oni su navodili svoja dobra djela kako bi bili oslobođeni.

Drugo: Da to navodimo kako bi bili nagrađeni, uvedeni u Džennet i kako bi na taj način zadobili Allahovu naklonost. Jer, upravo dobra djela koja nam je Poslanik, a.s., naredio da izvršavamo su pravi uzrok sreće kako na dunjaluku tako i na ahiretu. Također, kao primjer nam mogu poslužiti riječi vjernika u ajetu: **Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru: Vjerujte u Gospodara vašeg! – i mi smo Mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi**

[837] El-Munafikun, 6.

preko hrđavih postupaka naših, i učini da poslije smrti budemo s onima dobrima.[838] U ovom ajetu vjernici su naveli prvo da se odazivaju i vjeruju, a tek poslije toga su tražili da im se oproste grijesi. Sličan ovom ajetu je i ovaj: **Kad su neki robovi Moji govorili: Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji!**[839] Ima još ovakvih ajeta, no zadovoljit ćemo se nabrojanim.

Isto tako i molbe Allahu posredstvom dove Poslanika, a.s., možemo podijeliti na dvije vrste:

prva: da se traži od Poslanika, a.s., da učini dovu ili da se zauzima za nas na Sudnjem danu, te da Poslanik učini ili zauzme se za nas. Poznato nam je da su pojedinci, za vrijeme života Poslanika, a.s., tražili od njega da čini dove i zauzima se za njih, a ima hadis koji govori da će neki to tražiti i na Sudnjem danu. Tražit će to od Adema, pa od Nuha, od Ibrahima, Musaa, Isaa i na koncu će doći Muhammedu, a.s., i zatražiti od njega da se zauzima za njih;

druga: da čovjek moli Allaha putem Poslanikovog šefa'ata i njegove dove, kao što stoji u hadisu o slijepcu, kojeg smo naveli ranije. Slijepac je tražio od Allahovog Poslanika da zamoli Allaha i zauzme se za njega. Allahov Poslanik, a.s., mu je proučio dovu i zauzeo se za njega, te mu naredio da moli Allaha riječima: *Allāhumme innī es'eluke ve etevedždžehu ilejke bihī, Allāhumme fe šeffi'hu 'annī* (*Moj Bože, molim Te u ime Poslanika! Bože moj, dozvoli mu da bude moj zagovornik na Sudnjm danu!*) Znači, Allahov Poslanik, a.s., naredio mu je da moli Allaha da usliša Poslanikov šefa'at. Međutim, tu privilegiju nema osoba koja se moli u ime Poslanikove dove i njegovog šefa'ata, ukoliko Poslanik

---

[838] Ali 'Imran, 193.
[839] El-Mu'minun, 109.

nije proučio dovu za tu osobu, niti je tražio od Allaha da se zauzima za njega i zato se takva osoba moli nečim što se nije desilo. Pravo na *tevessul* putem Poslanikove dove i njegovoga šefa'ata ima samo onaj kome je Poslanik učio dovu i rekao da će se zauzimati za njega.

U tom smislu su i riječi vođe pravovjernih, Omera ibn el-Hattaba, kada su ljudi htjeli klanjati namaz za kišu. Ovu predaju smo naveli ranije. U toj predaji stoji da je Omer sa vjernicima molio Allaha za kišu u ime Abbasove dove, a također su tražili od Allaha na ime njegove dove. Svi skupa su činili dovu, a ne sam Abbas. Dova u kojoj su se pozivali na njegovu pokornost i šefa'at bila je istovremeno popraćena i njegovom dovom. Dakle, nisu se pozivali na njega u dovi, a da i on sam nije činio dovu.

Ova četiri načina su dozvoljena i niko od uleme i sljedbenika vjere oko toga neće polemisati.

PRVI TEMELJ ISLAMA JESTE ISTINSKI PRISTUP ŠEHADETU

Islam se zasniva na dva temelja:

prvi je: svjedočenje da nema boga osim Allaha;

drugi je: da je Muhammed, a.s., Njegov Poslanik.

Pod prvim podrazumijevamo da se Allahu ne pripisuje sudrug. Znači, da ništa što je stvoreno ne voliš kao što voliš Allaha, da se od stvorenja ne nadaš kao od Allaha, da se nikog ne bojiš kao Allaha. Stoga, onaj ko na isti stepen stavi stvorenje i Stvoritelja, u bilo čemu od navedenog, izjednačio ga je s Allahom i spada u one koji Allahu pripisuju sudruga – širk, bez obzira što vjeruje da je Allah stvorio nebesa i Zemlju.

Arapski mušrici su priznavali da je Allah jedini stvorio nebesa i Zemlju, kao što stoji u ajetu: **Ako ih upitaš ko je stvorio nebesa i Zemlju, sigurno će reći: Allah!**[840], ali i pored toga su pripisivali Allahu druga božanstva. Allah, dž.š., kaže: **Ima ljudi koji su mjesto Allaha kumire prihvatili, vole ih kao što se Allah voli, ali pravi vjernici još više vole Allaha.**[841] Kao što se vidi, mušrici su zato što vole kumire kao i Allaha, a ne zato što su kazali da njihova božanstva stvaraju kao što i Allah stvara. To stoji u drugom ajetu: **Zar oni koje su učinili Allahu ravnim stvaraju kao što On stvara, pa im se stvaranje čini slično?**[842] Pitanje u ajetu je u negirajućoj i neodobravajućoj formi, što znači negaciju, tj. nisu učinili druge Allahu ravnim koji stvaraju kao što On stvara, jer priznaju da njihova božanstva ne stvaraju kao Allah. Oni su samo ta božanstva tretirali kao posredništvo i vezu. Allah, dž.š., kaže: **Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: Ovo su naši zagovornici kod Allaha. Reci: Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji! Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!**[843] U suri Jāsīn stoji: **Zašto da se ne klanjam Onome koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti? Zašto da prihvatam druge bogove mimo Njega? Ako Milostivi hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, a ja bih tada bio u pravj zabludi. Ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte mene!**[844]

---

[840] Ez-Zumer, 38.
[841] El-Bekara, 165.
[842] Er-Ra'd, 16.
[843] Junus, 18.
[844] Ja-Sin, 22-25.

DRUGI TEMELJ ISLAMA JE DA SE ALLAHU ROBUJE ONAKO KAKO JE TO ON OBJAVIO PREKO VJEROVJESNIKA

Što se tiče druge osnove, ona označava da se Allahu molimo na način kako su nam to Njegovi poslanici dostavili, tj. da Ga ne obožavamo osim onako kako su oni naredili ili učinili pohvalnim, pa čak i opšte dozvoljenim stvarima - mubah (jelo, piće, spavanje), ako na taj način želimo biti pokorni Allahu.

Dova je jedan od vidova ibadeta. Stoga, ako bi se neko molio mrtvima ili odsutnim stvorenjima i zatražio pomoć od njih, a zna da to nisu Allah i Njegov Poslanik naredili niti pohvalili, to bi se smatralo novotarijom u vjeri, pripisivanjem sudruga Allahu i putem kojim ne hode pravovjerni. Onaj ko moli Allaha putem Njegovih stvorenja, ili se zaklinje stvorenjima dok se Njemu obraća, također se smatra osobom koja je uvela nešto novo u vjeru za što Allah nije objavio dokaz, a ko ne ispunjava ono što je Allah naredio i hrli da bude kažnjen, sam sebi čini nepravdu i neznalica je koja prelazi granice.

Ako to dozvoli, dozvolio je nešto što Allah nije, te bi se taj njegov stav smatrao neprihvatljivim, konsenzusom svih islamskih učenjaka i treba se kažnjavati dok se ne pokaje. Ovo je konsenzus islamskih učenjaka, niko se ovom stavu ne protivi i sva četiri mezheba su na ovom stanovištu, a i drugi učenjaci.

Ova pitanja su pojašnjena u mnogim djelima, a jedno od njih je i ono u kojem smo naveli pravila vezana za vladare, koja su tog domena u kojima oni mogu izdavati propise, a u kojima ne mogu. To djelo je zasebno napisano i to mu je tematika, te nije potrebno da, iz tog

djela, neka poglavlja sada ovdje iznosimo, zato što smo ovo pitanje obrađivali govoreći o tevhidu i njegovim ograncima. Kasnije ćemo navesti sažetiji dio tog djela, čija sam poglavlja ispisao na zasebnim papirima kako bi se, onaj koga interesuje, mogao okoristiti time, a i zbog velike potrebe za time. Da nas Allah uputi.

FETVA KOJU JE ŠEJHUL-ISLAM DONIO U EGIPTU, 711. H. GOD. VEZANO ZA POZIVANJE NA VJEROVJESNIKA PRILIKOM UČENJA DOVE

Dok sam bio u Egiptu, 711. god. po Hidžri, ljudi su tražili moj stav o pitanju pozivanja na Allahovog Poslanika, a.s., prilikom učenja dove. Opširno sam ispisao odgovor, te imam želju da ga ovdje navedem, kako bi bila potpunija korist, jer ovakva načela, vezana za tevhid i suzbijanje širka, što ih na više načina pojasnimo, to će biti korisnije i bolje. Allah je Onaj od koga se pomoć traži.

Pitanje je postavljeno ovako: Pitamo istaknutog učenjaka da nam pojasni u kojem je slučaju dozvoljeno u dovi se pozivati na poslanike i dobre ljude i tražiti od njih šefa'at, a u kojem to nije dozvoljeno?

Odgovor: Zahvala pripada Allahu. Svi se muslimani slažu u tome da će se Allahov Poslanik, a.s., na Sudnjem danu zauzimati za ljude nakon što oni to od njega zatraže. A *ehlu sunne vel-džema'a* slažu se u onome u čemu su bili složni i svi ashabi, r.a., i o čemu postoje brojni hadisi, a to je da će se Allahov Poslanik, a.s., zauzimati za one, iz svoga ummeta, koji su počinili velike grijehe, a i za ostale ljude.

Postoje šefa'ati po kojima će se isticati Poslanik, a.s., i niko drugi neće imati pravo na njih, a druga vrsta su šefa'ati na koja će imati pravo i ostali poslanici i dobri ljudi. Međutim, šefa'ati po kojima se on ističe su daleko vredniji i bolji od ostalih, jer je i on, a.s., najbolje i najpriznatije stvorenje kod Allaha, dž.š., Koji ga je odlikovao i uzdigao iznad ostalih poslanika, no te odlikovanosti radi sažetosti ne možemo iznositi. Možemo samo spomenuti "pohvalno mjesto" koje mu pripada (*mekam mahmud*), na kojem mu mogu sva stvorenja pozavidjeti. Postoje mnogi hadisi koji govore o zauzimanju i zagovaranju – šefa'atu, a nalaze se u zbirkama Buharije i Muslima, te u ostalim *sunenima* i *musnedima*.

Što se tiče ve'idija od haridžija i mu'tezila, oni smatraju da na šefa'at imaju pravo svi vjernici kako bi na taj način tražili povećanje svojih deredža, a neki od njih niječu u potpunosti šefa'at.

Sva se ulema složila da su ashabi, za vrijeme Poslanika i u njegovom prisustvu, molili Allaha da mu dozvoli da se zauzima za njih, a također su tražili od Allaha posredstvom Poslanika, a.s. To nam potvrđuje hadis kojeg Buharija prenosi od Enesa ibn Malika da se Omer ibn el-Hattab prilikom suše sa ljudima molio Allahu za kišu pozivajući se na (*tevessul*) Abbasa ibn Abdulmuttaliba riječima: "Bože, za vrijeme suše molili smo Te posredstvom Poslanika, te bi nam kišu spustio, a sada Te molimo da nam spustiš kišu i pozivamo se na amidžu našeg Vjerovjesnika!", te bi Allah dao da kiša padne.

Buharija u svome *Sahihu* prenosi da je Ibn Omer rekao: "Kada sam pogledao u Poslanikovo lice dok je molio za kišu, naumpade mi stih:

Čestiti licem svojim izmamljuje kišu iz oblaka

a siročiće hraniti znači o hudovicama brigu voditi

Ovo pozivanje na nekoga u dovi (*tevessul*) o kojem Omer ibn el-Hattab govori pojašnjeno je i detaljno obrazloženo u mnogim hadisima koji govore o učenju dove za kišu. A svi ti hadisi spadaju u kategoriju hadisa koji govore o traženju šefa'ata Vjerovjesnikovog i o učenju dova Allahu u kojima Ga se moli da usliša Vjerovjesnikove dove i njegovo zauzimanje (šefa'at). Stoga, i mi molimo Allaha da Mu se Poslanik u vezi s nama obraća te da ga učini našim zagovornikom na Sudnjem danu, neka je na njega Allahov mir i spas.

Također je i Muavija ibn Ebu Sufjan, kada bi Šam zadesila suša, sa ljudima molio za kišu pozivajući se na Jezida ibn el-Esveda riječima: "Bože, molimo Te u ime najboljih među nama! Jezide, podigni ruke." Tada bi on podigao ruke i počeo učiti dovu, a i ljudi bi mu se pridružili. Učili bi dovu sve dok kiša ne bi počela padati.

Tim povodom su učenjaci kazali da je lijepo prilikom učenja dove za kišu pozivati se na bogobojazne i pobožne osobe, a najbolje bi bilo da su iz loze Allahovog Poslanika, a.s.

Traženje zagovorništva (*šefa'at*) ili pozivanje na nekoga u dovi (*tevessul*) ogleda se u tome da se od dotične osobe zatraži da uči dovu te da joj se i drugi pridruže u učenju dove. Tako u jednom hadisu stoji da se za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., dogodila suša te mu je došao neki beduin i rekao: "O Božiji Poslaniče, stoka nam je uništena, a putevi zameteni, moli Allaha da nam spusti kišu!" Božiji Poslanik podigao je ruke i proučio: *Allāhumme egisnā, Allāhumme egisnā, Allāhumme egisnā* (*Bože, podari nam kišu; Bože, podari nam kišu; Bože, podari nam kišu*). Nebo je bilo potpuno vedro i čisto, ali se iznenada, iz pravca mora,

ukazao oblak, onda je počela padati kiša i potrajala je sedam dana, tako da se Sunce nije vidjelo. Padalo je toliko da je isti ili drugi beduin ponovo došao i rekao: "O Božiji Poslaniče, putevi su zagubljeni, a kuće porušene, moli Allaha da zaustavi kišu!" Allahov Poslanik, s.a.v.s., podigao je ruke i zamolio: *Allāhumme havālejnā ve lā 'alejnā, Allāhumme 'alel-ākāmi vez-zirabi ve menābitiš-šedžeri ve butūnil-edvijeti* ("*Bože, okolo nas a ne na nas, same! Bože, neka pada po okolnim brdima, planinama, šumama i dolinama!*) Tako je kiša napravila obruč oko cijele Medine. Hadis je poznat, a nalazi se u Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* i drugim djelima.

Ebu Davud u svome *Sunenu* prenosi hadis u kom stoji da je neki čovjek Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., rekao: "Mi molimo da se zauzmeš za nas kod Allaha, i molimo Allaha da se zauzme za nas kod tebe." Tada je Poslanik počeo uzvikivati i ponavljati: *Subhanallah*, tako da se i na licima prisutnih ashaba moglo vidjeti opasnost beduinovih riječi. Poslanik je beduinu još rekao: *Šta je s tobom? Znaš li ti ko je Allah? Ne može niko tražiti od Allaha da se zauzima kod nekoga od Njegovih stvorenja. Allah je daleko iznad toga.*

Iz riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u ovom hadisu možemo zaključiti da traženje šefa'ata od čovjeka znači traženje od njega da prouči dovu i da se zauzima za drugoga, a ne da se moli posredstvom njegove ličnosti, jer bi se u tom slučaju bilo preče ljudima obraćati preko Allaha nego preko ljudi samih. Međutim, budući da je smisao onakav kako smo prvi put kazali, Poslanik je reagovao na beduinove riječi: "Molimo Allaha da se kod tebe zauzme za nas...", dok na riječi: "Molimo da se kod Allaha zauzmeš za nas.." nije reagovao. Osoba koja moli drugu za

šefa'at želi da mu ispuni želju, a Allah, dž.š., nikoga od Svojih robova ne moli da ispuni želje i potrebe Njegovih stvorenja. Ipak i pored toga su se neki pjesnici obraćali ljudima preko Allaha u svojim stihovima:

Moj zagovornik kod tebe je Allah, pored Kojeg Gospodara nije

Sad' ne možeš naći načina da odbiješ onoga što zagovor traži

Međutim, kazati nešto ovako je neprihvatljivo, jer niko od učenjaka ovakvo nešto nije rekao.

ZABLUDA KRIVOVJERNIKA KOJI ZASTUPAJU UČENJE O JEDINSTVU BITKA

Također su neki iz sljedbe *el-ittihadijje* (sljedbenici učenja o jedinstvu bitka) govorili kako su molili Allaha, dž.š., da im bude zagovornik kod Vjerovjesnika, s.a.v.s. A ustvari, Allah, dž.š., je Onaj kome se obraćaju i mole Ga svi stanovnici nebesa i Zemlje. On naređuje Svojim stvorenjima, te preko njih ispunjava želje onih koji Mu se obraćaju. Postoje i osobe kojima se moramo pokoravati, a to su osobe kroz čiji pokoravanje pokoravamo se i Allahu. Na primjer, poslanici prenose Allahove naredbe, i onaj ko se njima pokori, pokorio se i Allahu, a ko im da prisegu kao da ju je dao i Allahu. Allah,dž.š., je rekao: **A Mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju, pokoravali.**[845] Na drugom mjestu je rekao: **Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.**[846]

---

[845] En-Nisa', 64.
[846] En-Nisa', 80.

Nadređenima i poglavarima se moramo pokoravati ako naredе nešto u čemu je pokornost prema Allahu, dž.š., i Njegovu Poslaniku, s.a.v.s., jer u vjerodostojnom hadisu stoji: *Musliman mora slušati i izvršavati ono što mu je teško kao i ono lahko, ono što voli kao i ono što ne voli i to sve dok mu ne bude naređeno da čini grijeh Allahu. Ako se to desi, neće slušati niti će izvršavati.*[847] U drugom hadisu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Stvorenju se ne pokorava u onome što je grijeh prema Stvoritelju!*[848]

Što se tiče onog koji moli za šefa'at, iako on bio ugledan i uvažen, ta želja i molba mu se ne mora ispoštovati. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio od Berire, nakon što je oslobođena ropstva, da ostane kod muža i da ga ne napušta. Allahov Poslanik, s.a.v.s., joj je dopustio da izabere, te je izabrala razvod. Njen muž ju je puno volio, te zbog toga poče plakati te Poslanik, s.a.v.s., zatraži od nje da ostane kod muža. Tada ga ona upita: "Da li mi naređuješ?" *Ne, ja se samo zauzimam za njega*, odgovori on.[849] To što je Berira pitala Vjerovjesnika, s.a.v.s., da li joj naređuje, a on joj odgovorio da se samo zauzima za njenog čovjeka, bilo je posljedica činjenice da se kod muslimana uobičajilo da je obavezno povinovati se kada Poslanik nešto naredi, a da nije obavezno povinovati se kada se on za nekoga zauzima. Zato ju Poslanik, s.a.v.s., nije ni kritikovao što nije učinila kako je on tražio. Stoga, ako se njegovo zauzimanje ne mora ispoštovati, onda se zauzimanje drugih ljudi još manje mora ispoštovati.

---

[847] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

[848] Bilježe ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed.

[849] Hadis koji govori o Beriri navode: El-Buhari, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

Gospodar, dž.š., je daleko iznad toga da bi On bio nečiji zagovornik. On je uzvišeniji od toga i kod Njega se neće niko moći zauzimati, osim onoga kome On dozvoli. Allah, dž.š., kaže: **Oni govore: Milostivi ima dijete! Hvaljen neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz stahopoštovanja prema Njemu, brižni. A onoga od njih koji bi rekao: Ja sam, doista, pored Njega, bog! – kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce.**[850]

Prethodni hadis nam dokazuje da će se od Poslanika, s.a.v.s., tražiti da se zauzima za druge, kako na dunjaluku, tako i na ahiretu. Na ahiretu će ljudi tražiti da se zauzme za njih kada Allah, dž.š., bude sudio, te da ih uvede u Džennet. On će se zauzimati za velike grješnike iz svoga ummeta i za neke koji zaslužuju Džehennem, da budu spašeni, a također će se zauzimati i za neke stanovnike Džehennema da budu izbavljeni.

Svi učenjaci su se složili da je dozvoljeno zauzimati se za one pokorne i one koji zaslužuju nagradu.

Mnoge zalutale sekte, među kojima su haridžije i mu'tezile, kažu da se Poslanik neće zauzimati za velike grješnike. Tako oni kažu: "Poslanik se neće zauzimati za velike grješnike, jer smatraju da im Allah, dž.š., neće oprostiti niti će ih poslije šefa'ata ili zbog nekog drugog razloga izbaviti iz vatre kada uđu u nju." Ispravan stav je da će iz vatre izaći svako ko u svome srcu bude imao koliko i trun imana. Traženje od Poslanika ili nekog drugog da moli za kišu ili da se zauzima na ahiretu ili dunjaluku se desilo dok je još bio živ, što znači da su tražili

[850] El-Enbija', 26-29.

da im uči dovu, što je i činio. Tako su molili Allaha, dž.š., posredstvom njegove dove i tražili šefa'at, tj. da se moli i zauzima za njih.

Što se tiče dove upućene Allahu posredstvom Poslanikove osobe, bilo to u njegovom prisustvu ili odsustvu ili čak poslije njegove smrti, kao što je zaklinjanje Muhammedom, a.s., ili drugim poslanikom, u obraćanju Allahu, ili traženje od Allaha u ime Poslanika, a ne na ime njegove dove, to nije bilo poznato kod ashaba i tabi'ina. Omer ibn el-Hattab, Muavija ibn Ebi Sufjan i ostali prisutni ashabi i tabi'ini, kada ih je zadesila suša, činili su dovu za kišu i tražili od prisutnih, kao što je Abbas, Jezid ibn el-Esved, da čini dovu za njih. Oni se tada nisu molili Allahu posredstvom Poslanika, s.a.v.s., nisu činili dovu pored njegovog kabura niti drugdje, već su zatražili od drugih tada živih osoba, kao što su Abbas i Jezid, da uče dove za njih, ali su u dovama donosili salavat na Poslanika, s.a.v.s. Tako je Omer rekao: "Bože, mi smo Ti se obraćali posredstvom Poslanika, pa bi nam spustio kišu. Sada Te molimo posredstvom njegovog amidže, pa spusti nam kišu!"

Znači, oni su postupili na spomenuti način, jer nisu mogli propisanim putem da traže od Poslanika, s.a.v.s., da čini dovu na način kako je to bilo ozakonjeno za vrijeme njegova života. Mogli su otići na njegov kabur i učiti dove njegovim posredstvom, ili čak i dok su u pustinji uče dove posredstvom njegovog ugleda ili sl., izgovarajući riječi kojima se može zaklinjati u obraćanju Allahu. Mogli su jednostavno kazati: "Tražimo od Tebe", ili "Zaklinjemo Ti se Tvojim Poslanikom, ili njegovim ugledom...", ili na nešto slično što čine pojedini.

HADIS: "KADA MOLITE ALLAHA, ONDA TO ČINITE PUTEM MOGA UGLEDA..." JE LAŽNO PRIPISAN VJEROVJESNIKU, S.A.V.S.

Neke neznalice prenose da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada molite Allaha, onda to činite putem moga ugleda, jer moj ugled kod Allaha je doista veliki.* Ovaj hadis je izmišljen i ne nalazi se niti u jednom značajnom djelu na koja su se učenjaci hadisa oslanjali. Također, niko od učenjaka nije naveo ovo kao hadis, mada je Vjerovjesnikov ugled kod Allaha veći od bilo kojeg drugog poslanika. Allah je posvjedočio da Musa i Isa, a.s., kod Njega uživaju veliki ugled: **O vjernici, ne budite kao oni koji su Musaa uznemiravali, pa ga je Allah oslobodio onoga što su govorili, i on kod Allaha ugled uživa.**[851] U drugom ajetu se kaže: **A kada meleki rekoše: O Merjema, Allah ti javlja radosnu vijest, od Njega Riječ: ime će mu biti Mesih, Isa, sin Merjemin, biće viđen i na ovom i na onom svijetu i jedan od Allahu bliskih.**[852]

Ako Musa i Isa uživaju ugled kod Allaha, i ako su Mu oni bliski, kakav onda ugled, kod Allaha, ima miljenik Ademovog potomstva, onaj koji ima poseban stepen, onaj kojem zavide svi ljudi, onaj kojem je podareno vrelo Kevser, i vrelo koje će imati posuđa, iz kog će se piti, koliko i zvijezda na nebu. Voda tog vrela će biti bijelja od mlijeka, a slađa od meda. Ko, sa tog vrela, samo jedan gutljaj popije, nikada više neće osjetiti žeđ. Poslanik, s.a.v.s., će se, na Sudnjem danu, zauzimati za ljude u situaciji kada se i sam Adem povuče, pa i svi preostali poslanici koji spadaju u ulul-azm, tj. Nuh, Ibrahim, Musa i Isa, neka je Allahov

[851] El-Ahzab, 69.
[852] Alu 'Imran, 45.

mir i spas na njih, samo će se on tada istaknuti i zauzimati za ljude. On će biti nosilac zastave koju će slijediti Adem i svi ostali. On je miljenik Ademovog potomstva, najplemenitiji i priznatiji kod Allaha, imam svim vjerovjesnicima kada se iskupe i njihov hatib, poslanik sa najvećim ugledom i neka je salavat i selam na njega i njegovu časnu porodicu.

Međutim, respekt i ugled stvorenja kod Stvoritelja nije kao kod ljudi, jer kod Njega se ne može zauzimati niko osim onog kome On dozvoli: **Svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište! On ih je sve zapamtio i tačno izbrojio.**[853] U drugom ajetu je rekao: **Mesihu neće biti zazorno da prizna da je Allahov rob, pa ni melekima, Njemu najbližim. A one kojima bude zazorno da se Njemu klanjaju, i koji se budu oholili, Allah će ih sve pred Sebe sakupiti. Vjernike koji su dobra djela činili On će prema zasluzi nagraditi i još će im, iz obilja Svoga, više dati; a one koji su zazirali i oholili se – na nesnosne muke će staviti i oni neće naći sebi, mimo Allaha, ni zaštitnika ni pomagača.**[854]

Čovjek se može zauzimati kod drugoga, pa i bez njegove dozvole, jer mu može biti sudrug i zbog eventualne obostrane koristi, dok Allah, dž. š., nema sudruga, kao što je rekao: **Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.**[855]

---

[853] Merjem, 93-94.
[854] En-Nisa', 172-173.
[855] Es-Seba', 22-23.

HADISI KOJI GOVORE O TOME DA JE ZABRANJENO UZIMATI GROBOVE ZA BOGOMOLJE

Brojni hadisi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., govore o zabrani pravljenja bogomolja od kabura, čak je i prokleo onoga ko to čini. Također je zabranio da se na njegovom kaburu svetkuje. Prvi širk u čovječanstvu je počinio Nuhov narod.

Ibn Abbas je kazao da je između Adema i Nuha bilo deset generacija i da su sve bile predane čisto Allahu predane. Buharija i Muslim bilježe od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je Nuh prvi poslanik na Zemlji kojeg je Allah, dž.š, poslao poslije Adema. Allah, dž.š., pripovijeda o njegovom narodu da su kazali: **Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Nesra ne napuštajte, a već su mnoge u zabludu doveli!**[856]

Neki od dobrih prethodnika su kazali: "Ovo su bili pobožni i ugledni ljudi u Nuhovom narodu. Kada su umrli, ljudi su se okupljali i zadržavali na njihovim kaburima, da bi ih, nakon izvjesnog vremena, počeli obožavati." Buharija u svom *Sahihu* to spominje od Ibn Abbasa. On navodi da su i Arapi obožavali ta božanstva, a plemena koja su to činila dobila su imena tih božanstava.

Kada su ashabi shvatili da je Poslanik u širk ubrajao: pretvaranje kabura u bogomolje pa makar se Allah obožavao u njima, da se klanja prilikom izlaska Sunca kako klanjači ne bi ličili na obožavaoce Sunca, pa makar čovjek tada klanjao u ime Allaha, zatim da je onaj koji se moli posredstvom umrlog ili pored njegovog kabura bliži širku od osobe koja se klanja jedino Allahu, dž.š., - kada su sve to shvatili nisu više to činili.

[856] Nuh, 23-24.

Ashabi su, također, znali da pozivanje u dovi na Poslanika (*tevessul*), ustvari znači moliti se na osnovu pokoravanja, vjerovanja, ljubavi i odanosti njemu, ili znači moliti se posredstvom njegove dove i šefa'ata, te se zbog toga nisu nikad molili posredstvom njegove osobe.

S obzirom da se ashabi, koji najbolje poznaju ono što Allah i Njegov Poslanik vole i najbolje znaju koje su dove propisali te šta je bliže uslišanju dove, nisu nikad molili pozivajući se na osobu (*zat*) Božijeg Poslanika, niti su učili prethodne dove, već su se obraćali Allahu posredstvom Abbasa i drugih koji nisu na stepenu Allahovog Poslanika, s.a.v.s. To što se ashabi, nakon Poslanikove smrti, više nisu učili dove njegovim posredstvom, i pored toga što je najbolje stvorenje, već posredstvom živih koji su nižeg stepena, ukazuje nam na činjenicu da dova posredstvom Poslanika više nije moguća. Razlog više su riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *Bože, ne dozvoli da moj kabur bude idol kojeg će obožavati. Allah se naljutio na one koji su kabure svojih poslanika pretvorili u bogomolje.*[857] Ebu Davud u svome *Sunenu* prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Nemojte na mome kaburu svetkovati, a učite salavat na mene ma gdje bili, jer taj salavat dopire do mene.* Buharija i Muslim prenose da je Poslanik, s.a.v.s., na samrti rekao: *Allah je prokleo židove i kršćane, jer su kabure svojih poslanika pretvorili u bogomolje.* Poslanik, s.a.v.s., nas je upozorio na to. "Da nije toga" - kaže Aiša, r.a., - "njegov kabur bi bio istaknut, ali se plašio da ne bi bio pretvoren u bogomolju."

Muslim u *Sahihu* od Džunduba prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prije smrti rekao: *Pred Allahom tvrdim da nemam prisnog prijatelja, a da sam ga htio imati u svome ummetu, Ebu Bekr bi bio moj prijatelj. Allah*

[857] Hadis bilježi Malik u *Muvetta'i* i drugi.

me uzeo za Svoga prijatelja, kao i Ibrahima. Oni prije vas su kabure svojih poslanika pretvarali u bogomolje. Vi to ne činite, jer vam to zabranjujem.

U vjerodostojnom hadisu Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *Nemojte me pretjerano uzdizati kao što su to učinili kršćani sa Isaom, sinom Merjeminim. Ja sam rob, zato kažite: Allahov rob i Njegov Poslanik.*[858]

Tirmizi je prenio vjerodostojan hadis u kojem Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučava nekog čovjeka kako da se uči dova, pa mu je pojasnio da treba reći: *Bože, molim Te i tražim od Tebe posredstvom Tvoga vjerovjesnika Muhammeda, glasnika milosti. O Muhammede, o Božiji Poslaniče, tvojim posredstvom molim Svoga Gospodara da mi ispuni želju. Bože, dozvoli mu da se zauzima za mene!* Nesai bilježi dovu sličnu ovoj.

HADIS O SLIJEPCU GOVORI O TOME DA JE RESULULLAH, S.A.V.S., ČINIO DOVU ZA NJEGA TE DA JE I SLIJEPAC ČINIO DOVU POZIVAJUĆI SE NA VJEROVJESNIKA

Tirmizi i Ibn Madže od Osmana ibn Hunejfa prenose da je neki slijepac došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: *Moli Allaha da me izliječi! Ako želiš, molit ću Ga, ali ti je bolje da se strpiš,* odgovori mu Poslanik. *Na to mu čovjek reče: Ipak Ga moli! Tada mu Poslanik naredi da lijepo uzme abdest i uči sljedeću dovu: Bože, Molim Te i obraćam Ti se posredstvom Tvoga vjerovjesnika, Muhammeda, glasnika milosti. O Božiji Poslaniče, o Muhammede, tvojim posredstvom molim Gospodara zbog ove svoje potrebe! Bože, dopusti mu da se zauzima za mene.* Tirmizi je rekao: Ovaj hadis je *hasen sahih.*

---

[858] Hadis bilježe: El-Buhari, Ahmed i ed-Darimi.

Nesai od Osmana ibn Hunejfa prenosi: Neki slijepac je došao i rekao: "O Allahov Poslaniče, moli Allaha da mi povrati vid!" Na to mu Poslanik, s.a.v.s., reče: *Otiđi i abdesti se i klanjaj dva rekata, a zatim zamoli: Bože, molim Te i obraćam Ti se posredstvom Tvoga Vjerovjesnika .Muhammeda, glasnika milosti! O Muhammede, preko tebe ja se Allahu obraćam da mi povrati vid! Bože, dozvoli mu da se zauzima za mene!* U nastavku hadisa se kaže: ...Kada je kasnije došao, Allah mu je povratio vid.

Imam Ahmed u svome *Musnedu* je zabilježio: Revh nam pripovijeda od Šu'be, od Umejra ibn Jezida el-Hatmija el-Medinija da je čuo Amara ibn Huzejmu ibn Sabita kako pripovijeda od Osmana ibn Hunejfa da je neki slijepac došao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i rekao mu: *O Allahov Vjerovjesniče, moli Allaha da me izliječi! Na to mu on odgovori: Ako želiš da se strpiš, to bi ti bilo bolje za ahiret, a ako želiš mogu i zamoliti Allaha.* Tada čovjek reče: "Ne, želim da se u moje ime moliš Allahu." Zatim mu je Poslanik rekao da abdesti, klanja dva rekata i prouči ovu dovu: *Bože, molim Te i obraćam Ti se preko Tvoga vjerovjesnika, Muhammeda, glasnika milosti! Muhammede, ja se preko tebe molim svome Gospodaru zbog potrebe da mi je ispuni! Bože, dozvoli mu da se zauzima za mene.* To je čovjek učinio i progledao.

U ovom hadisu je spomenuto pozivanje na Poslanika, s.a.v.s., u dovi (*tevessul*).

Neki smatraju da je ovaj hadis dokaz da je dozvoljeno upućivati dove pozivajući se na Poslanika, bio on živ ili ne. Znači, hadis je dokaz da je dozvoljeno pozivati se u dovi na Poslanika i nakon njegove smrti ili u njegovom odsustvu. Zastupnici ovog stava smatraju da je

tevessul koji su činili slijepac i ashabi, za vrijeme Poslanikova života, bio u smislu da su Allaha zaklinjali Poslanikom, ili da su oni molili Allaha Poslanikovom osobom da im se želje ispune. Također, oni smatraju ako se u dovi poziva na Poslanika (*tevessul*), da to ne uslovljava da Poslanik uči dove za njih, niti da mu budu pokorni. Stoga, oni smatraju da je ispravno moliti Allaha posredstvom Poslanika, molio se on za njih ili ne, pokoravali mu se oni ili ne. Smatraju da će Allah uslišati dovu onome koji se poziva na Poslanika, i ako mu Poslanik sam ne prouči dovu, isto kao i onome kome je, pored njegove dove, i Poslanik učio dovu, argumentujući da se u oba slučaja molilo posredstvom Poslanika i svako ko se njegovim posredstvom moli to čini kao i onaj slijepac, te da ono što je naredio slijepcu isto važi i za njih. Ovaj stav se kosi sa Šerijatom i sa određenjem, jer se ne slaže sa onim što je Allah propisao i odredio.

Neki smatraju da je ovo jedinstven slučaj, te da propis tog slučaja analogno vrijedi i u svakom identičnom i sličnom slučaju. Međutim, Šerijat i činjenično stanje opovrgavaju sličnost između onoga za koga se Allahov Poslanik, s.a.v.s., molio i onog za koga se nije molio, i ta dva slučaja se ne mogu svrstati kao jedan.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., se zauzimao za slijepca i zbog toga mu je rekao da uči dovu: "Bože, dozvoli mu da se zauzima za mene!", iz čega vidimo da se Allahov Poslanik zauzimao za njega. Kada je Poslanik rekao slijepcu: *Ako želiš, možeš trpiti, a ako želiš mogu se moliti za tebe*, slijepčev odgovor bio je: "Moli se za mene." Slijepac je na taj način tražio od Poslanika, s.a.v.s., da se moli za njega, nakon čega mu je Poslanik, s.a.v.s., naredio da klanja i da se i on sam moli za sebe, te da

u svojoj dovi uči: "Bože, dozvoli mu da se zauzima za mene. To nam ukazuje da: "Molim te i obraćam Ti se posredstvom Tvoga vjerovjesnika Muhammeda", znači preko njegove dove i njegovog šefa'ata, kao što je Omer, r.a., rekao: "Bože, kada bi nas suša zadesila, mi bi Te molili posredstvom Tvoga Vjerovjesnika, a Ti bi nam spustio kišu..."

Oba prethodna hadisa imaju isto značenje. Allahov Poslanik, a.s., je, za vrijeme svoga života, podučio čovjeka kako da se moli njegovim posredstvom, isto kao što je i Omer, r.a., naveo kako su se u dovama za kišu pozivali na Poslanika, a.s., a kada je on preselio, pozivali su se na druge. Da je dova posredstvom Poslanika, a.s., za vrijeme njegovog života i nakon njegove smrti ista, te da je onaj kome je Poslanik učio dovu kao i onaj kome nije, zašto bi se, nakon njegove smrti, molili posredstvom drugih kada je on najbolje i najbliže stvorenje Allahu?! Također, da se svaki slijepac moli posredstvom Poslanika, a.s., kao onaj kome je Poslanik učio dovu, onda bi svi ashabi koji su bili slijepci to činili. Oni, i pored toga što su prvaci u islamu, muhadžiri i ensarije, pa i oni koji su ih slijedili u dobru, to nisu radili. Oni bolje poznaju Allaha i Njegova Poslanika od nas, kao i Njegov i Poslanikov hakk, te kako i šta je dozvoljeno i korisno tražiti od Allaha, a šta nije, te šta je korisnije. Njihove dove i vapaji u vrijeme nesreća, gladi i suša kada traže da ih izbavi iz nedaća, da olakša ono što je teško, te da im spusti kišu na bilo koji način najbolje nam dokazuju da je ispravno ono kako su radili u tim situacijama, a ne ono što su izostavili.

Zbog toga su i fikhski učenjaci u svojim djelima naveli kako se čini dova za kišu, spomenuvši kako i šta su ashabi tom prilikom radili, a ne šta nisu radili, jer dova posredstvom Poslanika, za vrijeme njegovog života ogledala se u tome da se traži da on prouči dovu i da se

zauzima za to, što se može razumjeti kao i ustaljena dova vjernicima što je dozvoljeno. Muslimani su u raznim prilikama, za vrijeme Poslanikovog, a.s., života, molili da im uči dovu. Međutim, nakon njegove smrti, ashabi nisu od njega tražili da im dovu uči. Nisu to tražili pored njegovog kabura niti mimo njega, kao što to mnogi čine pored kabura dobrih ljudi i traže od preminuloga da im ispuni želju, ili se zaklinju njime u obraćanju Allahu i sl. To nije dozvoljeno, iako postoje neke predaje koje bilježe učenjaci iz potonjih generacija.

Vjernik može da traži od drugog da čini dovu za njega i to je neosporno. Kada je Omer od Allahovog Poslanika tražio izun (dozvolu) da ode na umru, Poslanik, mu je rekao: *Brate, ne zaboravi nas spomenuti u svojoj dovi!*[859], nadamo se da je hadis ispravan. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je čak i naredio Omeru da od Uvejsa el-Karenija traži da prouči dovu svakom ko to zatraži od njega, pa makar taj i daleko bolji bio od Uvejsa.

RAZLIKA IZMEĐU POKLANJANJA SEVABA RODITELJIMA I POKLANJANJA SEVABA VJEROVJESNIKU, S.A.V.S.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je u vjerodostojnom hadisu rekao: *Kada čujete mujezina, izgovarajte isto što i on i donosite salavat na mene, jer onaj ko donese na mene jedan salavat, Allah će na njega donijeti deset salavata. I molite Allaha da mi podari "vesilet", a to je mjesto u Džennetu koje pripada samo jednom Allahovom robu, a nadam se da sam to ja. Stoga, onaj ko za mene bude tražio "vesilet", zaslužio je moj šefa'at na Sudnjem*

[859] Ovo je dio dužeg hadisa kojeg bilježe: Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

danu.[860] To što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražio od svoga ummeta da se mole za njega ne znači da mu ljudi mogu pomoći, već ih na taj način podučava onome što je korisno za njihovu vjeru, te na taj način im i Allah uvećava nagradu. Znači, ako mi donesemo jedan salavat na Poslanika, Allah će donijeti deset salavata na nas. Također, ako Allaha budemo molili da Poslaniku podari *vesilet*, zaslužit ćemo njegov šefa'at na Sudnjem danu. Svako dobro djelo koje učinimo, nagradu za njega će imati i Poslanik, s.a.v.s., a da se nama neće ništa umanji od nagrade, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: *Ko pozove na Pravi put, imat će nagradu koliko i svi oni koji ga u tome budu slijedili, a pri tome se neće umanjiti ništa od njegove nagrade.*[861] Poslanik je taj koji je pozvao svoj ummet na Pravi put i svako dobro djelo koje iko od njegovog ummeta uradi, i on će imati nagradu za to djelo, a njihova nagrada neće biti umanjena.

Ashabi i dobri prethodnici nisu poklanjali Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., sevabe od svojih dobrih djela, niti su obavljali hadždž za njega, niti su udjeljivali sadaku na ime njega, ili učili Kur'an pa nagradu za to poklanjali njemu. Naime, muslimani čine sve to, jer obavljaju namaz, post, hadždž, daju sadaku, uče Kur'an, a Allahov Poslanik, a.s., ima nagradu koliko i oni sami, a od njihove nagrade se ne umanjuje ništa. S druge strane, sve što musliman čini, od dobrih djela, njegovi roditelji nemaju nagradu za sve to, te zbog toga on čini neka dobra djela, a nagradu (sevap) za njih namijeni svojim roditeljima ili nekome drugome.

---

[860] Hadis navode: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud i Ahmed.
[861] Bilježe ga: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

DOVA KOJU ČOVJEK ČINI ZA NEKOGA KO NIJE PRISUTAN ISKRENIJA JE OD ONE KOJU ČINI U PRISUSTVU TE OSOBE

Poznato nam je da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., povinovao riječima Svevišnjeg: **A kada završiš, molitvi se predaj i samo se Gospodaru svome obraćaj!**[862] Allahov Poslanik, s.a.v.s., se ne obraća molitvom nikome do Svome Gospodaru, dž.š. U jednom vjerodostojnom hadisu stoji: *U Džennet će, bez polaganja računa, iz moga ummeta, ući sedamdeset hiljada. To su oni koji ne traže da im neko drugi uči rukju,*[863] *niti se liječe prženjem bolesnog dijela tijela, nisu sujevjerni, i oslanjaju se na svoga Gospodara.*[864]

Allahov Poslanik, s.a.v.s., ih je pohvalio zato što oni ne traže da im neko uči *rukju*, a *rukja* spada u dovu. Vjerovjesnik, s.a.v.s., je učio rukju i sebi i drugima, ali nikada nije tražio da mu drugi uči. Postoji i verzija u kojoj se kaže: *...niti drugima uče rukju...*, ali je slaba i pogrešna, jer Allahov Poslanik, s.a.v.s., naređuje svome ummetu da čini dovu, te podučava da se dova ne može ogledati u tome da bude upućena čovjeku. Onaj koji se ne moli i ne traži od ljudi, ili bolje rečeno onaj koji se moli i traži samo od Allaha je bolji od onoga koji se moli i traži od ljudi. Muhammed, s.a.v.s., je najbolji Ademov potomak.

Ako čovjek moli Allaha za drugoga dok je ovaj odsutan, za očekivati je da će se takva dova uslišati prije nego kada bi se molio dok je ovaj prisutan, upravo iz razloga što su u prvom slučaju namjere

---

[862] El-Inširah, 7-8.

[863] *Rukja* je učenje određenih ajeta i Poslanikovih dova u cilju liječenja od sihira i općenito šejtanskog napada (op.prev).

[864] Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed, Ibn Hibban i El-Hakim.

iskrenije i ostavljena je manja mogućnost licemjerstvu. Stoga, kako neko može poistovijetiti dovu čovjeka koji moli za drugoga bez da mu to ovaj zahtijeva sa dovom onoga od kojeg je zatražio drugi čovjek da čini dovu za njega?! U hadisu stoji: *Dova koja se najčešće uslišava jeste kada čovjek moli za svoga brata u njegovom odsustvu.*[865] Muslim u svome *Sahihu* prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Kada se čovjek moli za brata muslimana u njegovom odsustvu. Allah, dž.š. mu dodijeli meleka. Tako da kada on zamoli Allaha za svoga brata, taj melek uzvikne: Amin, dao ti Allah isto to!*

Čovjek traži od drugoga da mu pomogne shodno njegovim mogućnostima, a sasvim normalno je da čovjek može uputiti dovu Allahu i tražiti od Njega. Dozvoljeno je čovjeku od drugoga tražiti da učini dovu za njega, isto kao što je dozvoljeno od njega tražiti da nam pomogne u bilo kojem drugom poslu gdje nam je njegova pomoć dobrodošla.

O HADISU: *POMOĆ SE NE TRAŽI OD MENE, ONA SE TRAŽI SAMO OD ALLAHA*

Međutim, ono što nije u čovjekovoj mogućnosti, to je dozvoljeno tražiti i moliti samo od Allaha. To nije dozvoljeno tražiti od meleka niti od poslanika, niti od drugih. Isto tako nije dozvoljeno reći nekom pored Allaha: "Oprosti mi grijehe!", niti: "Spusti nam kišu!", ili: "Pomozi nam protiv nevjernika!", ili pak: "Uputi naša srca!" i slično

[865] Doslovan tekst ovog hadisa ne nalazi se u temeljnim hadiskim zbirkama, ali je njegov smisao korektan. Hadise o tome bilježe: Muslim, Et-Tirmizi, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed, Et-Taberani, Ed-Dejlemi i dr.

tome. U tom smislu je i hadis kojeg Taberani bilježi u svome djelu *El-Mu'džem* koji kaže da je za vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bio jedan licemjer koji je uznemiravao vjernike, te je Ebu Bekr es-Siddik rekao: "Pođimo Allahovom Poslaniku da od njega tražimo pomoć i zaštitu od ovog licemjera." Kada su došli kod njega, on im reče: *Pomoć se ne traži od mene, ona se traži samo od Allaha.*

Znači, ono što je u ljudskoj moći je tema za sebe i ne spada u ovu. Allah, dž.š., je rekao: **I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao.**[866] Musa, a.s., je učio sljedeću dovu: *Allahumme, lekel-hamdu, ve ilejkel-mušteka, ve ilejkel-muste'ānu, ve bikel-mustegīsu, ve alejket-teklān, ve lā havle ve lā kuvvete illā bike.* (*Bože, Tebi svaka hvala. Tebi se žalim i od Tebe pomoć i zaštitu tražim. Na Tebe se oslanjam, jer nema snage niti moći osim kod Tebe.*)

Ebu Jezid el-Bistami je rekao: "Kada čovjek traži pomoć od drugog čovjeka je kao kada utopljenik traži pomoć od drugog utopljenika."

Ebu Abdullah el-Kureši veli: "Traženje pomoći od čovjeka je kao kada bi zatvorenik tražio pomoć od onog koji dijeli sa njim ćeliju." Allah, dž.š., je rekao: **Reci: Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, - ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti. Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva.**[867]

---

[866] El-Enfal, 9.
[867] El-Isra', 56-57.

Neki od dobrih prethodnika su kazali: "Neki su se ljudi molili melekima i vjerovjesnicima, pa je Allah, dž.š., rekao: 'Ovi koje vi prizivate su robovi kao i vi. Nadaju se Mojoj milosti kao što se i vi njoj nadate, a kazne se boje kao što je se i vi bojite. Nastoje Mi se približiti, isto kao što to i vi nastojite.' Iz ovoga vidimo da, i pored toga što se meleki mole za nas i naš oprost, ipak nemamo pravo da oprost tražimo od njih ili od vjerovjesnika."

Isti je propis prizivanja dobrih ljudi. Činjenica je, kao što na to ukazuju neke predaje, da su oni u svojim kaburima živi, te pretpostavimo da na taj način prizivaju žive ljude, ipak niko nema pravo da to traži od njih. Niko, od prvih generacija, to nije činio, jer su to smatrali sredstvom koje vodi ka širku i božanstvu tih ljudi, pored Allaha. Međutim, takav nije slučaj ako bismo prizivali žive ljude, jer to ne bi vodilo u širk. Isto tako, čovjekovo prizivanje meleka, vjerovjesnika ili dobrih ljudi koji su umrli, nema nikakvog efekta, a ako pozove nekog ko je živ da se zauzima za njega, taj mu se može odazvati, ali sa smrću njegove obaveze se prekidaju.

Allah, dž.š., je rekao: **Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo – poslije rekne ljudima: Klanjajte se meni, a ne Allahu! – nego: Budite Božiji jer vi Knjigu znate i nju proučavate!' On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?**[868]

Svevišnji je pojasnio da je nevjernik svaki onaj ko meleke ili vjerovjesnike smatra božanstvom. Allah, dž.š., je rekao: **Reci: Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni**

[868] Alu 'Imran, 79-80.

koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći. Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[869] Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?![870] Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova.[871] Vi, osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate.[872] Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: Ovo su naši zagovornici kod Allaha. Reci: Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji! Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim![873] Zašto da se ne klanjam Onome koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti? Zašto da prihvatam druge bogove mimo Njega? Ako Milostivi hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, a ja bih tada bio u pravoj zabludi; ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte mene![874] Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti.[875] Toga dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da se za nekoga govori.[876]

---

[869] Sebe', 22-23.
[870] El-Bekara, 255.
[871] Junus, 3.
[872] Es-Sedžda, 4.
[873] Junus, 18.
[874] Ja-Sin, 22-25.
[875] Sebe', 23.
[876] Ta-Ha, 109.

DVIJE VRSTE ZAUZIMANJA *(ŠEFA'ATA)*

Iz svega navedenog zaključujemo da postoje dvije vrste šefa'ata:

prva: zauzimanje koje Allah odbacuje, a mušrici ga prihvataju kao i svi oni iz ovog ummeta koji su neuki i zalutali. Ova vrsta spada u širk (pripisivanje Allahu sudruga);

druga: da se čovjek zauzima za drugog Allahovom dozvolom. Ovu vrstu je Svevišnji odobrio i dozvolio Svojim dobrim robovima. Zbog toga će Allahov Miljenik, kada mu stvorenja na Sudnjem danu zatraže da se zauzima za njih, pasti na sedždu. U hadisu je rekao: *Zahvaljivat ću se Svome Gospodaru riječima kojima će me On podučiti, a koje sada ne poznajem. Potom će mi se reći: O Muhammede, podigni glavu i reci, bit ćeš slušan, traži, bit će ti dato i zauzimaj se, bit će ti udovoljeno.*[877] Kada mu bude dozvoljeno da se zauzima, on će se tada i zauzimati i to za one za koje mu Allah, dž.š., dozvoli.

Zastupnici ovog mišljenja kažu: "Ako je dozvoljeno od Poslanika tražiti da bude nečiji posrednik ili šefadžija, tj. da se moli za nekog, to ne znači da je to dozvoljeno tražiti u njegovom odsustvu ili poslije njegove smrti, uzimajući u obzir i činjenicu da se Poslanik uopšte nije ni molio za tu osobu, već se ona zaklinje njime u obraćanju Allahu, ili se moli u ime Poslanikovog ugleda. Ashabi su u tome pravili razliku (da li se Poslanik, a.s., molio za tu osobu ili nije), jer dok je živ mogao se moliti za tu osobu, a Poslanikova dova upućena Allahu jeste najbolja dova, zato što je on najbolje i najplemenitije stvorenje. Prema tome, Poslanikova dova ili zauzimanje za nekoga jeste najveća usluga

[877] Ovo je dio hadisa kojeg bilježe: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Ed-Darimi.

čovjeka čovjeku. Stoga, kako možemo to poistovijetiti sa osobom za koju se Poslanik uopšte nije molio, niti se zauzimao za nju?! Ko smatra da je isti slučaj sa osobom kojoj je Poslanik proučio dovu i onom kojoj nije, te poistovijeti te dvije situacije, doista je zalutao.

Isto tako, ako je neko tražio od Poslanika (dok je bio živ) da se zauzima za njega, i ako se moli u ime njegove dove, u tome nema nikakve štete, naprotiv to je apsolutna korist u kojoj nema nikakve štete i smetnje, jer niko od vjerovjesnika, a.s., nije obožavan u vrijeme njihova života i prisustva, zato što su to zabranjivali. U prilog tome govori hadis u kojem Allahov Poslanik, a.s., zabranjuje čovjeku koji mu je pokušao učiniti sedždu da to ne radi. Također je kazao: *Nemojte govoriti: Kako hoće Allah i Muhammed, već kažite: Kako Allah hoće, a zatim kako hoće Muhammed.* Postoje i drugi primjeri za ovo...

Traženje od Poslanika, a.s., da uči dovu i da se zauzima za nas, poslije njegove smrti, nije dozvoljeno jer postoji mogućnost pojave smutnje i širka, kao što je učinjen širk u vezi sa Isaom, Uzejrom i drugima kod njihovih kaburova. Zbog toga Allahov Poslanik, a.s., rekao je: *Ne uzdižite me kao što su kršćani uzdigli Isaa, sina Merjeminog, jer sam ja rob. Zato kažite: Allahov rob i Njegov Poslanik.* Hadis bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*. Poslanik, a.s., rekao je: *Bože moj, ne dozvoli da moj kabur bude idol kojeg će drugi obožavati.* Na drugom mjestu Poslanik, a.s., rekao je: *Allah je prokleo židove i kršćane koji su kabure svojih vjerovjesnika pretvorili u bogomolje*, upozoravajući na ono što su uradili.

OSNOV SVEGA JE DA NE ROBUJEMO NIKOME OSIM ALLAHU I DA MU NE ROBUJEMO NA NEPROPISAN NAČIN

U suštini možemo reći da imamo dva glavna osnova:

prvi: da ne obožavamo nikog pored Allaha;

drugi: da Ga ne obožavamo osim na način koji nam je propisan, a ne putem novotarija.

Ova dva temelja potvrđuje šehadet, priznanje da nema boga osim Allaha, i da je Muhammed Njegov Poslanik, jer Allah, dž.š., kaže: **...Da bi iskušao koji od vas će bolje postupati.**[878]

El-Fudajl ibn Ijad tumačeći ovaj ajet kaže da je njegovo značenje da bi iskušao čije će djelo biti najčišće i najispravnije. "O Ebu Ali, a koje je to najčišće i najispravnije djelo" - upitaše prisutni. Na to im odgovori on: "Ako je djelo čisto, a neispravno, neće biti primljeno, također, ako je ispravno, ali nije čisto, neće se prihvatiti sve dok ne bude i čisto i ispravno. Čisto djelo znači da bude u ime Allaha, a ispravno znači da bude u skladu sa Sunnetom. To nam potvrđuju riječi Uzvišenog: **Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga!**"[879]

Vođa pravovjernih, Omer ibn el-Hattab imao je običaj učiti slijedeću dovu: *Allahummedž'al 'ameli kullehū sāliban, vedž'allhu livedžhike hālisan, ve la tedž'al li ehadin fihi šej'en.* (*Moj Bože, učini moje djelo ispravnim i neka bude čisto u Tvoje ime. Ne dozvoli da na bilo koji način ono bude u nečije drugo ime.*) Uzvišeni Allah je rekao: **Zar oni da i maju bogove koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio?**[880]

[878] El-Mulk, 2.
[879] El-Kehf, 110.
[880] Eš-Šura, 21.

Buharija i Muslim u svojim *Sahihima* od Aiše, r.a., prenose da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Ko u našu vjeru uvede nešto što joj ne pripada, to treba odbaciti.* U jednoj drugoj predaji stoji: *Ko uradi neko djelo koje nije u skladu s našom vjerom, to djelo će biti odbačeno.*[881] U Buharijevom *Sahihu* i drugim djelima stoji da je Allah, dž.š., (u hadisi-kudsiji) rekao: "Ja sam najneovisniji od partnerstva. Ko uradi neko djelo u ime Mene i nečeg drugog, odreći ću ga se. On je poput osobe koja je počinila širk."

Zbog toga su poznavaoci islamskog prava kazali da je pravilo u obredoslovlju beskompromisno prihvatanje. Na to nam ukazuje predaja koju bilježe Buharija i Muslim, a u kojoj se kaže da je Omer ibn El-Hattab, nakon što je poljubio Crni kamen, kazao: "Tako mi Allaha, sasvim sam svjestan da si ti obični kamen koji niti štetiš, niti koristiš, ali da nisam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako te ljubi ne bih te ni ja poljubio". Allah, dž.š., naredio nam je da slijedimo Poslanika i da mu se pokoravamo, te da ga štitimo i volimo. Zatim, da nam Allah i Njegov Poslanik budu draži od bilo čega drugog. Allah nam je zajamčio, ako se Poslaniku budemo pokoravali i voljeli ga, da će nas On zavoljeti i pružiti nam Svoju naklonost. Allah, dž.š., kazao je: **Reci: Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!**[882] Na drugom mjestu rekao je: **Ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu.**[883] Također, kazao je: **Onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu – On će uvesti u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, i to je uspjeh veliki.**[884] U Kur'anu se nalazi još mnogo ajeta sličnih navedenim.

---

[881] Hadis navode Muslim u svome *Sahihu* i Ahmed u svome *Musnedu*.
[882] Ali 'Imran, 31.
[883] En-Nur, 54.
[884] En-Nisa', 13.

Niko ne bi trebao da izlazi iz okvira onog s čime je došao Sunnet, ili da odstupa od Šerijata u stvarima za koje imamo potvrdu iz Kur'ana i Sunneta, tj. od puta kojim su hodili dobri prethodnici. Čovjek treba da se suzdrži od suda o stvarima u koje nije upućen, da se ne petlja u ono što ne zna i da ne govori o Allahu osim onog što zna, jer sve to je Allah, dž.š., zabranio.

U Poslanikovim hadisima govori se o tome kako je on molio Allaha, kao što stoji u dovi: *Allahumme inni es'eluke bi 'enne lekel-hamd, la ilahe illa ente, el-menan, bedius-semavati vel-erdi, ja zel-dželali vel-ikram, ja hajju, ja kajjumu.* ("*Moj Bože, molim te u ime Tvoje hvale. Nema boga, osim Tebe, Opskrbitelja, Onog koji je sazdao nebesa i Zemlju. Tebi pripada svaka slava i plemenitost. O Živi, o Vječni!*") Navode ga Ebu Davud i dr. U drugoj predji stoji: *Allāhumme, innī es'eluke bi 'ennī ešhedu enneke entellāhu, lā ilāhe illā ente, el-ehadu, es-samedu ellezī lem jelid ve lem jūled, ve lem jekun lehū kufuwen ehad.* ("*Moj Bože, molim Te svjedočeći da si Ti Allah, nema boga osim Tebe, Jedini i Utočište svakom, Koji nije rodio, niti je rođen i niko Mu ravan nije.*") Hadis biljže Ebu Davud, Nesai i Ibn Madže.

Učenjaci se slažu da je neispravno zaklinjati se nečim osim Allahom, dž.š., tj. nije dozvoljeno zaklinjati se nečim što je stvoreno. Stoga, kada bi se čovjek zakleo Kabom, melekima, poslanicima, ili nekim šejhom, ili pak nekim vladarom, njegova zakletva ne bi bila ispravna, štaviše, to nije dozvoljeno i od toga treba odvraćati. To spada u kategoriju harama, ili mekruh tenziha, jer su se učenjaci razišli o tom pitanju. Ispravno mišljenje je da to spada u kategoriju harama. U vjerodostojnom hadisu stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Ko želi da se zakune, neka se zakune Allahom, ili neka prešuti.* (Hadis prethodno naveden.) Tirmizi

prenosi da je, a.s., rekao: *Ko se zakune nečim mimo Allaha, počinio je širk.* (Hadis prethodno naveden.) Niko od prijašnjih učenjaka nije rekao da je ispravno zaklinjati se vjerovijesnicima, a da je takvo nešto ispravno kada je posrijedi naš Poslanik, a.s. Od Ahmeda postoje dvije predaje da je dozvoljeno zaklinjati se Vjerovjesnikom, a neki njegovi drugovi, kao što je Ibn Akil, raspravljali su o tome da li je dozvoljeno zaklinjati se i drugim vjerovjesnicima. Međutim, to je mišljenje slabo.

U osnovi, mišljenje da se može zaklinjati Poslanikom, a.s., slabo je i neprihvatljivo i niko od priznate uleme nije podržao ovo mišljenje. Većina uleme, među kojima su Malik, Šafija, Ebu Hanife, i Ahmed u jednoj predaji od njega, smatraju da nije ispravno zaklinjati se Poslanikom, a.s., i ovo je mišljenje ispravno.

Ista je stvar i s traženjem utočišta i zaštite od ljudi. Zaštita i utočište se traži od Allaha, dž.š., Njegovim imenima i osobinama. Otuda je i stav dobrih prethodnika, među kojima je Ahmed i drugi, da Allahov govor nije stvoren. Oni su kao argument uzimali Poslanikove riječi: *E'ūzu bikelimātillāhit-tāmmāt* (*"Tražim utočište Allahovim savršenim riječima."*[885]) Dakle, tumačili su ovako: Poslanik, s.a.v.s., tražio je utočište takvim riječima, a nije tražio utočište onim što je stvoreno.

U vjerodostojnom hadisu prenosi se: *Dozvoljeno je učiti rukju,*[886] *ako u njoj nema širka.*[887] Znači, zabranjeno je učiti rukju u kojoj ima širka, kao naprimjer traženje pomoći od džina, o čemu se u Kur'anu kaže:...**i bilo je ljudi koji su pomoć od džina tražili, pa su im tako obijest povećali**.[888]

---

[885] Ove Poslanikove, a.s., riječi bilježe: Muslim, Ebu Davud, Ibn Madže, Ibn Hibban i El-Hakim.
[886] Rukja jeste, kao što smo rekli, učenje određenih dijelova iz Kur'ana i hadiskih dova u svrhu liječenja od sihira i sl. (op.prev.)
[887] Hadis navode Muslim i Et-Taberani u *El-Mu'džemul-kebiru.*
[888] El-Džin, 6.

Zbog toga su učenjaci zabranili vračanja koja ljudi koriste za liječenje epilepsije, jer su ti postupci zasnovani na širku. Zabranili su sve slične postupke koji se ne mogu razumjeti, iz straha da ne bude u njima širka, dok su ispravne rukje dozvoljene. U tome smislu, zaklinjati se općenito, ili zaklinjati nekoga, dozvoljeno je samo ako se zaklinjemo Allahom, a također nije dozvoljeno tražiti pomoć i utočište ni od koga osim od Allaha.

Onaj ko traži od Allaha pozivajući se na nekoga mimo Allaha, ima dvije mogućnosti: da zaklinje Allaha time, ili da traži od Allaha u ime toga, kao što su trojica zatvorenih u pećini tražili da ih oslobodi u ime njihovih djela, ili kao što su ljudi molili Allaha pozivajući se na dove poslanika i dobrih ljudi. Međutim, prva opcija, da se zaklinje Allaha nečim mimo Njega, to nije dozvoljeno.

Traženje od Allaha u ime djela koja zahtijevaju uslišanje dove, u kojima je iskazana pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku, kao naprimjer traženje u ime vjerovanja u Poslanika i njegove ljubavi i slično, to je dozvoljeno.

Međutim, traženje od Allaha u ime samih vjerovjesnika i dobrih ljudi, kao osoba, nije dozvoljeno. Veliki broj učenjaka drži da je to zabranjeno. Ipak, neki to smatraju dozvoljenim, ali je prvo mišljenje jače i ispravnije, kao što smo već naveli. Razlog zabrane jeste da je to traženje u ime nečeg što ne vodi uslišanju dove, za razliku od stvari koje vode tome, kao što je traženje od Svevišnjeg u ime dove pobožnih, ili u ime dobrih djela, u tom slučaju je dozvoljeno, jer dova pobožnih vodi ispunjavanje onog što su tražili u dovi. Također i dobra djela uzrok su Allahove nagrade. Ako Mu se budemo približavali pomoću njihovih dova i naših djela, to će nam biti kao sredstvo. Allah,

dž.š., kaže: **O vjernici, Allaha se bojte i nastojte da Mu se umilite i na putu Njegovu se borite kako biste postigli što želite.**[889]

Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti.[890]

Ako Mu se ne budemo obraćali putem njihovih dova ili naših djela, već Ga budemo molili posredstvom njihovih osoba, njihove osobe ne mogu biti nešto što vodi uslišanju naših dova. Znači, mi smo u tom slučaju molili Allaha pomoću nečeg što ne vodi uslišanju dove. Zato se takvo nešto ne prenosi od Poslanika, a.s., niti je to bilo poznato među prvim generacijama.

U djelu *Mensek el-Mirruzi* od Ahmeda se prenosi da se u dovi pozivao na Poslanika, a.s., i ovo mišljenje se broji zasebno, pored ona dva gdje dozvoljava zaklinjanje Poslanikom. Međutim, većina učenjaka to ne dozvoljava. Nema sumnje da oni (poslanici) uživaju kod Allaha veliki ugled i uticaj, kao što je Svevišnji kazao za Musaa i Isaa, a.s. To smo već spomenuli, ali ipak svi ti njihovi stepeni i ugledi pripadaju njima lično i oni od toga imaju korist, a mi od toga možemo imati korist samo ako ih budemo slijedili i voljeli. Stoga, ako se budemo obraćali Allahu u ime našeg vjerovanja u Njegovog Poslanika, i u ime naše ljubavi, pomoći i slijeđenja njegovog sunneta, onda to biva ono što vodi uslišanju dove. Međutim, dova u kojoj se poziva na vjerovjesnike kao osobe, a ne na vjerovanje u njih i pokornost njima, nije dozvoljena. Onaj koji se u dovi poziva na vjerovjesnika koji je ustvari stvorenje, ako se ne poziva na vjerovanje u njega i pokoravanje njemu, na šta se i može pozivati?!

Kada čovjek od drugog čovjeka zatraži uslugu, onda to može biti posredstvom nekoga, kao naprimjer da kaže ocu tog čovjeka,

---

[889] El-Ma'ida, 35.

[890] El-Isra', 57.

njegovom prijatelju, ili nekom koga taj čovjek poštuje: "Zauzmi se za mene kod tog čovjeka." To je dozvoljeno.

Ili da zakune nekim toga čovjeka, kao naprimjer: "Tako ti života tvoga djeteta tog i tog", "Tako ti očevog mezara", "Tako ti ugleda tvoga šejha tog i tog." Zaklinjati Allaha nekim stvorenjem nije dozvoljeno. Također nije dozvoljeno ni zaklinjanje stvorenjem u obraćanju čovjeku.

Čovjek može drugoga čovjeka zamoliti nečim što vodi uslišanju dove, kao što je Svevišnji kazao: **I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte.**[891] To ćemo kasnije pojasniti.

Već smo utvrdili da nije dozvoljeno zaklinjati se u obraćanju Allahu nečim mimo Njega, pa čak da nije dozvljeno uopšte zaklinjati se stvorenjem. Međutim, traženje od čovjeka da bude posrednik i da se zauzima za nekog, to je dozvoljeno. Slijepac je od Allahovog Poslanika, a.s., tražio da učini dovu za njega, pa su i ashabi tražili od Poslanika, a.s., da učini dovu da im Allah spusti kišu. Također nam na to ukazuju riječi koje je rekao da ih izgovara onaj koji je tražio od njega da se moli i zauzima za njega: "Obraćam Ti se preko Tvoga vjerovjesnika, Muhammeda, Vjerovjesnika milosti.", tj. posredstvom njegove dove koju mi uči i njegovog šefa'ata. Zbog toga je Poslanik rekao slijepcu da na kraju kaže: "Bože dozvoli mu da se zauzima za mene." Ovakvo postupanje kakvo je opisano u ovom hadisu dozvoljeno je, međutim, to nije slučaj kada je posrijedi situacija o kojoj mi govorimo. Allah, dž.š., veli: **I Allah se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte.**[892]

---

[891] En-Nisa', 1.
[892] En-Nisa', 1.

Ako riječ *el-erham* (rodbina) koja je spomenuta u ajetu čitamo u akuzativu, ajet će značiti da jedni druge molimo u ime Allaha, a također to sadrži i zaklinjanje Njime. Međutim, ako kažemo da *el-erham* stoji u genitivu, onda će značenje, kako su neki dobri prethodnici kazali, biti: "Tražim od tebe u ime Allaha i u ime rodbine." Ipak se može reći da ni u ovom slučaju nema dokaza da je dozvoljeno tražiti i moliti Allaha posredstvom ljudi. Ako pak i kažemo da je to dokaz, ipak riječi: "Tražim od tebe u ime rodbine", ne znače da se zaklinje njima, niti je u ajetu spomenuta zakletva. Prema tome, to znači: "U ime rodbine", tj. s obzirom da rodbina ima određena međusobna prava i obaveze. To je kao slučaj trojice koji su bili zatočeni u pećini, pa su tražili od Allaha da ih izbavi u ime njihovih dobrih djela, i kao što se molimo pozivajući se na dovu Poslanika, a.s., i njegovog šefa'ata.

U ovom smislu može se posmatrati i predaja vezana za Aliju ibn Ebu Taliba koji je svome bratiću, Abdullahu ibn Džaferu, uvijek davao što zatraži, ako bi ga zamolio u ime prava (hakk) Džaferova. Ovdje se ne spominje zaklinjanje, jer se Džaferom ne može zaklinjati.

U to spada i hadis kojeg bilježi Ibn Madža od Ebu Seida da je Allahov Poslanik, a.s., kada bi htio izaći na namaz učio dovu: *Moj Bože, molim Te ugledom i pravom onih koji Ti se obraćaju i pravom ovoga moga puta, jer nisam pošao uobražen i ohol, niti da bih se pretvarao ili stekao ugled. Pošao sam strahujući od Tvoje srdžbe i nadajući se Tvome zadovoljstvu. Molim Te, spasi me od vatre i uvedi me u Džennet. Oprosti mi grijehe, jer ih doista ne može niko oprostiti do Ti.* U nizu prenosilaca ovog hadisa nalazi se Atija el-Avfi, koji je ocijenjen kao slab. Međutim, ako bi pretpostavili da su ovo Poslanikove riječi, vezivale bi se za ovu temu iz dva razloga:

prvi: jer se u dovi nalazi molba upućena Allahu u ime onih koji Mu se obraćaju i u ime puta koji ga vodi ka pokornosti. Pravo onih koji Mu se obraćaju jeste da im dove budu uslišane, a pravo onih koji hode tim putem jeste da budu nagrađeni, i to pravo je Allah, dž.š., uspostavio. Rob ne može ničim obavezati Gospodara. Allah, dž.š., kaže: **Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv.**[893] **A dužnost Nam je bila vjernike pomoći.**[894]

On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu -, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje?[895]

U vjerodostojnom hadisu kojeg Muaz prenosi stoji: *Allahovo pravo kod ljudi jeste da Ga obožavaju i da Mu nikog ne pripisuju kao sudruga, a pravo ljudi kod Allaha jeste ako ovo ispoštuju da ih ne kazni.*[896]

U autentičnom hadisu kojeg prenosi Ebu Zerr od Poslanika, a.s., stoji da je Gospodar, dž.š., rekao: *O robovi Moji, obavezao sam se da neću nikom zulum učiniti, i zabranio sam da to jedni drugima činite. Prema tome, ne činite zulum jedni drugima.*[897]

Ako je pravo onih koji Mu se obraćaju i koji Ga obožavaju da budu nagrađeni i da im dove budu uslišane samo zbog toga što Mu se obraćaju i obožavaju Ga, onda to spada u traženje od Allaha da nešto učini, kao što je slučaj sa traženjem utočišta u dovi koju je Poslanik učio: *E'ūzu biridake min sehatike, ve e'ūzu bimu'afātike min 'ukubetike, ve e'ūzu bike minke. La uhsi sena'en 'alejke ente kema esnejte 'ala nefsike.* ("*Bože moj, utječem se Tvome zadovoljstvu od Tvoje srdžbe, Tvome oprostu od Tvoje kazne, zaštitu*

---

[893] El-En'am, 54.
[894] Er-Rum, 47.
[895] Et-Tevba, 111.
[896] Hadis navode: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i Et-Taberani u El-*Mu'džemul-kebiru.*
[897] Ovo je samo dio hadisa kojeg bilježe Muslim i Ahmed.

tražim od Tebe pred Tobom, jer ja ne mogu obujmiti granice hvale prema Tebi. Ti si onakav kako si o Sebi pohvalno rekao.") Traženje utočišta u Njegovom zadovoljstvu koje je Njegova radnja jeste kao i traženje utočišta u Njegovom nagrađivanju koje je također Njegova radnja.

Taberani u *Kitab ed-du'a'* prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *O Moj robe, prava se dijele na četiri. Prvo koje pripada samo Meni, drugo samo tebi, treće je između Mene i tebe i četvrto je između tebe i Mojih stvorenja. Moje pravo jeste da Me obožavaš i ne pripisuješ Mi sudruga. Tvoje pravo jeste da ću te nagraditi onda kada ti to bude najpotrebnije. Pravo koje je između Mene i tebe jesu dove, na tebi je da Me moliš, a na Meni da ti to uslišam. Pravo koje je između tebe i ostalih stvorenja jeste da činiš ljudima ono što bi volio da i oni tebi čine.*[898]

Ova podjela u hadisu: *Prvo koje pripada samo Meni...* ista je kao i podjela u hadisu koji govori o *el-Fatihi* gdje stoji da je Svevišnji rekao: *Podijelio sam namaz između Sebe i Moga roba na dva dijela. Jedna polovica pripada Meni, a druga pripada Mome robu. Moj rob dobit će ono što bude tražio.*[899] Rob će imati korist od oba dijela, a Svevišnji voli ta oba dijela. Allah, dž.š., voli da bude obožavan i voli onu pažnju koju Mu rob poklanja. Uputa je sredstvo da bi to rob ostvario, jer Allaha će voljeti upravo zato što je to jedan od načina ibadeta. Rob od Allaha prvo traži ono najpotrebnije, a upravo pomoć i ustrajanje u ibadetu najpotrebnije mu je i uputa na Pravi put, jer samo na taj način može dospjeti do ibadeta. Još bi o ovome mogli da pričamo, međutim, ovo nije naša tema, jer smo već izašli iz njenog okvira;

---

[898] Hadis spominju: Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed i Malik.
[899] Hadis bilježu: Muslim, Et-Tirmizi, en-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed i Malik.

drugi: jer dova upućena Njemu i djelo učinjeno u Njegovo ime vode postizanju onoga za čim rob teži. To je poput pozivanja u dovi na Poslanikove dove i dove dobrih ljudi iz njegovog umeta. Već smo spomenuli da pozivanje na dovu Poslanika, a.s., i dobrih ljudi iz njegovog umeta može biti u značenju zaklinjanja njima, ili u značenju traženja u ime njih. Prema tome, ako riječi: *U ime prava i ugleda onih koji Ti se obraćaju...* znače zaklinjanje njima, neće se prihvatiti, jer nam je dozvoljeno da se zaklinjemo samo Allahom. Međutim, ako je značenje da tražimo u ime njih, onda je to opravdano i to je Svevišnji i učinio nečim što vodi uslišanju dove, i to spada u okvir dova i ibadeta. Svi navedeni primjeri liče jedan na drugi i ni jedan primjer ne podrazumijeva da se čovjek može pozivati u dovi na nekoga, a da i taj drugi ne upućuje dove, te da sam ne čini dobra djela.

Ako neko kaže i: "Molim te u ime prava meleka", ili "...u ime prava poslanika", ili "prava dobrih ljudi", ali ne kaže onome koga moli: "Zaklinjem te ovime što sam nabrojao". Stoga, ako mu nije dozvoljeno da tim stvarima zaklinje roba, kako će mu biti dozvoljeno da time zaklinje (*iksam*) Gospodara?! Ako ne zaklinje, već se poziva u dovi na spomenuto, onda treba znati da u samoj osobi onoga na koga se poziva ne postoji ništa što vodi uslišanju dove. Zato, čovjek mora posjedovati uzrok uslišanja dove, naprimjer da vjeruje u meleke i vjerovjesnike, ili da to bude direktno njihovim (meleka i poslanika) uzrokom, kao, naprimjer, da oni čine dovu za tog čovjeka. Mnogi su se ljudi navikli na to, kao što su se navikli i zaklinjati stvorenjima, tako da neki kažu: "Tako ti tvoga prava i ugleda kod Allaha...", "Tako mi prava i ugleda koje kod Allaha ima ova sijeda brada...".

Ako neko kaže: "Molim te u ime prava (hakka) tog i tog...", ili "...u ime njegovog ugleda", To znači: molim te u ime toga što vjerujem u njega i moje ljubavi prema njemu. Ovo je jedan od najboljih načina da se uputi dova. Ako s ovim riječima misli upravo na ovo što smo kazali, onda je ispravno. Međutim, tako ne shvata većina svijeta. Stoga, ko kaže: "Molim Te u ime moga vjerovanja u Tebe i Tvoga Poslanika", i slično ovome, ili kaže: "...u ime moga vjerovanja u Poslanika i moje ljubavi prema njemu", i slično ovome, postupio je lijepo. Allah, dž.š., u Kur'anu navodi dovu vjernika: **Gospodaru naš, mi smo čuli glasnika koji poziva u vjeru: Vjerujte u Gospodara vašeg! – i mi smo mu se odazvali. Gospodaru naš, oprosti nam grijehe naše i pređi preko hrđavih postupaka naših, i učini da poslije smrti budemo s onima dobrima.**[900] Uzvišeni je kazao i: **Oni koji budu govorili: Gospodaru naš, mi, zaista, vjerujemo; zato nam oprosti grijehe naše i sačuvaj nas patnje u ognju!**[901] U drugom ajetu kazao je: **Kad su neki robovi Moji govorili: Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji!**[902] Također je kazao: **Gospodaru naš, mi u ono što Ti objavljuješ vjerujemo i mi Poslanika slijedimo, zato nas upiši među vjernike!**[903]

Ibn Mesud, r.a., govorio je: "Moj Bože, naredio si mi, i ja sam to prihvatio, pozvao si me, i ja sam Ti se odazvao. U ime ovog sehara, praskozorja, oprosti mi!" U ovo spada i hadis u kojem se govori o trojici koje je zadesila kiša, pa su se sakrili u pećinu nakon čega se ona zatvorila. Zatim su se molili i obraćali Allahu, dž.š., u ime svojih

---

[900] Alu 'Imran, 193.
[901] Alu 'Imran, 16.
[902] El-Mu'minun, 109.
[903] Alu 'Imran, 53.

dobrih djela, te ih je Allah izbavio. Hadis se nalazi u Buharijevom *Sahihu* i Muslimovom *Sahihu*.

Ebu Bekr ibn Ebu Ed-Dunja pripovijeda da mu je pričao Halid ibn Harraš el-Adžlani i Ismail ibn Ibrahim. Rekli su da im je Salih el-Murri pričao kako je Enes rekao: "Ušli smo kod jednog ensarije koji je bio bolestan i na samrti. Nismo otišli sve dok nije preminuo, nakon čega smo ga prekrili. Njegova stara majka je bila kod njegove glave, te su se neki okrenuli prema njoj i kazali: 'Očekuj nagradu od Allaha zbog ovog musibeta koji te zadesio.' - 'Šta se desilo? Zar je moj sin umro?', upita ona. - 'Da', odgovorili smo. Potom ona ponovo reče: 'Zar je istina to što govorite?' - 'Da', ponovili smo. Potom je podigla ruke prema Allahu i rekla: 'Moj Bože, Ti dobro znaš da sam ja primila islam i učinila Hidžru Tvome Poslaniku nadajući se da ćeš me iz svake nedaće izbaviti. Ne dozvoli da danas patim zbog ovoga!'" Dalje Enes kaže: "Skinula je prekrivač sa njegovog lica, i nismo otišli dok nismo jeli s njom."

U djelu *El-Hilje*, autora Ebu Nuajma, prenosi se da je Davud, a.s., rekao: "U ime prava mojih predaka kod Tebe, Ibrahima, Ishaka i Jakuba!" Potom mu se Allah obratio riječima: "O Davude, a kakvo to pravo tvoji preci imaju kod Mene?!"

Naveli smo ove primjere, iako nisu utemeljeni šerijatski dokazi, jer spadaju u israilijate koji mogu biti potpora drugim dokazima, međutim na njih same se ne možemo osloniti.

Sunnetom je utvrđeno da od čovjeka, sve dok je živ, možemo tražiti da uči dovu za nas, kao i sve drugo što je u njegovoj mogućnosti.

Međutim, što se tiče odsutne i preminule osobe, od nje se ne može ništa tražiti. Ako bi pak tražili nešto od takve osobe, onda bi

u tom slučaju te riječi poprimile višeznačnost i razumijevale bi se shodno uobičajenoj upotrebi. Kod ashaba, r.a., to je značilo da su (nakon Poslanikove smrti) od njega tražili dovu i šefa'at i molili su se i obraćali Allahu posredstvom njegove dove i u ime njegovog šefa'ata, a njegova dova i šefa'at spadaju u najbolje načine upućivanja dove Allahu, dž.š. Kod mnogih drugih ljudi te riječi bi značile da oni mole i zaklinju Allaha Poslanikovom osobom (*bi-zatihi*), što je neprihvatljivo, jer nije dozvoljeno zaklinjati se stvorenjima u bilo kom slučaju. Prema tome, ne možemo kazati: "Preklinjem Te Tvojim melekima, Gospodaru", ili "...Tvojom Kabom", ili "...Tvojim dobrim robovima". Dakle, čovjeku nije dozvoljeno da se zaklinje ovim stvarima, već se Allaha može moliti Njegovim lijepim imenima i osobinama, kao što je sunnet da se kaže: *Es'eluke bi'enne lekel-hamd, la ilāhe illā ente, el-mennān, bedius-semāvāti vel-erdi, ja zel-dželāli vel-ikrām, ja hajju, ja kajjūmu.* (*"Molim te u ime Tvoje hvale. Nema boga, osim Tebe, Opskrbitelja, Onog koji je sazdao nebesa i Zemlju. Tebi pripada svaka slava i plemenitost. O Živi, o Vječni!"*)[904], i druge dove: *Es'eluke bi'enneke entellāh, el-ehadu es-samedu, ellezi lem jelid ve lem jūled, ve lem jekun lehū kufuven ehad.* (*"Molim Te u ime toga što si Ti Allah, nema boga osim Tebe. Jedini i Utočište svakom. Koji nije rodio, niti je rođen i niko Mu ravan nije".*)[905] I dove: *Es'eluke bikulli-smin huve leke, semmejte bihi nefseke.* (*"Molim Te u ime svakog imena kojim si Sebe nazvao".*)[906] Ovo su dove koje su zabilježene u sunnetu.

Moliti i zaklinjati Allaha stvorenjima, znači činiti nešto za što ne postoji uporište u islamu. Šta je sa slijedećim riječima: *Moj Bože, molim Te*

[904] Hadis navode: Et-Tirmizi, En-Nesai, Ebu Davud, Ahmed, El-Hakim i Et-Taberani u El-Kebiru.

[905] Navode ga Ibn Madže i Ahmed.

[906] Samo je dio hadisa kojeg bilježe Ahmed, Ibn Hibban, El-Hakim i Et-Taberani u *El-Kebiru.*

veličinom Tvoga prijestolja, i vrhuncem milosti Knjige Tvoje, i Tvojim Najvećim imenom, i Tvojom najuzvišenijom slavom, i Tvojim potpunim riječima."[907]

I pored toga što je ovo treća dova koja ukazuje da je dozvoljeno moliti navedenim stvarima, ipak postoje dva različita mišljenja o tom pitanju. Šejh Ebu el-Hasan el-Kuduri u svome djelu *Šerh el-Kerhi* kaže: "Bišr ibn el-Velid kaže da je čuo Ebu Jusufa kako kaže da je Ebu Hanife rekao: 'Ne priliči nikome da moli Allaha osim u ime Njega, i ne volim kada kažu: 'U ime slave Tvoga prijestolja, ili u ime prava (hakka) Tvojih stvorenja.'" Ovo je mišljenje i Ebu Jusufa, jer je kazao: "Slava Njegovog prijestolja, je Allah, i to ne zamjeram da govore, ali zamjeram kada kažu: 'U ime prava Tvojih vjerovjesnika i poslanika, i u ime kabe i Mesdžidul-harama.'" El-Kuduri je kazao: "Tražiti posredstvom Njegovih stvorenja nije dozvoljeno, jer stvorenje ne posjeduje nikakvo pravo kod Allaha." Shodno tome, nije dozvoljeno, a na to nam ukazuje i mišljenje Ebu Hanife, Ebu Jusufa i drugih, moliti Allaha u ime nečeg osim Njega.

Ako neko kaže: "Gospodar, uzvišen da je, zaklinje se čime želi od Svojih stvorenja, a mi ne možemo da se zaklinjemo osim Njime?! Zašto ne bismo rekli ako se obraćamo Allahu da se možemo zaklinjati stvorenjima, a ako se obraćamo stvorenjima da se moramo zaklinjati samo Allahom?"

Odgovorit će mu se: Ako se Allah zakune Svojim stvorenjima to ukazuje na zahvalu i veličanje Allaha, i On na taj način iznosi Svoje dokaze. Međutim, ako bismo se mi zakleli stvorenjima, to bi bio širk, neovisno da li se zakleli kako bi potvrdili drugog čovjeka ili ga spriječili, ili da bi potvrdili nečiju izjavu ili ju zakletvom nijekali.

---

[907] Spominje ga Et-Taberani u El-Mu'džemul-kebiru.

Ako čovjek kaže drugom: "Molim te u ime toga i toga", pa ako ta rečenica bude sadržavala zakletvu, u tom slučaju nije dozvoljeno, i onaj koji se zakleo obavezan je platiti otkup, keffaret, ali ne i onaj koga je, moleći ga, zakleo, kao što su to fikhski učenjaci utvrdili. Međutim, ako ta rečenica ne sadrži zakletvu, onda to spada u traženje posredstvom te stvari i niko od njih nije obavezan plaćati otkup.

Iz navedenog vidimo da se traženje od Allaha u ime Njegovih stvorenja može razumjeti na dva načina. Prvi, da to značenje sadrži zakletvu tim stvorenjem, i u tom slučaju je zabranjeno. Drugo, da to bude u smislu traženja u ime tih stvorenja, i o tome smo već podrobnije govorili (da je dozvoljeno).

Ako čovjek kaže: "U ime Allaha uradit ću ovo", niko neće plaćati otkup za to. Međutim, ako kaže: "U ime Allaha sam te zakleo da to uradiš", ili: "Zaklinjem te Allahom da uradiš to i to", pa to ovaj ne uradi, onaj koji se zakleo mora platiti otkup za zakletvu.

Uobičajena forma dove upućene Allahu spada u traženje od Njega u ime Njega, a što se tiče preklinjanja Allaha, kao naprimjer da kaže: "Preklinjem te Gospodaru (*aksemtu alejke ja rabbi*), uradi to i to", tako je radio El-Bera ibn Malik i drugi od dobrih prethodnika. U vjerodostojom hadisu se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Mnogo je onih koji su nepočešljani, prašnjavi, poderane odjeće, i koji za vratima sjede, a kada bi zakleli Allaha, On bi im udovoljio.*[908]

Također se u autentičnom hadisu prenosi da je Enes ibn En-Nadr rekao Poslaniku, a.s.: "Tako ti Onoga Koji te poslao s Istinom, nemoj slomiti sjekutić (zub) Rebia!" Na to mu Poslanik, a.s., odgovori: *O Enese, po Allahovoj Knjizi slijedi odmazda.* Međutim, nakon toga su se ljudi

[908] Hadis bilježe Muslim, Et-Tirmizi, Ahmed, El-Hakim i Ebu Nu'ajm.

izmirili, Allahov Poslanik, a.s., reče: *Doista ima Allahovih robova, koji kada bi Ga zakleli (za nešto), On bi im to i uslišao.*[200] Ovi primjeri spadaju u zaklinjanje Allahom da usliša ili uradi to što se traži od Njega. Stoga, to je zaklinjanje Allahom, a ne zaklinjanje stvorenjem u obraćanju Allahu.

Ljudi trebaju da se Allahu mole dovama koje su utemeljene i čija je ispravnost potvrđena Kur'anom i sunnetom, jer u tom slučaju ne bi bilo sumnje u vrijednost i ljepotu tih dova, i bili bismo sigurni da smo na Pravom putu, putu onih kojima je Allah ukazao Svoju milost, a to su vjerovjesnici, šehidi i svi dobri robovi, a divni li su to drugovi.

Već smo ranije kazali da hadis kojeg obični ljudi često spominju da je Poslanik, a.s., kazao: "Ako budete imali kakvu potrebu, tražite to od Allaha u ime moga ugleda", jeste neutemeljen, i niko ga od učenjaka nije zabilježio i ne nalazi se niti u jednom hadiskom djelu. U svakoj dovi je dozvoljeno samo donijeti salavat na Vjerovjesnika, a.s.

Zbog toga, kada su učenjaci navodili dovu za kišu ili drugo, spomenuli su u njoj i salavat na Poslanika. Međutim, u onome što je propisano i dozvoljeno muslimanima u ovakvim situacijama, nisu spomenuli da se molimo posredstvom Poslanika, isto kao što niko od učenjaka nije spomenuo upućivanje dova nekom mimo Allaha, ili traženje apsolutne pomoći od nekog mimo Njega u bilo kom slučaju. Istina je da postoji između ta dva primjera razlika, jer prizivati nekog pored Allaha znači nevjerstvo, kufr, i zbog toga nam nije poznato da se neko od prvih generacija i uglednih učenjaka molio posredstvom mrtvih i odsutnih, bili oni vjerovjesnici ili ne. Neki od kasnijih generacija učenjaka koji se ne ubrajaju u mudžtehide iznijeli su suprotno

[200] Navode ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu-Davud, Ibn Madže i Ahmed.

mišljenje navedenom, kazavši: "Molim te u ime ugleda našeg Poslanika, ili njegovog prava (hakka)." Ovo se, dakle, prenosi od nekih učenjaka iz kasnijih generacija, ali to nije bilo poznato i prošireno među njima, niti su imali o tom pitanju neku predaju, primjer iz sunneta Allahovog Poslanika, a.s., koji bi to odobrio. Naprotiv, sunnet ukazuje da je to zabranjeno, kao što se prenosi od Ebu Hanife, Ebu Jusufa i drugih.

Vidio sam u fetvama fakiha Ebu Muhammeda ibn Abdusselama da je kazao kako nije dozvoljeno pozivati se u dovama na bilo koje stvorenje osim Allahova Poslanika, a.s., pod uslovom da je hadis koji govori o slijepcu vjerodostojan, jer to nije poznato. Potom sam vidio da Ebu Hanifa, Ebu Jusuf i drugi učenjaci smatraju zabranjenim da se prilikom obraćanja Allahu zaklinje vjerovjesnicima. U mišljenjima imama Ahmeda vidio sam da to smatra dozvoljenim, ako se radi o Allahovom Poslaniku, a.s. Međutim, to može biti jedno od njegovih mišljenja u kojima smatra dozvoljenim zaklinjanje Poslanikom, a.s. Već smo ranije spomenuli da navedeni hadis dozvoljava samo traženje od Allaha posredstvom Poslanikove, a.s., dove, a ne i zaklinjanje stvorenjima u obraćanju Allahu. Također, ovaj hadis ne dozvoljava da se molimo posredstvom Poslanikove osobe, što smo još ranije utvrdili. Oni koji se u dovi pozivaju na njegovu osobu da bi im se dova primila, ostavili su ono što im je dozvoljeno i propisano, što je ujedno i najkorisnije za njih, a prihvatili se onoga što nije na tom nivou, jer donošenje salavata na Poslanika jeste najbolji uzrok zbog kojeg se dova prihvata, a razlog više je što nam je to i Allah naredio.

Donošenje salavata na Poslanika u toku dove je utvrđeno Knjigom, sunnetom i konsenzusom islamskih učenjaka. Allah, dž.š.,

rekao je: **Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljite mu pozdrav!**[910]

U vjerodostojnoj predaji prenosi se da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Ko mene jednom blagoslovi, Allah će njega blagosloviti deset puta.*[911] Fedala ibn Ubejd, ashab koji se često družio s Poslanikom, kaže: "Allahov Poslanik, a.s., čuo je nekog čovjeka kako uči dovu, ali se u toku nje nije zahvalio Allahu, niti je donio salavat na Poslanika, a.s. Tada Allahov Poslanik, a.s., reče: *Ovaj je požurio!* Potom ga je pozvao i rekao njemu ili nekom drugom: *Kada želite dovu učiti, započnite zahvalom Allahu, a potom donesite salvat na Poslanika, a onda neka traži i moli šta želi.*" Hadis bilježe Ahmed i Ebu Davud, i ova verzija je njegova, a također ga bilježe Tirmizi i Nesai. Tirmizi je kazao za ovaj hadis da je vjerodostojan.

Muslim u svom *Sahihu* od Abdullaha ibn Amra ibn El-Asa prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, a.s., kada je rekao: *Kada čujete da mujezin uči ezan, govorite isto što i on, a potom me blagosiljajte, jer ko mene bude jednom blagosiljao, Allah će njega blagosiljati deset puta. Zatim molite Allaha da mi podari 'vesilet', a to je mjesto u Džennetu koje pripada samo jednom Allahovom robu, a nadam se da sam to ja. Stoga, onaj ko za mene bude tražio 'vesilet', zaslužio je moj šefa'at.*

Ebu Davud i Nesai u svojim *Sunenima* prenose da je neki čovjek rekao: "O Allahov Poslaniče, doista mujezini imaju veću nagradu od nas!" Na to mu Poslanik, a.s., odgovori: *Govori ono što i oni, a po završetku traži od Allaha i On će ti dati što tražiš.* U *Musnedu* se bilježi slijedeći hadis kojega je prenio Džabir ibn Abdullah: *Ko kaže nakon što mujezin prouči ezan: Moj Bože, Gospodaru ovog poziva na namaz i ovoga*

---

[910] El-Ahzab, 56.

[911] Bilježe ga: Muslim, En-Nesai, Ebu-Davud, Ahmed i Ed-Darimi.

korisnoga namaza, blagoslovi Muhammeda, budi njime zadovoljan tako da se na njega nikada ne rasrdiš. Allah će mu uslišati dovu.

Enes ibn Malik, r.a., veli da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Dova između ezana i ikameta se ne odbija.* Hadis bilježe Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi i Nesai. Tirmizi je za hadis kazao da je dobar.

Sehl ibn Sa'd veli da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Dva puta nebeska se vrata otvaraju i rijetko se tada dova odbija; prilikom ezana i kada se kreće u borbu na Allahovom putu.* Hadis bilježi Ebu Davud.

U *Musnedu* (Ahmedovom), *Sunenu* Tirmizijevom i drugim djelima se prenosi od Tufejla ibn Ubejja ibn Kaba, a on svoga oca da je Allahov Poslanik, kada bi prošla četvrtina noći, ustajao klanjati govoreći: *O ljudi, veličajte Allaha, približio se Dan kada će se Zemlja potresti, te će se ponovo potresti, to je Dan koji donosi smrt i njene posljednje trenutke*

Ubejj prenosi: Rekao sam: "O Božiji Poslaniče, ja doista mnogo donosim salavat na tebe u toku dove. Koliko bih ustvari trebao tebi posvetiti od svoje dove?" - *Koliko želiš,* odgovori on. - "Četvrtinu", upitah ga. *Koliko želiš* – odgovori on – *a ako još dodaš na to, bilo bi bolje za tebe.* - "A polovinu", upitah ga. - *Koliko želiš, a ako još dodaš na to, bilo bi bolje za tebe,* reče mi Poslanik. - A dvije trećine, upitah ga. *Koliko želiš, a ako još dodaš na to, bolje za tebe,* reče. Tada sam mu rekao: "A da cijelu dovu posvetim tebi?" Na što mi on odgovori: *Onda bi te Allah riješio svih briga vezanih kako za ovaj tako i za onaj svijet.*[912] U drugoj predaji stoji: ... *Onda bi to bio kraj tvojim brigama i oprost tvojim grijesima.*[913]

---

[912] Hadis navode: Ahmed ibn Hanbel, Abd ibn Humejd, El-Bejheki u *Šu'abul-imanu* i Et-Taberani u *El-Kebiru.*

[913] Ovu predaju bilježi Et-Tirmizi, Ahmed, Abad b. Humejd, El-Hakim, El-Bejheki u *Šu'abul-imanu* i Seid ibn Mensur.

A njegovo pitanje: "Koliko bih ustvari trebao tebi posvetiti od svoje dove?", znači od svoje dove, jer upotrijebljena riječ (*salat*) u jezičkom značenju je dova, kao što Svevišnji veli: ... **i pomoli se za njih, molitva tvoja će ih sigurno smiriti.**[914]

Allahov Poslanik, a.s., rekao je: *Moj Bože, blagoslovi porodicu (salli ala) Ebu Evfa.*[915] Neka žena je rekla Allahovom Poslaniku: "Donesi salavat na mene i moga muža, Allahov Poslaniče". Tada Allahov Poslanik reče: *Allah blagoslovio (sallallahu ala) tebe i tvoga muža.*[916]

Iz navedenog vidimo da je Ubejj htio reći Poslaniku: Božiji Poslaniče, ja učim dovu kako bih zaradio dobro, a odbacio zlo, pa koliko u toj dovi tebi da posvetim? Na što mu Allahov Poslanik, a.s., odgovara da mu posveti od dove onoliko koliko želi. Kada ga je čovjek upitao da li želi da mu posveti svu svoju dovu, Poslanik mu je odgovorio: *Onda bi to bio kraj tvojim brigama i oprost tvojim grijesima.*

U drugoj predaji stoji: *Onda će te Allah izbaviti iz svega što te zabrinjava kako na dunjaluku, tako i na ahiretu.*[917] Ovo je i krajnji cilj svakog koji želi dobiti dobro, a odvratiti zlo, jer dovom postižemo željeno, a potiskujemo omraženo, kao što smo ranije ustanovili.

Islamski učenjaci su naveli Šerijatom utvrđene dove, a ostavili one u kojima ima novotarija, i na nama je da ih slijedimo. Postoje tri stepena ljudi u tome:

Prvi stepen: Da se pored Allaha moli nekome ko je umro ili odsutnoj osobi, bez razlike bila ta osoba poslanik, neki pobožnjak, ili neko

---

[914] Et-Tevba, 103.

[915] Dio je on dužeg hadisa kojeg bilježe: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

[916] Hadis navode Ebu Davud i Ed-Darimi svojim *Sunenima*.

[917] Dio je on dužeg hadisa kojeg bilježe: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže i Ahmed.

drugi. Primjer ovog stepena je da čovjek kaže: "O ti, pomozi mi", ili "Ja tražim utočište kod tebe", ili "Tražim pomoć od tebe", ili "Pomozi mi protiv moga neprijatelja", i slične rečenice koje ukazuju na širk. Osobi koja moli stvorenja za pomoć može se desiti da joj šejtan pomogne u potpunosti, ili jednim dijelom, te joj se predstavi u obliku osobe koja joj je pomogla, te čovjek može pomisliti da je to keramet onoga ko mu je pomogao, a to je, ustvari, šejtan koji mu je prišao i zaveo ga nakon što je počinio širk. U prilog tome govori i činjenica da šejtan progovara iz kipova, ili opsihrene osobe i slično, što se nerijetko dešava u današnje vrijeme. Znam mnoge primjere koji potvrđuju ovo, u kojima su ljudi za pomoć molili mene i druge, pa su pričali kako im je došao čovjek u mom i liku drugih ljudi, te im ispunio želje i potrebe nakon čega su sebi umislili da je to keramet i beričet onih od kojih su tražili pomoć. Međutim, to je samo šejtan koji ih je zaveo i odveo u zabludu, i ovom logikom i razmišljanjem počeli su obožavati kipove i činiti širk Allahu, dž.š., i to je nešto što je odavno prisutno. Stoga, to je širk, da nas Allah sačuva od toga.

Gore od spomenutog je da čovjek kaže drugom čovjeku: "Oprosti mi grijehe", kao što to neke zalutale, mušričke sekte čine.

Još gore od toga je da čini sedždu prema njegovom kaburu i da mu se klanja, te da smatra da je takav namaz bolji od onog u kom se okrene prema kibli. Neki su otišli toliko daleko da su kazali: "Ovo je kibla odlikovanih i uglednih, a Kaba je kibla običnih ljudi."

Gora od prethodnih grupa je ona koja smatra da zijaret tih kabura spada u hadž, a neki kažu da ako posjete kabur nekoliko puta, kao da su obavili hadž, a neki njihovi fanatici su kazali: "Ako posjetiš kabur toga i toga samo jednom, bolje ti je nego da nekoliko puta

obaviš hadž", i sl. Ovo spada u širk, a mnogi su ljudi jednim dijelom zagazili u ovu vrstu.

Drugi stepen: Da čovjek kaže umrloj ili odsutnoj osobi, poslaniku, ili nekom pobožnjaku: "Moli Allaha za mene", ili "Moli svoga Gospodara za nas", ili "Traži za nas od Allaha", kao što to kršćani traže od Merjeme i drugih. Ovakve stvari su zabranjene, i u to ne sumnja nijedan učenjak, i ubrajaju ih u novotarije koje niko od prvih generacija nije radio. Međutim, dozvoljeno nam je nazivati selam mrtvima i obraćati im se, kao što je Allahov Poslanik, a.s., podučavao svoje ashabe da prilikom posjete kaburima kažu: *Mir s vama, stanovnici domova vjernika i muslimana! Mi ćemo se, ako Allah da, pridružiti vama! Allaha molimo da nama i vama podari Svoj oprost i udobnost. Moj Bože, nemoj nam uskratiti njihovu nagradu, ne dozvoli da poslije njih u fitnet zapadnemo i oprosti nama i njima.*[918]

Ebu Omer ibn Abdulberr prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Svaki čovjek koji prođe pored kabura osobe koju je poznavao na dunjaluku, te joj nazove selam, Allah će joj vratiti dušu kako bi mu uzvratila selam.*[919]

Ebu Davud u svom *Sunenu* prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Kada mi bilo koji musliman nazove selam, Allah će mi vratiti dušu kako bih mu odazvao selam.* Međutim, nije propisano da se od mrtvih traži dova ili nešto drugo. Malik u *Muvettau* prenosi da je Ibn Omer (sin Omerov) govorio: "Es-selamu alejke, o Allahov Poslaniče, es-selamu alejke, Ebu Bekre, es-selamu alejke, moj oče", a potom bi krenuo dalje.

---

[918] Hadis navode: Muslim, En-Nesai, Ibn Madže i Ahmed.
[919] Bilježe ga El-Bagdadi u *El-Tarihu* i Ibn Asakir.

Abdullah ibn Dinar veli: "Vidio sam Abdullaha ibn Omera kako stoji pored Poslanikovog, a.s, kabura i blagosilja ga, te kako moli za Ebu Bekra i Omera". Isto tako, prenosi se od Enesa ibn Malika i drugih da su nazivali selam Poslaniku, a.s., ali kada bi htjeli učiti dovu, okretali bi se prema kibli i molili bi se Allahu, a ne prema njegovom kaburu. Međutim, neki učenjaci iz područja fikha smatraju to dozvoljenim, zatim sufije i obični ljudi čije se mišljenje ne uzima u obzir, jer niti jedan učenjak koji je prihvaćen i kojeg vjernici slijede nije rekao takvo nešto, a to, također, nije rekao niti jedan učenjak koji je općeprihvaćen od strane umeta.

Stav četverice imama: Ebu Hanife, Malika, Šafije i Ahmeda, a i drugih islamskih učenjaka jeste da čovjek kada nazove selam Poslaniku, a.s., te htjedne učiti dovu, treba da se okrene prema kibli. Potom su se ovi učenjaci razišli o pitanju okretanja lica u toku samog nazivanja selama. Malik, Šafija i Ahmed smatraju da se treba licem okrenuti prema Poslanikovoj sobi (gdje mu je i kabur) i tada mu nazvati selam. Međutim, Ebu Hanifa smatra da se ne treba okretati prema sobi u toku nazivanja selama, isto kao što se ne okreće prema sobi u toku dove, u čemu su svi složni.

Zatim, unutar hanefijskog mezheba postoje dva mišljenja: prvo je da se treba leđima okrenuti od Poslanikove sobe, a drugo da treba stati tako da soba bude s lijeve strane onome koji naziva selam.

Ovo je razilaženje o pitanju okretanja u toku nazivanja selama, ali što se tiče dove, svi su jednoglasni, tj. svi smatraju da se treba okrenuti prema sobi.[920]

---

[920] U djelu *Er-Risala el-mufreda* kaže se: "Islamski učenjaci su se razišli o pitanju nazivanja selama Allahovom Poslaniku, a.s. Ebu Hanifa smatra da se licem treba okrenuti prema kibli, a leđima prema kaburu. Malik i Šafija smatraju da se licem treba okrenuti prema kaburu, a

Priča se da je Malik naredio Mensuru, nakon što ga je pitao o okretanju prema Poslanikovoj sobi, da se i on okreće prema njoj rekavši mu: "On (Poslanik, a.s.) ti je najbolji *vesilet* (dova će ti najprije biti uslišana ako se pozoveš na njega), i to je bio *vesilet* tvoga oca Adema." Ovo je izmišljotina i laž, to nije rekao Malik, jer nema poznatog niza prenosilaca, a ujedno se i kosi s utvrđenim mišljenjima koja su prenesena povjerljivim i ispravnim nizima prenosilaca u djelima njihovih učenika. Primjer toga je predanje Ismaila ibn Ishaka el-Kadija, i drugih, koji su naveli da je Malik upitan o ljudima koji dugo stoje okrenuti prema Poslanikovoj sobi i uče dovu za sebe. Malik je to ocijenio kao zabranjeno, i spomenuo kako je to novotarija koju ashabi i oni koji su ih u lijepom slijedili nisu činili. Još je kazao: "Za potonje generacije ovog ummeta dobro je samo ono što je bilo dobro i za prve generacije."

Nema sumnje da je stvar onakva kakvom ju je Malik opisao, jer sva predanja od ashaba i tabiina koja su doprla do nas na razne i brojne načine pojašnjavaju da se oni nisu okretali prema kibli u toku učenja dove, niti im je to bio običaj. Da je okretanje prema njegovoj sobi prilikom učenja dove ispravno, svakako da bi to oni bolje znali od nas i činili bi to prije nas. Čovjek treba sam da upućuje dovu Allahu, i zabranjeno mu je da se pri tome okreće prema Poslanikovoj sobi, isto kao što mu je zabranjeno da se prema njoj okreće kada obavlja namaz Allahu, kao što stoji u Muslimovom *Sahihu* i drugima od Ebu Merseda El-Ganevijja da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Ne sjedajte na kabure, i nemojte klanjati okrenuti prema njima.*

Prema tome, iz ovog hadisa vidimo da se nije dozvoljeno okretati prema bilo kojem kaburu u namazu, svejedno bio to kabur vjerovjesnika ili drugih ljudi.

---

kada se uči dova onda prema kibli, a od kabura će se okrenuti tako da mu bude s lijeve, ili desne strane. Ovo je mišljenje ispravno, jer nema ništa zabranjeno u njemu."

Stav muslimana je na tome da nije dozvoljeno klanjati okrenut prema kaburu, jer je to novotarija u vjeri. Također nije dozvoljeno odlaziti kod kabura, a pogotovo kod kabura vjerovjesnika i dobrih ljudi da bi učili dovu. Prema tome, ako se nije dozvoljeno u dovi Allahu, dž.š., okretati prema kaburu, onda je preče da se nije dozvoljeno moliti mejitu u tom kaburu. Kako je god zabranjeno klanjati prema kaburu, onda je preče da bude zabranjeno klanjati se mejitu u tom kaburu.

Uvidamo da se od umrle osobe ne može tražiti ništa; ne možemo tražiti od njega da moli Allaha za nas, niti šta drugo, niti mu se možemo žaliti na bilo kakvoj nevolji na dunjaluku ili u vjeri, iako bi to bilo dozvoljeno da je živ, jer to ne bi vodilo širku, dok je u ovom slučaju to širk. Razlog toga je što čovjek dok je živ, obavezan je da se odazove onome ko ga zove, jer u tome ima nagradu. Međutim, nakon smrti prestaju obaveze i sve što radi poslije smrti spada u veličanje Allaha, dove i sl., kao što je Musaovo klanjanje u svome kaburu, ili kao što su poslanici klanjali za Allahovim Poslanikom, a.s., u noći Miradža okrenuti prema Bejtul-makdisu, ili kao što stanovnici Dženneta i meleki veličaju Allaha, svi oni uživaju u tome i rade to jer im je Allah propisao i omogućio, ali svakako da to ne spada u obaveze putem kojih Allah ispituje Svoje robove.

Prema tome, tražiti od umrlog bilo šta ne znači ništa, jer on radi samo ono što mu Allah dozvoli, neovisno tražio rob od umrlog nešto ili ne. Ista stvar je i s melekima koji izvršavaju ono što im se naređuje, i oni se pokoravaju Gospodarevoj naredbi i želji, a ne čovjekovoj, kao što Allah, dž.š., kaže: Oni govore: **'Milostivi ima dijete!' Hvaljen**

neka je On! A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi.[921]

Ako je nešto bilo dozvoljeno u toku čovjekovog života, ne mora značiti da će to isto biti dozvoljeno i nakon njegove smrti. Naprimjer, u bilo čijoj kući dozvoljeno je klanjati i bilo čija kuća može biti džamija. Međutim, kada čovjek umre i pokopa se u toj kući, zabranjeno je da tu kuću preuredimo u džamiju, kao što stoji u vjerodostojnom hadisu kada Allahov Poslanik, a.s., kaže: *Allah je prokleo židove i kršćane, jer su kabure svojih vjerovjesnika pretvorili u bogomolje.* U ovom hadisu upozorava na ono što su oni učinili, a da nije toga, njegov bi kabur bio istaknut i vidan, ali se bojao da ga ne pretvore u džamiju.

Muslim u svome *Sahihu* bilježi hadis gdje Allahov Poslanik, a.s., kaže: *Doista su oni prije vas kabure pretvarali u džamije, ali vi to ne činite, jer vam to ja zabranjujem.* Dok je Allahov Poslanik, a.s., bio živ, ashabi su klanjali za njim, i to je bio vrhunac dobrih djela, međutim, kada je preselio, nije dozvoljeno nikome da klanja prema njegovom kaburu. Također, dok je bio živ, tražilo se od njega da naređuje, daje fetve i da sudi među ljudima, ali nakon njegove smrti, sve to prestaje. Postoje i drugi primjeri slični ovima.

Malik i drugi učenjaci prezirali su da čovjek kaže: "Posjetio sam kabur Allahovog Poslanika, a.s.," jer taj termin i nije baš poznat, a sve predaje koje govore o posjeti njegovog kabura su slabe ili lažne. Ovaj termin (posjeta) je udomaćen kod kasnijih generacija i obično se odnosi na posjetu koja je novotarija, tj. novotarija koja spada u širk. Naprimjer, ako čovjek ode na kabur da bi tražio nešto od mrtvoga, ili da bi molio Allah za nešto, pozivajući se na onoga ko je u kaburu, ili pak da bi tražio od Allaha na njegovom kaburu.

---

[921] El-Enbija', 26-27.

Propisana i dozvoljena posjeta jeste ona kada čovjek posjeti nečiji kabur u ime Allaha kako bi učinio dovu za mrtvoga i kako bi mu nazvao selam, tj. isto kao i kada bi mu došao na dženazu.

Ova druga posjeta je dozvoljena i šerijatom utvrđena, međutim, mnogi ljudi spadaju u prvu zabranjenu vrstu. Malik nije volio da se kaže: "Posjetio sam kabur tog i tog", upravo da to ne bi ko pogrešno shvatio, tj. onako kako to shvataju oni koji su zapali u novotarije i širk.

Treći stepen: Da čovjek kaže: "Tražim od tebe u ime tog i tog", ili "...u ime ugleda tog i tog koji uživa kod tebe" i sl. za što su Ebu Hanifa, Ebu Jusuf i drugi kazali da je zabranjeno.

Također smo kazali da to među ashabima nije bilo poznato, jer su i oni (nakon Poslanikove smrti) počeli da uče dovu posredstvom dove Abbasa i drugih.

Kada smo govorili o pozivanju na nekoga u dovi (*tevessulu*), pojasnili smo kako su ga ashabi shvatali i kako su se odnosili prema tome, jer tevessul u njihovom običaju i jeziku označavo je nečiju dovu i šefa'at, zauzimanje.

Prema tome, dozvoljeno je moliti se i obraćati Allahu posredstvom dove svakog vjernika. Neki šejhovi koji su uzor i koje ljudi slijede su uzeli kao argument riječi: *Kada vas neke brige savladaju i ne bude izlaza, obratite se mrtvima*, ili je rekao: *... potražite pomoć od mrtvih*. Ovaj izmišljeni hadis jeste laž i izmišljotina koja se pripisuje Allahovom Poslaniku, a.s., i to je konsenzus svih koji su upućeni u hadisku nauku. Niko od učenjaka ga ne bilježi, niti se nalazi u bilo kojem hadiskom kompetentnom djelu.

Svevišnji je kazao: **Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali! A dovoljno je to što grijehe robova Svojih zna.**[922] Prema tome, neminovno je da svaki musliman zna da to nije dozvoljeno, i Allahov Poslanik, a.s., zabranio je i sve što vodi ka tome, kao, naprimjer, pretvaranje kabura u bogomolje i sl. Zatim je prokleo sve one koji to čine, upozoravajući i sve one koji bi se poveli za njima, jer je to temelj i osnova obožavanja kumira, kao što Svevišnji veli: **I govore: Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Nesra ne napuštajte.**[923]

Ovi iz ajeta su bili dobri ljudi u Nuhovom narodu, ali kada su umrli, ljudi su se počeli iskupljati na njihovim kaburima, a zatim su isertali njihove likove, a kasnije su počeli praviti kipove u njihovim obliku, kao što smo to ranije spomenuli u tumačenju Ibn Abbasa i drugih učenjaka iz prvih generacija. Stoga, onaj ko je shvatio Allahove riječi: **Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo**, znat će da apsolutnu pomoć u ibadetu može tražiti samo od Allaha, a da od čovjeka može da traži pomoć u onome što mu on može pomoći. Znači, samo se od Allaha spas i pomoć traži, i samo se na Njega možemo osloniti. Uzvišeni kaže: **A pobjeda je samo od Allaha.**[924] Prema tome, uopšteno svaka pobjeda, tj. stvaranje onoga što će poraziti neprijatelja, to može samo Allah. Ovi dokazi su dovoljni onome koga je Allah uputio, a On najbolje zna.

Ovaj širk kojeg je Allahov Poslanik, a.s., zabranio, zabranjen je i u šerijatima drugih vjerovjesnika. Naprimjer, u *Tevratu* stoji da je Musa, a.s., zabranio Israilovim sinovima da se mole mrtvima, kao i druge

[922] El-Furkan, 58.
[923] Nuh, 23.
[924] El-Enfal, 10.

stvari koje spadaju u širk, govoreći da će Allah kazniti one koji to budu činili. Razlog tome je što je vjera svih vjerovjesnika jedna, iako postoji razlika u šerijatima svakog od njih, kao što u vjerodostojnom hadisu kojeg Ebu Hurejra prenosi stoji da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: *Nas vjerovjesnika je puno, a vjera nam je jedna.*[925]

Može se desiti da šejtani zadovolje neke potrebe ljudi, kao i da odvrate neke stvari koje ljudi ne vole, te zbog toga pojedinci mogu pomisliti da je to bio šejh koji je došao da to uradi, ili čak pomisle da je Allah, dž.š., poslao meleka u obliku tog šejha kako bi im to uradio. Neki će kazati kako je to šejhova tajna (*sirr*) i njegovo stanje (*hal*), a ustvari je to samo šejtan koji se ukazao u njegovom obliku kako bi zaveo one koji čine širk i koji traže pomoć od tog šejha. Šejtanu, također, može ući u kipove kako bi se iz njih obraćao onima koji obožavaju te kipove, te im ispuniti neke želje, kao što se dešavalo s kipovima arapskih mušrika. To je i danas prisutno kod mušrika Turaka, Hindusa i drugih. I ja sam poznajem mnoge takve slučajeve u kojima su ljudi tražili pomoć od mene i drugih, a mi nismo bili ni prisutni, te su me ljudi vidjeli, ili nekog od onih od kojih su tražili pomoć, kako lebdimo u zraku, i onda smo ih spasili. Kada su mi to ispričali, pojasnio sam im da je to bio šejtan koji se ukazao u mome liku, kao i u liku tih drugih šejhova od kojih su tražili pomoć, kako bi povjerovali da su to naši kerameti, nakon čega bi bili još odlučniji u traženju pomoći od onih koji su odsutni, ili čak i mrtvi. Ovo je najveći uzrok zbog kojeg su ljudi zapali u širk i idolopokloništvo.

Isti je slučaj i s kršćanima koji traže pomoć od svojih uglednika koje nazivaju čudotvorcima. I njima se ukazuju ti čudotvorci i ispunjavaju im neke želje i potrebe.

---

[925] Hadis identičan po sadržaju bilježe El-Buhari i Muslim.

Krajnja želja onih koji traže pomoć od mrtvih, bili oni vjerovjesnici, dobri ljudi, šejhovi, ili Ehlul-bejt, jeste da im se ukaže takvo nešto, ili pak da im neko priča o tome, jer smatraju da je to keramet i natprirodna pojava izazvana tim njihovim činom. Ima onih koji dođu do šejhovog kabura od kojeg pomoć traže, te im se hrana spusti, ili neka druga opskrba, ili neko oružje i slične stvari koje zatraže i koje im se ispune. Oni misle da su to šejhovi kerameti, međutim, to je sve od šejtana i ujedno najveći povod i uzrok zbog kojeg su ljudi počeli obožavati raznorazna božanstva.

Ibrahim, a.s., rekao je: **Gospodaru moj, učini ovaj grad bezbjednim i sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima.**[926] A i Nuh, a.s., slično je kazao. Poznato je da sam kamen neće ljude zavesti, osim ako se pojavi neki uzrok tome. Niko od njih ne smatra da su kipovi stvorili nebesa i Zemlju, već su oni njih smatrali posredstvom i to iz raznih razloga, tako da su ih neki oblikovali u likove vjerovjesnika i dobrih ljudi. Neki su napravili kipove koji simboliziraju planete, Sunce i Mjesec. Ipak, neki su ih napravili zbog džina, a neki zbog meleka. Oni na taj način obožavaju meleke, vjerovjesnike, dobre ljude, Sunce ili Mjesec. Međutim, oni u isto vrijeme obožavaju i šejtane, jer je njihov cilj da ih ljudi obožavaju i zato im i pokazuju neke stvari koje će ih odvući tamo gdje i žele, kao što Svevišnji veli: **A na Dan kad ih sve sabere, pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' Oni će odgovoriti: 'Hvaljen neka si, Ti si Gospodar naš, između nas i njih nije bilo prijateljstva; oni su se džinnovima pokoravali i većina njih je vjerovala u njih.**[927]

---

[926] Ibrahim, 35.
[927] Es-Seba', 40-41.

Ako ta osoba ne smatra dozvoljenim obožavanje šejtana, oni će mu to prikazati kao da, ustvari, obožava vjerovjesnike, dobre ljude, meleke ili nešto drugo o čemu ta osoba ima lijepo mišljenje. Međutim, ako smatra da je dozvoljeno obožavati džine i šejtane, oni će mu se i razotkriti i dati do znanja da su džini.

Dešava se da šejtan, u obliku čovjeka, traži od čovjeka da mu učini sedždu, da s njim čini razvrat, da jede mrcinu, da pije alkohol, ili da mu prinosi žrtve. Međutim, mnogi ljudi toga nisu svjesni i misle da s njima pričaju meleki, ili džini koje oni nazivaju *nevidljivim* ili *skrivenim* ljudima, za koje misle da su to Allahovi miljenici i prijatelji (*evlije*) koje mi ne možemo golim okom vidjeti. Sve su to samo džini koji se prikazuju u obliku ljudi, a neki su ih vidjeli i u drugim oblicima. Allah, dž.š., kaže: **I bilo je ljudi koji su pomoć od džina tražili, pa su im tako obijest povećali.**[928] Kada bi se ljudi spustili u neku dolinu, plašili su se stanovnika te doline, te bi govorili: "Utječem se ugledniku (starješini) ove doline od njenih nesputanih stanovnika." Znači, ljudi su tražili utočište kod džina, što je uzrokovalo da se osile i kažu: "Pa ljudi traže utočište kod nas!"

Isti je slučaj i s raznim zapisima sumnjive i nepoznate sadržine. Takvi zapisi sadržavaju imena džina koje prizivaju i od kojih traže pomoć. Oni koji prave takve zapise se zaklinju onima koje šejtani uvažavaju, te im se zbog toga šejtani u nekim situacijama i pokoravaju. To sve spada u sihir i širk, jer Svevišnji veli: **I povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik, - šejtani su nevjernici učeći ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u**

[928] El-Džin, 6.

Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!' I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali![929]

Mnogi od njih lete u zraku, jer ih šejtani nose i mogu ga odnijeti čak i do Meke, a i na druga mjesta, međutim i pored toga je nevjernik koji ostavlja namaz i druge farzove koje su Allah i Njegov Poslanik propisali. Takva osoba smatra dozvoljenim ono što su Allah i Njegov Poslanik zabranili. Šejtani se za njega vežu, zato što zanemaruje propise, krši ih i ne osvrće se na njih. Međutim, ako povjeruje u Allaha i Njegovog Poslanika, te se pokaje i ustraje u pokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku, ti džini će ga napustiti. Nakon toga će nestati šejtanska priviđenja, neće više o njima pričati, niti će uticati na nekog drugog. Ja vrlo dobro poznajem velik broj takvih ljudi u Šamu, Egiptu, Hidžazu i Jemenu, a u Zaljevu, Iraku, Horasanu i medu stanovnicima Rumelije to je još više izraženo nego u Šamu i drugim nabrojanim državama. Što se tiče država čiji su stanovnici većinom nevjernici, mušrici i ehlu kitabije, u njima je to još više izraženo.

Uzrok tih stvari koje se ukazuju takvim ljudima jeste nevjerstvo, griješenje i neposlušnost. Ukazivanje tih stvari je recipročno jačini njenih uzroka i povoda. Što znači, što je čvršći iman, tevhid i moć razlikovanja dobra od zla, te što su vidljiviji tragovi primjene Kur'ana i sunneta, utoliko će se manje ukazivati i pojavljivati ta šejtanska

[929] El-Bekara, 102.

dešavanja. S druge strane, što je izraženije nevjerstvo, griješenje i neposlušnost, to će se više dešavati te šejtanske scene. Ako se desi da čovjek posjeduje i jedno i drugo, tj. čini stvari koje ga tjeraju da vjeruje, kao i stvari koje ga odvode u nifak, licemjerstvo, takvom čovjeku će se dešavati i jedno i drugo.

To sve još je izraženije kod mušrika koji ne spadaju u okvir islama, kao što su pripadnici sekti "Bahšije", "Tunije", "Buda" i druge sekte koje slijede raznorazne mušrike i njihove nevjerničke šejhove koji su se izdvojili iz raznih sekti, a što je prisutno kod Turaka i stanovnika Indije. Jedan od tih šejhova lebdi u zraku i priča im o stvarima koje pripadaju gajbu (nevidljivom svijetu), ili def koji im svira lebdi u zraku i udara u glavu svakog ko ih napusti, a ne vide nikog da ga drži. Dešava se da posuda s vodom iz koje piju kruži među njima, ali ne vide nikog da ju nosi. Pojedini se nastane u neko mjesto, te kada im dođu gosti bivaju posluženi raznoraznom hranom, a to rade šejtani koji to iz obližnjeg naselja donesu, ili to od nekog drugog ukradu i donesu. Takve se stvari dešavaju osobama koje su mušrici, ili nepotpunog imana kao što su neki Turci i drugi, dok je to kod Tatara naveliko zastupljeno.

Oni koji su unutar okvira islama, ako ne upotpune tevhid i slijedenje Poslanika, a.s., već budu prizivali odsutne šejhove i budu tražili pomoć od njih, i njima će se ukazivati stvari koje im šejtan priredi i to će biti izraženo u mjeri u kojoj je šejtan zadovoljan njihovim postupcima. To su ljudi koji čine ibadet i imaju vjeru, ali su džahili, neznalice. Nekog od njih šejtani odnesu na Arefat gdje boravi s hadžijama, a da prethodno nije obukao ihrame kada je prolazio pored mikata.

Također nije boravio na Muzdelifi, niti je obavio Tavafi-ifade, a vjeruje da je zaradio dobro djelo i velike keramete poput evlija, a ne zna da je to samo šejtanovo poigravanje s njim. Takva vrsta hadža nije propisana i nije dozvoljena, konsenzusom svih učenjaka, i svako ko smatra da je to ibadet i keramet koji pripada Allahovim evlijama, on je zalutao i neznalica je.

Zato se takvo nešto nije dešavalo nikom od evlija ili ashaba, a svakako da imaju veću čast. Ovo se desilo jednoj grupi koja je odnesena iz Aleksandrije do Arefata. Vidjeli su meleke kako se spuštaju i pišu imena onih koji su obavili hadž, te jedan iz grupe upita: "Da li i moje ime pišete?" Na što su mu meleki odgovorili: "Ti nisi obavio hadž kao drugi ljudi. Nisi se napatio, nisi stupio u ihrame, niti si uradio nešto zbog čega se hadžije nagrađuju." Neki su ljudi tražili od nekog šejha da učine hadž s njim na taj način (letenjem po zraku), na što im je on odgovorio: "Takav hadž ne može zamijeniti hadž koji je farz, jer ne činite hadž onako kako je to naredio Allah i Njegov Poslanik."

Vjera islam se bazira na dva temelja: činiti ibadet jedino Allahu ne pripisivajući mu sudruga i obožavati Ga onako kako je to propisao preko Svoga Poslanika, a.s. Ova dva temelja potvrđuju naše riječi kada kažemo: "Ešhedu en la ilahe illellah, ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluh." ("Svjedočim da nema boga osim Allaha, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik".) Bog puni srca ibadetom, pomoći, ljubavlju, veličanjem, strašću, nadom, čašću i plemenitošću, a Allah ima pravo na koje drugi niko nema. Niko nema pravo da se obožava do On, niko se nema pravo prizivati osim On, nikog se ne treba plašiti do Njega i nikom se ne treba pokoravati do Njemu.

Poslanik, a.s., prenosilac je Allahovih naređenja, Njegovih zabrana, te onog što je dozvoljeno i onog što je zabranjeno. Stoga, halal je sve ono što je On dozvolio, a haram je sve ono što je On zabranio i vjera je ono što je On propisao. Poslanik, s.a.v.s., veza je između Allaha i Njegovih stvorenja kada je u pitanju prenošenje Njegovih naređenja, zabrana, obećanja, prijetnji, halala, harama i svega što nam je dostavio od Njega.

Kada je u pitanju uslišanje dove, izbavljanje iz nedaće, uputa i neovisnost, Allah je Taj koji sluša njihove riječi, Koji sagledava njihova stanja, ono što kriju i što na javi iznose, i On je moćan da im spusti blagodati, da otkloni od njih što im šteti i bolest, i niko Mu ne treba pojašnjavati stanje Njegovih robova, ili Mu pomogati da im ispuni njihove potrebe.

Allah je Onaj Koji uzroke svemu određuje i On je jedini, Utočište svakom, Koji rodio nije, niti je rođen i niko Mu ravan nije. **Njemu se mole oni koji su na nebesima i na Zemlji; svakog časa On se zanima nečim.**[930] Znači, stanovnici nebesa Ga pitaju, kao i stanovnici Zemlje, ali, Uzvišen da je On, ne smeta Mu da čuje i jedne i druge u isto vrijeme, niti Ga može zbuniti da pogriješi raznolikost njihovih zvukova i jezika. Naprotiv, On čuje žamor njihovih glasova, ma koliko se jezici razlikovali, kao i njihove raznorazne potrebe. Njemu ne može dosaditi upornost onih koji stalno čine dovu, štaviše, On to i voli.

Kada bi ashabi, Allah bio zadovoljan njima, upitali Allahovog Poslanika, a.s., o određenim propisima, naređeno bi mu bilo da im odgovori, kao što Svevišnji veli: **Pitaju te o mlađacima. Reci: 'Oni**

---

[930] Er-Rahman, 29.

su ljudima oznake o vremenu i za hadžiluk.[931] Svevišnji je rekao i: **I pitaju te koliko da udjeljuju. Reci: Višak!**[932], a rekao je i: **Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu. Reci: Ratovanje u njemu je veliki grijeh.**[933] A postoje i druga njihova pitanja.

Kada su Vjerovjesnika pitali o Allahu, Uzvišen da je, On im je u Kur'anu odgovorio: **A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli.**[934] Kao što vidimo, Allah nije rekao: "Reci...", već je kazao: "Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zamoli."

Prema tome, On je blizu Svojih robova, kao što je Poslanik, a.s., rekao u hadisu kada su ljudi podizali svoje glasove prilikom zikra i dove, na što im je rekao: *O ljudi, obuzdajte se, jer vi ne prizivate gluhog ili odsutnog, već Onog Koji čuje i Koji je blizu. Doista vam je Onaj Kojeg prizivate bliži od vrata vaše jahalice.*[935]

Allahov Poslanik, a.s., rekao je: *Kada neko od vas hoće da stupi u namaz, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Allah ispred njega, i neka ne pljuje s desne strane, jer je melek s njegove desne strane, već neka pljune s lijeve strane, ili ispod nogu.*[936]

Allah, dž.š., je iznad nebesa na Svome aršu, potpuno odvojen od stvorenja. Nijedan dio Njegovog bića nije u dodiru sa stvorenjima, niti se u Njegovom biću nalazi bilo što stvorenoga. Njemu, uzvišen da je, nije potrebno prijestolje, arš, niti bilo ko od stvorenja, već je On Taj Koji, Svojom moći, nosi i arš i one koji ga drže.

---

[931] El-Bekara, 189.
[932] El-Bekara, 219.
[933] El-Bekara, 217.
[934] El-Bekara, 186.
[935] Hadis navode El-Buhari, Muslim, Ebu Davud i Ahmed.
[936] Spominju ga: El-Buhari, Muslim, En-Nesai, Ebu Davud, Ibn Madže, Ahmed, Malik, Ed-Darimi, Ibn Hibban i El-Hakim.

Svevišnji je učinio da se svijet sastoji iz dijelova, i nije učinio da ono što je gornje ovisi o onom što je ispod. Znači, nebo ne ovisi o vazduhu, niti vazduh o zemlji. Najuzvišeniji, Koji je stvorio Nebesa i Zemlju i ono što je između njih, opisao je Sebe riječima: **Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!**[937] On je plemenitiji, veći, neovisniji i uzvišeniji od bilo kakve ovisnosti. On je Jedini, Utočište, Koji nije rodio, niti je roden i niko Mu ravan nije. On je Taj o Kojem ovisi sve drugo.

Sve ovo je opširno objašnjeno na drugim mjestima u kojima je pojašnjeno vjerovanje u jedinog boga, Allaha, Koji je poslao Svoga Vjerovjesnika da to očituje riječima i djelima. Primjer očitovanje jednoće riječima jeste sura Ihlas (**Reci: On je Allah jedan**), a primjer praktičnog očitovanja Božije jednoće je sura Kafirun: (**Reci: O nevjernici, ja se neću klanjati onima kojima se vi klanjate, a ni vi se nećete klanjati Onome kome se ja klanjam; ja se nisam klanjao onima kojima ste se vi klanjali, a i vi se niste klanjali Onome kome se ja klanjam. Vama – vaša vjera, a meni – moja!**) Zbog toga je Allahov Poslanik, a.s., ove dvije sure učio na dva rekata sabahskog suneta, te na dva rekata poslije tavafa i sl.

Na dva rekata sabahskog suneta i dva rekata poslije tavafa je Allahov Poslanik, a.s., učio i ajet: **Recite: Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama...**[938], a na drugom rekatu: **Reci: 'O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu**

[937] Ez-Zumer, 67.
[938] El-Bekara, 136.

ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!' Pa ako oni ne pristanu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani!'[939]

U ova dva ajeta je pojašnjena vjera islam, a sadrže vjerovanje koje se očituje riječima kao i praktično vjerovanje, jer riječi u prvom ajetu: **Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima...**, podrazumijevaju vjerovanje koje se očituje riječima i pripadnost islamu, a Njegove riječi: **O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke...**, podrazumijevaju pripadnost islamu i praktično vjerovanje. Najveća blagodat koju je Svevišnji ukazao Svojim robovima jeste islam i iman, a ova dva ajeta ih sadržavaju. A Allah najbolje zna.

Ovo je posljednje pitanje i odgovor koje sam želio navesti, jer sadrži mnogo bitnih ciljeva, kao i jako bitnih pravila vezanih za ovu temu. Sve sam izložio sažeto. Tevhid, Allahova jednoća je srž Kur'ana i imana, vjerovanja. Raznolikost izražavanja kroz različita značenja spada u najvažnije i najkorisnije stvari za ljude, kako na ovom, tako i na onom svijetu, a Allah najbolje zna.

---

[939] Alu 'Imran, 64.

TUMAČENJE RIJEČI: *MOLIM TE U IME PRAVA (HAKKA) ONIH KOJI TI SE OBRAĆAJU*

Šejhul islam, na riječi: 'Molim Te u ime prava onih koji Ti se obraćaju", i slične ovima, odgovorio je:

Što se tiče riječi: "Molim Te u ime prava onih koji Ti se obraćaju", to je hadis Allahovog Poslanika, a.s., kojeg bilježi Ibn Madža. Međutim, niz prenosilaca hadisa ne može poslužiti kao argument, ali sve i kada bi prihvatili da je to vjerodostojna predaja, smisao bi bio slijedeći: Pravo onih koji Mu se obraćaju jeste da im se odazove, a pravo pobožnjaka jeste da ih nagradi. Uzvišeni se time Sam obavezao, kao što je rekao: **A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli.**[940] Stoga, to je molitva u ime onoga zbog čega se On obavezao odazvati, kao što je kazao: **Gospodaru naš, podaj nam ono što si nam obećao po poslanicima Svojim.**[941] U to spada i dova trojice koji su bili zatvoreni u pećini, te su molili Uzvišenog pozivajući se na dobra djela za koja je On obećao nagradu, itd.

RASPRAVA SA MONASIMA

Iz mase su šejhul-islamu prišla trojica monaha s kojima je vodio debatu, te im je iznio dokaze da su nevjernici i da ne slijede ono što su zagovarali Ibrahim i Isa.

---

[940] El-Bekara, 186.
[941] Alu 'Imran, 194.

Oni su mu odgovorili: Vi govorite: "U ime uvažene Nefise", a mi: "U ime uvažene Merjeme", iako se slažemo da su Isa i Merjema bolji od Hasana i Nefise. Vi tražite pomoć posredstvom dobrih ljudi koji su živjeli prije vas, što i mi činimo.

Na to im je uzvratio riječima: Svako ko to čini u tome sliči vama, jer ovo je vjera u kojoj je bio Ibrahim. Vjera koju je Ibrahim, a.s., širio je bila: Ne obožavaj nikog osim Allaha jedinog, Koji nema sudruga ili nekoga ko Mu je ravan, Koji nema supruge niti djeteta. Nećemo Mu pripisivati kao sudruga meleka, Sunce, Mjesec, niti bilo koju planetu, kao što Mu nećemo pripisivati za sudruga bilo kojeg vjerovjesnika ili nekog pobožnjaka. **Svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište!**[942] Stvari koje su izvan ljudske moći se traže samo od Njega, kao što je spuštanje kiše, rađanja biljki, otklanjanje nedaća, uputa iz zablude, opraštanje grijeha, ništa od nabrojanog niko od stvorenja ne može uraditi osim Allah. Što se tiče vjerovjesnika, neka je Allahov blagoslov i mir na njih, mi vjerujemo u njih, blagosiljamo ih, cijenimo ih, slijedimo ih, vjerujemo u sve ono što su zagovarali i u tome im se pokoravamo, kao što su govorili Nuh, Salih, Hud, Šuajb: **Allahu se klanjajte i Njega se bojte i meni poslušni budite!**[943] Znači, ibadet i bogobojaznost iskazujemo samo Allahu, a pokornost njima, jer ako se budemo njima pokoravali, pokoravamo se i Allahu. Ako bi neko zanijekao nekog od vjerovjesnika, a vjeruje u sve ostale, to mu ne bi koristilo sve dok ne povjeruje i u tog vjerovjesnika. Isto tako, kada bi vjerovao u sve božanske knjige, a bude zanijekao samo jednu, bit će nevjernik sve dok ne povjeruje i u tu knjigu. Takav je slučaj i ako bi zanijekali meleke ili Sudnji dan.

---

[942] Merjem, 93.
[943] Nuh, 3.

Kada su to oni sve čuli, rekli su: "Vjera koju si ti pojasnio je bolja od naše i tih koje si spomenuo."

Potom su otišli od njega.

O LJUBLJENJU ZEMLJE I NAKLANJANJU IZ POŠTOVANJA PREMA NEKOME

Upitan je o čovjeku koji stalno ljubi zemlju, da li je to grijeh, te o onome koji to radi zbog opskrbe, a prisiljen je na to.

Odgovorio je: Što se tiče ljubljenja zemlje, podizanja glave i sličnih stvari koje spadaju u klanjanje što su radili neki prijašnji šejhovi i kraljevi, to nije dozvoljeno. Nije se dozvoljeno čak ni naklanjati. Neko je upitao Allahovog Poslanika, a.s.: "Kada čovjek susretne svoga brata, da li će mu se nakloniti?" *Ne*, odgovorio je. Kada se Muaz vratio iz Šama, učinio je sedždu Allahovom Poslaniku, a.s., a on ga upita: *Šta je to Muaze?* "Vidio sam da u Šamu čine sedždu svojim uglednicima, a to prenose od svojih vjerovjesnika", odgovori Muaz. Tada mu Allahov Poslanik, a.s., reče: *Slagali su na njih! Kada bih ikome naredio da učini sedžu (stvorenju), naredio bih ženi da učini sedždu svom suprugu, zbog njegovih prava kod nje. O Muaze, sedžda se čini samo Allahu.*[944]

Najgore je to raditi iz ubjeđenja da je pobožnost i da to približava Allahu, a onaj ko vjeruje da to približava Allahu, ili da je to pobožnost, on je zalutao i lažac je. Treba da mu se pojasni da to nema veze s vjerom i da se na taj način ne približava Allahu, te ako i dalje bude uporan u tome, treba tražiti da se pokaje.

---

[944] Hadis navode: Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže, Ahmed, El-Bezzar i Et-Taberani u *El-Kebiru* i *El-Evsatu*.

Ako je čovjek prisiljen na to, u smislu da mu prijeti tjelesna šteta, zatvor, otimanje imetka, zabrana na bejtul-mal i slične štete, u tom slučaju većina uleme to dozvoljava, jer u slučaju prisile, kod većine uleme zabranjene stvari bivaju dozvoljene, kao što je pijenje alkohola i sl. Ovo je poznat stav imama Ahmeda i drugih. Međutim, u tom slučaju, počinilac mora da taj čin prezire svojim srcem, te da to nastoji izbjeći koliko je moguće. Kada Allah vidi da je čovjek iskren, On će mu pomoći u tome ili mu čak zbog toga i oprosti. Neki učenjaci zastupaju mišljenje da je u slučaju prisile dozvoljeno samo govoriti zabranjene stvari, ali ne i činiti ih. Ovo se mišljenje pripisuje Ibn Abbasu i drugima. Smatraju da je "tekijje" (prikrivanje vjerovanja) dozvoljena samo jezikom. Ovo mišljenje zastupa i imam Ahmed u jednoj predaji.

Ako to neko bude radio zbog položaja, ili imetka, u tom slučaju je gore navedeno zabranjeno. Međutim, ako bude prisiljen na to, a u srcu ima nijet biti pokoran i skrušen pred Allahom, dž.š., taj čin će se smatrati lijepim. Kao naprimjer, ako bude prisiljen da kaže riječi koje spadaju u kufr - nevjerstvo, a u srcu želi da kaže nešto lijepo, to je dozvoljeno, a Allah najbolje zna.

O USTAJANJU PRED NEKIM IZ UVAŽAVANJA

Uvaženi i pobožni učenjak, imam Ebu Abbas Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, upitan je o pojavi koja se proširila među ljudima, a to je ustajanje iz počasti pred uvaženim osobama; da li je dozvoljeno. Ako onaj koji sjedi misli da će se ta osoba postidjeti ako mu ne ustane,

ili smatra da će ga povrijediti, ili na taj način izazvati neprijateljstvo i mržnju. Zatim razna dešavanja na svečanostima, poginjanje glave i klanjanje, da li je sve to dozvoljeno, ili zabranjeno? Ako to čovjek uradi iz običaja i nesvjesno, da li je i tada zabranjeno, ako to čini prema uglednicima i učenjacima, osobama kojima će to učiniti uvijek bez grižnje savjesti. Da li će za to biti kažnjen, ili neće? Kakav je slučaj ako kaže da se poklonio i pognuo Allahu, da li je to dozvoljeno ili nije?

Šejh je odgovorio:

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Nije bio običaj dobrih prethodnika za vrijeme Allahovog Poslanika, a.s., da ustaju svaki put kada vide Alejhiselama, kao što to radi veliki broj ljudi. Enes ibn Malik je kazao: "Niko im nije bio draži od Poslanika, a.s., ali ipak kada bi ga vidjeli ne bi mu ustajali, jer su znali da to ne voli." Dešavalo se da su ustajali onome koji dođe s puta, kao što se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., ustao Ikrimi. Također je kazao ensarijama kada je došao Sa'd ibn Muaz: *Ustanite kako bi pozdravili svoga uglednika.*[945] Došao je da donese presudu o Benu Kurejzi (židovsko pleme).

Ono što ljudi treba da rade jeste da se povode za onim što su dobri prethodnici radili i da budu na onome na čemu su bili ashabi za vrijeme Allahovog Poslanika, a.s. Oni su najbolja generacija, najbolje riječi su Allahove riječi, a najbolja uputa jeste uputa Njegovog Poslanika, a.s. Prema tome, nije dozvoljeno tražiti uputu mimo upute koja dolazi s Izvora, niti uputu pored one na kojoj su bile najbolje generacije. Zato onaj koji je doista pokoran treba da svojim drugovima pojasni da mu ne ustaju svaki put kada ga vide, već samo onda kada je to uobičajeno.

---

[945] Hadis spominju El-Buhari, Muslim, Ebu-Davud i Ahmed.

Što se tiče ustajanja osobi koja dođe s puta i sl. kako bi se pozdravili s njom, to je lijepo.

Ako je kod naroda običaj da onom koji dolazi ustanu iz počasti, te ako to ne bi učinili on bi smatrao da mu nisu ukazali dato pravo i da su ga omalovažili, a ne poznaje stav sunneta tom pitanju, u tom slučaju je bolje da mu ustanu. Zato što je to bolje za međusobne odnose i zato što na taj način izbjegavamo mržnju i netrpeljivost. Međutim, ako čovjek poznaje običaje naroda koji se ne kose sa sunnetom, u tom slučaju ako mu ne bi ustali, ne bi ga ni povrijedili. Ovo ustajanje nije ono o kojem govori Allahov Poslanik, a.s., u hadisu: *Koga raduje da vidi kako mu ljudi ustaju, neka sebi pripremi mjesto u Vatri!*[946] Zato što se misli na onog koji sjedi, a ljudi mu ustaju, a ne na osobu kojoj ustanu povodom njegovog dolaska.

U Muslimovom se *Sahihu* prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., kada je predvodio ljude u namazu sjedeći, a ljudi iza njega su klanjali stojeći, naredio im je da sjednu rekavši im: *Ne uzdižite me kao što stranci uzdižu jedni druge*. Prema tome, naredio im je da sjednu u namazu, jer je i on sjedio, kako ne bi ličili na strance koji stoje pred svojim velikanima dok oni sjede.

Zaključak je da trebamo slijediti običaje prvih generacija i njihove moralne osobine i truditi se u tome što je moguće više. Onaj ko to ne prihvata i ne zna da je to običaj, te ako bi u slučaju da se ne ophodimo prema njemu onako kako je to navikao od ljudi bila još veća šteta, tada ćemo to izbjeći prihvatajući manju štetu, isto kao što treba učiniti veću korist ostavljajući manju.

---

[946] Bilježe ga Et-Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn Madže, Ahmed i Et-Taberani u *El-Kebiru*.

O NAKLANJANJU U ZNAK POZDRAVA

Naklanjanje prilikom pozdrava je zabranjeno. Tirmizi prenosi da su pitali Allahovog Poslanika o čovjeku koji se nakloni kada se susretne sa svojim bratom. Na to je on odgovorio: "Ne." Zato što ruku' i sedždu nije dozvoljeno nikome činiti do Allahu, dž.š., makar to i bio običaj prilikom pozdrava u vjerozakonima drugih vjerovjesnika, kao što stoji u kazivanju o Jusufu: **Oni mu se svi pokloniše, pa on reče: O oče moj, ovo je tumačenje moga sna nekadašnjeg**.[947] Međutim, u našem Šerijatu, jedino je dozvoljeno klanjati se Allahu. Pored toga, spomenuli smo da nije dozvoljeno ustajati, kao što to stranci čine jedni drugima, pa kako ćemo onda dozvoljenim smatrati ruku' i seždu?! Isto tako i nepotpuno naklanjanje (ruku') nije dozvoljeno.

O TOME KAKO SU MUŠRICI ZASTRANJIVALI U OBOŽAVANJU DRUGOGA OSIM ALLAHA

Mnogobošci su, pored Allaha, obožavali jedni druge i svoju djecu. Tako su neke nazivali Abdul-ka'ba (Rob Kabe), kako je to bio nadimak Abdurrahmana ibn Avsa. Neki su se zvali "Abduš-šems" (Rob Sunca), kao što je bio nadimak Ebu Hurejra, te nadimak Abduš-šems ibn Abd Menaf. Neki su imali nadimak "Abdul-lat" (Rob Lata), neki "Abdul-uzza" (Rob Uzze), a neki "Abd menat" (Rob Menata) itd. Znači pripisivali su ibadet drugim stvarima pored Allaha, Suncu, kumiru, čovjeku i drugim stvarima u kojima su ljudi Allahu činili širk.

Slično tome je i naziv kršćana "Abdul-mesih" (Rob Mesihov). Allahov Poslanik, a.s., sve je to promijenio i učinio da se jedino Allah

---

[947] Jusuf, 100.

obožava. Zbog toga je promijenio imena nekolicine svojih drugova, pa ih je nazvao Abdullah i Abdurrahman, kao što je nazvao Abdurrahmana ibn Avfa tim imenom i sl. Ebu Muaviji je dao ime, a zvao se Abdul-uzza, pa mu je predio u Abdurrahman. Također je svoga slugu Kajjuma (Vječni) nazvao Abdulkajjum (Rob Vječnog).

Slično ovome je na neki način i što čine ekstremi među rafidijama i slični njima među šejhovima koji su zastranili. Oni kažu: "Ovo je gulam (rob, sluga) šejha Junusa", ili "...gulam Ibn Rifaija", ili "...haririja" i slične stvari u kojima se ljudima pripisuju božanska svojstva, kao što se kršćani nadaju i strahuju od Mesiha i mnogobošci od svojih božanstava. Može se desiti da se njima kaju, kao što su mnogobošci činili tevbu svojim božanstvima i kršćani Mesihu, ili svećenicima.

Islamski Šerijat, koji se ogleda u vjerovanju u jednog boga nalaže ljudima da obožavaju svoga Gospodara, kao što je to prakticirao Allahov Poslanik, a.s., te da zamijene mušrička imena u islamska, kao i nevjernička u vjernička. Allahov Poslanik, a.s., je većinom nadijevao imena Abdullah i Abdurrahman (Rob Milostivog), jer Allah, dž.š., kazao je: **Reci: 'Zovite: 'Allah', ili zovite: 'Milostivi', a kako god Ga budete zvali, Njegova su imena najljepša.**[948] Prema tome, ova dva imena su temelj svih ostalih Allahovih imena.

* * *

OVO JE KRAJ KNJIGE *TEVHID ULUHIJJE*,

SLIJEDI KNJIGA *TEVHID RUBUBIJJE*

---

[948] El-Isra, 110.

SADRŽAJ:

POGLAVLJE O VAŽNOSTI ZAJEDNICE
I POSLJEDICAMA RASKOLA U ZAJEDNICI 21

TEVHID ILAHIJJE I ISKRENOST
PREMA UZVIŠENOM ALLAHU 31

VJERA U ALLAHA JE ISTINSKA HRANA ČOVJEKOVA 49

POGLAVLJE O OBAVEZI ROBOVANJA
SAMO ALLAHU I TRAŽENJU OSLONCA SAMO OD NJEGA 53

ŠTO JE ČOVJEK PONIZNIJI
PRED ALLAHOM TO JE SNAŽNIJI 55

SREĆA JE U ISPRAVNOM ODNOSU PREMA LJUDIMA 70

ZDRAVLJE SRCA JE U POKORNOSTI ALLAHU 78

POGLAVLJE KOJE JE POSVEĆENO
TUMAČENJU KUR'ANSKIH RIJEČI
"UPUTI NAS NA PRAVI PUT..." PA DO KRAJA FATIHE 91

POGLAVLJE KOJE GOVORI
O TOME DA ČOVJEK TREBA TRAŽITI JEDINO OD ALLAHA .. 115
IBADETI SU UTEMELJENI NA OBJAVI I PRAKSI 117
O DOBRU I GRIJEHU 125
ŠIRK JE NAJVEĆI GRIJEH 127
LJUBAV, STRAH I NADA PODSTIČU
ČOVJEKA DA SE OKRENE ALLAHU 136
TRI VRSTE ŠIRKA 138
U KOJIM STVARIMA JE DOPUŠTENO TRAŽITI
POMOĆ OD VJEROVJESNIKA 143
O STAVU ONIH KOJI KAŽU DA SE POMOĆ NE TRAŽI
OD VJEROVJESNIKA 151
KO SE MOŽE ZAUZIMATI KOD UZVIŠENOG 159
O NEDOZVOLJENOM TRAŽENJU ZAGOVORNIŠTVA 160
O ARGUMENTIMA KOJE HARIDŽIJE NAVODE
U PRILOG NEGIRANJU ŠEFA'ATA 168
ODGOVOR NA PITANJE: DA LI ALLAH, DŽ.Š.,
ČUJE DOVU POSREDSTVOM MUHAMMEDA, A.S. 191
DA LI JE DOZVOLJENO DA SE U DOVI POZIVAMO
NA ALLAHOVOG VJEROVJESNIKA, ILI NE 192
OPĆENITO O ZNAČENJU POJMOVA
VESILE I *TEVESSUL* 195

POD IZRAZOM *TEVESSUL*
PODRAZUMIJEVAJU SE TRI STVARI 209
ZNAČENJE IZRAZA *VESILE* I *TEVESSUL* 262
ŠTA ZNAČI ZAKLETI NEKOGA ALLAHOM,
A ŠTA ZAMOLITI NEKOGA U IME ALLAHA 270
DA LI STVORENJA IČIM OBAVEZUJU STVORITELJA 280
PRVI TEMELJ ISLAMA
JESTE ISTINSKI PRISTUP ŠEHADETU 392
DRUGI TEMELJ ISLAMA JE DA SE ALLAHU ROBUJE ONAKO
KAKO JE TO ON OBJAVIO PREKO VJEROVJESNIKA 394
FETVA KOJU JE ŠEJHUL-ISLAM DONIO
U EGIPTU, 711. H. GOD. VEZANO ZA POZIVANJE
NA VJEROVJESNIKA PRILIKOM UČENJA DOVE 395
ZABLUDA KRIVOVJERNIKA KOJI ZASTUPAJU UČENJE
O JEDINSTVU BITKA 399
HADIS:
"KADA MOLITE ALLAHA, ONDA TO ČINITE PUTEM
MOGA UGLEDA..."
JE LAŽNO PRIPISAN VJEROVJESNIKU, S.A.V.S. 403
HADISI KOJI GOVORE O TOME DA JE
ZABRANJENO UZIMATI GROBOVE ZA BOGOMOLJE 405

HADIS O SLIJEPCU GOVORI O TOME DA JE RESULULLAH, S.A.V.S., ČINIO DOVU ZA NJEGA TE DA JE I SLIJEPAC ČINIO DOVU POZIVAJUĆI SE NA VJEROVJESNIKA 407

RAZLIKA IZMEDU POKLANJANJA SEVABA RODITELJIMA I POKLANJANJA SEVABA VJEROVJESNIKU, S.A.V.S. 411

DOVA KOJU ČOVJEK ČINI ZA NEKOGA KO NIJE PRISUTAN ISKRENIJA JE OD ONE KOJU ČINI U PRISUSTVU TE OSOBE 413

O HADISU:
POMOĆ SE NE TRAŽI OD MENE, ONA SE TRAŽI SAMO OD ALLAHA 414

DVIJE VRSTE ZAUZIMANJA *(ŠEFA'ATA)* 418

OSNOV SVEGA JE DA NE ROBUJEMO NIKOME OSIM ALLAHU I DA MU NE ROBUJEMO NA NEPROPISAN NAČIN 420

TUMAČENJE RIJEČI:
MOLIM TE U IME PRAVA (HAKKA) ONIH KOJI TI SE OBRAĆAJU 459

RASPRAVA SA MONASIMA 459

O LJUBLJENJU ZEMLJE I NAKLANJANJU
IZ POŠTOVANJA PREMA NEKOME 461
O USTAJANJU PRED NEKIM IZ UVAŽAVANJA 462
O NAKLANJANJU U ZNAK POZDRAVA 465
O TOME KAKO SU MUŠRICI ZASTRANJIVALI
U OBOŽAVANJU DRUGOGA OSIM ALLAHA 465